SISMANOGLIO
MECARO

5531

ΠΕΡΙΚΛΗΣ

Ἢ

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ.

(445—405 πρὸ Χριστοῦ).

Ἔκδοσις τρίτη ἀναθεωρηθεῖσα καὶ ἐπαυξηθεῖσα.

Ἐκδιδόντος Ν. ΑΡΓΥΡΙΑΔΟΥ.

ΜΕΡΟΣ Α'.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

1873.

ΤΥΠΟΙΣ Ι. Α. ΒΡΕΤΟΥ ΚΑΙ Σ/ΑΣ.

Περικλῆς δ' οὐκ ἂν ἴσως εἴποι τις ὅσα καὶ παρὰ συμμάχων καὶ βασιλέων ὠφελεῖσθαι καὶ θεραπεύεσθαι παρὸν, τῆς δυνάμεως διδούσης, ἀδωρότατον ἑαυτὸν καὶ καθαρώτατον ἐφύλαξεν. Ἔργων γε μὴν μεγέθεσι καὶ ναῶν καὶ κατασκευαῖς οἰκοδομημάτων, ἐξ ὧν ἐκόσμησεν ὁ Περικλῆς τὰς Ἀθήνας, οὐκ ἄξιον ὁμοῦ πάντα τὰ πρὸ τῶν Καισάρων φιλοτιμήματα τῆς Ῥώμης παραβαλεῖν, ἀλλ' ἔξοχόν τι πρὸς ἐκεῖνα καὶ ἀσύγκριτον ἡ τούτων ἔσχε μεγαλουργία καὶ μεγαλοπρέπεια τὸ πρωτεῖον. (Πλουτ. Σύγκρ. Περικλέους καὶ Φαβίου Μαξίμου Γ' 20—25).

ΤΩι ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΩι

ΕΠΑΜΙΝΩΝΔΑι ΔΕΛΗΓΕΩΡΓΗι

ΣΕΒΑΣΜΟΥ ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ

Ο ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ.

Ἔνδοξε Ἀνερ!

Ἡ πατρὶς ἡμῶν Ἑλλὰς, εὑροῦσα τὸν Μαικήναν της ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ περικλεοῦς αὐτῆς τέκνου ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΕΦΕΝΤΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ, πρὸς ὃν ἀφιέρωτο ἡ πρώτη τοῦ «Περικλέους» ἔκδοσις, δὲν ἠξιώθη εἰσέτι νὰ ἐξυμνήσῃ τὸν Περικλέα της μεταξὺ τῶν συγχρόνων μας πολιτικῶν.

Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πανελλήνιον, εὐγνωμονοῦν Σοι διὰ τὴν ἀξιοπρεπῆ καὶ ἐπωφελῆ τοῦ Λαυριωτικοῦ ζητήματος λύσιν, συνέλαβε καὶ ἐξ ἄλλων Σου ἀξιεπαίνων πολιτευμάτων χρηστὰς περὶ Σοῦ ἐλπίδας, ὅτι δύνασαι ἴσως μίαν ἡμέραν νὰ ἀναδειχθῇς ἐφάμιλλος τοῦ μεγάλου τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν οἰακοστρόφου, «δυνατὸς ὢν τῷ τε ἀξιώματι καὶ τῇ γνώμῃ, χρημάτων τε διαφανῶς ἀδωρότατος, καὶ φάσκων τοὺς Ἕλληνας περιέσεσθαι ἡσυχάζοντάς τε καὶ τὴν ἐσωτερικὴν κυβέρνησιν θεραπεύοντας καὶ ἀρχὴν μὴ ἐπικτωμένους διὰ πολέμων, μηδὲ τῇ πόλει κινδυνεύοντας» εἰς Σὲ ἔκρινα νὰ ἀφιερώσω τὴν νέαν ταύτην ἐπαναθεωρηθεῖσαν καὶ συμπληρωθεῖσαν τοῦ «Περικλέους» ἔκδοσιν, εὐχόμενος ἵνα ἐπ' αἰσίοις ἀποβῇ καὶ ἡ ἀφιέρωσίς μου αὕτη, καὶ ὅπως κατὰ συγκυρίαν ὁ παρ' ἡμῖν νέος τῆς Ἑλλάδος Μαικήνας, μετὰ τὴν παραδοχὴν τῆς τοῦ Περικλέους ἀφιερώσεως, ὑπερέβη διὰ τῶν μετέπειτα εὐεργεσιῶν του τὰ πρώην αὐτῷ εὐκλεῶς πεπραγμένα, οὕτω καὶ Σὺ ἐς τοὐπιὸν πολλῷ τῷ μέτρῳ ἐνδοξότερος καὶ μεγαλοπραγμονέστερος ἀποβῇς ἐπ' ἀγαθῷ τῆς φιλτάτης Πατρίδος.

Δικαιότατα δὲ καὶ ἄλλως εἰς τὸν πρωθυπουργὸν τῆς Ἑλλάδος ἀφιερῶ τὸν «Περικλέα» διότι τὸ ἀνὰ χεῖρας βιβλίον, ἐξεικονίζον τὰ τῆς πολιτείας τῶν ἀρχαίων προπατόρων Ἀθηναίων, ἐξιστορεῖ τρόπον τινὰ σημερινὰ ἐν Ἑλλάδι συμβαίνοντα, ἀφοῦ καὶ σήμερον Κλέωνες καὶ Δρακοντίδαι καὶ Γλύκωνες καὶ Ἕρμιπποι

καὶ Διοπεῖθαι ἀντιπράττουσι πρὸς πάντα τιμίως πολιτευόμενον, τὰ ναυάγια αὐτοὶ τῆς πατρίδος ἀπεμπολούμενοι.

Καὶ σήμερον συκοφαντίαι καὶ δημοκοπικαὶ ἀγορεύσεις καὶ Φαρισαϊκὴ θρησκομανία ἀντιστρατεύονται κατὰ τῶν μὴ πρὸς ἡδονὴν τῶν ἰσχυρῶν καὶ ἐπὶ ἀπάτῃ τοῦ ὄχλου πολιτευομένων. Εἴθε δὲ μόνον νὰ εὑρίσκωνται καί τινες τίμιοι, ὡς ὁ Λυσικλῆς, ὁ Γλαύκων καὶ ὁ Λεώστρατος, ὅπως ἀνακουφίζωσι τὴν πικρίαν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνονται οἱ ἀδίκως συκοφαντούμενοι. Διότι δυστυχῶς καὶ ἐν ταῖς νέαις, ὅπως καὶ ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις (Βλ. τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου κεφ. ΙΘ΄ Μέρος Α, σελ. 176) δὲν θὰ εὑρεθῇ εὐχερῶς, φαίνεται, ὁ ἄνθρωπος, ὅστις θὰ λησμονήσει τὴν φατριαστικὴν αὐτοῦ ζηλοφθονίαν, ἵνα λάβῃ πρὸ ὀθαλμῶν μόνον τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος, ἔχων ἱκανὸν θάρρος νὰ περιφρονήσῃ τὴν δυσαρέσκειαν τῆς φατρίας του καὶ νὰ τὴν ἀναγκάσῃ νὰ πράξῃ τὸ δίκαιον καὶ τὸ πατριωτικόν της καθῆκον, ἀνευφημοῦσα καὶ αὐτὸν τὸν ἀντίπαλον, ὅταν φανερῶς πράττῃ τι ὠφέλιμον τῇ πατρίδι.

Εὐξώμεθα ἵνα τὰ παθήματα τῶν προγόνων γείνωσι νουθετήματα τῶν ἀπογόνων, καὶ πρὸς τοῦτο ἐλπίζω νὰ συντελέσῃ καὶ τὸ ἀνὰ χεῖρας βιβλίον, τοῦ ὁποίου τὴν εἰς Σὲ ἀφιέρωσιν τοῦτου γοῦν ἕνεκεν εὐμενῶς ἐλπίζω νὰ παραδεχθῇς.

Ἔγραφον ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 3 Ὀκτωβρίου 1873,

Ὁ ἐκδότης

Ν. ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ.

Πρὸς τὸν ἀναγνώστην.

Τὸ ἀνὰ χεῖρας βιβλίον, ὡς εἶπον καὶ ἐν τῷ προλόγῳ τῆς πρώτης ἐκδόσεως, εἶναι βιβλίον, ἠθικώτατον καὶ διδακτικώτατον τμήματος τῆς ἀρχαίας προγονικῆς ἡμῶν ἱστορίας, καὶ ὁ ἀναγνώστης καταμανθάνει ἐξ αὐτοῦ ζωηρότερον καὶ τελειότερον τὴν κατάστασιν τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας καὶ πολλῶν ἄλλων ἑλληνικῶν πόλεων, οἵα ἦν αὕτη κατὰ τὴν ἐπὶ Περικλέους ἐνδοξοτάτην καὶ διδακτικωτάτην ἐποχὴν τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Οὐδὲν ἕτερον ἱστορικὸν σύγγραμμα, οὐδ' αὐτὴ ἡ τοῦ Θουκυδίδου ξυγγραφή, δύναται νὰ θέσῃ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ ἀναγνώστου ζωηροτέραν καὶ τελειοτέραν εἰκόνα τῆς τοῦ Περικλέους ἐποχῆς, οἵαν τὸ ἀνὰ χεῖρας βιβλίον, τοῦ ὁποίου ὁ συγγραφεὺς οὐχὶ μόνον ἐκ τῶν ἱστορικῶν τῆς ἀρχαιότητος μνημείων πᾶν τὸ πρὸς τὸν σκοπόν του συντεῖνον ἠρύσατο, ἀλλὰ καὶ κατὰ βάθος καὶ ἀκριβῶς γινώσκων τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα, ὡς φιλόπονος μέλισσα ἐκ πάσης ἑλληνικῆς βίβλου πᾶν καὶ τὸ μάλιστα διαλανθάνον καὶ τῇ δε κἀκεῖσε διεσπαρμένον ἔκ τε ποιητῶν καὶ λογογράφων συνέλεξεν ἱστόρημα, ἵνα ἐκ τούτων ἁπάντων συγκροτήσας τερπνότατον καὶ διδακτικώτατον τὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους πανόραμα καὶ οἱονεὶ ἐκ τῆς χειρὸς ἡμᾶς λαμβάνων εἰσαγάγῃ ζῶντας, ὁρῶντας καὶ ἀκούοντας, εἰς τὰς λαμπρὰς καὶ πολυανθρώπους τῶν κλεινῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν ἀγυιάς, οἰκίας καὶ δημηγύρεις, ἵνα νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐνδιατρίβοντες πάντα τὰ γιγνόμενα καὶ λεγόμενα ζωηρότατα ἀντιλαμβανώμεθα.

Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ παρουσιαζόμενα πρόσωπα εἶναι καθαρῶς ἱστορικὰ πρόσωπα, ἅτινα πράγματι ἔπραξαν, ἐσκέπτοντο καὶ ἔπαθον καὶ εἶπον δὲ τοιάδε, κατὰ Θουκυδίδην εἰπεῖν, οἷα καὶ ὅσα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ παριστάνονται, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἧττονος ἐπισημότητος καὶ ἀξίας πρόσωπα (Μητρόδωρος, Δικαῖος, Ἀρίφρων, Γλυκέρα, καὶ ἕτεροι χειρώνακτες καὶ δοῦλοι) πιστῶς παρίστανται ὡς ἀντιπροσωπεύοντα τὰς διαφόρους τάξεις τοῦ τότε λαοῦ τῆς Κεκροπίας, καὶ ἐπειδὴ τοιαύτην ζωηροτάτην καὶ τελείαν εἰκόνα τῶν ἐπὶ Περικλέους Ἀθηνῶν μόνον ἐν τῷ ἀνὰ χεῖρας ἔχομεν βιβλίῳ, καὶ ἐπειδὴ οὐδὲν τερπνότερον καὶ θελκτικώτερον δι' εὐαίσθητον ἑλληνικὴν καρδίαν, ὅσον τὸ νὰ ἀξιωθῇ νὰ συζῇ οὕτως εἰπεῖν καὶ νὰ συνδιατρίβῃ μετὰ τοῦ Περικλέους καὶ τῶν συγχρόνων του εἰς τὸ κέντρον αὐτὸ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, σταθερὰν ἄρα τρέφω τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐγγίζει ἡ ὥρα, καθ' ἣν διευθυνταὶ ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, ἐφορίαι, διδάσκαλοι καὶ μαθηταὶ θέλουσιν ἐννοήσει τὸ χρήσιμον τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου πρὸς διάπλασιν ἑλληνικῶν καρδιῶν καὶ φρονημάτων, καὶ πρὸς τελειοτέραν γνῶσιν τῆς ἱστορίας τῆς ἐπὶ Περικλέους

ἐποχῆς, καὶ θέλουσι συστήσει αὐτὸ ὡς χρησιμώτατον ἀνάγνωσμα πρὸς ἐξάσκησιν ἀπαγγελίας καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἱστορικῶν γνώσεων.

Ἠδυνάμην νὰ προτθέσω ἐνταῦθα καὶ παραπομπὰς εἰς βιβλία ἀρχαιολογικὰ, εἰς ποιητὰς καὶ λογογράφους τῆς ἀρχαιότητος, ἵνα ἀποδειχθῇ ὅτι οὐδὲν παρελήφθη ἐνταῦθα ἀτέκμαρτον ἢ ἀμάρτυρον καὶ μὴ ἀληθές. Ἀλλ' ἀρκοῦμαι ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὸ νὰ προτρέψω καὶ μαθητὰς καὶ διδασκάλους καὶ πάντα φιλογενῆ καὶ φιλόμουσον νὰ μὴ ἀναγινώσκωσι μόνον, ἀλλ' ἐνδελεχῶς καὶ μετὰ μεγίστης προσοχῆς νὰ μελετῶσι τὸ ἀνὰ χεῖρας βιβλίον, καὶ θέλουσι πεισθῆ ὅτι πολλὰ μανθάνουσιν ἐξ αὐτοῦ καὶ πολλὰς ἐσφαλμένας αὐτῶν μέχρι τοῦδε ἰδέας καὶ κρίσεις ἐπανορθοῦσι, διότι δύνανται ἀφόβως νὰ δίδωσι πίστιν εἰς πᾶν τὸ ἐν αὐτῷ τῷ βιβλίῳ ἐκτιθέμενον, ὡς θέλουσιν ἴδει ὅτε ἐκδώσομεν, ἂν δὲν μᾶς λείψῃ ἡ τοῦ κοινοῦ συνδρομὴ, τὴν Κλεῖδα τοῦ «Περικλέους» ἤτοι τὰς εἰς τοὺς συγγραφεῖς ἐκτεταμένας παραπομπάς.

Τὸ ἀνὰ χεῖρας λοιπὸν βιβλίον, κατὰ Θουκυδίδην εἰπεῖν, «κτῆμα ἐς ἀεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα εἰς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ξύγκειται» ὅσοι δὲ δὲν φροντίζουσι νὰ τὸ ἀποκτήσωσιν, ἑαυτοὺς μᾶλλον ζημιοῦσι.

Καὶ μόνου δὲ τοῦ Α'. κεφαλαίου ἤτοι τῆς «Ἐπανόδου τῶν νικητῶν» ἡ ἀνάγνωσις δύναται νὰ πείσῃ τὸν ἀναγνώστην ὅτι εἰς οὐδὲν ἕτερον ἱστορικὸν τῆς ἀρχαιότητος βιβλίον θὰ ἀπαντήσει τοιαύτην ἐκτενῆ, διδακτικωτάτην καὶ λεπτομερεστάτην καὶ ζωηροτάτην περιγραφήν. Νομίζει ὁ ἀναγνώστης ὅτι πράγματι καὶ ζῶν παρίσταται τῶν ὁρωμένων θεατὴς καὶ τῶν λεγομένων ἀκροατής. Καὶ ὅμως ἅπασα ἡ ὕλη καὶ τοῦ κεφαλαίου τούτου εἶναι συνειλεγμένη ἐξ ὅσων ἔγγραψαν ἀρχαῖοι ἱστοριογράφοι, ῥήτορες. κωμικοὶ, τραγικοὶ καὶ φιλόσοφοι. Ὁπόσον πιστῶς ἐξεικονίζεται ὁ τῶν διαφόρων τάξεων τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων χαρακτήρ! Ἡλίκη ἡ εὐγλωττία καὶ ἡ πειθὼ τῆς Ἀσπασίας ἐν τῷ Β'. κεφαλαίῳ! Ὁποία δὲ ἀριστοτέχνου χεὶρ ἐξεικόνισεν ἐν τῷ Γ'. κεφαλαίῳ τὰς ἀπαρχὰς, τὸ ζῶπυρον τῆς εἰς τὸ μετέπειτα λαμπρῶς ἀναπτυχθείσης Σωκρατικῆς φιλοσοφίας! Οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ καταληπτοτέραν τὴν διαφορὰν Σπαρτιατῶν καὶ Ἀθηναίων καὶ τὰς μεταξὺ τῶν δύο τούτων πόλεων ὑφισταμένας διενέξεων αἰτίας, ὅσον κατώρθωσε νὰ πράξῃ τοῦτο ὁ συγγραφεύς μας ἐν τῷ Δ'. κεφαλαίῳ τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου. Εἰς τὸ Ε'. κεφάλαιον ἔχομεν ζωηροτάτην εἰκόνα πεφωτισμένης φιλεργίας ἀφ' ἑνὸς, καὶ ἀπαισίου διαφορᾶς μερίδος τινὸς μοχθηρῶν εὐπατριδῶν ἀφ' ἑτέρου, ἐνῷ ἡ Ἀσπασία παρίσταται ἐν τῇ αἴγλῃ προφήτιδος τοῦ αἰωνίου ὄντος. Ἐν τῷ Ϛ'. κεφαλαίῳ κλεινὸς πάλιν ἀριστοτέχνης πιστὴν συνεκρότησεν εἰκόνα τῆς διαφορᾶς τῶν δούλων καὶ ὑπηρετῶν, συλλέξας πάντας τοὺς χαρακτῆρας ἐκ τῶν κωμικῶν καὶ ἄλλων συγγραφέων, μὴ λησμονήσας νὰ φέρῃ ἐν τῷ μέσῳ καὶ τὸν διδάσκαλον τοῦ λαοῦ Σωκράτην. Ἐν τῷ Ζ'. κεφα-

λαίῳ παρίσταται ἡμῖν ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ λαμπρότητι ἡ τῶν Ἀθηνῶν ἱερὰ ἀκρόπολις, καὶ οὐδεὶς ἕλλην ἀναγνώστης ὑπάρξει, ὅστις δὲν θὰ ἔδιδε μυρίας οὕτως εἰπεῖν ζωὰς εἰς ἀντάλλαγμα, ἵνα καὶ αὐτὸς ζῶν ἐγίγνετο θεατὴς τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ ἀγάλματος τῆς Παλλάδος ἐν μέσῳ τοῦ Ὀλυμπίου Περικλέους καὶ τῆς χαριτοβρύτου Ἀσπασίας! Εὐλογώτατα δὲ δικαιούμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὅστις δὲν αἰσθάνεται ἐνδομύχως ἄφατον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἡδονὴν, ἀναγινώσκων τοιαύτας λαμπρὰς σελίδας τοῦ ἑλληνικοῦ βίου, εἰς τούτου τὰς φλέβας δὲν ῥέει ἑλληνικὸν αἷμα καὶ ἑλληνὶς δὲν τὸν ἐγέννησε μήτηρ! Ἐν τῷ Η'. κεφαλαίῳ ἐκτίθενται αἱ ἰδέαι τῶν διαφόρων ἀποχρώσεων τῆς κατὰ τοῦ Περικλέους ἀντιπολιτεύσεως, ἧς ἀρχηγὸς ἐθεωρεῖτο καὶ ἦτο μέχρι τινὸς Θουκυδίδης τις υἱὸς τοῦ Μιλησίου, οὐχὶ δὲ ὁ κλεινὸς ἱστοριογράφος, ὅστις ὑποτίθεται ὅτι ἦτο μᾶλλον προσωπικὸς καὶ πολιτικὸς φίλος τοῦ Περικλέους. Ἐν τῷ Θ'. κεφαλαίῳ ἔχομεν πάλιν ἀπαισίαν εἰκόνα τῆς μοχθηρίας τῶν ἐχθρῶν τοῦ Περικλέους διεφθαρμένων ἀριστοκρατῶν.

Τὸ Ι κεφάλαιον περιέχει ὑψηλὰς διδασκαλίας τῆς πρώτης καὶ μεγίστης ἁπασῶν τῶν ἐπιστημῶν, τῆς πολιτικῆς, καὶ πιστὴν εἰκόνα τῶν ἐνδομύχων τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας ἐκπολιτιστικῶν σκέψεων. Ἐν τῷ ΙΑ' κεφαλαίῳ βλέπομεν ζωηρὰν περιγραφὴν τῆς εὐτραπελίας τῶν ἐν συμποσίῳ εὐωχουμένων, τοὺς βαθμοὺς τῆς διαφθορᾶς τῶν εὐπατριδῶν, καὶ διδασκόμεθα ὅτι ἐν οἴνῳ ἡ ἀλήθεια. Τὸ ΙΒ' κεφάλαιον μᾶς παριστάνει τὴν ζωηροτάτην κίνησιν, ἥτις ἐπεκράτει ἐν Ἀθήναις, τὰς ἡμέρας τῶν συνελεύσεων τοῦ δήμου, τὴν διαφθορὰν τῶν εὐπατριδῶν καὶ τὸ ἀδιάφθορον καὶ γενναῖον καὶ ἀδούλωτον ἦθος τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ. Ἐν τῷ ΙΓ'. κεφαλαίῳ ἡ εἰκὼν αὕτη συμπληροῦται, ἐκτίθενται τὰ βέβηλα καὶ χαμαίζηλα ἐλατήρια μεγάλου μέρους τοῦ λαοῦ, καὶ ὁ περίνους οἰακοστρόφος Περικλῆς ἀστράπτει, βροντᾷ καὶ διευθύνει τὸν ἀμβλυωποῦντα τῶν Ἀθηναίων δῆμον. Τὸ ΙΔ' κεφ. παριστάνει ἡμῖν τὴν ἀπαισίαν εἰκόνα τοῦ πειρατοῦ καὶ σωματεμπόρου, καὶ τὴν ἐκούσιον θυσίαν δύο εὐγενῶν καὶ ἀγνῶν κορασίων, μαθητριῶν τῆς Ἀσπασίας, αἵτινες ἐπροτίμησαν ἔνδοξον ἐν τῷ πελάγει θάνατον τῆς καταπτύστου δι' εὐγενεῖς ψυχὰς εὐτυχίας τοῦ νὰ καταστῶσι σύνευνοι τοῦ μεγάλου τῆς Περσίας βασιλέως. Τὸ ΙΕ' κεφ. μᾶς παριστάνει τὴν μεγάλην τῆς Ἀγορᾶς κίνησιν καὶ τὰ ἀδολεσχήματα τῶν δούλων, καταπροδιδόντων τὰ μυστήρια τῶν κυρίων των.

Ἐν τῷ ΙϚ'. κεφ. καταμανθάνομεν τὴν σχολαστικότητα τῶν φοβουμένων πάντα νεωτερισμὸν πρακτικῶν καὶ φρονίμων λεγομένων δοκησισόφων. Τὸ ΙΖ'. κεφ. ἐκτίθησιν ἡμῖν πανέκλαμπρον εἰκόνα τῶν μεγάλων καὶ θείων θρησκευτικῶν ἀληθειῶν, αἵτινες, ἐπινοηθεῖσαι ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας, ἐγέννησαν καὶ προητοίμασαν τὸν κόσμον εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Ἡ θεολογία τοῦ κεφαλαίου τούτου βραχύ τι ἐλαττοῦται

τῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἐν τῷ ΙΗ'. κεφ. βλέπομεν τὴν πάλην μεταξὺ τῶν νέων καὶ ἀπηρχαιωμένων ἰδεῶν, τὴν θείαν αἴγλην τῆς ἐγκαρδίου πεποιθήσεως καὶ τῆς περωτισμένης διανοίας μεγαλοφυῶν ἀνδρῶν. Ἐν τῷ ΙΘ' κεφαλαίῳ αἱ Ἀθῆναι πάλιν εἰς κίνησιν, ἡ συκοφαντία θριαμβεύουσα, ἀλλ' ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἀθωότης ἐν τέλει λαμβάνει τῆς νίκης τὸν στέφανον! Καὶ ὅμως ἡ διαφθορὰ τῶν φατριῶν καὶ ἡ μοχθηρία τῶν κομματικῶν παθῶν δὲν ἐπιτρέπουσιν εἰς τὸν Θουκυδίδην νὰ ἀνευφημήσῃ τὸν μέγαν ἀντίπαλόν του. Ἐν τῷ Κ'. κεφ. ἀξιοῦται τῆς προσηκούσης τιμῆς τὸ εὐγενὲς τοῦ λαοῦ τέκνον, ὁ Λυσικλῆς, φιλοσοφικαὶ καὶ θεῖαι δίδονται διδασκαλίαι, ὁ δὲ Περικλῆς λαμβάνει ἐν τῇ οἰκίᾳ του ἀναντίρρητον δεῖγμα τῆς ἐλλείψεως ἀνατροφῆς τῶν Ἀθηναίων δεσποινῶν. Τὸ ΚΑ'. κεφ. μᾶς παραμυθεῖ, διδάσκον ἡμᾶς ὅτι καὶ ἐκ τῆς ἰλύος τῶν παθῶν καὶ παραπτωμάτων δύναται νὰ ἀνανήψῃ ἡ ἀρετὴ, ἐὰν μόνον τύχῃ φιλανθρώπου, εὐμενοῦς καὶ πεφωτισμένης διδασκαλίας· ὁ δὲ φιλόσοφος Ἀναξαγόρας παρίσταται ἡμῖν σωτὴρ πλάσματος, μονονουχὶ ἐν τῷ βυθῷ τῆς ἀπωλείας εὑρισκομένου.

Εἰς τὸ ΚΒ'. κεφάλαιον ζῶμεν πάλιν ἐν ταῖς ἀρχαίαις κλειναῖς Ἀθήναις καὶ ἀναπνέομεν τὴν πνευματεγέρτιδα καὶ ζωογόνον αὔραν εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ Ὑμηττὸς, τοῦ ὁποίου αἱ ῥάχεις ἐκαλύπτοντο ὑπὸ ἐλαιῶν, αἱ δὲ κορυφαὶ ἦσαν κατάφυτοι ὑπὸ καστανεῶν, παρίστατο ὡς διαφλεγόμενος ὑπὸ περιχρύσου λάμψεως, ἐνῷ αἱ τελευταῖαι ἀκτῖνες τοῦ Δελφικοῦ Θεοῦ ἐπεγέοντο ἐπὶ τὰς κορυφὰς καὶ τὰς ῥάχεις του, εἰς διάπυρον ὠχρὸν μετατρέπουσαι τὸ ψυχρὸν τῶν ἐλαιῶν φαιὸν χρῶμα. Βλέπομεν δὲ καὶ τὴν φιλόσοφον τοῦ Σωκράτους ψυχὴν ἀνδρουμένην, καὶ εὑρίσκομεν καὶ αὐτοὺς τοὺς εὐτελεστάτους τῶν Ἀθηνῶν πολίτας ἀρίστους ἐκτιμητὰς τῶν μεγαλοφυῶν ποιητῶν. Τὸ ΚΓ'. κεφάλαιον μᾶς ἐξεικονίζει τὴν εἰς τινας θρησκευτικὰς τελετὰς ἐπικρατοῦσαν ἀναίδειαν, τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ ματαιοφροσύνην τῶν εἰς τὰ ἀρχαῖα προσκεκολλημένων δεσποινῶν καὶ τὴν ἀπέχθειαν τῶν κρείττονος ἀνατροφῆς εὐμοιρησάντων πρὸς οὕτωσι ἀσεβῆ ἐξαχρείωσιν τῆς θρησκευτικῆς λατρείας. Εἰς τὸ ΚΔ'. κεφάλαιον ὁ αὐτὸς λαὸς, ὁ ὁποῖος ἐθαύμαζε τὴν ὑψηλὴν ποίησιν τραγῳδιῶν, αἵτινες διὰ τοῦ ἁγνοῦ καὶ σπουδαίου πάθους των εὐηρέστουν καὶ εἰς τοὺς τὰ μάλιστα ἐξευγενισμένην καὶ λεπτὴν ἔχοντας τὴν τοῦ καλοῦ καὶ πρέποντος αἴσθησιν, ἐπεκρότει καὶ εἰς τὰς αἰσχροτέρας καὶ ἀπρεπεστέρας συκοφαντίας, αἵτινες ἀπετείνοντο πρὸς εὐκλεεστάτους ἄνδρας. Ἐν τῷ ΚΕ'. κεφαλαίῳ ἔχομεν σκηνὴν διαζυγίου, ὁποῖον μόνον ἄνδρες ὡς ὁ Περικλῆς ἐκτελοῦσι, καὶ ὅμως ὑπάρχουσι γυναῖκες καὶ τῆς Ἱππαρήτης χείρονες, μὴ στέργουσαι εἰς μόνην τῆς προικός των τὴν ἀπόδοσιν. Εἰς τὸ ΚΣ'. κεφάλαιον ἀναπνέομεν πάλιν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ τὴν δροσερὰν αὔραν φαιδρῶς λάμποντος καὶ ῥοδαστράπτοντος πρωϊνοῦ ἡλίου τοῦ ἑλληνικοῦ θέ-

ρους, ἐνῷ δὲ οἱ διεφθαρμένοι ἀντιπολιτευόμενοι πονηρὰ διαβουλεύονται, ὁ Ὀλύμπιος Περικλῆς πίνει ὕδωρ ζῶν ἐκ τῶν ναμάτων τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πυθαγόρου, Ἀναξαγόρου καὶ τῆς Ἀσπασίας, πρὸς ἣν ὁμνύει πίστιν ἐνώπιον τῆς ἀοράτου ἀκαταλήπτου ψυχῆς τῶν ἁπάντων! Ἐν τῷ ΚΖ'. κεφαλαίῳ βλέπομεν τὸ εὐερέθιστον καὶ εὐμετάβλητον ἦθος τῶν Ἀθηναίων καὶ τὸν θρίαμβον τοῦ ἀναισχύντου βυρσοδέψου Κλέωνος, ὑποκρινομένου τὸν εὐσεβόφρονα. Ἐν τῷ ΚΗ'. κεφαλαίῳ διαβούλια τῶν ἀντιπολιτευομένων, ἐν οἷς θριαμβεύει ἡ ἀναισχυντία, ὁ δὲ τίμιος Λεώστρατος ἀποπτύει τοιαύτην αἰσχρὰν ἀντιπολίτευσιν. Ἐν τῷ ΚΘ'. κεφαλαίῳ γηραιὸς στρατιώτης διατηρεῖ καὶ ἐν ἀγροῖς τὴν φιλοπατρίαν του, ἐξυμνεῖ τὸ κλέος ἀρχαίων ἡμερῶν καὶ θρηνεῖ τὴν διαφθορὰν τῶν πολιτικῶν τῆς ἡμέρας ἀνδρῶν. Εἰς τὸ Λ'. κεφάλαιον βλέπομεν τὰ θαυμάσια τοῦ ἀγνοῦ ἔρωτος ἀποτελέσματα, ὅστις ἐξ οὐρανῶν ἀνέλαμψε καὶ οὐρανοὺς ἀξίζει. Ἐν τῷ ΛΑ'. κεφαλαίῳ εἰς μάτην ἡ συκοφαντία ἐπαίρει κεφαλὴν, ἡ ἀθωότης θριαμβεύει καὶ ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν δεικνύεται ἄξιος ἑαυτοῦ· ἄξιος δὲ αὐτοῦ καὶ ὁ γενναῖος αὐτῶν στρατηγὸς τιμωρεῖ τοὺς Μεγαρεῖς, χωρὶς ὅμως νὰ παρεκκλίνῃ καὶ εἰς ἀσυγχώρητον σκληρότητα. Τὸ ΛΒ'. κεφάλαιον καταστηλιτεύει τὴν μοχθηρίαν τῆς ἀντιπολιτεύσεως, θελούσης νὰ ἐπωφεληθῇ τῶν στιγμῶν καθ' ἃς ὁ Περικλῆς ἀπῆν ἐν τῇ τῆς πατρίδος ὑπηρεσίᾳ, ὅπως καταστρέψῃ αὐτὸν ἐν τοῖς αὐτοῦ φίλοις! Ἐν τῷ ΛΓ'. κεφαλαίῳ βλέπομεν, ὅτι ἀδιάφθορον τηρῶν τὴν καρδίαν χειρῶναξ κρίνει λογικώτερον παρὰ διακεκριμένον πολιτικὸν, ὑπὸ τοῦ φατριαστικοῦ κυριευόμενον πάθους. Ἐν τῷ ΛΔ'. κεφαλαίῳ, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἑορτὴ γάμου νυμφίου κατηφοῦς καὶ νύμφης ἀπαθοῦς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐνθουσιώδεις συνδιαλέξεις περὶ τὸν Ὀλύμπιον Περικλέα, καὶ τὴν ἰσόθεον Ἀσπασίαν. Τὸ ΛΕ'. κεφάλαιον ἐκθέτει τὰ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ συμβάντα, ἐν ᾧ δηλητηριάζεται ὁ ἀριστοτέχνης Φειδίας ὑπὸ τοῦ ἀσεβοῦς Γλύκωνος, ἐκδηλοῦται δὲ καὶ ἡλίου σαφέστερον ἡ ἰσόθεος ἀρετὴ τοῦ Φειδίου, τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ γηραιοῦ στρατιωτικοῦ Λεωστράτου. Ἐν τῷ ΛΣ'. κεφαλαίῳ ἡ ἀναισχυντία τῶν ἀντιπολιτευομένων κορυφοῦται, σοβαρὰ σχέδια συζητοῦνται, ὁ δὲ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ἄστατος χαρακτὴρ ὑπὸ ποικίλας παρίσταται φάσεις. Ἐν τῷ ΛΖ'. κεφαλαίῳ ἐκεῖ ὅπου ἀκολασταίνουσιν οἱ διεφθαρμένοι τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἀρχηγοὶ, φιλοσοφοῦσιν ὁ Σωκράτης, ὁ Κρίτων καὶ ὁ Γλαύκων. Ἐν τῷ ΛΗ'. κεφαλαίῳ ἐξεικονίζεται ὁ ἀληθῶς εὐγενὴς εὐπατρίδης, τὸν ὁποῖον δὲν κατισχύει νὰ καταβάλῃ ἡ τῶν ὁμοβαθμίων του διαφθορά. Ἐν τῷ ΛΘ'. κεφαλαίῳ δικάζεται καὶ καταδικάζεται ἡ φιλοσοφία ὑπὸ θεοβλαβῶν ὑποκριτῶν, καὶ ἡ ἀρετὴ ἐκρήγνυται εἰς ὀλολυγμοὺς καὶ δάκρυα. Τὸ Μ'. κεφάλαιον παριστάνει ἡμῖν δύο σκηνὰς, μίαν οἱονεὶ τῶν Ἠλυσίων πεδίων, ἔνθα πνεῦμα ἰσόθεον κηρύττει θείας ἀληθείας καὶ ἐξυμνεῖ τὸ κάλλος τῆς ἀρετῆς, καὶ ἄλλην τοῦ ζοφεροῦ Ἅδου, ἔνθα ἀνθρωπόμορφα κτήνη δαιμό-

νων διαδραματίζουσιν ὄργια. Ἐν τῷ ΜΑ'. κεφαλαίῳ ἐξακολούθησις τῶν ὀργίων τῆς κτηνώδους ἀκολασίας, σωτὴρ δὲ ἀναφαίνεται διασώζων τὴν ἀθωότητα ἀπὸ ὀνύχων δαιμονιώντων. Τὸ ΜΒ'. κεφάλαιον παριστάνει μίαν ἐξ ἐκείνων τῶν οὐρανίων σκηνῶν, ἐν αἷς εἰκονίζεται τὸ θεῖον τῆς ἀρετῆς κάλλος. Εὑρισκόμεθα ἐν μέσῳ τῶν κλεινῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, αἵτινες εἶχον τὴν λαμπρότητα τῶν σημερινῶν πολυανθρωποτέρων μητροπόλεων, στάσις δὲ λαοῦ, ὁποίας συχνάκις παρέστησεν ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἡ πρωτεύουσα πόλις τῆς Γαλλίας, δεικνύει ἡμῖν τὸ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν μεγαλεῖον συγχρόνως μετὰ τῆς ἀπαραμίλλου μεγαλοψυχίας τοῦ μεγάλου αὐτῶν πολίτου, ὅστις καί τοι καλῶς γινώσκων, ὅτι εἷς ἦρκει παρ' αὐτοῦ λόγος, καὶ οἱ ἐχθροί του κατέκειντο ἐλεεινὰ πτώματα πρὸ τῶν ποδῶν του, αὐτὸς δὲ ἀνεβιβάζετο εἰς θέσιν, νὰ ἐκπληρώσῃ μὲν ἅπαντας τοὺς ἑαυτοῦ πόθους, νὰ καταστήσῃ δὲ τὰς Ἀθήνας διὰ συνετῆς κυβερνήσεως κυρίαρχον ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος, ἀντὶ τοῦ λόγου τούτου ἀνεφώνησεν· «Ἀθηναῖοι! Πολῖται! Κάτω τὰ ὅπλα σας! Εἶμαι πολίτης ὡς ὑμεῖς, ὑπόκειμαι εἰς τοὺς νόμους ὡς ὑμεῖς, καὶ οὐδέποτε θέλουσι καταπατηθῆ ἑκουσίως μου οἱ ἡμέτεροι θεσμοί! Τὸ κεφάλαιον τοῦτο εἶναι, ὁμολογῶ, ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα διακοσίας ἀνέγνωσα φοράς, καὶ ἀείποτε νέας ἀνευρίσκω ἐν αὐτῷ καλλονάς. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ ΜΓ'. φυγαδευθείσης τῆς φιλοσοφίας ἐνθρονίζεται ἡ εὔωνος ἀμάθεια καὶ σχολαστικότης, ἡ δὲ μεγαλόψυχος ἀμνησικακία τῶν ἐναρέτων αὐθαδεστέρους ἀποκαθιστάνει τοὺς ὑπὸ τοῦ φατριασμοῦ τετυφλωμένους πολιτικούς. Ἐν τῷ ΜΔ'. κεφαλαίῳ ψυχὴ ἐνάρετος, βλέπουσα πλησιάζοντα τὸν θάνατον θειοτέρα καθίσταται καὶ οὐρανία περιστέφεται αἴγλη, θεὸς δὲ λαλεῖ δι' αὐτῆς. Τὸ ΜΕ'. κεφάλαιον διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι ἐὰν οἱ ἐνάρετοι δι' ἑαυτοὺς δὲν φοβῶνται τὸν θάνατον, περίλυποι ὅμως εἰσὶν οἱ φίλοι τῆς ἀρετῆς, ὅταν βλέπωσι τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ στερηθῶσι τῆς μὲ ἐναρέτους καὶ εὐγενεῖς ψυχὰς συναναστροφῆς, συγχρόνως ὅμως πληροφορεῖ ἡμᾶς, ὅτι εἰς καρδίας εὐαισθήτους τὰ δάκρυα εἶναι πολλάκις πειστικώτερα καὶ αὐτῶν τῶν τὰ μάλιστα ἀκαταμαχήτων ῥητορικῶν ἐπιχειρημάτων. Τὸ ΜΣ'. κεφάλαιον τέλος πάντων κατόπιν σπουδαίων φιλοσοφημάτων περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου διαβεβαιοῖ ἡμᾶς ὅτι εὐαίσθητος καρδία οὐδέποτε ἐπιλανθάνεται τῶν φίλων, ἀλλ' ἐσαεὶ διαμένει εὐγνώμων καὶ πιστή.

Τελευτῶντες δὲ τὸν πρὸς τὸν ἀναγνώστην ἡμῶν τοῦτον πρόλογον μίαν εἰσέτι ποιούμεθα ἐξομολόγησιν, ὅτι δηλ. πρὶν ἢ ἀποφασίσωμεν νὰ μεταφράσωμεν τὸ σύγγραμμα τοῦτο τὸ ἀνέγνωμεν πλέον ἢ ἑξηκοντάκις κατὰ διαφόρους ἐποχάς, ἐσαεὶ δὲ νέας ἀνευρίσκομεν ἐν αὐτῷ καλλονάς. Τοῦτο ἂς πράξῃ καὶ ὁ ἀναγνώστης, καὶ θέλει μίαν ἡμέραν εὐγνωμονεῖ ἡμῖν δι' οὓς ἀνελάβομεν πρὸς μετάφρασιν αὐτοῦ κόπους.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Η ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΝΙΚΗΤΩΝ.

Ἡραίαν τινὰ φθινοπωρινὴν ἡμέραν τοῦ γ' ἢ δ' ἔτους τῆς ὀγδοηκοστῆς τρίτης Ὀλυμπιάδος (1), δαφνοστεφὴς καὶ ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν μουσικῶν ὀργάνων εἰσέπλεεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς ἀξιόλογος στόλος τριήρεων. Ἅπασαι δὲ αἱ περὶ τὸν λιμένα ἀκταὶ ἐκαλύπτοντο ὑπὸ πολλῶν μυριάδων θεατῶν, διότι οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν εἶχον συῤῥεύσει ἐκεῖσε, ὅπως ὑποδεξιωθῶσι τοὺς γενναίους ἑαυτῶν συμπολίτας μετὰ τοῦ τροπαιοφόρου αὐτῶν στρατηγοῦ, ἐπισῤῥέφοντας ἀπὸ τοῦ πολέμου. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ συνήθως εἰς τοὺς γυναικωνίτας, κατὰ τὰ τότε ἔθιμα τῶν Ἑλλήνων, κατάκλειστον καὶ οἰκουροῦν ὡραῖον φῦλον, προκειμένης τῆς ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας ἐπανόδου τῶν φιλτάτων, εἶχεν ἐγκαταλίπει ἱσοὺς καὶ ἡλακάτας εἰς τοὺς ἐρημικοὺς τοῦ γυναικωνίτου θαλάμους, σεμναὶ δὲ καὶ σοβαραὶ οἰκοδέσποιναι, συνοδευόμεναι ὑπὸ πλήθους θεραπαινίδων, εἶχον προσέλθει μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν προκυμαίαν τοῦ Πειραιῶς, ταλαντευόμεναι μεταξὺ χαρᾶς καὶ λύπης, ὑπὸ ἐναγωνίου συνεχόμεναι ἀβεβαιότητος ἐὰν ἄρα μεταξὺ τῶν ἀποβιβαζομένων πολεμιστῶν ἐπανίδωσι καὶ τοὺς φιλτάτους εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν υἱοὺς, ἀδελφοὺς, συζύγους, πατέρας. Παρὰ τὴν προκυμαίαν, ὅπου ἔμελλε νὰ γείνῃ ἡ ἀπόβασις τῶν ἐν τῷ στόλῳ μαχητῶν, ἦσαν καὶ διάφορα ὀχήματα συρόμενα ὑπὸ ἡμιόνων καὶ φυλασσόμενα ὑπὸ δούλων ἀνδραπόδων, ἐφ' ὧν ὠχοῦντο οἰκοδέσποιναι τῶν πρωτίστων οἰκογενειῶν, ἀπεκδεχόμεναι καὶ αὗται νὰ ἴδωσι καὶ δεξιωθῶσι τοὺς φιλτάτους. Καὶ τὴν ἡλικίαν δὲ προβεβηκότες γέροντες, ἀγωνισάμενοι ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητος ἔν τε Σαλαμῖνι καὶ Πλαταιαῖς καὶ Μυκάλῃ, ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ ὑποδεχθῶσι

---

(1) Περὶ τὴν 10 Ὀκτωβρίου τοῦ 445 Π. Χ.

διὰ τῶν εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν των τοὺς Ἀθηναίους νεανίσκους, οἵτινες ἀξίως τῶν Μαραθωνομάχων διέσωσαν τὴν τιμὴν τῶν Ἀθηναϊκῶν ὅπλων.

Ἐπὶ τῆς πρώρας τοῦ ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ προπλέοντος πλοίου, μηδόλως σχεδὸν συγκινούμενος ὑπὸ τῶν ζητωκραυγῶν καὶ ἀλαλαγμῶν καὶ τῶν ἐπευφημιῶν τοῦ λαοῦ, τοῦ παρατεταγμένου εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Πειραιῶς, ζητωκραυγῶν καὶ ἐπευφημιῶν ἐπαναλαμβανομένων ὑπὸ τοῦ στόλου, ἵστατο ἀνὴρ, τοῦ ὁποίου τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ σπουδαῖον σχῆμα, τὸ ὀξυδερκὲς καὶ διαπεραστικὸν βλέμμα, καὶ τὸ μεγαλοφυΐαν ἐμφαῖνον καὶ σεβασμὸν ἐμπνέον πρόσωπον, ἐπεμαρτύρουν ἐν αὐτῷ τὸν τροπαιοφόρον στρατηγόν. Τὸ σύννουν ὅμως καὶ σοβαρὸν βλέμμα, δι' οὗ προσέβλεπε τὸν ἐπὶ τῆς προκυμαίας καὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Πειραιῶς θορυβωδῶς συνωθούμενον πολυτάραχον δῆμον, ἦτο βλέμμα φιλοσόφου μᾶλλον παρὰ μαχητοῦ· ὅστις δὲ ἤθελεν ἐκ τοῦ πλησίον παρατηρήσει αὐτὸν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν, μόλις δυνάμενος νὰ κατίδῃ ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ ὑποσαλευόμενον ἀφανές τι μειδίαμα, ἤθελεν ἐννοήσει ἐκ τῆς ὄψεως τοῦ ἀνδρὸς ὅτι ὀλιγώτερον συνησθάνετο τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ ἀγαθῇ τύχῃ ἐκ τοῦ πολέμου ἐπανερχομένου στρατηγοῦ, ὅσον μονονουχὶ περιφρονητικόν τινα οἶκτον διὰ τὸν ἀσταθῆ καὶ παλίμβουλον ὄχλον, ὅστις δι' ὁμοίων τιμῶν καὶ ἐπευφημιῶν ὑποδεξιωθεὶς ἄλλοτε τὸν Μιλτιάδην καὶ τὸν Θεμιστοκλέα, ἐκεῖνον μὲν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, τοῦτον δὲ ἐπὶ ξένης γῆς κατηνάγκασε νὰ τελευτήσωσι τὸν βίον. Ὁ μονονουχὶ περιφρονητικῶς οἰκτείρων τὸ παλίμβουλον τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων οὗτος ἀνὴρ ἵστατο λοιπὸν ἐπὶ τῆς πρώρας τοῦ πρωτοστατοῦντος πλοίου ἐν τῇ ἀπαθεῖ καὶ μεγαλοπρεπεῖ ἠρεμίᾳ ἀγάλματος τοῦ Φειδίου . . . καὶ ἦτο οὐδεὶς ἄλλος ἢ αὐτὸς ὁ Ὀλύμπιος *Περικλῆς*.

Πρόθυμοι καὶ φιλόπονοι χεῖρες εἵλκυον τὰς τριήρεις πρὸς τὴν ἀποβάθραν· καθ' ἣν δὲ στιγμὴν αἱ τῶν ὁπλιτῶν φάλαγγες ἀπεβιβάζοντο ἐκ τῶν πλοίων, πολύθρους καὶ πολυθόρυβος ἐξηγέρθη κραυγὴ τοῦ εἰς τὴν προκυμαίαν συνωθουμένου πλήθους, ἐξ οὗ ὁ μὲν ἐπεθύμει νὰ δεξιωθῇ ἀδελφὸν, ὁ δὲ υἱόν. Μητέρες ἔτεινον τὰ ἑαυτῶν βρέφη πρὸς τοὺς δαφνοστεφεῖς πατέρας εἰς ἀσπασμὸν, καὶ πρὶν ἢ ἐγγίσωσι τοὺς πόδας αὐτῶν εἰς τὴν ξηράν. Γέροντες, ἐπὶ βακτηρίας στηριζόμενοι, ἐπέβαλλον τὴν ἑαυτῶν δεξιὰν ἐπὶ τὸν βραχίονα τοῦ γενναιοψύχου υἱοῦ, καὶ ἐν δάκρυσι χαρᾶς, τὰ ὁποῖα κατέῤῥεον ἐπὶ τῶν λευκῶν γενείων, ἔκραζον « Ἀπεπλύνατε λοιπὸν τὸ ἐν Κορωνείᾳ αἶσχος καὶ ἐδιδάξατε τοὺς αὐθάδεις Εὐβοεῖς ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἔχουσι καὶ ἄλλους ἀξίους στρατηγοὺς καὶ γενναίους ὁπλίτας! » Ἦσαν δὲ καί τινες, ἀφηγούμενοι μὲ τὴν ἔμφυτον τοῖς γέρουσι περιαυτολογίαν, τίνι τρόπῳ οἱ Σπαρτιᾶται, στρατηγούμενοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτῶν

Πλειστώνακτος, δὲν ἀπετόλμησαν ἄλλοτε νὰ προσβάλωσι τὰς ὑπὸ τῶν ἀποστράτων τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ Κίμωνος προστατευομένας τότε Ἀθήνας.

Πολλῷ λαμπρότερος ἐξηγέρθη ἀλαλαγμὸς τοῦ λαοῦ, ὅτε ὁ στρατηγὸς ἐκ τῆς πρώρας τοῦ ἑαυτοῦ πλοίου ἐλαφρῷ κινήματι ἐξεπήδησεν ἐπὶ τὴν ξηράν. « Χαῖρε γόνε τοῦ Ξανθίππου, τροπαιοῦχε υἱὲ νικηφόρου πατρός! » αὕτη ὑπῆρξεν ἡ μυριόφωνος κραυγὴ, ἡ διὰ τῶν μακρῶν τοῦ Θεμιστοκλέους τειχῶν διηχήσασα καὶ ὡς θριαμβευτικὸς παιὰν ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων τῆς ἀκροπόλεως ἀντηχήσασα βράχων. Ἔκλινε δὲ τὴν κεφαλὴν ὁ στρατηγὸς πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἑαυτοῦ πρὸς τὸν λαὸν εὐγνωμοσύνης. Ἀλλ' αὐτὸν δὲν προσῆλθον ὑποδεξιωσόμενοι οὔτε συγγενεῖς οὔτε οἰκεῖοι. Πολλοὶ δὲ ὁπλῖται, ἐναγκαλιζόμενοι γυναῖκα καὶ τέκνα, ἀπέβλεπον πρὸς τὸν ἑαυτῶν στρατηγὸν, τοῦ ὁποίου τὸ ἀπαθὲς σχῆμα κατεμαρτύρει, ὅτι ἐπανήρχετο εἰς τόπον, ὅπου οὐδὲν ὑπῆρχεν, ἰδίᾳ θέλγον τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Ποῦ λοιπὸν ἦσαν ἡ γυνὴ, ποῦ τὰ τέκνα τοῦ Περικλέους; Αὐτὸς, μόνος αὐτὸς ἐξ ἁπάντων τῶν εἰς τὴν πατρίδα ἐπιστρεφόντων μαχητῶν, οὐδένα ἀπήντα φίλτερον ἀσπασμὸν, εἰμὴ μόνον τὸν τοῦ ὄχλου. Καὶ ὅμως, τὸ πρόσωπον αὐτοῦ δὲν κατεδείκνυεν ἴχνος ψευσθείσης ἐλπίδος· ὅπως δὲ πρότερον οὐδεμίαν ὑπέδειξε σπουδὴν νὰ ἀποβῇ εἰς τὴν ξηράν, οὕτω καὶ ἤδη ἀτάραχος ἔδειξε μόνον πρὸς τὸν ναὸν, εἰς ὃν ὁ στρατὸς ὤφειλε νὰ φέρῃ τὰ λάφυρα, προσεκάλεσε δὲ τὸν λαὸν νὰ παραμερίσῃ, ὅπως μείνῃ ἡ ἀπαιτουμένη εὐρυχωρία εἰς τὰς φάλαγγας τῶν ὁπλιτῶν, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων ἠγεῖτο αὐτός.

Τὴν στιγμὴν ταύτην, ἐράσμιός τις παῖς, ἐκτεινάχθεις ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ συνοδεύοντος αὐτὸν δούλου, προσέδραμε πρὸς τὸν Περικλέα, κραυγάζων « Θεῖε, οὐδεὶς μὲ ἔστειλεν, ἀλλ' ἐπεθύμησα νὰ ἴδω ποίαν ὄψιν ἔχουσιν οἱ νικήσαντες στρατηγοὶ, καὶ διὰ τοῦτο εἶπον εἰς τὸν Ζώπυρον νὰ μὲ συνοδεύσῃ ἐνταῦθα. » Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ὠπισθοδρόμησεν ὀλίγον, προσέβλεψεν ὑπερηφάνως, πρῶτον μὲν πρὸς τὸν θεῖον αὐτοῦ, εἶτα δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐπακολουθοῦσαν αὐτὸν λαμπρὰν τῶν ὁπλιτῶν φάλαγγα, καὶ τέλος μὲ παρειὰς φλεγομένας ὑπὸ μεγαλοψύχου φιλοδοξίας ῥιφθεὶς εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Περικλέους εἶπε: «Δὲν θέλουσιν οἱ Ἀθηναῖοι, ὅταν μεγαλώσω, ἀκολουθεῖ καὶ ἐμὲ οὕτω, Θεῖέ μου ; »

« Εὐδοκήσαιεν οἱ Θεοί! » ἀπήντησε σοβαρῶς ὁ τὸ πολιτικὸν τῶν Ἀθηνῶν πηδάλιον κυβερνῶν ἀνὴρ, καὶ παρέδωκε πάλιν τὸν παῖδα εἰς τὰς χεῖρας τῶν συνοδευόντων αὐτὸν παιδαγωγῶν, αὐτὸς δὲ προέβαινε, προηγούμενος τῆς φάλαγγος. Ἀλλ' ὁ παῖς δὲν ἤθελε νὰ ὑπακούσῃ εἰς τοὺς δούλους, οἵτινες ἐπεχείρουν νὰ τὸν ἀπαγάγωσι. Πο-

δοκροτῶν δὲ μὲ τοὺς τρυφερούς του πόδας, ὅπως μὴ ἀπαχθῇ, κατέπεσε τέλος χαμαὶ, ἐν πείσματι ἀνθιστάμενος. « Θέλω νὰ ἴδω τὴν πάροδον τοῦ στρατοῦ· » ἐκραύγασε μὲ τὴν θελξικάρδιον ἐκείνην προφοράν, τὴν ὁποίαν διετήρει καὶ ἀνδρωθείς. « Ὁ πατήρ μου ἔπεσε μαχόμενος. Θέλω νὰ ἴδω τοὺς γενναίους, οἵτινες ἐπολέμησαν ὅπως τὸν ἐκδικηθῶσι! »

« Χαῖρε, γενναῖε παῖ! » ἔκραξαν ὁπλῖταί τινες, ἀκούσαντες τοὺς λόγους αὐτοῦ « Σὺ ὁ ἴδιος θέλεις μᾶς ὁδηγήσει μίαν ἡμέραν ὅπως τὸν ἐκδικηθῶμεν! »

« Ναί! » ἐκραύγασεν ὁ παῖς, ἀνεγερθεὶς καὶ μιμούμενος τὸ βῆμα τῶν στρατιωτῶν. « Θέλω σᾶς ὁδηγήσει συστρατιῶται! Ὁ πάππος μου Ξάνθιππος ἦτο μέγας στρατηγὸς, ὁ θεῖός μου Περικλῆς εἶναι μέγας στρατηγὸς, καὶ ἐγὼ μίαν ἡμέραν θέλω γείνει μέγας στρατηγός! »

Οἱ λόγοι οὗτοι διήχησαν εἰς τὰς τάξεις τῶν στρατιωτῶν, καὶ ἀλαλάζοντες ἐζητωκραύγασαν ὑπὲρ τοῦ τρυφεροῦ βλαστοῦ τοῦ Ξανθίππου, «τοῦ μέλλοντος νικητοῦ νέων μαχῶν τῆς Μυκάλης. »

« Τίς εἶναι ὁ ὡραῖος παῖς; » ἠρώτησεν Ἐφέσιός τις ξένος Ἀθηναῖόν τινα ἐκ τοῦ πλήθους, ἐνῷ διέβαινεν ἡ φάλαγξ.

« Δὲν ἤκουσας τὰς κραυγάς; Εἶναι ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ υἱὸς τοῦ Κλεινίου, τοῦ φονευθέντος μετὰ τοῦ Τολμίδου εἰς τὴν ἐν Κορωνείᾳ μάχην. Θεῖος δὲ αὐτοῦ καὶ κηδεμὼν εἶναι ὁ Περικλῆς, ὁ δὲ παῖς οὗτος εἶναι ὁ εὐνοούμενος παντὸς τοῦ τῶν Ἀθηναίων δήμου. »

« Πόσον ἐκτιμᾷς τὸ μέρος ὁποῦ θὰ λάβει ὁ υἱός σου ἀπὸ τὰ λάφυρα, γερο-Φείδων; » εἶπεν ἄλλος τις ἐκ τοῦ πλήθους πρός τινα γέροντα πλησίον αὐτοῦ ἱστάμενον.

« Οὐδὲ ὅσον ἐξωδεύσαμεν διὰ τὰ ὅπλα του. Μοὶ φαίνεται, θὰ χωνεύσωσι καὶ αὐτὰ εἰς τὰ ὡραῖα κτίρια ἐκεῖ ἐπάνω, ἴσως δὲ καὶ εἰς χειρότερον ἀκόμη μέρος. Δὲν ἄκουσες τί λέγουν ὁ Γλύκων καὶ ὁ Δρακοντίδης; »

« Τί! ὅτι ὁ Φειδίας τόσον πολὺ ἐμάλαξε μὲ τοὺς δακτύλους του τὸν χρυσὸν, ὥστε μέγα μέρος αὐτοῦ ἐκόλλησεν εἰς αὐτούς; »

« Μάλιστα, καὶ ὅτι καὶ ὁ Περικλῆς, ὅσον δὰ καὶ ἂν φαίνεται ἀκατάδεκτος, ἔχει ὅμως καὶ αὐτὸς δακτύλους, οἱ ὁποῖοι κολλοῦν καθὼς καὶ οἱ τῶν ἄλλων. »

« Ὄχι! τοῦτο δὲν τὸ πιστεύω, » εἶπε τρίτος τις, προσελθών· « Ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ἀριστείδου δὲν ἀπέλαυσαν αἱ Ἀθῆναι ἄλλον ἄνθρωπον μὲ καθαρωτέρας χεῖρας, ὅ,τι καὶ ἂν λέγουν οἱ ἐχθροί του. Ἡ οἰκία του εἶναι ἁπλῆ, καὶ ἡ τράπεζά του λιτὴ καθὼς εἰς τοὺς χρόνους τῶν προγόνων μας. »

« Καὶ σὺ μὲ τὸν Ἀριστείδην σου! Ὁ Κίμων ἦτον ἄνθρωπος! Ἐνόσῳ ἔζη ἐκεῖνος, κανεὶς Ἀθηναῖος δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ ἀγοράσῃ νέον χιτῶνα. Πόσαις φοραῖς ἄλλαξα τὸν ἐπενδύτην μου μὲ τὸν ἐπενδύτην τοῦ δούλου του, καὶ καθὼς ἐγὼ καὶ πολλοὶ ἄλλοι! Ἐφοροῦσα δὲ πάντοτε ξεσχισμένα φορέματα, ὁσάκις ἐστοχάζομουν ὅτι θὰ τὸν ἀπαντήσω, καὶ ἔχω ἀκόμη νὰ κρέμωνται εἰς τὴν οἰκίαν μου, τοὐλάχιστον μισὴν δωδεκάδα ἀπὸ τοὺς καλοὺς ἐπενδύτας του. Ναί! ὁ Κίμων ἦτον ἄνθρωπος! Ἀλλ' αὐτὸς ὁ Περικλῆς, μὲ τὴν οἰκονομίαν του καὶ μὲ τὸ σοβαρόν του πρόσωπον δὲν φροντίζει παρὰ διὰ μάρμαρα καὶ ἀμμοκονίαν καὶ ἀφήνει τὸ κρέας καὶ τὸ αἷμα νὰ περάσουν ὅπως ξεύρουν. Ἂν τὰ πράγματα μείνουν εἰς τὸ χέρι του, λέγουν, θὰ καταργήσει τοὺς Διονυσιακοὺς ἀγῶνας καὶ θὰ σηκώσει τὰς θυσίας! »

« Τῷ ὄντι; » εἶπεν ὁ Ἐφέσιος, « καὶ διὰ τί τοῦτο; »

« Διὰ τί; διότι εἶναι ξενταβελόνης καὶ τρέμει τὰ ἔξοδα· καὶ διότι ὁ ἄθεός του φίλος Ἀναξαγόρας καὶ οἱ ὅμοιοί του εὑρῆκαν μὲ τὴν ξυλοσοφίαν των, ὅτι ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ γῆ καὶ λίθοι, καὶ ὅτι οἱ Διονυσιακοὶ ἀγῶνες εἶναι ἀπρεπεῖς καὶ ἀνάρμοστοι, καὶ Κύριος οἶδε τί ἀκόμη. Θαυμάζω μόνον, πῶς ὁ Φοῖβος δὲν στέλλει καμμίαν πανώλη πρὸς τιμωρίαν των. »

« Χᾶ! Χᾶ! Φοῖβος! Πιστεύεις καὶ σὺ ἀκόμη αὐτὰ τὰ παραμύθια τῶν γραϊδίων; » ἔκραξε τέταρτός τις, παριστάμενος εἰς τὴν ὁμάδα τῶν συνδιαλεγομένων.

« Πιστεύω; . . . ναὶ βέβαια! . . . Δὲν μᾶς ἔρχεται πάντοτε πανώλης, ὅταν ὀργίζωνται οἱ Θεοί; Κύτταξε δὰ, Πείσανδρε » ἐπρόσθεσε λέγων ὁ γέρων, στραφεὶς πρὸς τὸν εἰς τὸ ἕτερον πλευρόν του παρεσῶτα . . . « ἰδοὺ ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀχρείους ἐκείνους ἀνθρώπους, ὁποῦ θέλουν νὰ μᾶς στερήσουν τὰς ἑορτάς μας. Κακὴ μοῖρα θὰ ναύρῃ τὰς Ἀθήνας, ὅταν αὐτοὶ ὑπερισχύσουν. . . . Κάτω τὰ θέατρα! Κάτω τὰ Διονύσια! τυραννημένη ἐργασία καὶ φακῆ φθάνουν διὰ πτωχοὺς σὰν ἡμᾶς! Αὐτὰ θὰ μᾶς ψάλλουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἂν δὲν πάρωμεν τὰ μέτρα μας. Πλὴν, . . . ἂς ὁρίσῃ δὰ κεῖνος ποῦ θὰ μᾶς σηκώσει τὰς ἑορτάς μας! τόσον μόνον λέγω. »

« Ὅςις ἐπιχειρήσῃ τοῦτο, θέλει εἶσθαι ὁ εὐεργέτης τῶν Ἀθηνῶν » εἶπε νεανίσκος τις, ὅστις, ὡς ἐκ τῶν ἐνδυμάτων του ἐφαίνετο, ἀνῆκεν εἰς ἀνωτέραν τάξιν τοῦ λαοῦ, καὶ μέχρι τοῦδε εἶχεν ἀκροασθῆ μετὰ προσοχῆς τὰ λεγόμενα. « Δὲν ἐντρέπεσαι εἰς τὴν ἡλικίαν σου νὰ ἀρέσκησαι εἰς τοιαύτας παραστάσεις; »

« Νὰ ἐντραπῶ; δὲν ἐτρελλάθηκα! Καὶ οἱ πρόγονοί μας ἠρέσκοντο εἰς αὐτὰς, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Διόνυσος ὡδήγησε πίνων καὶ χορεύων τὸν στρατόν του εἰς τὰς Ἰνδίας. Δὲν ἦτο τόσον μεθυσμένος, ὥστε δὲν ἠμποροῦσε νὰ σταθῇ εἰς τὰ ποδάριά του, ἀλλὰ τὸν ἐσήκοναν δύο;

Μόνον θεὸς ἠμποροῦσε νὰ κατορθώσῃ τὸ τοιοῦτον, νὰ ὑποτάξῃ δηλαδὴ ἐπικράτειαν, ἐνῷ αὐτὸς καὶ ὅλος ὁ στρατός του ἦσαν μεθυσμένοι! Διὰ τοῦτο δὰ λέγω, ὁ Διόνυσος εἶναι μέγας θεὸς καὶ τῷ ἀνήκει πᾶσα τιμὴ καὶ πᾶσα δόξα. Ἀφήσατέ με ἥσυχον μὲ τὰς φλυαρίας σας περὶ νηφαλιότητος καὶ ἠθικῆς καὶ μὲ ταῖς τοιαύταις μωρολογίαις σας. Κἄτι ξεύρω καὶ ἐγὼ, καὶ δὲν ἀφήνω δὰ νὰ μὲ σύρωσιν ἀπὸ τὴν μύτην. »

« Ἔχεις τὰ ἴδια φρονήματα, ὡς βλέπω, μὲ ἡμᾶς » εἶπεν ὁ Ἐφέσιος. « Εἰς τὸν τόπον μου ἐπιβάλλεται χρηματικὸν πρόστιμον εἰς πάντας, ὅσοι θέλουσι νὰ ἦναι νήφοντες, σπουδαῖοι καὶ συνετοί· μολονότι (διὰ νὰ ὁμολογήσω τὴν ἀλήθειαν) τὸ δημόσιον ταμεῖον δὲν ὠφελήθη πολὺ ἀπὸ τὸ ἐπὶ τούτου ἐπιβληθὲν πρόστιμον. Διότι συμβαίνει ὅ,τι καὶ μὲ τὸν ζευγίτην βοῦν, τὸν ὁποῖον ὀφείλουσι νὰ τρέφωσιν ἐν Σπάρτῃ οἱ μοιχοί. Μέχρι τῆς ὥρας δὲν παρουσιάσθη εὐκαιρία νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ ἐπιβληθεῖσα ποινή. »

« Νὰ εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν, καὶ εἰς Ἀθήνας τοιούτου εἴδους πρόστιμα ὀλίγιστα θὰ ἐσυνάζοντο, » εἶπεν ὁ Πείσανδρος. « Ὅσον δὲ διὰ τὸν Περικλέα, αὐτὸς ὁμοιάζει, φαίνεται, τὸν Ὀλύμπιον Δία εἰς πολλὰ πράγματα· ἔχει καὶ αὐτὸς τὴν Δανάην του, καὶ ὁ χρυσοῦς ὄμβρος, λέγουσι, πίπτει ἀφθονώτερα εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς, παρὰ εἰς τοὺς τοίχους τοῦ ναοῦ καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Παλλάδος. Ἦτο ἐξαίρετος ἡ ἰδέα τοῦ νὰ κατασκευασθῇ μέρος τι τοῦ ἀγάλματος ἐκ χρυσοῦ. Ποῖος ἠμπορεῖ νὰ εἴπῃ πόσον ἀπὸ τὸ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐκ τοῦ θησαυροφυλακίου χορηγούμενον πολύτιμον μέταλλον χρησιμεύει πρὸς τὸν σκοπὸν, δι' ὃν δίδεται; Ἐὰν κἀνεὶς ἐξέταζε τὸ πρᾶγμα καταλεπτῶς, θὰ εὕρισκεν ἴσως ὅτι ἡ Ἀσπασία καὶ τὰ κοράσιά της ἐφορτώθησαν περισσότερον χρυσίον παρὰ τὴν ἀσπίδα τῆς Θεᾶς ».

« Εἶναι αἶσχος τοιαῦται ὑπόνοιαι! » εἶπεν ὁ προλαλήσας νεανίας. Εἶναι κακὸν σημεῖον ὅταν οἱ ἄνθρωποι δὲν πιστεύωσι πλέον εἰς κἀμμίαν ἀρετήν. Τίς ποτε ἠδυνήθη νὰ καταδείξῃ ἄτιμόν τινα πρᾶξιν τοῦ Φειδίου; Πῶς λοιπὸν δύνασαι νὰ πιστεύσῃς ὅτι αὐτὸς θὰ ἀνείχετο τοῦτο, καὶ ὑποτεθέντος ὅτι ὁ Περικλῆς κατεδέχετο τοιαύτην τινὰ ἄτιμον πρᾶξιν; Ὅσον δὲ διὰ τὴν Ἀσπασίαν, ἀρκεῖ νὰ εἴπω, ὅτι εἶναι μαθήτρια ἀνδρὸς, τοῦ ὁποίου ἡ ἀρετὴ οὐδέποτε διημφισβητήθη οὐδ' εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν οὕτωσι διεφθαρμένην πόλιν. Εἶναι δυνατὸν ὁ Ἀναξαγόρας νὰ ἀτιμασθῇ τοσοῦτον, ὥστε νὰ ἐκπαιδαγωγῇ ἑταίρας; Δὲν ὑποφέρεται νὰ βλέπῃ τις τὸν χαρακτῆρα εὐγενῶν ἀνδρῶν, συκοφαντούμενον ὑπὸ τῆς μιαρᾶς γλώσσης τοιούτου λαοῦ ὡς σεῖς! »

« Τοιούτου λαοῦ; ... Ἔ! ... Τοιοῦτος λαὸς ἠμπορεῖ νὰ ἐπιβάλῃ

προστιμα, νὰ χώσῃ εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ νὰ καταδικάσῃ εἰς θάνατον! Καὶ ποῖος θὰ ἐμποδίσει πολίτην Ἀθηναῖον, νὰ λέγῃ ἐλευθέρως τὴν γνώμην του; »

« Βέβαια! ... Καὶ ποῖος θὰ ἐμποδίσει πολίτην Ἀθηναῖον, νὰ πωλῇ τὴν ψῆφόν του καὶ νὰ συνεργῇ εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος του;... Ἴδε τὰ ὀχυρώματα τῆς πόλεως (εἶσαι ἱκανῶς γέρων, ὥστε νὰ ἐνθυμῆσαι τὸν Θεμιστοκλέα), ποῦ θὰ ἦτο ἡ ἐλευθερία τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν, ἂν δὲν ὑπῆρχον τὰ ξύλινα ἐκεῖνα τείχη, τὰ ὁποῖα ἀπώσαντο τὸν βάρβαρον, καὶ τὰ λίθινα ταῦτα, τὰ ὁποῖα προστατεύουσιν ἡμᾶς κατὰ τῶν Σπαρτιατικῶν ἐπιδρομῶν; Καὶ λοιπὸν, (ἀλήθεια! ἠμπορεῖτε νὰ καταδικάζητε εἰς πρόστιμον, εἰς δεσμωτήριον, εἰς θάνατον!) ποῦ ἐτελείωσε τὴν ζωήν του ὁ Θεμιστοκλῆς; ... Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, τοῦ ὁποίου τὰς δυνάμεις κατέστρεψε, τὸν ἠγάπησε περισσότερον παρὰ ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν, τὸν ὁποῖον ἔσωσεν ἀπὸ τὸν ὄλεθρον! .. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐλευθερία σας! .. ἐλευθερία, ἥτις θὰ σᾶς καταντήσει τέλος πάντων εἰς τὸ νὰ θρηνῆτε διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην σας ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας! »

« Ὁμιλεῖς παρατόλμως, νεανίσκε, (εἶπεν ὁ Ἐφέσιος), ἀλλ' ὁμιλεῖς τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐν πρέποντι καιρῷ, καὶ χαίρω διότι ὑπερασπίζεις τοὺς Ἴωνάς μας. Πάντοτε ἐκαυχώμην διὰ τοὺς μεγάλους μας ἄνδρας καὶ τὰς ἀξιεράστους ἡμῶν γυναῖκας, καὶ εὐχαριστοῦμαι βλέπων ὅτι ὑπάρχουσιν εἰς τὰς Ἀθήνας ἄνθρωποι ἠξεύροντες νὰ τοὺς ἐκτιμῶσι. Μολονότι ὁ Ἀναξαγόρας εἶναι ἐκ τῶν Κλαζομενῶν, ἡ δὲ Ἀσπασία ἐκ τῆς Μιλήτου, τοὺς γνωρίζω ὅμως καὶ τοὺς δύο ἐκ τῆς πολλῆς αὐτῶν φήμης· καὶ διὰ νὰ εἴπω τὴν γυμνὴν ἀλήθειαν, ἦλθον εἰς τὰς Ἀθήνας μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἴδω καὶ ἀκούσω αὐτούς. Καὶ ὁ Ἡράκλειτός μας ἦτο μέγας ἀνὴρ, ἂν καὶ αὐστηρότερος καὶ σκυθρωπότερος. Ἄκουσας ποτὲ περὶ αὐτοῦ, νεανίσκε; »

« Ἂν ἤκουσα περὶ τοῦ Ἡρακλείτου; καὶ ποῖος δὲν ἤκουσε περὶ αὐτοῦ; καὶ ὅμως, νομίζω, θὰ ὠφελοῦσε περισσότερον, ἐὰν ἀντὶ νὰ ζῇ εἰς τὰ ὄρη ὡς ἐρημίτης, θρηνῶν τὰς κακίας καὶ τὴν ἀθλιότητα τῶν ἀνθρώπων, ἔμενε μεταξύ των, συντελῶν πρὸς βελτίωσίν των. »

« Ἔχεις δίκαιον, μέγα δίκαιον! ἠδύνατο νὰ μᾶς κάμῃ καλητέρους ἀπὸ ὅ,τι εἴμεθα, ἐπειδὴ τὸν ἐσέβοντο ὅλοι οἱ συμπολῖταί του. »

« Καὶ μολοντοῦτο κατώρθωσαν μερικοὶ νὰ διεγείρωσι κατακραυγὴν κατ' αὐτοῦ, ὥστε ἡμεῖς ἐδῶ μακρόθεν δὲν γινώσκομεν καλῶς ἂν ἐκουσίως ἀπεσύρθη, ἢ ἐξωρίσθη. Καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; Ἐπειδὴ ἐπεχείρησε νὰ δώσῃ εἰς τὸν λαὸν νὰ ἐννοήσῃ ὅτι χειροποίητον λίθινον ἄγαλμα δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἦναι θεότης! »

« Τίς εἶσαι καὶ γνωρίζεις τὸ ἱστορικὸν τοῦ Ἡρακλείτου τοσοῦτον καλῶς, ὅσον καὶ ἐγὼ αὐτός; »

« Πατήρ μου εἶναι ὁ Φειδίας, ὁ υἱὸς τοῦ Χαρμίδου, (ἀπήντησεν ὁ νεανίσκος), καὶ φέρω τὸ ὄνομα τοῦ πάππου μου. Κυρίως ὅμως εἰς τὸν Ἀναξαγόραν χρεωστῶ τὴν γνῶσιν ταύτην, ἥτις ἐπέσυρε τὴν προσοχήν σου. Παρευρέθην εἰς ἱκανὰς διδασκαλίας αὐτοῦ, ὥστε ἔμαθα νὰ φρονῶ ὡς ὁ Ἡράκλειτος. Καὶ ἐγὼ αὐτὸς, ὅταν ἐνίοτε κατασκευάζω ἄγαλμα τινὸς θεότητος, δὲν δύναμαι νὰ χωρήσω εἰς τὸν νοῦν μου, πῶς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐγὼ ἐμόρφωσα, δύναται νὰ ἦναι ἀνωτέρας φύσεως καὶ δυνάμεως παρ' ἐμὲ αὐτόν. Διόλου δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν λογικὴν τοιαύτη ὑπόθεσις. »

« Δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐννοήσω ταῖς φιλοσοφικαῖς αὐταῖς λεπτολογίαις'... μὰ τὴν πίστιν μου, ὄχι! (ἀνέκραξεν ὁ γερο-Φείδων.) Εἶμαι πολίτης Ἀθηναῖος· αὐτὸ μὲ ἀρκεῖ. Ἡ Παλλὰς εἶναι ἡ πολιοῦχος ἡμῶν θεότης. Ἂν ὁ Περικλῆς καὶ οἱ ἄνθρωποί του τῆς ἀφήρεσαν τὸ χρυσίον της, θὰ συμβῇ δυστύχημα. Καὶ ἂν αἱ θυσίαι ὀλιγοστεύσουν, κάμποσοι θὰ πλαγιάζουν νηστικοί, ἐνῷ ἐσυνήθισαν νὰ πλαγιάζουν χορτάτοι. Ζήτω λοιπὸν, λέγω, ἡ μεγάλη Παλλὰς, Ζήτω ὁ Διόνυσος καὶ ὁ Ζεὺς, καὶ ἡ Ἄρτεμις καὶ ὁ Φοῖβος καὶ ὅλοι οἱ λοιποί. . . . ὅσον περισσότεροι τόσῳ καλήτερον. Πανηγύρεις καὶ θυσίαι ἡμέραν παρ' ἡμέραν, καὶ συνέδρια δικαστῶν τὰς ἄλλας ἡμέρας. . . ἔτζι ἠμπορεῖ καὶ ὁ πτωχὸς πολίτης νὰ ζήσῃ ὑποφερτῶς τὴν ζωήν του. »

« Τοιοῦτον εἶναι λοιπὸν (εἶπεν ὁ Ἐφέσιος, ὅταν ὁ γερο-Φείδων συναπῆλθε μετὰ τοῦ πλήθους), τοιοῦτον εἶναι τὸ δεῖγμα Ἀθηναίου πολίτου; Τῷ ὄντι, Χαρμίδη, τῷ ἔδωκας ὡραῖον μάθημα, ἂν καὶ δὲν τῷ ἤρεσε. Καὶ εἶσαι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνδρὸς, τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἐπιθυμῶ μάλιστα νὰ γνωρίσω, μετὰ τὸν Ἀναξαγόραν καὶ τὴν Ἀσπασίαν; Ἴσως δύνασαι νὰ μὲ κάμῃς νὰ γνωρισθῶ καὶ μὲ τοὺς τρεῖς· διότι ἐξ ὅσων εἶπας συμπεραίνω, ὅτι καὶ μὲ τοὺς δύο τελευταίους ἔχεις τὰς σχέσεις. »

« Μάλιστα! (εἶπεν ὁ νέος). Συχνάζω εἰς τὰς διδασκαλίας ἀμφοτέρων, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πατρός μου καὶ τὴν ἰδικήν μου. Τιμᾷ δὲ ὁ πατήρ μου τὰ μέγιστα ἀμφοτέρους αὐτούς. »

« Δύναμαι λοιπὸν νὰ συμπεράνω καὶ ὅτι ἡ περὶ αὐτῶν χρηστὴ φήμη δὲν ψεύδεται; »

« Βεβαίως! (ἂν θέλῃς νὰ πιστεύσῃς εἰς τὴν κρίσιν ἀνθρώπου, ὅς τις εἶναι ἴσως πολὺ νέος παρὰ ὥστε νὰ δύναται νὰ ἀποφανθῇ)· ἂν δὲν μὲ ἐτύφλωσεν ἡ εὐγλωττία, τὴν ὁποίαν ἀμφότεροι κατέχουσιν εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν, (καὶ πιστεύω ὅτι δὲν ἐτυφλώθην ἀλλ' ἐπεί-

σθην ὑπ' αὐτῶν), ὀφείλω νὰ σοὶ εἴπω, ὅτι ὁ Ἀναξαγόρας συνετέλεσε πολλῷ περισσότερον πρὸς διευκρίνησιν τῶν ἡμετέρων ἰδεῶν περὶ τοῦ ἀοράτου, παρὰ πάντας τοὺς προκατόχους αὐτοῦ ἐν τῇ Ἰωνικῇ Σχολῇ. Ἀλλ' αἱ διδασκαλίαι τῆς Ἀσπασίας ἐπενεργοῦσι θαυμασίως, ἐφαρμοζούσης τὰς ἀφῃρημένας ἀρχὰς τῆς φιλοσοφίας ἐπὶ τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην. »

« Νέα γυνὴ, διδάσκουσα τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην! τῷ ὄντι σπάνιον καὶ παράδοξον φαινόμενον! (εἶπεν ὁ Ἐφέσιος). Εἶναι καὶ τοσοῦτον ὡραία, ὅσον φημίζεται; »

« Οὕτω νομίζω, καὶ, ὅπερ ἔχει πλειοτέραν ἴσως βαρύτητα, ὁ πατήρ μου εἶναι τῆς αὐτῆς ἰδέας. Σπουδάζει πολλάκις τὰ σχήματα αὐτῆς, ὅπως ἐν αὐτοῖς τελειοποιήσῃ τὰς περὶ τῆς θείας καλλονῆς ἰδέας του. »

« Καὶ τὰ περὶ αὐτῆς ᾄδόμενα; . . . ἀλλ' εἶναι ἀναιδὲς τὸ νὰ ἀναφέρω τοιαῦτα πράγματα ἐνώπιον προσωπικοῦ φίλου καὶ γνωρίμου αὐτῆς. »

« Οὐδόλως. Χαίρω μάλιστα, ὅτι μοὶ δίδεται εὐκαιρία, νὰ ἐξαλείψω τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν τὰ ᾄδόμενα ταῦτα ἠδύναντο νὰ ἐμποιήσωσιν εἰς τὴν κρίσιν ἀλλοδαποῦ. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τοὺς συκοφαντικοὺς ὑπαινιγμοὺς, τοὺς διαδιδομένους κατὰ τοῦ πατρός μου, ἐπεθύμουν νὰ παρουσιάζοντο εἰς τρόπον, προσφέροντα αὐτῷ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτόν· ἡ ἐντελὴς δὲ ἤδη ἀνυπαρξία τῶν κατ' αὐτοῦ λεγομένων κατηγοριῶν μοὶ ἀποκατασταίνει ἀδύνατον τὸ νὰ πιστεύω καὶ τὰς λοιπὰς, καὶ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν αὗται δὲν ἀνῃροῦντο ὑπὸ τοῦ προσωπικοῦ χαρακτῆρος τῶν συκοφαντουμένων προσώπων. Ὀφείλω μόνον νὰ ἐξαιρέσω τὰ ἀφορῶντα τὰς δεισιδαιμονίας τοῦ ὄχλου. Ὁ Ἀναξαγόρας δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσδύσῃ τοσοῦτον βαθέως εἰς τὰ μυστήρια τῆς φύσεως, ὅσον εἰσέδυσε, χωρὶς νὰ ἀποπτύσῃ τὴν τυφλὴν πίστιν εἰς μύθους, ὑπὸ τοὺς ὁποίους καλύπτονται μὲν ἴσως ἀλήθειαί τινες, αἱ ὁποῖαι ὅμως διὰ τὸν εἰς τὸν ὁποῖον ζῶμεν αἰῶνα εἶναι σκοτεινότεραι καὶ βαθύτερον κεκρυμμέναι παρὰ ὥστε νὰ ἀξίζωσι τὸν κόπον τῆς ἐπ' αὐτῶν ἐρεύνης. Ἐνώπιον ἀνδρὸς, θαυμάζοντος καὶ σεβομένου τὸν Ἡράκλειτον, εἶναι περιττὸν νὰ ἀπολογηθῶ κατὰ τοιούτων κατηγοριῶν. »

« Καὶ ἡ Ἀσπασία; . . . Ἐὰν πρὸς θρίαμβον τῆς εὐγλωττίας της συντελῇ καὶ ἡ καλλονὴ αὐτῆς, αὐξάνουσιν ἴσως διὰ τοῦτο καὶ πληθύνονται οἱ ὀπαδοὶ τῶν διδασκαλιῶν αὐτῆς; Ἢ εἶναι ἴσως τὰ πάντα ὅλως ψευδῆ, ὅσα ἀκούονται κατ' αὐτῆς; »

« Πιστεύω ὅτι εἶναι ὅλως ψευδῆ. Μόλον ὅτι εἶναι ὡραιοτάτη, δὲν πιστεύω νὰ εὑρίσκηται ἄνθρωπός τις ἐν Ἀθήναις, ὅστις νὰ δύναται

νὰ καυχηθῇ ὅτι ἀπήλαυσε παρ' αὐτῆ οἰκειότητα, ὑπερβαίνουσαν τὰ ὅρια τῆς μεταξὺ φίλων ἢ μεταξὺ διδασκάλου καὶ μαθητῶν συνήθους καὶ προσηκούσης. Οἱ Ἀθηναῖοί μας ἀγαπῶσι νὰ καυχῶνται περὶ ἐπιτυχιῶν καὶ θριάμβων, καὶ ὅταν οὐδόλως δικαιοῦνται πρὸς τοῦτο, καὶ ὅταν μηδὲν ὑπάρχῃ τοιοῦτον, καὶ ὅμως . . . ὡς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν, πολλοὺς ἀκούω παραπονουμένους διὰ τὴν ὑπερηφάνειάν της, οὐδεὶς δὲ ἀπετόλμησε νὰ καυχηθῇ ὅτι χαίρει τὴν εὔνοιάν της. Καὶ αὐτὸς ὁ μέγας ἀνὴρ, τὸν ὁποῖον πρὸ ὀλίγου ἴδομεν, προσφέρεται πρὸς αὐτὴν πάντοτε μὲ τηλικοῦτον σεβασμὸν, ὥστε, ὅ,τι καὶ ἂν λέγωσιν οἱ κουφόνοες ἀδόλεσχοί μας, εἶναι ἀδύνατον νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἡ Ἀσπασία καὶ ἀπέναντι αὐτοῦ τοῦ Περικλέους ἐλησμόνησέ ποτε τὴν ἀξιοπρέπειάν της. Τὸ μόνον ἀληθὲς εἶναι, ὅτι ὑπάρχει, ὡς γνωρίζεις, δυσχερέστατον, σχεδὸν δὲ καὶ ὅλως ἀδύνατον νὰ ὑπερπηδήσῃ τις ἔθιμα ἔκπαλαι ἐρριζωμένα, ὅσον καὶ ἂν ὦσι ταῦτα μωρὰ καὶ παράλογα, χωρὶς νὰ διεγείρῃ ἐναντίον του τὴν κατακραυγὴν καὶ τὴν συκοφαντίαν τοῦ ὄχλου. Ὅθεν μολονότι πολλοὶ, ἐξ ὧν καὶ ὁ πατήρ μου, εἰσὶ τῆς αὐτῆς ἰδέας μὲ ἐκείνην, ὅτι δηλαδὴ μέγα μέρος τῆς κοινωνικῆς ἡμῶν καχεξίας προκύπτει ἐκ τοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ τῆς ταπεινώσεως, εἰς ἃ εἰσὶ καταδεδικασμέναι αἱ γυναῖκες ἡμῶν, μολοντοῦτο ὁ λαὸς ἡμῶν τοσοῦτον ἐσυνείθισε νὰ βλέπῃ μόνον ἑταίρας, περιφερομένας ἐν τῷ φανερῷ καὶ συνδιαλεγομένας μετ' ἀνδρῶν περὶ δημοσίων πραγμάτων, ὥστε ἦτο ἀδύνατον ἡ κοινὴ καὶ δημώδης γνώμη νὰ ἐκφρασθῇ ἄλλως πως περὶ Ἀσπασίας καὶ τῶν μαθητριῶν της, ἢ ὅπως καὶ σὺ ἤκουσας. »

« Ποῖαί εἰσιν αἱ μαθήτριαί της; »

« Κοράσια, τῶν ὁποίων οἱ γονεῖς συμφωνοῦσι μὲ τὰς ἰδέας τῆς Ἀσπασίας, καὶ οἵτινες ἐπιθυμοῦσιν, αἱ θυγατέρες των νὰ μορφωθῶσι καὶ νὰ ἀπολαύσωσιν ἐκπαίδευσιν, οὐχὶ ἐκείνην τὴν ἀπαιτουμένην εἰς ἁπλῶς οἰκονόμους καὶ ἐπιστατρίας τῆς οἰκίας, ἀλλὰ τὴν προσήκουσαν εἰς τὰς μελλούσας συντρόφους καὶ φίλας καὶ συμβούλους τῶν συζύγων των καὶ εἰς μητέρας, αἵτινες νὰ ἠξεύρωσι νὰ ἀνατρέφωσι τὰ τέκνα των λογικῶς καὶ προσηκόντως. Ἅπασαι δὲ αἱ μαθήτριαι τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τῆς Ἀσπασίας εἶναι ἐξ ἐντίμων, τινὲς δὲ καὶ ἐξ εὐγενῶν οἰκογενειῶν· περὶ δὲ τὴς διαγωγῆς αὐτῶν οὐδεὶς δύναται νὰ κρίνῃ κάλλιον ἐμοῦ, διότι συνεχῶς ἐπισκέπτονται τὸ ἐργοστάσιον τοῦ πατρός μου. Μειδιᾷς· δὲν δέχομαι ὅμως τοὺς συμπερασμοὺς, τοὺς ὁποίους φαίνεσαι ἐξάγων ἐκ τῶν λόγων μου. Ὅταν τὸ λογικὸν κυριεύῃ ἐν ἡμῖν, ὅπως προσήκει, ἡ ὕλη δαμάζεται, καὶ αἱ φυσικαὶ ὁρμαὶ οὐδόλως δύνανται νὰ τυφλώσωσι τὸν νοῦν ἡμῶν ἢ τὴν καρδίαν. »

« Ὁμολογῶ ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι εἶναι ἀσυνήθεις καὶ ὁπωσοῦν παράδοξοι εἰς τὰ ὦτά μας. Καὶ ὅμως (ἐπρόσθεσεν ὁ πολίτης τῆς Ἐφέσου) σχεδὸν πιστεύω ὅτι ἔχεις δίκαιον· διότι ἐν Λακωνίᾳ φαίνεται ὅτι ἡ μεγαλητέρα ἐλευθερία, τὴν ὁποίαν ἀπολαύουσιν αἱ γυναῖκες, ἐπενήργησεν εὐεργετικῶς εἰς τὰ ἤθη. Ἐὰν ἐκεῖ αἱ γυναῖκες δὲν συνήργουν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν σιδηρῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, πιστεύω ὅτι οἱ νόμοι τοῦ Λυκούργου δὲν ἤθελον διατηρεῖσθαι οὕτω καλῶς. Πρέπει νὰ ἴδω τὸ θαῦμα τοῦτο! »

« Τοῦτο εἶναι πολὺ εὔκολον. Σήμερον διδάσκει δημοσίᾳ, καὶ ὑπάγω νὰ τὴν ἀκούσω. Πιθανῶς ἐκεῖ θέλουσιν εἶσθαι καὶ ὁ πατήρ μου καὶ ὁ Ἀναξαγόρας, ὥστε δύνασαι νὰ τοὺς ἐπιτύχῃς ὁμοῦ καὶ τοὺς τρεῖς. Ἐλθὲ μετ' ἐμοῦ, ἂς ἐπιστρέψωμεν εἰς Ἀθήνας, καὶ λουσθέντες πορευθῶμεν εἰς τῆς Ἀσπασίας μετὰ μικρὸν καὶ λιτὸν γεῦμα. »

Ὁ Ἐφέσιος ἐδέχθη μετὰ μεγίστης εὐγνωμοσύνης τὴν φιλόξενον πρότασιν τοῦ νεανίσκου, καὶ ἠκολούθησαν τοὺς ὑπολειπομένους ἐκ τῶν εἰς Ἀθήνας ἐπανιόντων θεατῶν τῆς προηγηθείσης παρατάξεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ.

Ἐκπληρώσας τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ καθήκοντα ὁ τὸ πηδάλιον τῆς τῶν Ἀθηναίων πολιτείας κυβερνῶν μέγας ἀνὴρ κατευθύνθη εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπως γευματίσῃ εἰς τὴν λιτήν του τράπεζαν. Διότι, ὅσον μεγαλοπρεπῶς ἐλευθέριος ἦτο ὁ ἀνὴρ ἐν παντὶ ὅ,τι ἀπέβλεπε τὰ τῶν Ἀθηνῶν δημόσια, τοσοῦτον ἡ ἰδιαιτέρα αὐτοῦ οἰκία ἦτο ἀφελὴς καὶ ἀπέριττος, ἡ δὲ τράπεζα αὐτοῦ πολὺ ἀπεῖχε τοῦ νὰ ἦναι βωμὸς τρυφῆς καὶ γαστριμαργίας. Διότι, μετρίαν περιουσίαν κληρονομήσας παρὰ τοῦ πατρὸς, ὅλως δὲ ἀνόμοιος πολλῶν ἐκ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ, δὲν κατεδέχετο νὰ αὐξήσῃ τὴν περιουσίαν του διὰ μέσων ἀτίμων, ἀλλ' ἐπήρκει εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ διὰ τῆς μεγάλης καὶ λιτῆς ἁπλότητος τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου του.

Ἀποπερατώσας τὸ γεῦμά του, καὶ μᾶλλον ὡς βουλόμενος νὰ μὴ παραλείψῃ τι ἐκ τῶν προσηκόντων, παρὰ ὡς ἀκολουθῶν ὁρμὴν τῆς καρδίας του, κατηυθύνθη πρὸς τὸν γυναικωνίτην. Ἡ Ἱππαρήτη, νέα εἰσέτι, εἰ καὶ παρελθούσης ἤδη παρ' αὐτῇ τῆς πρώτης ἀκμῆς τῆς νεότητος, ὑπεδέχθη αὐτὸν εἰς τὴν θύραν τοῦ γυναικωνίτου. Ἀλλ' ἡ φυσιογνωμία αὐτῆς οὐδεμίαν ἐδείκνυε συγκίνησιν, ὡς ἀνδριάντος, καὶ τὸ βλέμμα της διετηρεῖτο ψυχρόν. Ἀμφοτέρωθεν ἀντηλλάγησαν ἐλαφραί τινες ἐρωτήσεις περὶ ὑγιείας καὶ ἀπαντήσεις, καὶ ὁ σύζυγος ἀπεσύρθη πάλιν μετὰ τῆς αὐτῆς λεπτοφυοῦς φιλοφροσύνης μεθ' ἧς καὶ προσῆλθε. Ἡ δὲ οἰκοδέσποινα παρεπονέθη εἰς τὸ κέντημά της, τὸ ὁποῖον ἔλαβε πάλιν εἰς χεῖράς της, ἐνώπιον τῶν θεραπαινίδων της, ὅτι τὸ κλέος καὶ ἡ δόξα τοῦ Περικλέους δὲν δύνανται νὰ ἀντικαταστήσωσι παρ' αὐτῇ τὰ πλούτη τοῦ πρώτου συζύγου της Ἱππονίκου, ὅστις δὲν εἶχε κἀνένα μικρολόγον ξηνταβελόνην ἐπιστάτην τῆς οἰκίας ὡς τὸν Εὐάγγελον. Αἱ θεραπαινίδες ἐπεκύρουν τοὺς λόγους τῆς οἰκοδεσποίνης των, καὶ ἀνέφερον αὐτῇ πολλὰς οἰκογενείας δευτέρας τάξεως, ζώσας πολὺ λαμπρότερα παρὰ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Περικλέους.

« Καὶ ὅμως δὲν εἶμαι ἐκ μικρᾶς οἰκογενείας, καὶ ἐπροικίσθην ἀφθόνως. Θὰ μετεχειριζόμην πολὺ καλήτερα τώρα τὴν προῖκά μου, ἂν τὴν εἶχον εἰς τὴν ἐξουσίαν μου » εἶπε μετὰ δυσαρεσκείας ἡ Ἱππαρήτη. Ἔπειτα δὲ προσεκάλεσε τὴν τροφὸν αὐτῆς, ἐπεστηρίχθη ἐπὶ τῶν ὤμων της καὶ ἐσύστησεν αὐτῇ στενῶς νὰ ἐξετάσῃ καὶ μάθῃ τίς εἶναι ὁ ὡραῖος ἀνὴρ, ὅστις τοσοῦτον προσεκτικῶς τὴν παρετήρει εἰς τὴν τελευταίαν πανήγυριν τῶν Ἐλευσινίων.

Ἐν τοσούτῳ δὲ ὁ Περικλῆς εἶχεν ἐπανέλθει εἰς τὸν ἀνδρωνίτην, καὶ οὔσης θερμῆς τῆς ἑσπέρας ἐκείνης περιδιάβαζεν εἰς τὸ περίστυλον τῆς προθύρου στοᾶς. Ἔπειτα δὲ, σταθεὶς αἰφνιδίως, ἔκραξε δοῦλόν τινα, καὶ ἠρώτησεν ἂν ὁ Ἀναξαγόρας ἦναι ἀκόμη εἰς τὰς Ἀθήνας.

« Τὸ σχολεῖόν του ἦτο ἀνοικτὸν σήμερον τὸ πρωΐ, ὅταν διέβην ἐκεῖθεν (εἶπεν ὁ δοῦλος), καὶ νομίζω ὅτι τὴν ὥραν ταύτην θὰ ἦναι εἰς τὴν οἰκίαν τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀξιόχου, ἥτις τὴν ἑσπέραν ταύτην διδάσκει δημοσίᾳ, καὶ εἶδον πολλοὺς ἐκ τῶν φίλων σου πορευομένους ἐκεῖσε, ὅταν πρὸ ἡμισείας σχεδὸν ὥρας ἠρχόμην εἰς τὴν οἰκίαν. »

« Λοιπὸν λάβε τὸν λύχνον σου καὶ συνόδευσέ με ἐκεῖσε· » εἶπεν ὁ κύριός του, καὶ συσφίγξας τὸν ἐπενδύτην του ἠκολούθησε τὸν δοῦλον πρὸς τὴν οἰκίαν τῆς Ἀσπασίας.

« Μετὰ ὀλιγόλεπτον πορείαν ἔφθασαν· ὁ δοῦλος ἔκρουσε τὴν θύραν μετριοφρόνως, ὁ δὲ θυρωρὸς ἀνοίξας ἐπέτρεψε τὴν εἴσοδον εἰς τὴν φιλικὴν ἐπίσκεψιν. Ἡ φιλόφρων ὑποδεξίωσις ἐπεξετάθη καὶ μέχρι τοῦ δούλου, προσκληθέντος εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ θυρωροῦ.

Ἡ εἰς τὰ ἐντὸς τῆς οἰκίας λάμψις παρεῖχε σπανίαν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐκτὸς τῆς οἰκίας σκότος. Τὸ ἐπισκήνωμα τῆς προθύρου στοᾶς εἶχεν ἀφαιρεθῆ, ὅπως εἰσέρχηται ἡ δροσερὰ ἑσπερινὴ αὔρα, οἱ δὲ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἠκτινοβόλουν εἰς τὴν στοάν. Ἅπαν τὸ περιστύλιον περὶ τὴν τετράγωνον στοὰν κατεφωτίζετο ὑπὸ φωτοβόλων λυχνιῶν, ἐξ ὧν τὸ φῶς ἐπεχεῖτο ἐπὶ τῶν μεγαλοπρεπῶν χρωμάτων τῶν ἀνθέων, τὰ ὁποῖα ἐπλήρουν εὐωδίας τὴν αἴθουσαν, καὶ ἐπὶ συμπλέγματος χαλκίνων ἀγαλμάτων, παριστανόντων Ναϊάδας, τὸ δὲ ἐκ τῶν ἀμφορέων αὐτῶν παφλάζον καὶ μετὰ ῥόχθου ἐκρέον ὕδωρ διέδιδεν εὐεργετικὴν δρόσον εἰς τὴν πέριξ ἀτμοσφαίραν. Ἐν τῇ ἐσχατιᾷ τοῦ περιστυλίου, ἐπὶ ὑψηλῆς καθέδρας, τεθειμένης ἐπίτηδες, ἐκάθητο νέα γυνὴ ἐξαιρέτου καλλονῆς καὶ ἐρασμιότητος. Περὶ αὐτὴν ἵσταντο κοράσια, τὰ ὁποῖα ὡς ἐκ τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῆς συμπεριφορᾶς ἐφαίνοντο ὅτι ἀνῆκον εἰς τὰς ἀνωτέρας τῆς κοινωνίας τάξεις. Ἡ φυσιογνωμία τῆς γυναικὸς εἶχε τὴν εὐγενῆ ἐκείνην συμμετρίαν, τὴν ὁποίαν ἀγαλματοποιὸς ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχῃ εἰς παράδειγμα. Ἡ βαθύχρους καὶ λαμπρὰ αὐτῆς κόμη ἐφηπλοῦτο ἐπὶ μέτωπον λευκὸν καὶ λεῖον ὡς ἐλεφάντινον ὀστοῦν. Τὸ δὲ πνεῦμα, τὸ ἐμφαινόμενον ἐπὶ πάσης τῆς φυσιογνωμίας αὐτῆς, καὶ ἀκτινοβολοῦν ἐκ τῶν μεγάλων μελανοχρόων ὀφθαλμῶν, μετέδιδεν εἰς τὴν ἔξοχον ταύτην

καλλονὴν τοσοῦτον ὑπερφυές τι θέλγητρον, ὥστε πᾶς ὁ ἐμβλέπων εἰς αὐτὴν ἐπελανθάνετο ἑαυτοῦ, ἑλκόμενος ὑπὸ σεβασμοῦ, θάμβους καὶ ἐκπλήξεως.

Ἅπασα ἡ ὁμήγυρις ὑπεχώρει παρουσιαζομένου τοῦ Περικλέους, καὶ ἡ Ἀσπασία ἀνέστη ὅπως τὸν ὑποδεξιωθῇ. « Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τοῦ νὰ σὲ ἴδωμεν ἐνταῦθα, καλὲ κἀγαθὲ Περίκλεις, περιεμένομεν (εἶπεν ἡ Ἰωνίς). Διότι οὐδεὶς σήμερον ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἄλλο τι κατὰ νοῦν παρὰ σὲ » ἐπρόσθεσε σιγανωτέρᾳ τῇ φωνῇ καὶ μετὰ ἐνδομύχου συγκινήσεως.

Ὁ στρατηγὸς ἔλαβε τὴν προταθεῖσαν δεξιὰν καὶ ἐπίεσεν αὐτὴν μετὰ σεβασμοῦ εἰς τὰ χείλη του· μεθ' ὃ στραφεὶς πρός τινα πρεσβύτερον ἄνδρα ἀξιοσεβάστου καὶ εὐγενοῦς φυσιογνωμίας, ἐπίσης αὐτῷ προσερχόμενον πρὸς ὑποδεξίωσιν, ἐπανέλαβε τὸ αὐτὸ δεῖγμα σεβασμοῦ. « Σεβαστέ μοι διδάσκαλε (εἶπε), εἶναι χαρὰ, τὴν ὁποίαν μόλις ἤλπιζον, τὸ νὰ σᾶς ἀπαντήσω ἀμφοτέρους καὶ συγχρόνως ἐνταῦθα. Νομίζω ὅμως, ὅτι δύναμαι νὰ συμπεράνω (ἐπρόσθεσε στραφεὶς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν) τίνος φιλόφρων μέριμνα μοὶ ἐχορήγησε ταύτην τὴν χαράν. Ἀλλ' ἤδη, ὡραία διδάσκαλός μου, ποῖον ἀντικείμενον πραγματεύεσαι σήμερον; Ὁ Ἀναξαγόρας ἐξυμνεῖ πάντοτε τὰς προόδους τῆς μαθητρίας του. Θέλομεν ἤδη ἡμεῖς αὐτοὶ κρίνει ἂν ἔχῃ δίκαιον. »

Ἡ Ἀσπασία ἀπέτεινε τοὺς ὀφθαλμούς της ἐπὶ τὴν γαλήνιον καὶ πραεῖαν φυσιογνωμίαν τοῦ φιλοσόφου, καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ προσδιορίσῃ ἀντικείμενόν τι, καὶ νὰ τὴν καθοδηγῇ ἐάν τι πλανᾶται καὶ σφάλλῃ ἐν τῇ περὶ αὐτοῦ πραγματείᾳ της.

« Λάβε τὴν ἕδραν σου, τέκνον μου, (εἶπεν ὁ Ἀναξαγόρας, διότι ἐκεῖνος ἦτο ὁ μεθ' οὗ εἶχε λαλήσει ἡ Ἀσπασία ἀνήρ.) Ὑπῆρξας πάντοτε ἐκ τῶν ἀρίστων μου μαθητῶν, καὶ θέλεις ἀναδειχθῆ ἀνταξία τοῦ θέματος τοῦ λόγου σου. Γενναῖοι ἄνδρες ἔπεσον εἰς τὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον ὁ ἡμέτερος ἐνταυθοῖ παρὼν φίλος τοσοῦτον εὐκλεῶς ἀπεπεράτωσε. . . Λάλησον ἡμῖν περὶ ἀθανασίας! »

« Ἠύχόμην νὰ ἠδυνάμην (εἶπεν ἡ Ἰωνίς). Ἠύχόμην νὰ ἠδυνάμην νὰ καταστήσω διὰ λόγου κατάδηλον τὴν ἀθανασίαν, ὅπως αἰσθάνομαι αὐτὴν· διότι ἐνταῦθα μοὶ φαίνεται ὅτι ἡ καρδία μᾶς διδάσκει πλειότερα παρὰ ὁ νοῦς. Πλὴν, ἀπέδειξας κράτιστα, σεβαστέ μοι καθηγητὰ, ὅτι, ἐὰν ἡ ἐν τῷ ὑλικῷ τούτῳ κόσμῳ εὐκοσμία εἶναι ἔργον αἰωνίου πνεύματος, ὁ ἐν τοῖς ἐνδομύχοις τοῦ ἀνθρώπου μικρὸς διάκοσμος οὐχ ἧττον προϋποτίθησι Δύναμιν, ἐγκαθιστῶσαν τὴν εἰρήνην, γαλήνην καὶ ἁρμονίαν τοῦ εὐγενοῦς, καλοῦ κἀγαθοῦ χαρακτῆρος. Ὦ Ἀναξαγόρα! Ἀποβλέπουσα εἰς τον ἀκηλίδωτόν σου βίον. . . ἐπὶ τὴν περιφρόνησίν σου κατὰ πάσης ἰδιοτε-

λείας. . . ἐπὶ τὴν βαθεῖαν κατανόησίν σου ἁπασῶν τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως, αἰσθάνομαι ὅτι ἡ ψυχή σου εἶναι ἀθάνατος, φρονῶ δὲ τὸ αὐτὸ καὶ περὶ πάσης ψυχῆς, ἥτις θαυμάζει καὶ τιμᾷ τὸ ταῦτα κατορθοῦν σὸν πνεῦμα! » Ἥρπασε τὴν δεξιὰν τοῦ φιλοσόφου καὶ στραφεῖσα πρὸς τοὺς ἀκροατάς της « Ἐμβλέψατε, εἶπεν, ἐπὶ τὸ γαλήνιον τοῦτο μέτωπον! Γεννηθεὶς ἐν δαψιλείᾳ καὶ πλούτῳ, ἐπεῖδεν ὁ ἀνὴρ οὗτος τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος του. . . Πλούτῳ, εὐδαιμονίαν καὶ μεγαλεῖα εἶδεν ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐκλείποντα, οἰχόμενα ὡς καπνός· καὶ ὅμως τὸ στῆθός του οὐδένα ἀνέπεμψε στεναγμόν. Βυθισμένος εἰς τὴν μελέτην τοῦ Ἀπείρου, ἀνύψωσε τὸ πνεῦμά του ὑπεράνω τῶν γηΐνων, καταφρονήσας τῶν ἐπιγείων. . . . Ἀθηναῖοι! ἔγκειταί τι ἐν τῷ τοιούτῳ πνεύματι, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπόκειται εἰς φθοράν, καὶ τὸ ὁποῖον γεννηθὲν δι' εὐρυτέραν καὶ ὑψηλοτέραν σφαῖραν, ἐνταῦθα μόνον ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὑπάρχει! »

« Καὶ σὺ, ὦ Ἀσπασία, ἐγεννήθης δι' εὐρυτέραν, ὑψηλοτέραν σφαῖραν! (ἀνέκραξεν ὁ Περικλῆς προσβλέπων πρὸς αὐτὴν μὲ ἀνυπόκριτον θαυμασμόν). Φίλε Ἀναξαγόρα, μὴ δυσαρεστηθῇς διὰ τὸν δίκαιον ἔπαινον, ὃν ἐνώπιόν της ἐκφράζω. Ἐγὼ αὐτὸς ἐπεθύμουν νὰ εἶχον εἴπει ὅ,τι αὐτὴ εἶπε, καὶ ἐὰν ἐξ ἡμισείας μόνον τὸ ἔλεγον καλῶς ὅσον αὐτὴ τὸ εἶπε. Ἀλλ' οἱ θεοὶ τὰ ἑαυτῶν χρησμοδοτήματα ἀναγγέλλουσι τοῖς ἀνθρώποις διὰ χειλέων γυναικός. Ἠύχόμην μόνον (ἐπρόσθεσε σιγανωτέρᾳ τῇ φωνῇ, διαρκοῦντος τοῦ ψιθυρισμοῦ τῶν ἐπευφημιῶν τῆς ὁμηγύρεως) οἱ θεοὶ νὰ ἐκλέγωσι πάντοτε ἐπίσης σοφὸν κήρυκα, διότι τὸ κήρυγμα καταντᾷ ἐνίοτε λίαν παραμεμορφωμένον εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀνθρώπων. »

Ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς ὡραίας Ἰωνίδος δὲν κατεφαίνετο ἐρύθημά τι δειλῆς μετριοφροσύνης, ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἤστραπτον, παρετηρεῖτο δὲ μορφασμός τις ἐπὶ τοῦ μετώπου της, ἐμφαίνων σχεδὸν περιφρόνησιν, ὅτε ἀπήντησε λέγουσα: « Ναὶ, γυναικός! ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ὑψηλότερα χρησμοδοτήματα πρὸς ἀποκάλυψιν, ὁποῖα οὐδέποτε ἀπηγγέλθησαν ἀπὸ τοῦ στόματος Πυθίας τινὸς, καὶ γυνὴ δύναται οὐχ ἧττον νὰ τὰ ἀποκαλύψῃ! . . . Ἀθηναῖοι! γυνὴ δύναται νὰ ἐμπερικλείῃ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς τὸ μέλλον λαῶν ὁλοκλήρων, δύναται νὰ διδάξῃ ῥήτορας τὴν τέχνην τοῦ νὰ καταπραΰνωσι τὰ πάθη τοῦ ὄχλου μέχρις οὗ αἱ ἀντιπαλαίουσαι γνῶμαι συμφωνήσωσιν ὡς ἡ βούλησις ἑνὸς μόνου ἀνδρὸς. . . καὶ μολονταῦτο εἰς τὴν πολιτείαν ταύτην τῶν Ἀθηναίων ἡ γυνὴ εἶναι δούλη! Ναὶ, δούλη! Καὶ σὺ Λύδη, (ἐπρόσθεσε, κλίνασα πρὸς ὡραῖον μικρὸν κοράσιον, ἐπαναπαυόμενον ὑπὸ τοὺς πόδας της ἐπὶ τῆς βαθμίδος τῆς ἐξεχούσης καθέδρας της, καὶ τοῦ ὁποίου ἀναβλέποντος πρὸς αὐτὴν μετὰ θαυμασμοῦ καὶ

ἀγάπης ἀπέσυρε τὴν κόμην ἀπὸ τοῦ τρυφεροῦ μετώπου) καὶ σὺ, Λύδη, φοιτῶσα εἰς τὸ διδασκαλεῖόν μου παρέβης τὰ ἔθιμα τῆς κοινωνίας! Θέλουσιν ἐπινοήσει χυδαίους σαρκασμοὺς κατὰ σοῦ, ἄκακον τέκνον, ἐπειδὴ ἀπετόλμησας νὰ ὑπερπηδήσῃς τὰ ὅρια τῶν θαλάμων τοῦ γυναικωνίτου, ἐπιθυμήσασα νὰ διδαχθῇς πλειότερόν τι παρὰ τὰ μυστήρια τῆς Δήμητρος, τὰ ὄργια καὶ τοὺς θιάσους τοῦ Βάκχου! »

« Ὁ μηδὲν κακὸν πράττων οὐδένα ἔχει νὰ φοβηθῇ (εἶπεν ἡ Λύδη μετὰ βλέμματος ἐμφαίνοντος ὑπερήφανον ἀνεξάρτητον φρόνημα). Διδασκάλισσά μου, τὸ σῶμα δύναται νὰ ὑπαχθῇ εἰς δουλείαν, οὐδέποτε ὅμως καὶ ἡ ψυχή. *Οὐδέποτε ἔσομαι δούλη!* »

« Ὀρθῶς λέγεις, τέκνον μου (εἶπεν ὁ Ἀναξαγόρας). Ἐὰν ἅπασαι αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηνῶν ἦσαν ὡς σὺ, οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος ἤθελον πιθανῶς λάβει ἀλλοῖον χαρακτῆρα. »

« Πλὴν, μήπως οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος εἶναι ἀμετάτρεπτοι; (ἀνέκραξεν ἡ Ἀσπασία). Δὲν εἶναι καὶ τοῦτο δεῖγμα μεταβολῆς τοῦ πνεύματος τῶν χρόνων τὸ ὅτι οἱ σοφοὶ καὶ οἱ μεγάλοι τῶν Ἀθηνῶν (καὶ ταῦτα λέγουσα ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ὁμήγυριν τῶν ἀκροατῶν της), οἵτινες ἤθελον νομίσει ἀτιμασθείσας τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας καὶ τὰς θυγατέρας, ἐάν ποτε αὗται ἐβάδιζον ἐλευθέρως ὡς οἱ ἄνδρες ἐπὶ τῶν ἀγυιῶν, πάρεισιν ἤδη ἐνταῦθα ὅπως ἀκροασθῶσι διδασκάλισσαν, ἔχουσαν πέριξ ἑαυτῆς τὰς ἑαυτῆς μαθητρίας; »

« Ἔχεις δίκαιον, Ἀσπασία! (εἶπεν ὁ Περικλῆς). Τοῦτο εἶναι μεταβολή. Ὑπάρχουσιν ἤδη γυναῖκες, ἀφ' ὧν δύνανται νὰ διδαχθῶσιν ἄνδρες· καὶ ὅστις ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ τοσοῦτον εὐτυχὴς, ὥστε νὰ ἔχῃ τοιαύτην σύντροφον τοῦ ἑαυτοῦ βίου, ἤθελε διαρρήξει ἰσχυροτέρους φραγμοὺς παρὰ τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος διὰ νὰ δύναται νὰ ἀπολαύῃ τῆς κοινωνίας τοιαύτης γυναικὸς ἀπανταχοῦ καὶ πάντοτε. Μὴ παραπονῆσαι κατὰ τῶν ἡμετέρων νόμων, διότι ἐπὶ σοῦ δὲν ἔχουσι καμμίαν ἰσχύν. Σεβόμεθα τὴν κρίσιν σου καὶ ἐπιζητοῦμεν τὴν παρὰ σοῦ διδασκαλίαν, ὅπως ἐπεζητήσαμεν καὶ τὴν τοῦ Ἀναξαγόρου. Ὁ Παρμενίδης, ὅταν μᾶς ἐπεσκέφθη πρὸ δέκα ἢ δώδεκα ἐτῶν ἐπὶ τῶν Παναθηναίων, ἐπέσυρεν ὀλιγώτερον τὸν θαυμασμὸν τῆς ἡμετέρας πόλεως, παρ' ὅσον σὺ τὴν ὥραν ταύτην· καὶ ὁμολογῶ ὅτι οὐδὲν ἐδιδάχθην παρὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Ζήνωνος ἄξιον νὰ ἀντιπαραβληθῇ μὲ τὰ διδάγματα τῆς Σχολῆς σου. Λέγω τῆς Σχολῆς σου. . . διότι ἴδε, ὁ Ἀναξαγόρας σοὶ παραχωρεῖ τὴν πρωτοκαθεδρίαν!

« Κολακεία παρὰ τοῦ μεγίστου πολίτου τῶν Ἀθηνῶν! (εἶπεν ἡ Μιλησία σχεδὸν καθ' ἑαυτὴν, ἐνῷ ὑπερήφανόν τι μειδίαμα ὑπέλαμπεν ἐπὶ τῶν χειλέων της). Πλὴν, κολακεία (ἐξηκολούθησε νὰ λέγῃ, στραφεῖσα πρὸς τὸ ἀκροατήριον) δὲν εἶναι ἱκανὴ ἀποζημίωσις τῆς

στερήσεως τῶν δικαιωμάτων. Ναὶ, *δικαιωμάτων*, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι! . . . διότι, ὀφείλουσα σήμερον νὰ λαλήσω περὶ ἀθανασίας, ἀπαιτεῖται νὰ ἀναμνήσω ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις κέκτηται δικαιώματα· ἐὰν δὲ ἀνὴρ καὶ γυνὴ, ὡς τὰ δύο γένη παντὸς εἴδους ζώου, συνιστῶσιν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ εἶδος ὄντων μετέχον τῶν αὐτῶν οὐσιωδῶν ἰδιοτήτων, ὀφείλουσι βεβαίως νὰ ἔχωσι καὶ τὰ αὐτὰ δικαιώματα. Εἰπέ μοι, καθηγητά μου, (ἠρώτησεν ἡ Μιλησία τὸν Ἀναξαγόραν) δὲν εἶναι οὕτω, δὲν ἀνήκουσιν ἀνὴρ τε καὶ γυνὴ εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ εἶδος πλασμάτων καὶ ἔχουσι τὰς αὐτὰς οὐσιώδεις ἰδιότητας; »

« Οὕτως εἶναι· καὶ ἡ γυνὴ, ἐὰν ἀποβλέψω εἰς σὲ, ἔλαχε τὴν κρείσσω μοῖραν· διότι εἰς τὴν ἡλικίαν σου δὲν εἶχον ἐγὼ οὔτε τὸ πνεῦμά σου, οὔτε τὴν εὐγλωττίαν σου. »

« Μὲ ὠνόμασες πρὸ ὀλίγου κόλακα· (εἶπε σιγανῇ τῇ φωνῇ ὁ Περικλῆς.) Τί θὰ εἰπῇς τώρα διὰ τὸν Ἀναξαγόραν, ὦ Ἀσπασία; »

« Ὅτι εἶναι ὁ πολύτιμός μου καὶ σεβαστὸς καθηγητὴς, καὶ δύναται νὰ λέγῃ ὁ,τιδήποτε τῷ ἀρέσκει» (ἀπήντησεν ἡ Μιλησία ἐπίσης σιγανῇ τῇ φωνῇ.) Μεθ' ὃ ὑψώσασα τὸν τόνον τῆς φωνῆς της ἐξηκολούθησε, λέγουσα πρὸς τὸ ἀκροατήριον:

« Ὁ Ἀναξαγόρας μοὶ ἔδωκε θέμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἐπιδέχεται ἐπιπόλαιον πραγματείαν. Ἐὰν ἤθελον ζητήσει, ὡς ὁ Σιμωνίδης, ἓν ἔτος ὅπως σκεφθῶ, ἤθελον εὕρει, ὡς ἐκεῖνος, εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἀνεπαρκῆ τὴν κρίσιν μου. Ἐὰν λοιπὸν δὲν ἐπιτύχω ἐντελῶς τὸν σκοπόν μου, δὲν πρέπει νὰ προκαταληφθῆτε κατὰ θεωριῶν, τῶν ὁποίων τὴν ὀρθότητα καὶ πραγματικότητα αἰσθάνομαι, καὶ ἂν δὲν ἦμαι εἰς κατάστασιν νὰ τὰς ἀποδείξω ἀσφαλῶς. Ἀπόδοτε μᾶλλον τὴν ἔλλειψιν ταύτην εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἥτις δὲν ἐννοεῖ ἐντελῶς ἑαυτήν. Θεός τις ἀπαιτεῖται νὰ ἐπιφανῇ ἐπὶ γῆς, ὅπως διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους ἵνα κατανοήσωσι τὴν ἑαυτῶν φύσιν καὶ τὸν προορισμόν. Παρατρέχω τοὺς μύθους τῶν ποιητῶν· εἶχον ἐκεῖνοι τὴν ἔννοιάν των καὶ τὸ κάλλος ὡς ἀλληγορικαὶ εἰκόνες τῆς ἀληθείας, ὅταν διέσωζον ἀκόμη τὸν ἁπλούστερον καὶ ἀσφαλέστερον αὐτῶν τύπον. Ἀλλ' ὁ καιρὸς ἐκεῖνος παρῆλθεν. Ἤθελεν εἶσθαι ἤδη περιττὸς κόπος νὰ ἀναζητῶμεν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν καὶ τὴν σημασίαν· ἡ ἀξία αὐτῶν κατάκειται βαθύτατα ὑποκεχωσμένη ὑπὸ τὰ ἐρείπια, τὰ ὁποῖα ἐπεσώρευσαν ἐπ' αὐτὴν ἡ ἀλογία καὶ ἡ χαμέρπεια. Ἡ φιλοσοφία μᾶς ἐπαναφέρει εἰς τὴν πηγὴν αὐτὴν τῶν ὄντων, καὶ ἐρωτῶ: *πῶς ἦλθεν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν γῆν; καὶ τί ἔχει νὰ πράξῃ ἐνταῦθα;* Γενεαὶ διέρχονται τὴν σκηνὴν τῆς ζωῆς καὶ δὲν ἐπανέρχονται. *Πόθεν ἔρχονται; ποῦ ὑπάγουσι; ποῖον δρᾶμα παριστάνουσι;* . . . Ἡ πρὸς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας ἀπάντησις ἀπησχόλησε τοὺς σοφωτάτους καὶ

ἀξιωτάτους πάσης ἐποχῆς καὶ παντὸς ἔθνους, καὶ ἀείποτε ὑπῆρξεν ἡ αὐτή. Ὁ μέγας συμπολίτης μου Θαλῆς ἀνεῦρεν αὐτὴν ἐν τοῖς ἐνδομύχοις τῆς ἑαυτοῦ καρδίας, ἡ δὲ ἠχὼ αὐτῆς ἀντήχησε μεταξὺ τῶν ἱερέων τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν σοφῶν τῶν ξένων ἐθνῶν (βαρβάρων). Ὁ Πυθαγόρας τὴν ἐδίδασκεν ἐν τῇ Σχολῇ του· ὁ Ξενοφάνης τὴν ἔψαλλεν ἐν τῇ γῇ τῆς ἐξορίας του καὶ εὗρε προθύμους ἀκροατάς. Πάντες οὗτοι ἀπεφάνθησαν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐτέθη εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ὑπὸ ἀϊδίου τινὸς ἀρχῆς, ἡ ὕπαρξις τῆς ὁποίας ἀναζητεῖται ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου νοὸς, καὶ τῆς ὁποίας τὰς τελειότητας ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπιθυμῇ ὅπως καὶ πλησιάσῃ εἰς τὴν μακαριότητά της· καὶ. . . δὲν ἔχω δίκαιον, καθηγητά μου! ὅτι ἀπόῤῥοια τῆς θείας ἐκείνης Δυνάμεως, μὴ συγκοινωνοῦσα τῶν παθῶν καὶ τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ ὑλικοῦ βίου, μᾶλλον δὲ ἐξευγενίζουσα αὐτὸν, εἶναι ἀδύνατον νὰ συναποθάνῃ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ὀφείλει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς θείαν τινὰ μορφὴν τῆς ὑπάρξεως; »

Ὁ Ἀναξαγόρας ἐκήρυξε τὴν συγκαταίνεσίν του, ὅταν ἡ Μιλησία διέκοψε τὸν λόγον της. Εἰς τὸ ἀκροατήριον ὅμως ἠκούσθη ψιθυρισμός τις, ὡσανεὶ τὸ δόγμα, τὸ ὁποῖον ἐξετέθη οὕτωσι τολμηρῶς, νὰ μὴ ἐγίνετο παραδεκτὸν προθύμως ὑφ' ἁπάντων. Ἡ Ἀσπασία, ἐννοήσασα τοῦτο, ἐπρόσθεσε·

« Ὑπάρχουσί τινες ἐνταῦθα, σκανδαλιζόμενοι διὰ τὴν γνώμην τοῦ Θάλητος, τοῦ Πυθαγόρου καὶ τοῦ Ξενοφάνους. . . διὰ νὰ μὴ ἀναφέρω καὶ νεωτέρους. . . ; Δὲν ἐμυήθην τὰ ὑμέτερα μυστήρια· ἐὰν ὅμως ὁ Ὀρφεὺς ἐν τοῖς ὕμνοις αὐτοῦ ἐκφράζῃ ὀρθῶς τὴν ἔννοιάν των, νομίζω ὅτι οἱ μεμυημένοι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀπορῶσι διὰ τὸ δόγμα μου. Ἐσφαλον αἱ μετέπειτα γενεαὶ καὶ οἱ καθηγηταὶ αὐτῶν, ἀφορίσαντες ὡς μυστήριον αὐτὸ ἐκεῖνο, ἡ γνῶσις τοῦ ὁποίου ἔπρεπε νὰ ἦναι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τὸ γενικὸν ἐξευγενισμοῦ μέσον. Ἐκ τούτου προῆλθε τὸ νὰ ἐγκαταστηθῶσιν εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀληθείας δημώδεις, παράλογοι μῦθοι, ἐπικρατήσαντες παρὰ τῷ χυδαίῳ καὶ ἀμαθεῖ ὄχλῳ καὶ προθύμως ἐνστερνισθέντες ὑπ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ ἐξωσθεῖσα ἀλήθεια δὲν ἐξώσθη ἐντελῶς ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνου καρδίας. Οὐχὶ διὰ νὰ λαφυραγωγήσωσι τοὺς θησαυροὺς τῶν Περσῶν ἐτελεύτησαν οἱ ἐν Σαλαμῖνι καὶ Μαραθῶνι πεσόντες τῶν Ἀθηναίων! Ἐὰν ὑλικὸς βίος ἐξήρκει εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, εἰς τί ἐχρησίμευσεν ὁ ὑπὲρ αὐτονομίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ Περσῶν πόλεμος; Ὑπὸ τὰ σκῆπτρα τῶν Σατραπῶν τῆς Περσίας οὐχὶ ὀλιγώτερον ἐπετρέπετο τοῖς Ἀθηναίοις νὰ τρώγωσι καὶ πίνωσι καλῶς, καὶ νὰ τεκνοποιῶσιν, ὅσον καὶ ὑπὸ τὸ κράτος νόμων ἰδίων καὶ αὐτοπροαιρέτων. Ἀλλ' ἀπώλλυτο ἡ ἐλευθερία τῶν φρονημάτων, καὶ οἱ τότε Ἀθηναῖοι ἐπροτίμησαν τῆς πνευ-

ματικῆς δουλείας τὸν θάνατον! Οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι συνησθάνοντο τὴν ἀθανασίαν, καὶ ἐὰν δὲν ἐπίστευον εἰς αὐτήν· ἡ δὲ ἐπευφημία σας (αἱ ἀναμνήσεις τῶν εὐκλεῶν θριάμβων τῆς τῶν Ἀθηναίων ἀνδρείας εἶχον προκαλέσει ψιθυρισμὸν ἐπευφημιῶν) μοὶ πιστοποιεῖ ὅτι καὶ σεῖς τὴν συναισθάνεσθε. Ἐὰν λοιπὸν οἱ μεγάλοι ἄνδρες τῶν παρελθόντων αἰώνων εἶχον δίκαιον, αἱ γυμναστικαὶ ἀσκήσεις δὲν ἐξαρκοῦσι πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς μορφώσεως τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τὸ πνεῦμα χρήζει ἀναπτύξεως· θέλει τὸ πνεῦμα νὰ διδαχθῇ πῶς νὰ καταπολεμῇ τὰ θέλγητρα τῆς ὕλης, νὰ νικᾷ τὴν κακίαν, καὶ ἐπιθυμεῖ ν' ἀποκτήσῃ τὸν βαθμὸν τῆς τελειότητος, τὸν τιθέντα αὐτὸ εἰς συνάφειαν μετὰ τῆς θεότητος. Ἡ ἰδιότης αὕτη τοῦ πνεύματος γεννᾷ δικαίωμα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὸ ὁποῖον κέκτηνται ἄρα ἐπίσης ἀνήρ τε καὶ γυνὴ, ὡς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχοντες ἀμφότεροι φύσιν. Ὅστις θέλει νὰ διισχυρισθῇ ὅτι ἡ γυνὴ δὲν δύναται νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ ἄδυτα τῆς φιλοσοφίας, καὶ ὅτι ἡ σωφροσύνη αὐτῆς ἐξασφαλίζεται μόνον διὰ δρυφάκτων καὶ ἐγκλεισμῶν, ἂς ἀναλογισθῇ τὴν ἀδελφὴν, τὴν γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας τοῦ Πυθαγόρου, καὶ ἂς ἀποσυρθῇ τῆς συκοφαντίας καὶ ἀδίκου καταιτιάσεως. Συγκληρονόμοι τῆς ἀθανασίας, ἐὰν ὄντως ὁ ἄνθρωπος ἦναι ἀθάνατος, Ἀθηναῖοι! αἱ θυγατέρες ὑμῶν ἀπαιτοῦσι τὰ δικαιώματα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως! Καὶ αὐταὶ ἐπιποθοῦσι τὸν ἐξευγενισμὸν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Καὶ αὐταὶ ἐπιθυμοῦσι τὸν ἐξευγενισμὸν τοῦ πνεύματος, τὸν φέροντα ἡμᾶς εἰς τὴν μετὰ τῆς θεότητος συνάφειαν. Ἀθηναῖοι! ἐλησμονήθη ὑφ' ὑμῶν ἓν δικαίωμα τοῦ ἀνδρός! τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἔχῃ σύντροφον, φίλην, συνδεδεμένην μετ' αὐτοῦ διὰ τῶν τρυφερωτάτων δεσμῶν τῆς μητρὸς, συμβίας, θυγατρὸς, ἀδελφῆς· σύντροφον, τῆς ὁποίας ἡ μείζων εὐαισθησία καθιστάνει αὐτὴν ἰδιαζόντως ἐπιτηδείαν εἰς τὰς περιθάλψεις τῆς φιλίας. Ὁ θεὸς ἔδωκε τῷ ἀνδρὶ ἀγαθὸν ἄγγελον ὅπως συνοδεύῃ αὐτὸν, καὶ παρορμᾷ πρὸς εὐγενεῖς πράξεις καὶ στοχασμοὺς, καὶ. . . ἀκούσατέ μου, Ἀθηναῖοι! . . . τὸν φύλακα τοῦτον ἄγγελον ἐπεστήσατε ὑμεῖς νὰ σᾶς ὑφαίνῃ πανία καὶ νὰ σᾶς κλώθῃ μαλλία καὶ γνέθῃ νήματα! »

Ἡ μεγαλόψυχος γυνὴ ἐπανεκάθησεν ἐπὶ τῆς ἕδρας της, καὶ αἱ μαθήτριαί της συνωθοῦντο περὶ αὐτὴν μὲ φλογερὰς παρειὰς καὶ ἀκτινοβολοῦντας ὀφθαλμοὺς, ὅπως ἐκφράσωσιν αὐτῇ τὰς εὐγνωμοσύνας των. Ζωηραὶ ἐπευφημίαι ἐξερράγησαν καὶ ἐκ μέρους τῶν ἀνδρῶν τῆς ὁμηγύρεως, ὁ δὲ Ἀναξαγόρας, ὁ διὰ παντὸς τοῦ λόγου αὐτῆς εἰς τὸ πλευρὸν αὐτῆς παραστὰς, ἐστράφη ἤδη μὲ τελείαν φιλοστοργίαν πατρὸς πρὸς αὐτὴν καὶ ἀνέκραξεν· « Εὐγενές μου τέκνον! εἴθε ἡ φωνή σου νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ βαθύτατα τῆς καρδίας τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν! »

« Ἐὰν ἐλάλησα τὴν ἀλήθειαν, οἱ λόγοι μου δὲν θέλουσιν ὑπάγει εἰς μάτην, καὶ ὁ ἥλιος θέλει ἀνατείλει εἴς τινας τοὐλάχιστον καρδίας! » (εἶπεν εἰς ἀπάντησιν πρὸς ταύτην τὴν εὐχὴν ἡ Μιλησία.)... Καὶ εἶχε δίκαιον, διότι ἐν γωνίᾳ τινὶ τῆς λαμπρᾶς ταύτης αἰθούσης ἵστατο, ἐν τῇ ταπεινῇ ἐσθῆτι φιλοπόνου ἀγαλματοποιοῦ, νέος, ὅστις διελθὼν τὴν ἡμέραν του ἐν ἐργασίᾳ ἔπινεν ἐκ τῆς διαυγοῦς ταύτης πηγῆς ὕδωρ ζῶν, δι' οὗ ἔμελλε νὰ σβέσῃ τὴν δίψαν του ὅπως πληθύνῃ τὰς γνώσεις του καὶ γνῷ ἑαυτὸν, ὁ δὲ νέος οὗτος ἐκαλεῖτο *Σωκράτης*.

Ἐνόσῳ ἐδίδασκεν ἡ Ἀσπασία, ὁ Περικλῆς ἐκράτει τὴν κεφαλὴν ἐστηριγμένην ἐπὶ τοῦ βραχίονος, καὶ τὸ πρόσωπόν του κεκαλυμμένον εἰς τὰς πτυχὰς τοῦ ἐπενδύτου του. Καὶ ἀφοῦ δὲ ἔπαυσε τοῦ λαλεῖν ἐκείνη, ἔμενε καιρόν τινα εἰσέτι ἀκίνητος ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, ἀλλ' ὅτε ἀνήγειρε τὴν κεφαλὴν, οἱ πλησιέστατα αὐτοῦ ἱστάμενοι ἐνόμισαν ὅτι εἶδον ἴχνη δακρύων ἐν τῷ προσώπῳ του. Κατάδηλος ἦν ἡ βαθεῖά του συγκίνησις. Τέλος δὲ, ἐξαναστὰς τῆς ἕδρας του, ἐπλησίασε πρὸς αὐτὴν, ἐπίεσε σιγῶν τὴν δεξιάν της εἰς τὰ χείλη του, καὶ ἀπῆλθεν. Ἡ ἀναχώρησίς του ὑπῆρξεν ὡς σύνθημα διαλύσεως δι' ἅπασαν τὴν ὁμήγυριν, ὥστε μετ' οὐ πολὺ ὁ ῥόχθος τοῦ ἐκ τῶν ἀμφορέων τῶν Ναϊάδων καταῤῥέοντος ὕδατος ἦτο ὁ μόνος θόρυβος, ὅστις ἠκούετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Ἀσπασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ο ΝΕΟΣ ΑΝΔΡΙΑΝΤΟΠΟΙΟΣ.

Ἐχρύσονεν ὁ λαμπρὸς ἥλιος τῶν Ἀθηνῶν διὰ τῶν πρώτων αὐτοῦ ἀκτίνων τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, ὅταν ἐν σκοτεινῇ τινι παραπλεύρῳ ἀγυιᾷ, ληγούσῃ εἰς τὴν ὁδὸν τῶν Ἑρμῶν, νέος τις τὴν ἡλικίαν ἀνὴρ, ἀνοίξας τὴν θύραν καὶ τὰ σανιδώματα τοῦ σμικροῦ ἐργοστασίου του, ἤρξατο τὴν καθημερινήν του ἐργασίαν ὡς ἀνδριαντοποιός. Τὸ ἔργον, ὅπερ ἤδη εἶχεν ἀνὰ χεῖρας, ἦτο σύμπλεγμα παριστάνον τὰς Χάριτας. Ἐντὸς τοῦ ἐργαστηρίου του εὑρίσκοντο πρὸς τούτοις καὶ ἕτερά τινα ἀγαλμάτια, ἡμιτελῆ, πλὴν ἐξαιρέτου ἐργασίας, προσέτι δὲ καὶ ἄγαλμά τι τοῦ Ἑρμοῦ, τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ δὲν ἐξισοῦτο εἰσέτι μὲ τὰ ὁμοίου εἴδους ἔργα τοῦ Φειδίου, προανήγγελλεν ὅμως μεγίστας ἐλπίδας, ὅτι ὁ νέος ἀγαλματοποιὸς ἠδύνατο μίαν ἡμέραν νὰ ἀναδειχθῇ εἷς ἐκ τῶν πρώτων ἀνδριαντοποιῶν τῆς πατρίδος του.

Τὰ πρόσωπα τοῦ συμπλέγματος, τὸ ὁποῖον ἤδη εἶχεν ἀνὰ χεῖρας, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἐπρόσθετε τὴν τελευταίαν ἐπεξεργασίαν, ἦσαν ἐνδεδυμένα καὶ ἀμφικεκαλυμμένα· καὶ ὅμως, ἡ σώφρων καὶ μεγαλοπρεπὴς αὐτῶν μόρφωσις καὶ τὸ ἐξαίσιον σχῆμα, καὶ ἡ καλλιτεχνία δι' ἧς ἦσαν ἐπεξειργασμέναι αἱ λεπτοφυεῖς πτυχαὶ τρυφεροῦ περικαλύμματος, ἐξομοιουμένου μὲ ἐξυφασμένον ἀέριον, ὑπὸ τὸ ὁποῖον διέλαμπον φυσιογνωμία καὶ χαρακτῆρες εὐγενεστάτης καλλονῆς, ἐπεμαρτύρουν τὴν εὐαισθησίαν καὶ τὴν σπανίαν ἐπιδεξιότητα τοῦ τεχνίτου, ὅστις ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν περιερχόμενος περὶ τὸ σύμπλεγμα ἐθεώρει τὸ σχεδὸν ἀποπερατωθὲν ἔργον του μετὰ καταδήλου αὐταρεσκείας, ὡς νὰ ἐμαρτύρει εἰς ἑαυτὸν, ὅτι ἐπέτυχε νὰ ἐνσαρκώσῃ τὴν ἰδέαν, ἣν εἶχε συλλάβει.

Κατ' ὀλίγον ἠνοίγοντο καὶ τὰ ἐργαστήρια τῶν γειτόνων του τεχνιτῶν, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐξήρχοντο ἐξ αὐτῶν, ὅπως ἀναπνεύσωσι τὸν καθαρὸν ἀέρα τῆς πρωΐας, ἢ ἐλάμβανον ἀνὰ χεῖρας τὰ καλάθιά των, ὅπως ἀγοράσωσιν ἐκ τῆς ἀγορᾶς τὰς ἀναγκαίας καθημερινὰς ζωοτροφίας των, Ἐντὸς ὀλίγου γείτονές τινες φίλοι τῆς συνδιαλέξεως εἶχον συναθροισθῇ παρὰ τῷ ἀγαλματοποιῷ.

« Πρωΐ ἤρχισες τὴν ἐργασίαν σου, Σώκρατες, (εἶπε μικρόσωμός τις ἀνὴρ, τὸν ὁποῖον ἐκ τῶν μὲ ἄλευρον κεκονισμένων ἱματίων του

εὐχερῶς τις ἐγνώριζεν, ὅτι ἦτο πλακουντοποιός). εἶσαι ἐπιμελὴς νέος, καὶ ἀξίζεις νὰ εὐτυχῇς μὲ τὸ ἐπάγγελμά σου. Ἐπωλήθησαν ἤδη οὗτοι οἱ ἀνδριάντες σου; »

« Μάλιστα. Ὁ Ἑρμῆς καὶ τὸ σύμπλεγμα τοῦτο θέλουσι τεθῆ εἰς τὰ Προπύλαια, ἅμα τελειώσῃ καὶ αὐτό. »

« Τοῦτο εἶναι καλὸν διὰ σέ!... Ὁ Περικλῆς δὲν φείδεται χρημάτων ὅταν πρόκειται νὰ ἀγορασθῶσιν ἔργα τῆς τέχνης.... Θὰ πληρωθῇς καλῶς. »

« Θὰ μοὶ πληρώσουν ὅ,τι εἶναι δίκαιον. Ἄφησα τὸν προσδιορισμὸν τῆς τιμῆς εἰς τὸν Φειδίαν, διότι μόνος μου δὲν δύναμαι νὰ κρίνω τὰ ἴδιά μου ἔργα. Ἂν λάβω τόσα μόνον, ὅσα νὰ μοὶ προξενήσωσιν ὀλίγην ἀνάπαυσιν, διὰ νὰ ἀσχοληθῶ εἴς τι καλλίτερον, εἶμαι εὐχαριστημένος. »

« Πλὴν, τί καλλίτερον ἠμποροῦσες νὰ ἐπιχειρισθῇς; Ὁ πατήρ σου ἔλεγε πάντοτε, ὅτι ἐὰν κυνηγήσῃς τὸ ἔργον σου ἐπιμελῶς, θὰ προοδεύσῃς πολύ. Πραγματικῶς δὲ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ πατρός σου ἔκαμες πολλὰς προόδους. Μὲ τὸν καιρὸν ἠμπορεῖς νὰ γείνῃς καὶ μέγας τεχνίτης ὅσον καὶ αὐτὸς ὁ Φειδίας. »

« Ἀμφιβάλλω ἂν τὸ ἐπεθύμουν, καὶ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἠδυνάμην νὰ τὸ κατορθώσω. Νὰ γείνω μέγας ἀγαλματοποιὸς, πρὸς τοῦτο δὲν ἔχω φιλοδοξίαν. »

« Εἶσαι παράξενος ἄνθρωπος! Νά! ἐδῶ τὸ σύμπλεγμα τοῦτο τοσοῦτον ἐπέτυχεν, ὥστε τῇ ἀληθείᾳ σὲ κάμνει τιμήν. (ὁ μικρόσωμος πλακουντοποιὸς περιῆλθε τὸ ἔργον τοῦ τεχνίτου, ἐξετάζων αὐτὸ μὲ ὄμματα παρατηρητοῦ, εἰθισμένου νὰ κρίνῃ ἔργα τοιαῦτα)... καὶ ὕστερα ἀπὸ τοιαύτην ἐργασίαν ἐβαρέθης τὸ ἐπάγγελμά σου! Ποῖα πρόσωπα εἶχες ὡς ὑπόδειγμα; (ἐξηκολούθησε νὰ λέγῃ, παρατηρῶν προσεκτικώτερον τὸ σύμπλεγμα). Αἱ Χάριτές σου ὁμοιάζουσι σώφρονας καὶ ἐναρέτους παρθένους, καὶ μοὶ φαίνεται ὅτι ὑπὸ τοὺς πέπλους των ἀνακαλύπτω ὡραιότατα πρόσωπα. Εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ ἐπεξειργάσθης ἐκ μόνης ἰδίας σου ἐπινοίας καὶ φαντασίας; »

« Ὄχι, βέβαια κατὰ πάντα· μολονότι ἐνῷ εἰργαζόμην δὲν εἶχον ἔμπροσθέν μου ζῶντα πρωτότυπα. Εἶδες ποτὲ τὰ τρία κοράσια, τὰ συνοδεύοντα τὴν Ἀσπασίαν; Ὁσάκις παρευρισκόμην εἰς τὰς ἑσπερινὰς διδασκαλίας της, ἔβλεπον αὐτὰ ἱστάμενα παρὰ τὴν διδασκάλισσάν των, καὶ ἡ φυσιογνωμία των καὶ ἡ σώφρων καὶ παρθενικὴ συμπεριφορά των τοσοῦτον βαθέως ἐνετυπώθησαν εἰς τὴν μνήμην μου, ὥστε ἀπεφάσισα νὰ τὰ ἐξεικονίσω εἰς τὸ μάρμαρόν μου, καὶ νομίζω ὅτι δὲν ἀπέτυχον. »

« Τὰ συνοδεύοντα τὴν Ἀσπασίαν κοράσια; ... Δὲν ἤλπιζον νὰ

εὕρω εἰς αὐτὰ τοσοῦτον σώφρονα καὶ παρθενικὴν φυσιογνωμίαν. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι δὲν τὰ εἶδον, ἀλλὰ ἠξεύρεις βέβαια τί λέγουν οἱ ἄνθρωποι. »

« Μάλιστα· ἠξεύρω ὅμως καὶ τὶ ἔλεγεν ὁ Ἔφορος διὰ τοὺς πλακοῦντάς σου, ὅταν ἤνοιξε τὸ ἐργαστήριόν του. Ἔλεγεν εἰς ὅλους, ὅτι τὰ πλακούντιά σου δὲν ἀξίζουν τίποτε, καὶ ἐὰν μόνος μου δὲν ἐγευόμην ἐνίοτε ἀπ' αὐτὰ, πιθανὸν ὅτι ἤθελε τὸν πιστεύσω. »

« Μὰ τὸν Δία! ὁ οὐτιδανὸς ἐψεύδετο ὡς ἄτιμον ἀνδράποδον! Πλὴν εἶναι εὔκολον νὰ ἐννοήσῃ τις, διὰ ποίαν αἰτίαν κατηγοροῦσε τὰ πλακούντιά μου· διότι βέβαια ἤθελε νὰ ἐξοδεύῃ τὰ ἰδικά του. »

« Πολὺ πιθανόν· ἦσαν ὅμως καὶ τὰ ἰδικά του ἐπίσης καλὰ ὅσον τὰ ἰδικά σου; »

« Μὰ σὲ θαυμάζω, ἀγαπητέ μοι Σώκρατες! πῶς ἠμπορεῖς νὰ ἐρωτᾷς τοιοῦτόν τι; .. Αὐτὸς δὰ μετεχειρίζετο τὸ χειρότερον μέλι, τὸ ὁποῖον ἀγόραζεν εἰς τὴν μισὴν τιμήν. »

« Ἐκακοσύσαινε λοιπὸν τὴν ἰδικήν σου πραγματείαν, διὰ νὰ πωλῇ τὸ ἀχρεῖόν του πρᾶγμα; »

« Μάλιστα, μὰ τοὺς θεούς! ἔτζι τρέχει καὶ θὰ τρέχει ὁ κόσμος. Ἄνθρωπος, ὁποῦ γνωρίζει καλὰ καὶ κατὰ βάθος τὸ ἐπάγγελμά του, ἂς ἦναι βέβαιος, ὅτι θὰ κακοσυσταίνεται καὶ θὰ συκοφαντεῖται ἀπ' ἐκείνους, ὁποῦ δὲν ἠμποροῦν νὰ φθάσουν εἰς τὸν αὐτὸν τῆς τελειότητος βαθμόν. »

« Συμφωνῶ, ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, καὶ διὰ τοῦτο δὰ δὲν πιστεύω καὶ ὅσα λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι διὰ τὴν Ἀσπασίαν καὶ τὰς μαθήτρίας της. Ἐπειδὴ ὀλίγοι ἐλπίζουσι νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν ἀκμὴν καὶ τὴν τελειότητα ἐκείνων, τὰς συκοφαντοῦσι, καθὼς σὲ ἐσυκοφάντει ὁ Ἔφορος. »

Ὁ μικρόσωμος πλακουντοποιὸς ἔξυε τὴν κεφαλήν του. « Ἄ! τοῦτο εἶναι ἀληθές. .. μολονοποῦ δὲν μοὶ εἶχεν ἔλθει εἰς τὸν νοῦν· τοῦτο εἶναι ἀληθές! Μολοντοῦτο οἱ ἄνθρωποι τὸ λέγουν... καὶ σὺ ὁ ἴδιος τὰς εἶδες μίαν ἑσπέραν, καὶ τὰς βλέπεις πᾶσα βράδυ. »

« Καὶ λοιπόν; Μήπως σὺ καὶ ἡ γυνή σου γίνεσθε κακοὶ, διότι σᾶς βλέπω; »

Ὁ μικρόσωμος πλακουντοποιὸς ἔξυε πάλιν τὴν κεφαλήν του. « Ἔχεις ἰδιαίτερον τρόπον νὰ παρουσιάζῃς τὰ πράγματα, καὶ μὲ φέρεις πάντοτε εἰς ἀπορίαν καὶ στενοχωρίαν, ὅταν ὁμιλῶ μαζύ σου. »

« Πλὴν, ἐγὼ μόνον ἐρωτήσεις σοὶ ἀπευθύνω, διὰ νὰ φωτισθῶ καὶ κρίνω ὀρθῶς, διότι, ὅπως σὺ αὐτὸς ὡμολόγησας, ὅ,τι λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι, εἶναι κακὸς ὁδηγὸς πρὸς τὸ νὰ κρίνωμεν ὀρθῶς. Ἐὰν δὲν ἐξέταζα προσεκτικώτερα τὸ πρᾶγμα, πιθανῶς θὰ ἀγόραζα τὰ πλακούντιά μου ἀπὸ τὸν Ἔφορον καὶ ὄχι ἀπὸ σὲ, φίλε μου Δικαῖε! »

« Τῷ ὄντι! τῷ ὄντι! . . Ἔχεις δίκαιον, καὶ ἠμπορῶ νὰ σοῦ εἰπῶ, ὅτι πραγματικῶς πολλοὶ ἀπατήθησαν ἀπὸ τὰ ψεύματα τοῦ ἀχρείου καὶ ἔτρωγαν ἀπὸ τὰ ἄνοστα πλακούντιά του. Εἰς τὸ ἑξῆς θὰ εἶμαι προσεκτικώτερος, νὰ μὴ πιστεύω ὅ,τι καὶ ἂν λέγῃ ὁ κόσμος, ἐπειδὴ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, πολὺ ἄπειρος πρέπει νὰ ἦναί τις ὥστε νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ὁ Ἔφορος ἠμπορεῖ νὰ κατασκευάσῃ πλακούντιον, ὡσὰν τὰ ἰδικά μου. Ἐγὼ δὲν κάμνω ὅλα τὰ πλακούντια διὰ τὰ συμπόσια τοῦ Ἑρμίππου; καὶ τοῦ Γλύκωνος; . . . καὶ δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος εἰς τὰς Ἀθήνας, ποῦ νὰ ἠξεύρῃ νὰ τρώγῃ καλήτερα ἀπὸ τὸν Δρομέαν, τὸν παράσιτον, καὶ αὐτὸς μοὶ λέγει πάντοτε ὅτι κανεὶς δὲν μὲ φθάνει εἰς τὰ πλακούντια. Συχνάκις ἔρχεται διὰ νὰ γευθῇ τὰ νέα μου ἐπινοήματα, ὁσάκις ἐκθέσω κανὲν ἐξαίρετον, καὶ τὴν ἐπαύριον ἠμπορῶ νὰ ἦμαι ὑπερβέβαιος ὅτι ἓξ ἑπτὰ δοῦλοι ἔρχονται εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου, ἐρωτῶντες « ποῖον εἶναι τὸ νέον πλακούντιον ὁποῦ ἐγεύθη χθὲς ὁ Δρομέας; ὁ κύριός μου ζητεῖ νὰ τῷ ἑτοιμάσῃς ἓν τρυβλίον. » Εἶναι μεγάλο πνεῦμα ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ Δρομέας! Αὐτὸς ἠμπορεῖ εἰς τὴν πρώτην δαγκωμασιὰν νὰ σοῦ εἰπῇ ἂν τὸ μέλι ἦναι τοῦ Ὑμηττοῦ, καὶ ἄλλο μέλι στὸ στόμα του δὲν τὸ βάζει! . . . . Χᾶ! χᾶ! χᾶ! Γελῶ ὁσάκις τὸ ἐνθυμοῦμαι. . . μοῦ ἔπτυσε τὴν πρώτην δαγκωμασιὰν κατάμουτρα, καὶ ἐπεμαρτύρετο ὅλους τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς δαίμονας, ὅτι τοῦ ἔδωκα νὰ φάγῃ πλακούντια τοῦ Ἐφόρου ἀντὶ ἰδικόν μου. Ἐννοεῖται, ὅτι καὶ ἐγὼ τὸν ἔθρεψα ἔπειτα μὲ τὰ καλήτερά μου. »

« Ὁ Δρομέας μεγάλο πνεῦμα ἄνθρωπος; (ἀνέκραξεν ὁπλοποιός τις, κρατῶν ἡμιτελῆ ἀκωκὴν λόγχης, ὅστις παρετήρει τὸ μαρμάρινον σύμπλεγμα τοῦ τεχνίτου, ἐξηγῶν τὰς καλλονὰς τοῦ ἔργου εἰς τοὺς λοιποὺς παρεστῶτας). . . ὁ Δρομέας; . . . ὁ παλιάνθρωπος δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ διακρίνῃ ξίφος ἀπὸ δρέπανον! . . . χοντρὸς ἀπελέκητος, χαῦνος ἄνθρωπος εἶναι, ποῦ θὰ ἐχώνετο νὰ κρυβῇ ὀπίσω ἀπὸ τὸν πρῶτον τοῖχον ἐὰν ἔβλεπε μόνον Σπαρτιάτην ἀπὸ εἴκοσι στάδια μακράν. . . Πλὴν δὲν ἀδειάζω νὰ χάνω τὸν καιρόν μου μὲ ταῖς πολυλογίαις ἐδῶ. Τὸ ἐργαστήριόν μου εἶναι γεμάτον ἀπὸ λυγισμένας περικεφαλαίας τῶν ὁπλιτῶν μας, καὶ πρέπει νὰ ἀρχήσω τὴν δουλειάν μου. Ἡ τελευταία αὐτὴ εἰς Εὔβοιαν ἐκστρατεία ἔφερε πολλὴν ἐργασίαν εἰς ἡμᾶς τοὺς ὁπλοποιούς. Ὦ! ὁ Περικλῆς εἶναι ὁ ἥρως μου! διότι φέρει πάλιν ὀπίσω τοὺς στρατιώτας του. Τὸ παρελθὸν ἔτος, ὁ Τολμίδης ἄφησε νεκροὺς εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης δὲν ἠξεύρω πόσους ἀπὸ τοὺς ὁπλίτας μας, αὐτοὺς καὶ τὰς πανοπλίας των. Καὶ δι' αὐτοὺς δὲν ἔχεις πλέον ἐλπίδα οὔτε νὰ ἐπισκευάσῃς περικεφαλαίας, οὔτε νὰ κάμῃς νέας. Ἀλλὰ, φίλε μου Σώκρατες! Ἤ-

κουσες τὰ νέα; Μοὶ λέγουν ὅτι ὁ νέος Κλέων, ὁ βυρσοδέψης, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μακαρίτου πατρός του ζῇ εἰς στενὴν οἰκειότητα καὶ συντροφίαν μὲ τὸν Γλύκωνα καὶ τὸν Ἑρμιππον καὶ συνδιασκεδάζει εἰς τὰ νυκτερινά των συμπόσια. Ἂν ἀνεσταίνετο ὁ γέρο-Κλενάρετος καὶ ἔβλεπε τοῦτο, τί νὰ ἔλεγεν ἄρα γε;»

« Καὶ τί ἐλπίζει ὁ Κλέων νὰ κερδήσῃ ἀπὸ τοιαύτην συντροφίαν; (ἠρώτησεν ὁ Σωκράτης). Θὰ μάθῃ βέβαια νὰ ἐξοδεύσῃ τὰ χρήματα τοῦ πατρός του πολὺ ὀγλιγωρότερα παρ' ὅσον ὀγλίγωρα τὰ κέρδησεν ἐκεῖνος. Ἀλλ' αὐτὸ θὰ ἦναι βέβαια καὶ τὸ μόνον κέρδος ὁποῦ θὰ ἀπολαύσει ἀπὸ ταύτην τὴν συναναστροφήν».

« Μὰ τὸν Ἥφαιστον! Λέγεις τὴν ἀλήθειαν, παιδί μου! καὶ ὅμως ὁ εὐλογημένος ἔχει καλὴν φωνὴν καὶ ἠξεύρει νὰ ῥητορεύῃ. Κρῖμα ὅτι δὲν βαστᾷ πάντοτε μὲ τοὺς δημοκρατικούς, ὡς ἔκαμεν ἔκπαλαι ὁ Περικλῆς· μολονοποῦ καὶ αὐτὸς, ἀφοῦ ἄρχησε νὰ ἀκούῃ τὸν Ἀναξαγόραν, καθὼς μᾶς λέγουν πάντοτε, δὲν εἶναι πλέον μὲ τὴν καρδιάν του φίλος τοῦ λαοῦ».

« Τί θὰ εἰπῇ, τὸ νὰ ἦναί τις φίλος τοῦ λαοῦ;» (ἠρώτησεν ὁ Σωκράτης).

« Πῶς, Σώκρατες, δὲν τὸ ἠξεύρεις; . . . Νὰ ἦναί τις φίλος τοῦ λαοῦ, θὰ εἰπῇ . . . ἄ! μὰ τὸν Δία . . . θὰ εἰπῇ νὰ κάμνῃ τὰς ἐπιθυμίας μας».

« Καλά· καὶ ποῖαι εἶναι αἱ ἐπιθυμίαι μας;»

« Αἱ ἐπιθυμίαι μας; . . . ἄ! . . . χρειάζομαι νὰ συλλογισθῶ πρὶν ἀπαντήσω εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτήν. Εἰπὲ λοιπὸν πρῶτον τί ἐπιθυμεῖς σὺ ὁ ἴδιος, ὦ Σώκρατες;»

« Τοῦτο εἶναι πολὺ εὔκολον νὰ τὸ εἴπω. . . . Ἐπιθυμῶ νὰ γείνω σοφώτερος».

« Ὡραῖα! τὸ τοιοῦτον πρέπει κάλλιστα εἰς νέον καλὸν καὶ μετριόφρονα. Ὅσον ὅμως τὸ κατ' ἐμὲ, ἐπιθυμῶ νὰ γείνω πλουσιώτερος. . . . Ὀλιγώτερον κόπον, καὶ μεγαλήτερα κέρδη. . . . Ἰδοὺ ἡ *ἰδική μου* ἐπιθυμία».

« Τότε θέλεις, ὁ Περικλῆς νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην, καὶ νὰ σοὶ δίδῃ χρήματα ἀπὸ τὸ δημόσιον ταμεῖον. . . . Διότι ἐνόσῳ εἶναι πόλεμος, δὲν θὰ ἐλαττωθῇ ὁ κόπος, καὶ ἂν γείνῃ εἰρήνη, τὰ κέρδη θὰ ἦναι ὀλιγώτερα».

« Βέβαια! οὕτω θὰ συνέβαινε».

« Ἀλλ' ὅμως, καὶ πολλοὶ ἄλλοι θὰ ἐπεθύμουν τὸ αὐτὸ, καὶ ἑπομένως διὰ νὰ ἐξαρκέσῃ εἰς τὰ ἔξοδα, τὸ δημόσιον θὰ ἠναγκάζετο νὰ αὐξήσῃ τὰ τέλη τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν λιμένων, καὶ οὕτω θὰ ἀκρίβαιναν ὀλίγον καὶ τὰ γεννήματα».

« Αὐτὸ δὲν θὰ μὲ ἄρεζε! (ἀνεβόησεν ὁ πλακουντοποιός). Μολονοποῦ . . . »

« Οὔτε ἐμένα . . . (ἐπρόσθεσε μυροποιός τις). Ἀρκετὰ ἀκρίβαιναν ἤδη αἱ πραγματεῖαί μου. Θὰ ἔχανα πολλοὺς ἀγοραστάς μου, ἂν αὔξησις τῶν τελωνιακῶν φόρων τὰς κατέσταινεν ἔτι ἀκριβωτέρας ».

« Τότε ὅμως δὲν φαίνεται τόσον εὔκολον, ὅσον ἐστοχαζόμην, τὸ νὰ ἦναί τις φίλος τοῦ λαοῦ· ἐπειδὴ ὅταν ἕκαστος ἐπιθυμῇ ἄλλο τι, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀρέσῃ τις ὅλους; »

« Τοῦτο δά, οὐδ' ἐγὼ τὸ καταλαμβάνω· (εἶπεν ὁ ὁπλοποιός, ἀπορῶν)· καὶ νὰ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἔχω καὶ πολὺ αἰτίαν νὰ παραπονοῦμαι. Ἔχω πολλοὺς, διὰ τοὺς ὁποίους δουλεύω, καὶ αὐτὸ τὸ χρεωστῶ, ὡς προεῖπον, εἰς τὸν Περικλέα. Ὑπῆρξε πάντοτε φίλος μας, καὶ εὔκολα ἠμπορεῖ νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι . . . . καθὼς εἶπες προτήτερα εἰς τὸν Δικαῖον διὰ τὰ πλακούντια τοῦ Ἐφόρου . . . . μερικοὶ ἀπὸ ἐκείνους, ὁποῦ θέλουν νὰ δοκιμάσουν καὶ αὐτοὶ τὴν τέχνην τους εἰς τὸ νὰ κάμωσι τοὺς πολιτικοὺς πλακοῦντας, διαδίδουν εἰς τὸν κόσμον ὅτι οἱ πλακοῦντες τοῦ Περικλέους δὲν εἶναι καλοί ».

« Χᾶ! χᾶ! χᾶ! ἐξαίρετα τὸ εἶπες, Μητρόδωρε (ἀνέκραξεν ὁ μικρόσωμος πλακουντοποιός). Εἰς τὸ πεῖσμα τῶν φλυαρούντων θὰ εὑρίσκωμεν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νοστιμώτατα τὰ πλακούντια τοῦ Περικλέους. Ζήτω καὶ πάλιν Ζήτω ὁ Περικλῆς, ὁ ἀγαπῶν τὸν λαόν! »

« Μάλιστα! Μάλιστα! Νὰ ζῇ καὶ νὰ ὑγιαίνῃ! καὶ νὰ μᾶς κάμῃ ἀκόμη μίαν ἐκστρατείαν ὡς τὴν τελευταίαν κατὰ τῆς Εὐβοίας! » (ἀνέκραξε καὶ ὁ ὁπλοποιός).

« Εὔχομουν μόνον, νὰ προστατεύσῃ ὀλίγον περισσότερον καὶ τὴν ἰδικήν μας τέχνην! (εἶπεν ὁ μυροποιὸς μὲ ταπεινὸν τρόπον ἐκφράσεως). Εἶναι ἄξιον λύπης ὅτι ἡ ὡραία του κόμη, ὁποῦ θὰ ἔπρεπε λαμπρὰ, ἂν τῆς ἔβαζέ τις ὀλίγην πομάδαν, πάγει νὰ ἀσπρίσῃ ἀπὸ ἔλλειψιν τροφῆς καὶ περιθάλψεως. Μεγάλως μοὶ κακοφαίνεται καὶ τήκεται ἡ καρδία μου, ὅταν τὸ βλέπω. »

« Ἄ! ἀνόητε! (ἀνέκραξεν ὁ ὁπλοποιός). Ὁ ὑπὸ τὴν περικεφαλαίαν ἰδρὼς εἶναι ἡ καλητέρα πομάδα διὰ κόμην ἀνδρὸς, καὶ αὕτη ἡ πομάδα δὲν τοῦ ἔλειψε ἀπὸ πολὺν καιρόν. Ζήτω καὶ μυριάκις Ζήτω!.... εἶναι χαρὰ νὰ τὸν βλέπῃ τις μὲ τὸν θώρακα καὶ μὲ τὰς κνημῖδάς του. Εἶναι εὐγενὴς καὶ ἀρειμάνιος ὁπλίτης. Πλὴν, βιάζομαι, καὶ πρέπει νὰ ἀναχωρήσω.

. . . . Δὲν ἠξεύρω, τί τρέχει, Σώκρατες, καὶ ἅμα ἀρχίσῃ τις νὰ ὁμιλῇ μαζύ σου, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ξεκολλήσῃ πλέον. Πλὴν, κύτταξε ἐδῶ, παιδί μου, ὁ Ἑρμῆς σου χρειάζεται μίαν ἀκόμη γραμμὴν ἐδῶ εἰς τὸ σκέλος· δὲν στέκεται ἀρκετὰ στερεά· κύτταξε! . . . (Ὁ ὁπλοποιὸς ἔθεσε τὸν ἴδιόν του πόδα εἰς τὴν ἀπαιτουμένην θέσιν) Διόρθωσε τὸ σφάλμα τοῦτο, παιδί μου, καὶ τότε τὸ ἄγαλμά σου εἶναι καλόν. »

Ὁ νέος τεχνίτης παρέβαλε καὶ τὰ δύο σκέλη. « Ἔχεις δίκαιον (εἶπε) Μητρόδωρε. . . . θὰ κάμω νὰ δείχνῃ καλήτερα αὐτὸ τὸ νεῦρον. Σὲ εὐχαριστῶ διὰ τὴν παρατήρησίν σου. Ὅταν ξαναέλθῃς αὔριον, θὰ εὕρῃς τὸ σφάλμα διορθωμένον. »

« Θὰ κάμῃς καλὰ, παιδί μου! Τῷ ὄντι, Σώκρατες, ἐπιθυμεῖς νὰ γείνῃς σοφώτερος, καὶ νομίζω ὅτι θὰ τὸ κατορθώσεις. Ὑγίαινε λοιπόν! ἀναγκάζομαι νὰ ὑπάγω εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου. »

Ὁ ὁπλοποιὸς ἀνεχώρησε· μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ ὁ Σωκράτης ἔμεινε μόνος μὲ τὴν ἐργασίαν του. Ἤδη δὲ ὁ ἥλιος ἐπέχεε τὸ φῶς του ἐπὶ ναοὺς καὶ στοὰς, ἀκτῖνες δέ τινες ὠχραὶ εἰσέδυσαν καὶ μέχρι τῆς σκοτεινῆς ἀγυιᾶς, ὅπου εὑρίσκετο τὸ ἐργαστήριον τοῦ νέου ἀγαλματοποιοῦ. Κατέθεσε λοιπὸν οὗτος πρὸς ὀλίγον τὸ γλυφεῖόν του, ἀνέτεινε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν εὔδιον κυανοῦν οὐρανὸν, καὶ γονυπετήσας ἐφαίνετο ὡσανεὶ προσηύχετο εὐλαβῶς. Ἐκ τῶν χειλέων αὐτοῦ οὐδεμία ἠκούετο λέξις, ἀλλ' οἱ ἀκτινοβολοῦντες ὀφθαλμοί του ἐφαίνοντο ποθοῦντες νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τὰ ἀχανῆ τοῦ αἰθέρος καὶ νὰ κατανοήσωσι τὰ μυστήρια αὐτοῦ. Ἐπὶ πολὺ διέμεινεν ἀκίνητος, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστραμμένους πρὸς οὐρανὸν, καὶ ἦτον ὡς ἡ ψυχή του νὰ ἐδυσκολεύετο νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τῶν φιλτάτων ἐκείνων σκέψεων, ὅτε τέλος πάντων ἔλαβε πάλιν ἀνὰ χεῖρας τὸ γλύφανόν του. Τὴν σιγμὴν ταύτην παρετήρησε νέον, ὅστις ὡς ἐκ τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῆς συμπεριφορᾶς του ἐφαίνετο ἀνήκων εἰς τοὺς εὐπατρίδας, σταθέντα καὶ παρατηροῦντα αὐτόν.

« Πολλάκις διῆλθον πλησίον τοῦ ἐργαστηρίου σου, ἀγαθέ μου νέε, (εἶπεν ἐκεῖνος) καὶ σὲ ἔβλεπα μέχρι τοῦδε ἐπιμελῶς πάντοτε ἐργαζόμενον . . . αἱ πρὸ ὀλίγου ὅμως σκέψεις σου μοὶ φαίνεται ὅτι ἦσαν πολὺ ἀνωτέρας φύσεως. »

« Καλὲ καγαθὲ Κρίτων, ὑπάρχουσι πολλὰ μυσηριώδη αἰνίγματα, τὰ ὁποῖα ὁ ἄνθρωπος ποθεῖ νὰ κατανοήσῃ, χωρὶς νὰ δύναται νὰ τὸ κατορθώσῃ. »

« Καὶ ἐπεθυμοῦσες νὰ εἰσδύσῃς εἰς τὴν κατανόησιν τῶν μυσηρίων τούτων . . . δὲν εἶναι ἀληθές; »

« Ναὶ βέβαια! . . . . ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς εἶμαι πολλάκις μυστηριῶδες αἴνιγμα εἰς ἐμὲ αὐτόν. Ἐπεθύμουν νὰ κατέβαινε Θεός τις ἐπὶ γῆς, καὶ νὰ μοὶ ἔλεγε, τί εἶμαι. »

« Νομίζω, σὲ εἶδον χθὲς τὸ ἑσπέρας μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν τῆς Ἀσπασίας. . . Αἱ διδασκαλίαι της ἆρά γε διήγειραν ἐν σοὶ τὰς σκέψεις ταύτας; »

SISMANOGLIO MEGARO

« Οὐχί ! εἶναι πολὺς, λίαν πολὺς καιρὸς ἀφότου αἱ σκέψεις αὗται κοχλάζουσιν ἐνταῦθα (εἶπεν ὁ νέος ἀγαλματοποιὸς, δεικνύων τὸ μέτωπόν του), ἂν καὶ ἡ Ἀσπασία μὲ τὴν πνοήν της ηὔξησεν ἴσως τὴν φλόγα των. Καλὲ κἀγαθὲ Κρίτων, ἡ δίψα τοῦ πνεύματος εἶναι βαρυτέρα τῆς σωματικῆς δίψης. »

« Καὶ εἰς τοιαύτας βυθισμένος σκέψεις ἐκτελεῖς τὴν καθημερινήν σου ἐργασίαν ; Θὰ ἦναι βάρος ἡ ἐργασία αὕτη εἰς ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου τὸ πνεῦμα ἀσχολεῖται ὡς τὸ ἰδικόν σου. »

« Μόνον ὅταν ποθῶ πλειοτέραν ἐπιστήμην, παρ' ὅσην μοὶ χορηγοῦσιν αἱ ἴδιαι ἐμαυτοῦ σκέψεις, εὑρίσκω ὀχληρὰν τὴν ἐργασίαν, ἀλλέως ὅμως δύναμαι νὰ σκέπτωμαι καὶ ἐνῷ ἐργάζομαι· καὶ εἶναι τοῦτο μέγα κέρδος, ἐπειδὴ ἄλλως ἡ ζωὴ ἤθελεν εἶσθαι πολὺ σύντομος διὰ νὰ μὲ διδάξῃ ποία θέλει εἶσθαι ἡ μετὰ θάνατον περιμένουσά με μοῖρα. Οὔτε οἱ μῦθοι τῶν πατέρων μας, οὔτε τὰ ἴδια ἐμαυτοῦ αἰσθήματα μοὶ ἐπιτρέπουσι νὰ πιστεύσω ὅτι ἡ ὕπαρξίς μας εἶναι περιωρισμένη εἰς τὸν ὀλιγοχρόνιον τοῦτον βίον. Ἀλλ' οἴμοι ! ὅταν ἀναζητῶ ἀποδείξεις ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐπιποθῶ νὰ πιστεύσω, εὑρίσκω, ὅπως καὶ ἡ Ἀσπασία χθὲς, μόλις πιθανολογίας. Ἐὰν πάλιν μετὰ τοῦ Ἀναξαγόρου ἀνερευνῶ τὰ μυστήρια τῆς φύσεως, πιθανολογίας πάλιν εὑρίσκω, καὶ οὐδαμοῦ βεβαιότητα. Καὶ ὅμως ὅταν πάλιν κατόπιν τούτων ἁπάντων ἐμβατεύω εἰς τὸν ἴδιον ἐμαυτόν μου, καὶ ἐρωτῶ ἂν ἡ τοιαύτη γνῶσις ἦναι λίαν ὑψηλὴ διὰ τὸν ἄνθρωπον . . . ἀναγκάζομαι νὰ ἀπαντήσω ἀρνητικῶς ! — Καλὲ κἀγαθὲ Κρίτων, σὲ ἐνοχλῶ μὲ τοὺς τοιούτους λόγους μου. »

« Τοὐναντίον μάλιστα . . . Οἱ ἀγῶνες τῆς ψυχῆς, ἥτις ἐπιποθεῖ τὸ φῶς, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ θέλγωσι, καὶ μάλιστα ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου τὰ ἴδια αἰσθήματα καὶ τοὺς πόθους πιστῶς ἐξέφρασας. Ἐχαρακτήρισας ὀρθῶς τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον γεννῶσιν αἱ διδασκαλίαι τῆς Ἀσπασίας· αἱ διδασκαλίαι αὐτῆς διεγείρουσι δίψαν, τὴν ὁποίαν δὲν σβύνουσι. Ζητῶ πηγὴν ὅπως σβέσω τὴν δίψαν μου, πλὴν δὲν εὑρίσκω. Ἀλλὰ σπανίως ἀπαντᾷ τις τοιαύτας σκέψεις εἰς ἀνθρώπους ἀσχολουμένους εἰς διὰ τῶν χειρῶν ἐργασίαν. Πόθεν προέρχεται, ὅτι τὸ πνεῦμά σου σκέπτεται τοσοῦτον βαθέως, ὅπερ δὲν ἀπαντᾷ τις μεταξὺ τῶν πολιτῶν τῆς μεσαίας τάξεως ; »

« Τὸ ἀγνοῶ . . . Ἐνθυμοῦμαι μόνον, ὅτι οἱ μῦθοι, τοὺς ὁποίους μοὶ διηγοῦντο εἰς τὴν παιδικήν μου ἡλικίαν, δὲν μὲ ἀνέπαυον, καὶ ὅτι ὅταν ἔβλεπον τὸν πατέρα μου νὰ γλύφῃ ἐκείνους τοὺς λίθους (εἶπε, δείξας μὲ ἔμφασιν περιφρονήσεως τοὺς εἰς τὴν ἐσχατιὰν τῆς ἀγυιᾶς ἱσταμένους Ἑρμᾶς) ἠρώτων ἐμαυτὸν, ἂν ἆρα τοιαύτην ἔχωσι μορφὴν οἱ θεοὶ, οἱ ἰλάσαντες καὶ κυβερνῶντες τὸν ἄνθρωπον μὲ

τοὺς ὑψηλούς του πόθους, μὲ τὴν ἀκάθεκτόν του ἐπιθυμίαν τοῦ ἀοράτου ἀγαθοῦ καὶ μὲ τὴν περιφρόνησίν του κατὰ τῆς ἀλόγου ὕλης. Ἐβοήθουν τὸν πατέρα μου εἰς τὸ νὰ γλύφωμεν τοὺς λίθους ἐκείνους, καὶ ἐγέλων ὅταν ἔβλεπον τὸν λαὸν ἀποδίδοντα σεβασμὸν εἰς αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς ὑφ' ἡμῶν γεγλυμμένους λίθους. Ἀγαλματοποιὸς *δὲν δύναται* νὰ μὴ αἰσθάνηται τοῦτο. Ἰδού ! κατεσκεύασα ἀγαλμά τι τοῦ Ἑρμοῦ· εἶναι ἐλλειπὲς, καὶ ὁ ὁπλοποιὸς Μητρόδωρος μὲ ὠδήγησε πῶς πρέπει νὰ τὸ διορθώσω, στήσας τὸν ἴδιον αὐτοῦ πόδα εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν ὡς παράδειγμα. Ἆρα ὁ λαὸς ὅταν τὸ ἄγαλμά μου τελειώσῃ, θέλει προσκυνεῖ τὸ σκέλος τοῦ ὁπλοποιοῦ Μητροδώρου ! »

Ὁ Κρίτων ἐσιώπησεν ὀλίγας στιγμὰς, εἶτα δὲ ἐπιθεὶς τὴν χεῖρά του ἐπὶ τὸν ὦμον τοῦ ἀγαλματοποιοῦ, εἶπε· « Νὰ ὁμιλήσωμεν πάλιν ἐν ἐκτάσει περὶ τούτων. Ἔσο βέβαιος ὅτι δὲν θέλει εἶσθαι πρὸς ζημίαν σου· ἐλθὲ αὔριον εἰς τὴν ἐν τῷ Κεραμεικῷ οἰκίαν μου, πλησίον τῆς Ἀγορᾶς. Θὰ παραγγείλω τοὺς ὑπηρέτας μου νὰ σὲ παρουσιάσωσιν εὐθύς. Ἴσως ἐπινοήσωμεν τότε καλήτερόν τι διὰ σὲ ἔργον, παρὰ τὸ ἀνὰ χεῖρας ἐπάγγελμά σου. Ἔρχεσαι ; »

« Ἔρχομαι, καλὲ κἀγαθὲ Κρίτων ! »

Ὁ νέος εὐπατρίδης ἀνεχώρησε, καὶ ὅταν ὁ Σωκράτης ἐξηκολούθησεν ἐργαζόμενος, εὗρε χρυσοῦν νόμισμα (στατῆρα) εἰς πτυχήν τινα τῶν ἐνδυμάτων τοῦ συμπλέγματός του.

SISMANOGLIO MEGARO

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Η ΤΩΝ ΣΠΑΡΤΙΑΤΩΝ ΠΡΕΣΒΕΙΑ.

Μετὰ τὴν ἐν Εὐβοίᾳ νίκην τῶν Ἀθηναίων καὶ τὴν ἀποτυχίαν τῆς εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰσβολῆς τῶν Σπαρτιατῶν, αἱ ἐλπίδες τῶν Πελοποννησίων ἀπεδείχθησαν κεναὶ καὶ φροῦδαι. Ἐπειδὴ δὲ ὁ νέος βασιλεὺς τῶν Σπαρτιατῶν Πλειστώναξ κατεδικάσθη εἰς χρηματικὴν ζημίαν ἕνεκα τῆς κακῶς διεξαχθείσης ἐκείνης ἐκστρατείας, κατὰ συνέπειαν δὲ τῆς καταδίκης ταύτης ἐδραπέτευσεν ἐκ Λακεδαίμονος, αἱ πρὸς τὴν εἰρήνην προτροπαὶ τοῦ ἑτέρου τῶν βασιλέων τῆς Σπάρτης Ἀρχιδάμου εὗρον πρόθυμον ὑποδοχὴν παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις. Εἶχε δὲ ὁ βασιλεὺς οὗτος προσωπικὴν φιλίαν μετὰ τοῦ Περικλέους, μὴ διαταραχθεῖσαν καὶ ἐπὶ τῆς διαρκείας τῶν μεταξὺ τῶν δύο ἐπικρατειῶν ἐχθροπραξιῶν. Τὰς μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν φιλικὰς σχέσεις ἐνόμισαν ἀρίστην εὐκαιρίαν οἱ Σπαρτιᾶται πρὸς φιλικὴν συνεννόησιν μετὰ τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ συμβούλιον τῶν ἐφόρων, τὸ οὕτωσι αὐστηρῶς ἐπιτηροῦν τὰς πράξεις τῶν βασιλέων τῆς Σπάρτης, ἔκλινε πρὸς τὴν εἰρήνην, ἀφοῦ καὶ ὁ παρὰ τῷ στρατῷ ἀντιπροσωπεύων τὸ συμβούλιον τοῦτο, ὅστις εἶχεν ἀποσταλῆ οὕτως εἰπεῖν ὡς κηδεμὼν τοῦ Πλειστώνακτος, δωροδοκηθεὶς εἶχε γνωμοδοτήσει ὑπὲρ τῆς ἐπανόδου τοῦ στρατοῦ ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς. Διὰ ταῦτα πάντα ἀπεφασίσθη ἐν Σπάρτῃ νὰ πέμψωσι πρέσβεις εἰς Ἀθήνας, ὅπως διαπραγματευθῶσιν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης· ἐκλεχθέντες δὲ ἐπὶ τούτῳ δύο ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων πολιτῶν τῆς Σπάρτης ἀπῆλθον εἰς Ἀθήνας.

Φθόνου καὶ ζηλοτυπίας αἰσθήματα διήγειρε παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις ἡ θέα τῶν Ἀθηνῶν. Διότι ὁ Περικλῆς ἐπεχείρησε κατ' ἀρχὰς νὰ κατορθώσῃ ὥστε νὰ θεωρηθῇ ὡς καθῆκον τῆς ὅλης Ἑλλάδος ἡ ἀνοικοδόμησις τῶν ὑπὸ τῶν Περσῶν καταστραφέντων ἱερῶν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων, ἐφ' ᾧ καὶ εἶχε πέμψει πρέσβεις πρὸς ἁπάσας τὰς Ἑλληνικὰς πολιτείας, προσκαλῶν αὐτὰς ὅπως συνέλθωσιν εἰς κοινὸν περὶ τούτου συνέδριον. Εἴκοσι λοιπὸν τῶν προκριτωτέρων Ἀθηναίων περιήρχοντο ἐπὶ τούτῳ τὰς Ἑλληνικὰς πολιτείας, προσκαλοῦντες τοὺς Πανέλληνας νὰ πέμψωσιν ἀντιπροσώπους των εἰς τὸ κοινὸν συνέδριον, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ συσκεφθῇ περὶ συνενώσεως ἁπασῶν τῶν Ἑλληνικῶν πολιτειῶν εἰς μίαν καὶ μόνην ὁμοσπονδικὴν

ἰσοπολιτείαν, καὶ περὶ τῶν μέσων τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης καὶ τῆς ὑπερασπίσεως τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐχθροῦ. Τὸ σχέδιον τοῦτο, ἐὰν ἐπραγματοποιεῖτο, ἤθελεν εἶσθαι ἐπωφελέστατον εἰς τὰ γενικὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος, χωρὶς νὰ ἐλαττώσῃ οὐδεποσῶς τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν δύναμιν τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἐδυσπίστουν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὑπονοοῦντες ὅτι ὑπὸ τὸ σχέδιον τοῦτο τοῦ Περικλέους ὑποκρύπτεται ὁ σκοπὸς νὰ μεγαλυνθῶσιν αἱ Ἀθῆναι, ἐξασθενιζομένων τῶν ἄλλων πολιτειῶν τῆς Ἑλλάδος. Οἱ πρέσβεις λοιπὸν τῶν Ἀθηναίων ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι.

Ἐν τοσούτῳ ὅμως τὸ καθῆκον τοῦ ὑπερασπίζειν τὴν Ἑλλάδα κατὰ τῶν Περσικῶν δυνάμεων ἐξεπλήρουν ἀποκλειστικῶς σχεδὸν αἱ Ἀθῆναι, ὡς ἡ μόνη Ἑλληνικὴ πολιτεία, ἡ ἔχουσα στόλον, ἱκανὸν νὰ ἀντιπαραταχθῇ κατὰ τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τοῦ βασιλέως (ὅπως κατ' ἐξοχὴν ἀπεκάλουν τὸν μονάρχην τῆς Περσίας). Διὰ τοῦτο λοιπὸν αἱ πρὸς τοῦτο ὁρισθεῖσαι χρηματικαὶ συνεισφοραὶ τῶν Ἑλληνικῶν πολιτειῶν εἰσεπράττοντο ὑπὸ τοῦ τῶν Ἀθηναίων ταμείου πρὸς διατήρησιν τοῦ στόλου. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν εἶχε προταθῇ νὰ ἐναποταμιεύωνται τὰ ποσὰ ταῦτα ἐν τῇ νήσῳ Δήλῳ, ἐν ᾗ συνεδρίαζε καὶ τὸ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ὅλης Ἑλλάδος ἐκλεχθὲν πολεμικὸν συμβούλιον τῶν Ἑλλήνων, ἔπειτα ὅμως ἐκρίθη ἐπισφαλὲς τὸ νὰ ἐναποταμιεύωνται οὕτωσι σημαντικὰ ποσὰ εἰς νῆσον, μηδεμίαν ἕτερον ἔχουσαν ὀχύρωμα, εἰ μὴ τὸν ναὸν καὶ τοὺς ἱερεῖς, καὶ ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ τὸ ταμεῖον, οὕτως εἰπεῖν, τῶν Πανελλήνων μετεφέρθη εἰς Ἀθήνας.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὁ ἐτήσιος οὗτος φόρος τῶν συμμάχων ἐσυμποσοῦτο ἐκ ταλάντων ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα, μετέπειτα ὅμως τὸ ποσὸν τοῦτο ηὔξησε κατὰ πολύ, ἀποφασισθέντος νὰ δίδωσιν οἱ σύμμαχοι χρηματικὸν φόρον καὶ ἀντὶ τῶν κατ' ἀρχὰς ὁρισθέντων ἐπικούρων. Αὐτοὶ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι συνετέλεσαν πρὸς τὴν ἐπιθυμητὴν ταύτην μεταβολήν. Διότι ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ ἐνεργήσωσιν ἀπὸ κοινοῦ αἱ δυνάμεις τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων, τοσοῦτον ἀποκλειστικῶς καὶ ἐπιτακτικῶς ἐξετέλουν τὴν ἡγεμονίαν, ὥστε οἱ σύμμαχοι των δὲν εἶχον πλέον πολλὴν ὄρεξιν νὰ συνεκστρατεύσωσι μετ' αὐτῶν. Οὕτω δὲ κατωρθώθησαν δύο τὰ ἀξιολογώτατα στοιχεῖα πρὸς σύστασιν τοῦ μεγαλείου τῶν Ἀθηνῶν. Διότι ἡ μὲν αὔξησις τῶν προσόδων συνετέλει εἰς συντήρησιν ἀξιολογωτέρων πολεμικῶν δυνάμεων, τὰ δὲ ναυτικὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων οὐχὶ μόνον κατὰ τὸ πλῆθος τῶν πλοίων ἠλαττοῦντο, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὁσημέραι ἐπαυξάνουσαν ἀπειρίαν καὶ τὸ ἀγύμναστον τῶν πληρωμάτων αὐτῶν εἰς παντελῆ σχεδὸν ἐξέπιπτον ἀχρηστίαν.

Ἡ χρισιμωτάτη νίκη τοῦ Κίμωνος παρὰ τὸν Εὐρυμέδοντα ποτα-

μὸν τοσοῦτον εἶχεν ἐκμηδενίσει τὴν εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Ἀσίας ὑπεροχὴν τῶν δυνάμεων τοῦ τῶν Περσῶν βασιλέως ὥστε ἠναγκάσθη νὰ συνομολογήσῃ συνθήκην, ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ ἀφήσῃ ἐλευθέραν τὴν Ἑλληνικὴν θάλασσαν, νὰ ἀποσυρθῇ δὲ ἡμέρας ὁδὸν ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν παραλίων. Ἀφοῦ λοιπὸν διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ἐξησφαλίσθη ἡ αὐτονομία τῶν Ἑλλήνων, ὁ Περικλῆς ἔκρινεν ὅτι ἐπιτρέπεται ἤδη αὐτῷ νὰ μεταχειρισθῇ πρὸς καλλωπισμὸν τῆς πόλεως τὰ δημόσια χρήματα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀναβῇ εἰς ποσὸν ὑπερμέγεθες διά τε τῶν πρὸς τὸν πόλεμον συνεισφορῶν τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν πολιτειῶν, καὶ διὰ τῶν Περσικῶν λαφύρων. Ἀπεπερατώθησαν λοιπὸν τὰ μακρὰ τείχη, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Θεμιστοκλέους ὤφειλον νὰ συνδέωσι τὸ ἄστυ μετὰ τῶν λιμένων Πειραιῶς καὶ Φαλήρου, ἀνῳκοδομήθησαν δὲ καὶ διὰ πρότερον ἀσυνήθους λαμπρότητος οἱ ναοί, τοὺς ὁποίους ὁ φανατισμὸς τῶν Περσῶν εἶχε κατεδαφίσει. Ὑπὸ δὲ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ Φειδίου ὁ Καλλικράτης καὶ ὁ Ἰκτῖνος ἀνήγειραν ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου Ἑκατομπέδου οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Παρθενὼν* διήγειρε τὸν θαυμασμὸν ἁπασῶν τῶν μετέπειτα γενεῶν μέχρι τῆς σήμερον. Ἤδη δὲ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἤγγιζεν εἰς τὴν πλήρη αὐτοῦ τελειότητα, αἱ δὲ ἀπανταχοῦ ἀνεγειρόμεναι νέαι οἰκοδομαὶ περιέστεφον ὡσεὶ διὰ λαμπροῦ διαδήματος τὴν ἀρχαίαν τοῦ Κέκροπος Ἀκρόπολιν, ἀναδεικνύουσαι τὰς Ἀθήνας μητρόπολιν τοῦ τότε πολιτισμένου κόσμου.

Ἀπανταχοῦ τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἔβλεπέ τις τεχνίτας καὶ χειρώνακτας φιλοπόνως ἀσχολουμένους εἰς τὰ ἴδια ἔργα. Ξυλουργοί, τέκτονες, ἀγαλματοποιοί, τορνευταί, χρυσοχόοι καὶ ἄλλοι χειρώνακτες ἠσχολοῦντο εἰς ἐργασίας, τὰς ὁποίας ἐξετέλουν μὲ εὐχέρειαν καὶ βαθμὸν τελειότητος, πληροῦντα ἐκπλήξεως τοὺς ἁπλοϊκοὺς Σπαρτιάτας. Ὁ Φειδίας, ἀσχολούμενος ἐντὸς τοῦ ἐργοστασίου του εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν προτύπων του, ἢ διὰ τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ χειρὸς ἐπιχορηγῶν εἰς τοὺς φυσιογνωμικοὺς χαρακτῆρας τῶν ἀγαλμάτων, τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τοῦ ἀνδριαντοποιείου του, τὴν τελευταίαν τελειότητα, ὑπῆρχε διὰ τοὺς ἄνδρας τούτους, τοὺς ἀνήκοντας εἰς λαὸν, ὅστις ὡς μόνην ἀξίαν ἐλευθέρου ἀνδρὸς ἐνασχόλησιν ἐθεώρει τὰ πολεμικὰ ἔργα, θέαμα ὑπερβαῖνον τὴν κατάληψίν των. Ἡ ἀδιάκοπος σειρὰ φορτηγῶν ἀμαξίων, συρομένων πρὸς τὴν πόλιν,... τὸ ποικίλον σμῆνος ναυτῶν ἐκ παντοίων ἐθνῶν... τὰ εἰς τὸν λιμένα συνωθούμενα πλοῖα... καὶ ἅπασα ἡ θορυβώδης συγκίνησις πόλεως, ἐν ᾗ οὐδεὶς ἄνθρωπος ἔμενεν ἀργὸς, ταῦτα πάντα παρεῖχον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των δυσάρεστον ἀντίθεσιν πρὸς τὴν σοβαρὰν ἠρεμίαν τῆς Σπάρτης. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ τρόπος, δι' οὗ ὑπεδέχετο αὐτοὺς ὁ λαὸς

τῶν Ἀθηνῶν, δὲν ἦτο κατάλληλος πρὸς τὸ νὰ ἐλαττώσῃ τὸ αἴσθημα τοῦτο τῆς δυσαρεσκείας ὑφ' οὗ κατείχοντο ὁρῶντες τὰ ἐν Ἀθήναις πραττόμενα. Διότι ναὶ μὲν, κατὰ τὸ σύνηθες, ἐσιτοῦντο ἐν τῷ Πρυτανείῳ δημοσίᾳ δαπάνῃ, ἀλλ' οἱ λεπτοφυεῖς καὶ ἀγχίνοες Ἀθηναῖοι ἐγέλων διὰ τὴν τραχεῖαν ἁπλοϊκότητα τῶν ὑπ' αὐτῶν φιλοξενουμένων, ἔσκωπτον τὴν πλατεῖαν Δωρικὴν αὐτῶν διάλεκτον, ἐξέφραζον παντοίας δυσαρέστους παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἐνδυμασίας αὐτῶν, καὶ ἐκ τοῦ τυχόντος ἐλάμβανον ἀφορμὰς πρὸς σαρκασμοὺς καὶ διακωμῴδησιν τῶν ἐθίμων καὶ τῶν ἠθῶν τῆς Σπάρτης.

Διὰ ταῦτα ὁ Περικλῆς ἐπρόκειτο νὰ διαπραγματευθῇ οὐχὶ μόνον πρὸς πολιτείαν ἐγωϊστικὴν, φιλύποπτον καὶ ζηλότυπον, ἀλλὰ καὶ μετὰ πρέσβεων καὶ ἰδίᾳ παρωργισμένων. Εὐτυχῶς ὅμως δι' αὐτὸν, εἶχεν ἤδη παρέλθει ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν οἱ Σπαρτιᾶται κατεφρόνουν τὰ πλούτη. Εἰς δέον λοιπὸν χρησιμεύσαντα δῶρά τινα ἐνέπνευσαν καὶ εἰς τοὺς πρέσβεις, ὅπως καὶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Λακεδαίμονος, εὐνοϊκωτέρας διαθέσεις, καὶ οὕτω συνωμολογήθησαν τέλος πάντων ὅροι συνθήκης δι' ἀμφότερα τὰ μέρη παραδεκτοὶ καὶ ἔντιμοι.

Τὸ δυσχερέστατον πρὸς ἐξομάλυνσιν ἄρθρον τῆς συνθήκης ὑπῆρχε τὸ περὶ τοῦ Μεγαρικοῦ ζητήματος. Ἡ μικρὰ αὕτη καὶ γειτονεύουσα τῶν Ἀθηναίων πόλις, μολονότι ὡς ἐκ τῆς διαλέκτου τῶν κατοίκων αὐτῆς, καὶ τῶν ἄλλων σχέσεων συγκατηριθμεῖτο εἰς τὰς Πελοποννησιακὰς φυλὰς, ὑπῆρχεν ὅμως ἐπὶ πολλὰ ἔτη σύμμαχος τῶν Ἀθηνῶν, ὅτε τὸ παρελθὸν ἔαρ διέρρηξε τοὺς τῆς πολιτικῆς ταύτης φιλίας δεσμοὺς, μὲ τρόπον μάλιστα, ὅστις δικαίως καὶ εἰς ἄκρον εἶχε παροργίσει κατ' αὐτῶν τοὺς γείτονάς των Ἀθηναίους. Διότι πρὸ μόλις δώδεκα ἐτῶν αἱ Ἀθῆναι, ὅπως ὑπερασπίσωσι τοὺς ἀσθενεῖς αὐτῶν συμμάχους Μεγαρεῖς, στενοχωρουμένους τότε ὑπὸ τῶν Κορινθίων, εἶχον καταβάλει πάσας καὶ τὰς ἐσχάτας αὐτῶν δυνάμεις. Ἔλειπε μὲν τότε ἅπασα ἡ τῶν Ἀθηναίων δύναμις, ἀγωνιζομένη ἐν Αἰγίνῃ, καὶ ὅμως ὁ στρατηγὸς Μυρωνίδης, ἐκστρατεύσας πανδημεὶ μετὰ τῶν ὑπολειπομένων γερόντων καὶ παίδων, κατώρθωσε διὰ τῆς ἐπιδεξιότητός του οὐχὶ μόνον τὰ Μέγαρα νὰ σώσῃ, ἀλλὰ καὶ τοὺς Κορινθίους νὰ κατατροπώσῃ. Ὅτε δὲ μετέπειτα ἡ ἀσύνετος ἐκστρατεία τοῦ Τολμίδου εἰς Βοιωτίαν οὕτωσὶ δυστυχῶς ἀπέτυχεν, ἀρίστης ταύτης ἐδράξαντο τῆς εὐκαιρίας αἱ ζηλοφθονοῦσαι τὰς Ἀθήνας πολιτεῖαι, καὶ οὕτως ἐπανέστη μὲν ἡ Εὔβοια, μόλις δὲ ὁ Περικλῆς ἐξεστράτευσεν ἐκεῖσε μετὰ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως τῶν Ἀθηναίων ὅπως τιμωρήσῃ τοὺς Εὐβοεῖς, καὶ ἔφθασεν εἰς Ἀθήνας ἡ ἀγγελία, ὅτι καὶ οἱ Μεγαρεῖς, μιμηθέντες τὸ παράδειγμα τῶν Εὐβοέων, ἐφόνευσαν παρὰ τὰς σπονδὰς καὶ δι' ἀσυγγνώστου ἀγνωμοσύνης τοὺς πλείους ἐκ τῶν ἐν τῇ συμμάχῳ ταύτῃ

SISMANOGLIO MEGARO

πόλει φρουρούντων Ἀθηναίων. Μόνον ὀλίγοι τινὲς τῶν φρουρῶν ἐπέτυχον νὰ ἐγκλεισθῶσιν ἐντὸς τοῦ παραλίου Μεγαρικοῦ πολιχνίου τῆς Νισαίας, ὑπερασπιζόμενοι μέχρις οὗ ἦλθε πρὸς αὐτοὺς ἡ ἐξ Ἀθηνῶν βοήθεια.

Ἡ ἀγνώμων αὕτη καὶ σκληρὰ πρᾶξις τῶν Μεγαρέων ἐπροκάλεσεν ἐν Ἀθήναις φυσικῷ τῷ λόγῳ πικρότατον μῖσος κατὰ τῶν παρασπονδησάντων. Καὶ οὐχὶ μόνον ἡ τῶν ἀνδρῶν ἀπώλεια καὶ καθ' ἑαυτὴν ἐλύπει τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πικροτέρα καθίστατο, διὰ τὴν περίπτωσιν, ὅτι δὲν ἔπεσον ἐνδόξως ἐν τῇ μάχῃ, ἀλλ' ἐκρεουργήθησαν ἐν τῷ σκότει τῆς προδοσίας ὑπὸ φίλων καὶ γειτόνων. Ἅπασα λοιπὸν ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις εἰς μέγιστον ὑπῆρχεν ἀναβρασμὸν, καὶ δεινὴν ᾐσθάνετο ἀγανάκτησιν κατὰ τῶν ἀπίστων ἐκείνων καὶ παρασπονδησάντων ἀγνωμονεστάτων γειτόνων. Διὸ καὶ μόλις εἶχον κατευνασθῆ διὰ τῆς τοῦ Περικλέους νίκης οἱ ἐκ τῆς ἐν Κορωνείᾳ ἥττης προκύψαντες κίνδυνοι, καὶ ἡ βουλὴ τῶν πεντακοσίων ἐψήφισεν, ἵνα ὁ ἀγνώμων τῶν Μεγάρων λαὸς, ἐπὶ ποινῇ θανάτου καὶ δημεύσεως τῶν ὑπαρχόντων, μένῃ ἐσαεὶ ἀποκλεισμένος ἀπὸ τῶν λιμένων καὶ τῶν ἀγορῶν τῆς πολιτείας τῶν Ἀθηναίων.

Τὸ ψήφισμα δὲ τοῦτο ἐγένετο παραδεκτὸν διὰ μεγίστης πλειονοψηφίας. Ἐπειδὴ ὅμως, κατὰ τὸ σύνταγμα τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ψήφισμα τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων ἀπῃτεῖτο νὰ ἐπικυρωθῇ καὶ ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελεύσεως τοῦ λαοῦ, ἵνα τὸ προβούλευμα ἔχῃ τὸ κῦρος ὡς δημόσιος νόμος διὰ πλέον τοῦ ἑνὸς ἔτους, ἡ δὲ ἐπικύρωσις αὕτη δὲν εἶχεν εἰσέτι γείνει, ὅτε ἦλθον οἱ πρέσβεις τῶν Σπαρτιατῶν, οὗτοι ἐζήτουν ἐπιμόνως, ὥστε τὸ ψήφισμα τοῦτο νὰ μείνῃ ἕως αὐτοῦ, ὥστε, μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ ἔτους, νὰ μὴ ἔχῃ μηδὲν κῦρος.

Οἱ Ἀθηναῖοι, ἔλεγεν ὁ Περικλῆς πρὸς τοὺς πρέσβεις τῶν Σπαρτιατῶν, ἔχουσι τοσαῦτα δίκαια νὰ ἦναι παρωργισμένοι κατὰ τῶν Μεγαρέων, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ συγκατατεθῶσιν εἰς τοῦτο, πρὶν ἢ βεβαιωθῶσιν ὅτι θέλουσιν ἱκανοποιηθῆ καὶ ἀποζημιωθῆ ἐκ μέρους τῶν Μεγαρέων. Οἱ Σπαρτιᾶται δὲν ἀντέλεγον μὲν εἰς τοῦτο, ἀντιπαρετήρουν ὅμως, ὅτι ὁ λαὸς τῶν Μεγάρων, συναισθανόμενος τὴν ἐνοχήν του, δὲν ἀποτολμᾷ νὰ κάμῃ τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς ἐξιλέωσιν, ὥςε τὸ βῆμα τοῦτο πρέπει νὰ γείνῃ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Συγκαταίνεσεν ὁ Περικλῆς, καὶ μετὰ πολλὰς διαπραγματεύσεις ἀπεφασίσθη, οἱ Ἀθηναῖοι νὰ ἀποχωρήσωσιν ἀπὸ τῆς Νισαίας, νὰ πέμψωσι δὲ κήρυκα ἀναγγέλλοντες τοῖς Μεγαρεῦσι τὸ προβούλευμα, συγχρόνως ὅμως προσκαλοῦντες αὐτοὺς διὰ συμβιβαστικῶν λόγων ὅπως κάμωσι τὰ προσήκοντα διαβήματα, διὰ νὰ μὴ κριθῇ πλέον ἀναγκαῖον τὸ νὰ ἐπικυρωθῇ καὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ τὸ ψήφισμα τοῦτο. Καὶ ἕτεραι δὲ τρεῖς πόλεις, τὰς ὁποίας

κατεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι, συνωμολογήθη νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τοὺς Πελοποννησίους, ἐπὶ δὲ τοῖς ὅροις τούτοις νὰ ὑπογραφῇ συνθήκη τριακονταετοῦς εἰρήνης, μᾶλλον δὲ ἀνακωχῆς, ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν ἐμπολέμων Δυνάμεων. Ταῦτα κατορθώσαντες οἱ πρέσβεις τῶν Σπαρτιατῶν ἐπανῆλθον εἰς Σπάρτην.

Αἱ Ἀθῆναι ἦσαν διηρημέναι ἔκπαλαι εἰς δημοκρατικὴν καὶ ἀριστοκρατικὴν φατρίαν. Ὁ Περικλῆς, ἀγαπῶν τὰς προοδευτικὰς μεταῤῥυθμίσεις, καὶ ἐκ μιᾶς ἀρχῆς ἀποστραφεὶς τὴν διαφθορὰν τῆς ἀριστοκρατικῆς φατρίας, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν δημοκρατικῶν. Κίμων δὲ, ὁ υἱὸς τοῦ νικητοῦ τοῦ Μαραθῶνος, ἡγεῖτο τιμίως καὶ ἐνδόξως τῆς ἑτέρας φατρίας. Ἐν τῇ ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς διαμάχῃ, ἥτις εἶναι ἄφευκτος εἰς οὕτωσι διηρημένην πολιτείαν, ὁ Περικλῆς, ὑπὸ νεανικῆς ἴσως προπετείας, ἀνταγωνισθεὶς πρὸς τὸν Κίμωνα, ἔλαβε τὰ νικητήρια, καὶ ὁ Κίμων ἐξωρίσθη. Ἀλλ' ἡ ἐν Τανάγρᾳ μάχη ἐδίδαξε τοὺς Ἀθηναίους πόσον ἄξιζεν ὁ Κίμων. Ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ Περικλῆς, ἐν εὐγενεῖ αἰσθήματι, ἰδιάζοντι εἰς ἄνδρα γενναίου χαρακτῆρος, συνῃσθάνθη τὸ λάθος του καὶ τὸ διώρθωσε, προτείνας ἐπιμόνως τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Κίμωνος, ὅστις, εἰ καὶ μὴ κεκτημένος τὴν αὐστηρὰν ἀρετὴν τοῦ Περικλέους, εἰλικρινῶς ὅμως ἀγαπῶν τὴν πατρίδα, ἐδείχθη ἐπίσης πρόθυμος εἰς τὸ νὰ ἀποσκορακίσωσι τοὺς φατριασμοὺς, πρὸς ἓν δὲ καὶ μόνον νὰ τείνωσιν ἀμφότεροι τέρμα, τὸ τῆς πατρίδος συμφέρον. Τρία καὶ μόνα (φεῦ! ὀλίγιστα διὰ τὴν εὐτυχίαν καὶ τὸ κλέος τῶν Ἀθηνῶν!) πλὴν εὐκλεέστατα ἔτη ἐσωτερικῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας, ἐπακολουθήσαντα τὴν εὐγενῆ ταύτην ἀπόφασιν τῶν δύω τούτων μεγάλων ἀνδρῶν, ἀνεβίβασαν τὴν πολιτείαν τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου. Ἡ μικρὰ πολιτεία, τῆς ὁποίας πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν σατράπης τῶν Σάρδεων οὐδὲ τὸ ὄνομα κἂν εἶχεν ἀκούσει, εἶχεν ἤδη γείνει τοσοῦτον ἰσχυρὰ, ὥστε ἐπέτασσεν ὅρους εἰρήνης εἰς τὸν κραταιὸν μονάρχην τοῦ ἀπεράντου τῶν Περσῶν Κράτους, ἀμύθητα δὲ πλούτη καὶ ἄφθιτον κλέος ἐπεσωρεύοντο ἐπὶ τὸν λαὸν τῶν Ἀθηναίων, ὑπὸ τὴν ἐν συμπνοίᾳ πολιτικὴν κυβέρνησιν τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Κίμωνος!

Ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ Κίμωνος μετέβαλε τὴν εὐάρεστον καὶ εὐτυχῆ ταύτην ὄψιν τῶν πραγμάτων. Ἡ ἀριστοκρατικὴ φατρία ἐζήτει ἀρχηγὸν, καὶ ὁ Θουκυδίδης, ὁ υἱὸς τοῦ Μιλησίου, ὁ γαμβρὸς τοῦ Κίμωνος, ἄνθρωπος ὅστις ἦτο μᾶλλον κατάλληλος νὰ διακρέπῃ ὡς ῥήτωρ εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν πολιτικῶν συζητήσεων παρὰ πεπροικισμένος μὲ τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς τὴν κυβέρνησιν τοῦ πολιτικοῦ σκάφους προτερήματα, ἐγένετο ἀρχηγὸς τῶν ἐν Ἀθήναις συντηρητικῶν. Ἤρξαντο λοιπὸν αἱ πάλαι τῶν κομμάτων καὶ οἱ φατριασμοὶ ἐξέλιπεν ἡ

SISMANOGLIO MUSEO

σύμπνοια, τὴν ὁποίαν ὁ συμβιβαστικὸς τρόπος τοῦ Κίμωνος εἶχε κακορθώσει μεταξὺ τῶν δύο φατριῶν, καὶ ὁ Περικλῆς εἶδε πάλιν ἑαυτὸν καταπολεμούμενον ὑπὸ ἰσχυρᾶς ἀντιπολιτεύσεως. Ἡ ἐν Βοιωτίᾳ θραῦσις, ἥτις ὀλίγον ἔλειψε νὰ ῥίψῃ τὰς Ἀθήνας εἰς τὸ βάραθρον τοῦ ὀλέθρου, ὑπῆρξεν ἡ ἄμεσος συνέπεια τῆς καταστάσεως ταύτης. Ὁ Θουκυδίδης καὶ ἡ στενοκέφαλος φατρία του ἐνόμισαν μεγάλην ἑαυτῶν δόξαν, ὅτι κατώρθωσαν νὰ ἀποφασισθῇ ἡ ἀσύνετος ἐκείνη ἐκστρατεία, εἰς τὸ πεῖσμα καὶ μὲ ὅλας τὰς ἀντιστάσεις τοῦ Περικλέους. Εἰς μάτην ὁ Περικλῆς ἀπέτρεπεν ἀπ' αὐτῆς, προλέγων δεινὴν ἀποτυχίαν. Ἡ ἀπώλεια τοῦ στρατοῦ καὶ ὁ θάνατος τοῦ στρατηγοῦ ὑπῆρξαν τὰ τρόπαια τῆς αἰσχρᾶς ταύτης νίκης τοῦ φατριασμοῦ.

Τὰ ἔξοχα προτερήματα τοῦ Περικλέους ἐπανώρθωσαν τὰ δεινὰ τῆς θραύσεως ταύτης καὶ ἐξήλειψαν τὰ ἐπιβλαβέστατα ἀποτελέσματα τῆς καταστροφῆς ἐκείνης. Ἀλλ' ὅσον ἡ ἀριστοκρατικὴ φατρία ἔβλεπεν ὅτι πράγματι αὐτὸς μόνος ἦτο ἱκανὸς νὰ κυβερνήσῃ τὴν πόλιν, τοσοῦτον ηὔξανε καὶ ἐμεγαλύνετο ὁ φθόνος αὐτῆς, καὶ ἐδιπλασίαζε τὰς μυσαρὰς δολοπλοκίας της. Καὶ οὕτως αὐτὸς, τὸν ὁποῖον διέφλεγεν ἴση φιλοπατρία ὅση καὶ φιλοδοξία, ἠναγκάσθη καὶ ἄκων ὑπὸ τῆς μοχθηρίας τῶν πολιτικῶν του ἐχθρῶν νὰ καταβῇ πάλιν εἰς τὴν παλαίστραν τοῦ φατριασμοῦ, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὅλως ἐγκαταλίπει ἀπὸ τῆς εὐγενοῦς καὶ εἰλικρινοῦς του συμφιλιώσεως μετὰ τοῦ τιμίου Κίμωνος.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἠναγκάζοντο ἀμφότεραι αἱ φατρίαι νὰ κάμνωσι παραχωρήσεις πρὸς τὸν λαὸν, οὔτε συνετὰς οὔσας οὔτε ἐπωφελεῖς, μᾶλλον δὲ καὶ τὰ μάλιστα ζημιώδεις. Ἐὰν ὁ Περικλῆς δὲν συγκατετίθετο εἰς ἀσύνετόν τι μέτρον, παρουσιάζετο ῥήτωρ τις τῆς ἀντιπάλου φατρίας, προτείνων καὶ ὑποστηρίζων αὐτὸ, ὅπως διὰ τῆς εἰς τὸ πεῖσμα ἐκείνου ἐπιψηφίσεως κερδήσῃ μεταβατικήν τινα καὶ πρόσκαιρον δημοτικότητα. Οὕτω δὲ ἡ πολιτικὴ διαφθορὰ ὁσημέραι ἐῤῥιζοῦτο, καὶ ἐκρατύνετο ἐξαπλουμένη. Ὅταν ὁ Περικλῆς ἐπρότεινε γνώμην, νὰ πληρώνηται ἐκ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ μικρά τις ἡμερησία ἀποζημίωσις εἰς τοὺς δικαστὰς, ἵνα μὴ ἀναγκάζωνται νὰ ἀποβλέπωσιν εἰς δῶρα τῶν διαδίκων, παρουσιάσθη πάραυτα καὶ ὁ Καλλίστρατος, προτείνων οὐχ ἧττον ἀρεστὴν τῷ λαῷ, πλὴν λίαν ἀσύνετον γνώμην, νὰ χορηγῆται ἐκ μέρους τοῦ δημοσίου ἀποζημίωσις καὶ εἰς τοὺς ἐκκλησιάζοντας ἐν ταῖς τοῦ λαοῦ συνελεύσεσι. Διὰ τῆς προτάσεως ταύτης, οἱ ἀρχηγοὶ τῆς δημοκρατικῆς φατρίας συνεσχέθησαν ἐν τῷ δεινῷ διλήμματι, ἢ νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς μέτρον τὰ μάλιστα ἀρεστὸν παρὰ τῷ λαῷ καὶ νὰ διακινδυνεύσωσιν οὕτω καὶ δημοτικότητα καὶ ἐπιῤῥοὴν, ἢ νὰ συντελέσωσιν εἰς ἐγκαινίασιν ὀλεθρίου εἰς τὴν πολιτείαν συστήματος δωροδοκίας τοῦ λαοῦ, τὸ ὁποῖον, ἐνούμενον μετὰ τῶν εἰς θεατρικὰς παραστάσεις, θυσίας καὶ πανηγύρεις δαπανημάτων, ἔμελλε νὰ κενώσῃ τὸν δημόσιον θησαυρὸν, καὶ οὕτω τέλος πάντων νὰ λείψωσιν οἱ ἀναγκαῖοι πόροι πρὸς διατήρησιν τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν στόλων, ἡ δὲ ἐλευθερία νὰ καταστῇ εὐχερὲς καὶ εὐάλωτον ἔρμαιον καὶ λάφυρον τοῦ πρώτου τυχόντος κατακτητοῦ.

Μὲ ὅλας ὅμως ταύτας τὰς δυσχερείας ὁ Περικλῆς ἐκράτει μὲ στιβαρὰς χεῖρας τὰς ἡνίας τῆς Κυβερνήσεως, τὰς ὁποίας, καὶ ὅταν στιγμιαίως τῷ ἐξέφευγόν ποτε ἀπὸ τῶν χειρῶν, ἤξευρεν ὅμως πάλιν ἐν ἀκαρεῖ καὶ δι' ἀξιοθαυμάστου ἐπιδεξιότητος νὰ τὰς δράττῃ. Διὰ τοῦτο διηγοῦνται ὅτι, ἐρωτήσαντός ποτε τοῦ βασιλέως τῶν Σπαρτιατῶν Ἀρχιδάμου, ἐὰν ὁ Περικλῆς εἶναι ἐπιδεξιώτερος παλαιστὴς, ὁ Θουκυδίδης μὲ εὐφυΐαν, ἥτις τὸν διέκρινεν ἀπὸ τῶν ἄλλων συμφατριαστῶν του, ἀπήντησεν αὐτῷ ὡς ἔπεται: « Εἶναι δύσκολος ἡ περὶ τούτου ἀπόδειξις· διότι, ὅταν τὸν καταβάλω πρὸς στιγμὴν, ἠξεύρει νὰ ἀνεγείρηται ἐν ἀκαρεῖ, καὶ νὰ πείθῃ μάλιστα τοὺς θεατὰς, ὅτι ποτὲ δὲν ἔπεσε. »

Τοιαύτη ὑπῆρχεν ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων, τὴν ὁποίαν ὁ Περικλῆς ἤλπιζε νὰ ῥυθμίσῃ καὶ φέρῃ εἰς εὐτυχὲς πέρας.

SISMANOGLIO

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ο ΠΑΡΘΕΝΩΝ.

Τὸ τῆς ἡμέρας λυκαυγὲς ἀνέτελλεν ἤδη ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἡ ἠρεμία τῆς νυκτὸς ἐδιώκετο ὑπὸ τοῦ θορύβου πολυαρίθμου οἰκισμοῦ. Οἱ χωρικοὶ τῶν πέριξ προσήρχοντο, φέροντες τὰ τῶν ἀγρῶν προϊόντα εἰς τὴν ἀγοράν, ἥτις ἐπληροῦτο ὑπὸ ἀνδρῶν τε καὶ θορύβων τῶν συνωθουμένων· οἱ προσερχόμενοι ἐδεξιοῦντο ἀλλήλους μετὰ λαμπροφώνων προσφωνήσεων· οἱ δὲ τὰ φορτία φέροντες ὄνοι ἐξέβαλλον τρανοὺς ὀγκηθμούς· οἱ ἰχθυοπῶλαι ἤριζον πρὸς ἀλλήλους τίς νὰ ἐκθέσῃ εἰς τὴν ἀρίστην θέσιν τὰ νοστιμώτατα καὶ πολυζήτητα εἴδη τῶν ἰχθύων του. Διὰ μέσου δὲ τοῦ γενικοῦ τούτου πατάγου ἠκούοντο ἐνίοτε καὶ αἱ κραυγαὶ δούλου τινὸς ἀνδραπόδου, μαστιγουμένου ὑπὸ τοῦ πρωϊ ἐγειρομένου οἰκοδεσπότου ἢ τοῦ τῆς οἰκίας ἐπιστάτου.

Ἐφαίνετο δὲ τῇ δε κἀκεῖσε καὶ μέγαρόν τι, τοῦ ὁποίου τὰ μὲν πρόθυρα ἦσαν ἐπεστεμμένα μὲ ἤδη μαραινόμενα ἄνθη, τὰ δὲ προαύλια καὶ αἱ ἐνδότεραι αὐλαὶ διεφαίνοντο διεσπαρμένα μὲ συνθλασμένους στεφάνους, λείψανα ἐδεσμάτων καὶ ἕτερα δείγματα νυκτερινῆς ἀκρασίας. Δοῦλοι κεκοπιακότες ἐκαθάριζον τὴν οἰκίαν ἀπὸ τῶν ἀηδιαῖ ἐμπνεόντων τούτων δειγμάτων τῆς παραλυσίας. Ἀλλὰ καὶ μὲ κατηφχυμμένους ἐκ μέθης τοὺς ὡρκίους τοῦ προσώπου χαρακτῆρας, καὶ ἀπομαρανθέντα ῥόδα ἐπὶ κεφαλῆς, τοὺς δὲ ὤμους ἀκαλύπτους καὶ τὸν πολύτιμον ἐπενδύτην ἐξόπισθεν διὰ τῆς κόνεως ἕλκων, ἐσαλεύετο τῇ δε κἀκεῖσε καί τις τῶν νέων ἀκολάστων εὐπατριδῶν, ἐπανιὼν ἀπὸ πότου καὶ κώμου εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, ὅπως ἐκεῖ θεραπεύσῃ δι' ὁλοημέρου ὕπνου τὴν δεινὴν καρηβαρίαν, καὶ ἐπανορθώσῃ τὰ ὀχληρὰ καὶ ἀηδῆ ἀποτελέσματα τῆς παρελθούσης νυκτερινῆς ἀκολασίας.

Ἐργατῶν σμήνη ἐβάδιζον σπουδῇ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν, ὅπου περιέμενον αὐτοὺς οἱ ἐργοστασιάρχαι. Ἐντὸς δὲ ὀλίγης ὥρας ἑκατοντάδες σφυρῶν καὶ γλυφείων ἦσαν εἰς ἀδιάκοπον ἐργασίαν. Τὸ λευκότατον μάρμαρον τῶν νεωστὶ ἀνεγερθεισῶν οἰκοδομῶν, αἵτινες ὑπῆρξαν τὸ καύχημα μὲν καὶ ἀγλάϊσμα τῶν τότε χρόνων, τὸ θαῦμα δὲ καὶ ἡ ἔκπληξις ἁπασῶν τῶν μετέπειτα γενεῶν, ἤστραπτε πρὸς τὸν κυανοῦν οὐρανόν, καὶ τὰ σκιώδη μορφώματα τῶν τεκτόνων ἐκινοῦντο ἐπὶ τῶν ἀνωτάτων σχεδιογραφημάτων.

Αἱ τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες τοσοῦτον κραταιῶς ἀνταναπλῶνται ἐν τῷ ὡραίῳ τῆς Ἀττικῆς κλίματι, ὥστε αἱ σκιαὶ καταντῶσι διαφανεῖς. Ὅθεν ὁ Παρθενὼν μὲ τὰς πολυαρίθμους γραμμὰς τῶν στηλῶν καὶ ὀροφῶν του ἀνυψοῦτο ἐν ἀπαστράπτοντι φωτὶ, μᾶλλον ὡς διαυγές τι καὶ αἰθέριον σχῆμα, παρὰ ὡς οἰκοδόμημα, ὄγκον ἔχον καὶ μέλη ὑλικὰ καὶ στερεά.

« Χαῖρε, καλὲ κἀγαθὲ Γλύκων » εἶπεν εἷς τῶν ἐποπτῶν, ὅταν εὐγενής τις εὐπατρίδης ἐπλησίασε πρὸς αὐτὸν, οὕτωσὶ δὴ ἀπόζων μύρων καὶ εὐωδίας, ὥςε πάντες οἱ ἐργάται ἠσθάνθησαν τὴν παρουσίαν αὐτοῦ.

« Ἡ πρωϊνὴ αὔρα εἶναι τερπνοτάτη καὶ δροσερὰ, Μένων, καὶ πολλῷ δροσερωτέρα ἐδῶ ἐπάνω, παρὰ κάτω εἰς τὴν πόλιν. Οἱ Πέρσαι ἦτον καλὸν νὰ μᾶς καίωσι κάθε πεντήκοντα ἔτη τὴν πόλιν, διὰ νὰ πέρνωμεν ὀλίγον ἀέρα... Ἀλλ' αἱ οἰκοδομαί σας προχωροῦσι λαμπρά!... Θὰ μᾶς ἀποκαλύψητε ὀγλίγωρα τὸ ἄγαλμα τῆς Θεᾶς; »

« Μετεφέρθη ἤδη ἐντὸς τοῦ ναοῦ, εὐγενέστατε! Σήμερον ἔχομεν νὰ δουλεύσωμεν τὴν τελευταίαν ἐπεξεργασίαν ἐπὶ τῆς ἀσπίδος. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ συγχωρηθῇ, νομίζω, ἡ εἴσοδος εἰς τὸν λαόν. »

« Καὶ τί νέα ἀπὸ τὸν χρυσὸν, Μένων; Ἔλαβες καὶ σὺ μέρος ἀπὸ τὴν κλοπήν; »

« Ἡ ἐργασία ἐγένετο ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν τοῦ Φειδίου, ὑπὸ πιστῶν μόνον ἐργατῶν. »

« Τί λέγεις!.... μυστικὴ λοιπὸν ἐργασία;.... Οὐδεὶς ἕτερος ἦτο παρὼν εἰ μὴ αὐτὸς καὶ οἱ πιστοὶ δοῦλοί του;.... Τοῦτο δὲν σοῦ κάμνει πολλὴν τιμὴν, ἀφοῦ τόσον καιρὸν ἔχεις ὁποῦ τὸν δουλεύεις. »

« Εἶναι ἀληθές· ἠμποροῦσε νὰ ἐμπιστευθῇ καὶ ἐμὲ ὅσον τὸν Μῦν καὶ τὸν Ἑρμίαν. Ἐντοσούτῳ... (περιέβλεψεν ὀλόγυρά του διὰ νὰ ἴδῃ ἐὰν κανεὶς ἠδύνατο νὰ τὸν ἀκούσῃ)... ἂν ἐγὼ δὲν ἠμπόρεσα νὰ λάβω οὐδὲ ψῆγμα, ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι διηγούμενοι, ὅτι ἄλλοι τινὲς ἐπῆραν. Ἀφοῦ τὰ χρυσᾶ νομίσματα ἐσφυρηλατήθησαν, τίς ἠμπορεῖ νὰ γνωρίσῃ πόσην ἔκτασιν ἠμποροῦσι νὰ καλύψωσι; καὶ... πλὴν δὲν εἶναι ἐδική μου δουλειὰ νὰ ἐξετάζω τὰ τοιαῦτα. »

« Καὶ ἐὰν τὰ χρυσᾶ νομίσματα δὲν ἐσφυρηλατήθησαν, ἠμποροῦν νὰ καλύψωσι κἄμποσον μέρος τῆς παλάμης! (εἶπεν ὁ Γλύκων γελῶν καὶ πετῶν εἰς τὸν ἀέρα ἕνα Δαρεικὸν (χρυσοῦν νόμισμα) τὸν ὁποῖον ἐπίασε πάλιν εἰς τὴν παλάμην του)... Ἀρά γε καὶ εἰς τὴν ἰδικήν σου παλάμην ἴσην ἔκτασιν θὰ ἐκάλυπτε; »

« Εὐγενέστατε! (εἶπεν ὁ ἐπόπτης, ὑποκλινέστατα προσκυνῶν)... Ἡ καλοκἀγαθία σου ὑπερβαίνει τὴν ἀξίαν μου. »

« Μὴ δὰ τοι οὐτους λόγους, Μένων! (εἶπεν ὁ Γλύκων πετῶν καὶ ἕτερον Δαρεικὸν εἰς τὸν ἀέρα) ... Ἠδύνασο πολὺ εὔκολα διὰ τῶν ἐκδουλεύσεών σου νὰ ὑπερβῇς τὴν καλοκἀγαθίαν μου· καὶ ὅμως θὰ βάλω τὰ δυνατά μου νὰ σὲ ὑπερβῶ. Πλὴν, ὡς φαίνεται, ὁ Φειδίας δὲν σοὶ ἐμπιστεύεται, καὶ ἐπομένως δὲν ἔχεις νὰ εἰπῇς τίποτε, ὁποῦ νὰ χρησιμεύῃ. »

« Ἀλήθεια ὁ Φειδίας δὲν μοὶ ἐμπιστεύεται, ἐκ τούτου ὅμως δὲν ἐξάγεται καὶ ὅτι δὲν γνωρίζω τὰς πονηρίας του... (εἶπεν ὁ Μένων, ῥίπτων ἀδδηφάγον βλέμμα πρὸς τὸ δεύτερον χρυσοῦν νόμισμα)... Ἠξεύρω δὰ καὶ ποσάκις ἔρχονται εἰς τὸ ἐργοστάσιόν του ἡ Ἀσπασία καὶ τὰ κοράσιά της, διὰ νὰ βλέπωσι τὴν πρόοδον τῶν ἔργων, ὡς λέγουσι, καὶ... πλὴν, ἰδοὺ ἔρχονται! »

« Ποῖοι; »

« Ὁ Φειδίας καὶ τὸ σμῆνος τῶν κορασίων του. Δὲν βλέπεις τοὺς ἀναβαίνοντας τὸν λόφον; Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι περιπατοῦσιν ἐνδυμέναι ὡς τιμημέναι· πλὴν τιμημέναι γυναῖκες δὲν περιφέρονται τοιουτοτρόπως· ὅθεν φαντάζομαι δὰ τί τρέχει. Νά! ἀκολουθοῦσι καὶ οἱ δοῦλοί των! Δύνασαι ἐντὸς ὀλίγου νὰ τοὺς ἰδῇς διὰ τῶν ἰδίων σου ὀφθαλμῶν. »

« Σχεδὸν νομίζω, Μένων, ἔχεις δίκαιον! εἶναι τὸ σχῆμα καὶ τὸ βάδισμα τῆς Ἀσπασίας. Οὐδεμία ἄλλη γυνὴ ἐν Ἀθήναις δύναται νὰ βαδίσῃ οὕτω. Μὰ τὸν Δία! Ἂν αὐτὴ ἡ Παλλὰς ἤρχετο νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν ναόν της, ὁ Φειδίας δὲν ἠδύνατο νὰ τῇ ἀποδείξῃ πλειότερον σέβας, καὶ ἡ θεὰ δὲν θὰ παρουσιάζετο μεγαλοπρεπεστέρα. Εἶναι σπάνιον πλάσμα, δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ κρύψω.... Τί; θὰ εἰσέλθῃ, νὰ βοηθήσῃ καὶ αὐτὴ εἰς τὸ ῥίνισμα τοῦ χρυσίου;... »

Ὁ Μένων τῷ ἔκαμε νεῦμα νὰ σιωπήσῃ καὶ τῷ εἶπε σιγανῇ τῇ φωνῇ « Εὐγενέστατε, ὅταν παρουσιασθῇ ἁρμόδιος καιρὸς καὶ καλὴ εὐκαιρία, ἠδυνάμην νὰ σᾶς ἀποκαλύψω σπουδαῖά τινα περὶ τούτου. »

« Καλά! (εἶπε καὶ ὁ Γλύκων ἐπίσης σιγανῇ τῇ φωνῇ) Καιρὸς καὶ εὐκαιρία *θὰ παρουσιασθῶσι!* »

Ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἀπέβλεπεν ἡ συνδιάλεξις αὕτη, εἶχον ἤδη φθάσει εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀκροπόλεως. Ὁ Γλύκων εἶχεν ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τοῦ ἐπόπτου. Ἐθεώρει δὲ ἐπί τινα καιρὸν μὲ βλέμματα ἀναιδοῦς θαυμασμοῦ τὰ νυμφοπρεπῆ σχήματα τῶν προσερχομένων γυναικῶν. Εἶτα δὲ, ὡς νὰ ἔμελλε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν κάτω πόλιν, διέβη πλησίον τῆς Ἀσπασίας, καὶ ὄπισθεν τῶν νώτων αὐτῆς ἥρπασε διὰ τῆς χειρός του τὴν σκέπην τοῦ ἀμέσως αὐτῇ ἀκολουθοῦντος κορασίου, καὶ τὴν ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ λαιμοῦ αὐτῆς. Τὸ κοράσιον ἔῤῥηξε κραυγὴν καὶ περιεπτύξατο τὴν Ἀσπασίαν, ἡ δὲ,

ταχέως συνιδοῦσα τὸ γεγονὸς, ἔκραξεν ἐπιτακτικῶς. « Νικάνωρ! τιμώρησόν μοι τὸν ἀναίσχυντον τοῦτον! »

« Ἀλλ' εἶναι ὁ εὐπατρίδης Γλύκων! » εἶπεν ὁ Φειδίας, προβὰς εἰς τὸ μέσον.

« Ὁ εὐπατρίδης Γλύκων ὤφειλε νὰ γνωρίζῃ πῶς πρέπει νὰ φέρηται πρὸς εὐγενῆ κοράσια· (εἶπεν ἡ Ἀσπασία ἀποτεινάξασα τὴν ἰδίαν ἑαυτῆς σκέπην διὰ νὰ ἴδῃ ἂν ἐκτελῆται ἡ διαταγή της). Οὐδεὶς ἐν Ἀθήναις θέλει εὑρεθῇ ὅστις νὰ προσβάλλῃ τὰς φίλας μου ἀτιμωρητί. Δοῦλοι! μαστιγώσατε τὸν ἄνθρωπον τοῦτον! »

Ἀλλ' ὁ Φειδίας ἐτεινάχθη πάλιν εἰς τὸ μέσον, ἐπέβαλε τὴν χεῖρά του ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ τολμητίου ὑβριστοῦ, καὶ ἀπώθησεν αὐτὸν μακρὰν τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τῆς δεσποίνης των ὑψωθεισῶν ἤδη ῥάβδων τῶν δούλων. Μεθ' ὃ, ἐπετίμησεν αὐτῷ αὐστηρότατα διὰ τὴν αὐθάδη καὶ ὑβριστικήν του διαγωγήν.

« Ὑβριστικὴ διαγωγή; (εἶπεν ὁ Γλύκων περιπαικτικῶς)... Τὸ νὰ ἀποκαλύψῃ τις τὴν σκέπην ἑταίρας, ἤτις ἐξέρχεται ὅπως τὴν ἴδωσιν; »

« Προσθέτεις καὶ δευτέραν ὕβριν εἰς τὴν πρώτην σου (εἶπε μετ' ὀργῆς ὁ Φειδίας). Ἤθελον πράξει ἄριστα ἐὰν ἄφηνα τοὺς ἀνθρώπους τούτους νὰ σὲ διδάξωσι χρηστοήθειαν. Ἠθέλησα νὰ σὲ ἀπαλλάξω τῆς αἰσχύνης τοῦ νὰ μαστιγωθῇς ὑπὸ δούλων· πλὴν δὲν θέλω τοὺς κωλύσει πλέον. Συνώδευσα τὰς εὐγενεῖς ταύτας παρθένους ὅπως τὰς προστατεύσω ἀπὸ ὕβρεων, καὶ οὕτω θέλω πράξει. Θέλεις ἀκούσει ἕως ποῦ θέλει ὑπάγει αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις. »

« Ἴσως... (ἀπήντησε περιφρονητικῶς ὁ Γλύκων)... ἴσως ὅμως θέλομεν ἀκούσει καὶ περὶ τινων ἄλλων ὑποθέσεων. Δὲν ἐπιχειρῶ νὰ σὲ ἀποδιώξω ἀπὸ τῆς καλῆς σου συναναστροφῆς, γυναιά μου! τοιαύτας ἐγὼ πολλὰς εὑρίσκω εἰς Ἀθήνας. » Ταῦτα εἰπὼν ἔστρεψε τὰ νῶτα καὶ διηυθύνθη καταβαίνων εἰς τὴν πόλιν.

Ὁ Φειδίας ἐστάθη ἐπί τινα χρόνον σκεπτόμενος, ἂν πρέπῃ νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν αὐθάδειαν ταύτην ἀτιμώρητον, ἢ τοὐναντίον. Τέλος πάντων ὅμως ἄφησε τὸν ὑβριστὴν νὰ ἀπέλθῃ, αὐτὸς δὲ, πλησιάσας τὴν Ἀσπασίαν καὶ τὰς μαθητρίας της « Οἱ νεανίαι οὗτοι ἐξώκειλαν εἰς μεγίστην ἀναίδειαν (εἶπε)· εὐτυχῶς ὅμως ὑπάρχει ἐν Ἀθήναις εἷς τοὐλάχιστον ἀνὴρ, ὅστις ἔχει τὴν θέλησιν καὶ τὴν δύναμιν νὰ τοὺς χαλινώσῃ. »

« Τὴν θέλησιν, μάλιστα. (ἀπήντησεν ἡ Ἰωνίς). Ἂν ἔχῃ ὅμως καὶ τὴν δύναμιν, ἀμφιβάλλω. Σοὶ λέγω, Φειδία, ὅταν εἰς λαόν τινα ἡ διαφθορὰ τοσοῦτον κατέστῃ γενικὴ, ὥστε δὲν πιστεύουσι πλέον εἰς τὴν ἀρετὴν, τότε ὁ λαὸς ἐκεῖνος ἐγγίζει εἰς τὸν ὄλεθρόν του, καὶ μόλις ἡ στιβαρὰ χεὶρ τοῦ Περικλέους θέλει δυνηθῇ νὰ χαλινώσῃ τοὺς

SISMANOGLIO ARCHIVE

ἀφηνιάσαντας ἵππους, οἵτινες σύρουσι τὸ πολιτικὸν ὄχημα εἰς τὸ βάραθρον. Ἡ πτῶσις ὅμως εἶναι ἀναπόφευκτος ὅταν ποτὲ αἱ ἡνίαι πέσωσιν εἰς χεῖρας ὀλιγώτερον ἐπιδεξίου καὶ δεινοῦ ἡνιόχου. »

« Μὴ ἀπελπίζεσαι τοσοῦτον ῥαδίως διὰ τὰς Ἀθήνας, Ἀσπασία! (εἶπεν ὁ γηραιός). Ἡ γενεὰ τῶν ἀγωνισθέντων ἐν Σαλαμῖνι μόλις ἐξέλιπε. Μόλις παρῆλθον τρία ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Κίμωνος! »

« Τοῦτο εἶναι ἀληθέστατον· ἀλλ' οἱ σημερινοὶ ἄνδρες δὲν εἶναι ὡς οἱ Σαλαμινομάχοι· καὶ ἐκεῖνοι ὅμως δὲν διέμειναν πλέον οἱ αὐτοί, ἀφοῦ ἀπέκτησαν τοὺς Περσικοὺς θησαυρούς. Ναί! συγχώρησόν μοι νὰ προσθέσω καὶ ὅ,τι θέλει φανῇ παράδοξον εἰς ὦτα Ἀθηναίου, ὅτι οὐδ' οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι εἶχον ἱκανὴν ἀρετὴν, ὥστε νὰ ὑποφέρωσι τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω μεταβολὴν τῆς τύχης τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ αὐτοὶ οἱ τῆς Ἑλλάδος σωτῆρες δὲν ἦσαν ἄνδρες μὲ οὕτω ἀγνὰς καρδίας, ὁποίας ὀφείλουσι νὰ ἔχωσιν οἱ εὐγενέστεροι τοῦ ἔθνους, οἵτινες θέλουσιν εἶσθαι ὁ ὑπογραμμὸς των λοιπῶν. Ἐπιχειροῦσιν ἤδη νὰ τοὺς μιμηθῶσιν, ἀλλὰ πλειότεροι εἰσὶν οἱ ἀπομιμούμενοι τὰ ἐλαττώματα ἐκείνων, παρὰ τὰς ἀρετάς. Ἡ ἀπόλαυσις τῶν Περσικῶν θησαυρῶν καθίστανεν ἡμῖν πολλῷ μᾶλλον ἀπαραίτητον αὐστηρότερά τινα ὑποδείγματα ἀρετῆς. Τὸ παράδειγμα αὐτῶν ὤφειλε νὰ ἦναι εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἔθνους ἀκράδαντος βράχος κατὰ τοῦ χειμάῤῥου τῆς ὑπερπλημμυρησάσης τῶν ἠθῶν διαφθορᾶς. »

« Οἱ λόγοι σου ἐμπεριέχουσι πικρὰς ἀληθείας! » εἶπεν ὁ Φειδίας.

« Τοσούτῳ μᾶλλον εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς ἀκούσωσι. Ὁποία κατάστασις ἠθῶν εἶναι αὕτη, ὅτι αἱ τρυφεραί μου φίλαι, αἵτινες οὐδέποτε ἐξέρχονται, χωρὶς νὰ διατηρῶσι τὴν ἐπιφύλαξιν ἐκείνην, ἥτις ὤφειλε νὰ ἀποκαταστήσῃ ἀδύνατον πᾶσαν ἀπρεπῆ πρὸς αὐτὰς διαγωγὴν, οὔτε κατ' αὐτῆς εἰσὶν ἐξησφαλισμέναι, οὔτε κατὰ τῶν κτηνωδεστάτων συκοφαντιῶν! καὶ ταῦτα πάντα, μόνον διότι, ὅπως ἀποκτήσωσι γνώσεις, τὰς ὁποίας δὲν δύνανται νὰ ἀπολαύσωσιν ἐπιστατοῦσαι ἠλακάτας καὶ ἱστούς, παραβαίνουσι τὸ Ἀθηναϊκόν σας ἔθιμον, ἐξερχόμεναι τῆς οἰκίας των! Οἱ συμπολῖταί σου δὲν θέλουσιν, αἱ θυγατέρες καὶ αἱ γυναῖκές των νὰ συναναστρέφωνται μὲ φιλοσόφους, καὶ ὅμως ἐγκαταλιμπάνουσιν αὐτὰς εἰς τὴν μετὰ δούλων ἀνδραπόδων συναναστροφήν! Μόλις ἐπιτρέπουσιν εἰς αὐτὰς νὰ ὑπερβαίνωσι τὸ κατώφλιον τοῦ θαλάμου των, καὶ ὅμως συγχωροῦσιν εἰς αὐτὰς νὰ συμβαδίζωσιν εἰς τὴν πομπὴν τῶν *φαλληφορίων*! Τίνες δύνανται νὰ ἦναι αἱ συνέπειαι τούτου, παρὰ, ὅσοι μὲν ἔχουσι σφριγῶντα πάθη νὰ παραλύωσιν, οἱ δὲ λοιποί, ὅσοι δὲν ἔχουσι τοιαῦτα, νὰ καταντῶσι κοῦφοι καὶ ἀνεκτικοὶ πρὸς τὰ τοιαῦτα; Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον ἐκμηδενίζεται ὁ ἀμοιβαῖος σεβασμὸς, ὁ καθιερῶν καὶ ἐξευγενίζων τὴν

κοινωνίαν τῶν δύω φύλων, ἀμφότερα δὲ ἐκφαυλοῦνται ποικίλως καὶ παντοειδῶς. Ἡ γυνὴ, καταφρονουμένη ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς, μένει ἐξωρισμένη ἀπὸ τῶν συναναστροφῶν σας, ἐκτὸς ἐὰν καταβιβασθῇ εἰς τὴν κατωτάτην βαθμίδα τῆς ἀξιοπρεπείας της, ἐμφανιζομένη εἰς τὰ συμπόσιά σας ὡς ἡμίγυμνος ὀρχήστρια ἢ ὡς ἑταίρα! Καὶ λοιπὸν, Φειδία, ποῦ θέλει καταντήσει τοῦτο; Νὰ προφητεύσω τὸ μέλλον; Ὁσάκις ἀναλογίζομαι τὴν κατάστασιν τῶν Ἀθηνῶν, δὲν δύναμαι νὰ λησμονήσω τὸ ἐδάφιον ὕμνου, τὸ ὁποῖον γέρων τις ἐκ τῶν βαρβάρων, ἀκούσας αὐτὸ παρά τινος ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Δαρείου, μὲ ἐδίδαξε.

« Ἵπποι θηλυμανεῖς ἅτε ἐγεννήθησαν, ἕκαστος ἐπὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἐχρεμέτιζον· μὴ ἐπὶ τούτοις οὐκ ἐπισκέψομαι; ἢ ἐν ἔθνει τοιούτῳ οὐκ ἐκδικήσει ἡ ψυχή μου; λέγει ὁ τῶν πάντων δημιουργὸς καὶ τὰ πάντα συνέχων θεός. »

« Οἱ λόγοι οὗτοι ἐπαλήθευσαν εἰς τὴν Μίλητον· τὸ αὐτὸ θέλει συμβῆ καὶ εἰς Ἀθήνας. »

Ἐνῷ ὁ Φειδίας καὶ ἡ Ἀσπασία συνδιαλεγόμενοι περιδιάβαζον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς ἀκροπόλεως, ἐπηκολούθουν αἱ μαθήτριαι. Μόνον ἡ Λύδη, θυγάτηρ τοῦ Λύκωνος, καὶ ἡ Χλόη καὶ ἡ Ἀρήτη, θυγατέρες τοῦ Μενίππου, ἔχουσαι πλειοτέραν οἰκειότητα πρὸς τὴν σεβαστὴν αὐτῶν διδάσκαλον, παρηκολούθουν πλησιέστερον παρὰ τὰ πλευρὰ αὐτῆς, προσέχουσαι ἀκριβῶς εἰς ἕκαστον αὐτῆς λόγον καὶ εἰς ἕκαστον βλέμμα. Οἱ δοῦλοι ἐπηκολούθουν τελευταῖοι, παρεμέριζον δὲ ὅταν ἐκεῖνοι ἐπέστρεφον, ὅπως πάλιν ἐπακολουθῶσι τελευταῖοι. Αἱ εἰς τὴν ἐσχάτην σειρὰν παρακολουθοῦσαι μαθήτριαι ἠκροάζοντο ἐνίοτε τὸν Νικάνορα, ὅστις σιγανῇ τῇ φωνῇ συνδιελέγετο μετὰ τῶν ἄλλων δούλων περὶ τῶν μαστιγώσεων, τὰς ὁποίας θὰ ἐπέφερε κατὰ τοῦ αὐθάδους εὐπατρίδου, ἂν δὲν τὸν ἐμπόδιζεν ὁ Φειδίας. Οἱ τελευταῖοι ὅμως λόγοι τῆς Μιλησίας ἐπροφέρθησαν μετὰ τοιαύτης ἐμφάσεως, ὥςε διεπέρασαν τὰς τρυφερὰς καρδίας τῶν τριῶν ἄνω εἰρημένων κορασίων. « Οἱ λόγοι σου, διδασκάλισσα, (εἶπεν ἡ Λύδη, συνωθουμένη πρὸς αὐτὴν) μὲ τρομάζουσι! Ἡ ἔννοια τοῦ τρομεροῦ τούτου ὕμνου ἠχεῖ ὡς βροντὴ ἐκδικητικῆς θεότητος κατακυλινδουμένη ἐπὶ τῶν κεφαλῶν μας! »

« Εἶπες τὴν ἀλήθειαν! (ἀπήντησεν ἡ Ἀσπασία). Τὰ λείψανα ταῦτα βαρβαρικῶν ὕμνων, τὰ ὁποῖα ἤκουσα παρὰ τοῦ Ἀναξαγόρου καὶ ἄλλων, καὶ εἰς ἐμὲ αὐτὴν τὴν αὐτὴν ἐμποιοῦσι φρίκην. Ὅσον καὶ ἂν ὑψηλῶς ἐξεφράσθη ὁ Ὅμηρος περὶ τῶν ὀφρύων καὶ τοῦ νεύματος τοῦ ἀθανάτου κρατὸς τοῦ Κρονίωνος, ἀφ' ὧν συνταράσσεται σειόμενος ὁ ὑψικάρηνος Ὄλυμπος... οὐδεμία τούτων τῶν εἰκόνων τῆς θεότητος, οὐδ' αἱ σαὶ θαυμάσιαι ἐπίνοιαι, ὦ Φειδία, οὐδ' ἐπὶ μικρὸν δύνανται νὰ ἐμποιήσωσί μοι τὴν ἰσχυρὰν ἐκείνην συγκίνησιν καὶ φρίκην, ἣν αἰ-

SISMANOGLIO MEGARO

σθάνομαι ἐκ τῶν βαρβαρικῶν ἐκείνων περιγραφῶν τοῦ ἀσωμάτου, ἀεικινήτου, καὶ ἐσαεὶ ζῶντος καὶ σκεπτομένου ἀθανάτου ἐκείνου Ὄντος, τοῦ ὁποίου ὁ ἀκοίμητος καὶ ἀδέκαστος ὀφθαλμὸς μετ' αὐστηρότητος ἐπιβλέπει ἐπὶ τὰς κακίας τῶν ἀνθρώπων, μέχρις οὗ τὸ μέτρον πληρωθῇ, καὶ τότε... Ὄντως Λύδη (ἐπρόσθεσε, καλύπτουσα μὲ τὰς χεῖρας τὸ πρόσωπόν της,) καὶ ἐγὼ αὐτὴ φρίττω τρέμουσα! Ὦ! ἔγκειταί τι ἐν τῇ ἰδέᾳ τοῦ ἀϊδίου ἐκείνου Ὄντος, ἔγκειταί τι ἐπαπειλοῦν νὰ ἐκμηδενίσῃ τὴν ἡμετέραν ζωὴν ὡς ζωὴν σκώληκος! Καὶ ὅμως Θεὲ ἐπουράνιε! (ἀνέκραξεν ἡ ὡραία γυνὴ μὲ δάκρυα εἰς τοὺς πρὸς οὐρανὸν ἀνατεταμένους ὀφθαλμούς της.) Σὺ ὁ ἡμᾶς εἰς τὸ εἶναι παραγαγών,... βεβαίως δὲν μᾶς ἔπλασας εἰς μάτην,... εἶναι ἀδύνατον νὰ μισήσῃς τοὺς ὁποίους ἔπλασας μύρμηκας! »

Ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου αὐτῆς, λαλούσης ταῦτα, ἦν συγκινητικὴ, ἱερὰ, ὥστε ὁ ἀγαλματοποιὸς τὴν ἐθεώρει ἔκθαμβος. Κανεὶς δὲν ἐτόλμα νὰ λαλήσῃ, μέχρις οὗ αὐτὴ πάλιν, ἀναλαβοῦσα τὸν λόγον, εἶπε.

« Ἤκουσα νὰ διηγῶνται (ἐξηκολούθησε λέγουσα) περὶ τῶν βαρβάρων ἐκείνων, καυχωμένων, ὅτι ἡ καταστροφὴ τῆς Βαβυλῶνος, ἐξ ἧς τὸ Περσικὸν κράτος μεγαλυνθὲν τοσοῦτον βαρὺ καὶ φθοροποιὸν ὑπῆρξεν εἰς τοὺς Ἴωνας, εἶχε προφητευθῇ εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τῶν χρησμοδοτῶν αὐτῶν, καὶ ὅτι ὁ ὕψιστος τῶν πάντων Δημιουργὸς τάχιον ἢ βράδιον ἀφεύκτως τιμωρεῖ τοὺς παραβάτας τῶν ἐντολῶν του. Ὦ Φειδία! ὅταν θεωρῶ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς τούτους ναοὺς, ἐν οἷς ψυχρὸν μαρμάρινον ἄγαλμα ἀπολαύει προσκύνησιν, ἀνήκουσαν τῷ ἀϊδίῳ ἐκείνῳ Ὄντι, ἐνθυμοῦμαι τὴν Βαβυλῶνα καὶ τὰς ἄλλας ὑπὸ τῶν Περσῶν καταστραφείσας πόλεις! Ἤκουσα γέροντας διηγουμένους, ὅτι οἱ Περσικοὶ στρατοὶ, προσευχόμενοι ἡλίου ἀνατέλλοντος πρὸς τὸ φῶς τοῦ κόσμου, ἐνέπνεον σεβασμὸν καὶ θάμβος, ὥστε ἐνίοτε μοὶ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα, μήπως οἱ στρατοὶ ἐκεῖνοι ὑπῆρχον ὄργανα τῆς θεότητος. »

« Πλὴν τότε τίνος ὄργανα ἦσαν *ἐκεῖνοι*, ὑφ' ὧν ἡττήθησαν οἱ Περσικοὶ στρατοί; »

« Ἀγνοῶ,... ὁ κόσμος μοὶ εἶναι αἴνιγμα· ἀλλ' αἰσθάνομαι τὴν ἐπίδρασιν τῶν παιδικῶν μου ἐντυπώσεων, ἃς ἔλαβον διὰ τῶν παραδόσεων τῆς πατρίδος μου, καὶ ἐπεθύμουν ὥστε ἡ χώρα, ἐν ᾗ ἤδη ζῶ, νὰ ἐπωφεληθῇ ἀπ' αὐτῶν. Ἐπεθύμουν νὰ μὴ ἴσταπο ἐκεῖ ἄγαλμά τι θεότητος, (εἶπε δεικνύουσα τὸν σχεδὸν ἀποπερατωθέντα ναόν). Ἐπεθύμουν νὰ ἐπωκοδομεῖτο ὁ ναὸς οὗτος ἐπὶ ἑνὸς ἐξ ἐκείνων τῶν θυσιαστηρίων, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀνεγείρει ὁ Ἐπιμενίδης, ὥστε νὰ ἐλατρεύομεν ἐν αὐτῷ τὸν ἄγνωστον ἁπάντων Κύριον, ὅπως τὸν ἐλάτρευον οἱ ἁπλοϊκοὶ ἡμῶν πρόγονοι, πρὶν ἡ ἡ τέχνη... (εἶπε προσβλέπουσα μετὰ μειδιάματος τὸν Φειδίαν)... ἀναβῇ... τοσοῦτον ὑψηλὰ ὥστε νὰ καταβιβάσῃ τὴν Θεὰν ἐπὶ τῆς γῆς. »

« Ἔκαμες καὶ ἐμὲ αὐτὸν σχεδὸν νὰ φρίξω (εἶπεν ὁ ἀγαλματοποιός). Καὶ ὅμως, ἐὰν ἦναι ἀληθὲς, ὅτι ὁ πολὺς ὄχλος χρῄζει ὁρατοῦ τινος καὶ ἁπτοῦ ἀντικειμένου, πρὸς ὃ νὰ ἀπονέμῃ τὴν λατρείαν του, τότε βεβαίως δὲν σφάλλομεν προσφέροντες τοὐλάχιστον αὐτῷ καλὰς εἰκόνας. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θέλομεν ἀποκαλύψει τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς. Ἐλθὲ καὶ ἴδε τὴν ἑορτήν. Θέλει εἶσθαι παρὼν καὶ ὁ Περικλῆς, δὲν ἔχεις δὲ νὰ φοβηθῇς τι, καὶ ὑποτεθέντος ὅτι ὁ Γλύκων δὲν θὰ λησμονήσῃ τὸ σήμερον δυσάρεστον συμβάν. Νομίζω ὅμως, ὅτι ἦτο εἰς τὸ νυκτερινὸν συμπόσιον τοῦ Ἑρμίππου, καὶ εἶχεν ἀναβῇ ἐνταῦθα ὅπως δροσισθῇ, ἐνῷ ἡ κεφαλή του ἐσκοτοδινία εἰσέτι ὑπὸ τῶν ἀτμῶν τοῦ οἴνου, ὥστε πολὺ πιθανὸν ὅτι δὲν θέλει ἐνθυμεῖσθαι τίποτε. Ἐξερχόμενος τῆς οἰκίας μου ἀπήντησα πολλοὺς ἐκ τῶν συνδαιτυμόνων, καταπροδίδοντας ὅτι ὁ οἶνος κατεπόθη ἀφθόνως. Ὁ Κρατῖνος ἐβαζᾶτο ὑπὸ δύο δούλων, καὶ μόλις ἠδύναντο καὶ οὗτοι νὰ τὸν σύρωσι. »

Τὴν στιγμὴν ταύτην, πλησιάσας ὁ Μένων ἠρώτησε, (ποιήσας ὑποκλινὲς σχῆμα πρὸς τὸν Φειδίαν) ἂν δύναται νὰ λάβῃ τὴν τιμὴν νὰ δείξῃ εἰς τὰς εὐγενεῖς γυναῖκας τὴν πρόοδον τῶν ἔργων. « Ἡ ὡραιότης τοῦ σχεδίου (εἶπεν) ἐπισύρει τὸν θαυμασμὸν ὅλης τῆς πόλεως, καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Θησέως κρίνεται ὑπὸ τῶν ἀρίστων πραγματογνωμόνων ὡς ἓν τῶν θαυμασιωτέρων ἔργων τοῦ μεγάλου τεχνίτου. Παραμερίσατε ὀλίγον, (ἐξηκολούθησε λέγων πρὸς τὴν Ἀσπασίαν καὶ τὰς μαθητρίας αὐτῆς), διὰ νὰ τὸ παρατηρήσητε καλήτερον. Ὁ εὐγενὴς Μένιππος ἦτο χθὲς ἐνταῦθα καὶ εἶδε τὰ ἔργα μας, καὶ βεβαίως θέλει χαρῇ ἐὰν τὰ ἴδωσι καὶ αἱ θυγατέρες του. » Καὶ οὕτω, μὲ πολλὰς καὶ ὑποκλινεῖς φιλοφροσύνας ὡδήγησεν ὁ ἐπόπτης τὴν Δέσποιναν εἰς τὸν ναὸν, ἐνῷ ὁ Φειδίας κατευθύνθη πρὸς τὸ ἕτερον μέρος τῶν οἰκοδομῶν.

SISMANOGLIO MEGARO

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ο ΠΑΡΑΣΙΤΟΣ.

« Ἔ σύ! (ἔκραξεν ὁ Δρομέας, ἐγειρόμενος ἀπὸ πολυχρόνιον καὶ ταραχώδη ὕπνον).

Ἀβέλτερος, ῥυπαρὸς, ἡμίγυμνος δοῦλος, δαγκάνων κρομμύδιον, ἐπαρουσιάσθη.

« Ἦσουν τὸ πρωὶ εἰς τὴν ἀγορὰν, ὡς σὲ εἶχον παραγγείλει; (ἠρώτησεν ὁ αὐθέντης).

« Μάλιστα! αὐθέντα. »

« Καλά· καὶ ποῖος δίδει ἀπόψε συμπόσιον; »

« Ὁ Περικλῆς, νομίζω » (εἶπεν ὁ δοῦλος).

« Ὁ Περικλῆς; Ζῶον! γαΐδαρε! βρωμάνθρωπε! » (ἀνέκραξεν ὀργίλως ὁ παράσιτος, καὶ ἐκτύπα τὸν δοῦλον εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὴν ῥάχιν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς, ὡς συνειθισμένος εἰς τοιαύτας σκηνὰς, τοῦ ἐγύριζεν ὡς τὸ ὀλιγώτερον εὐαίσθητον μέρος τοῦ σώματός του).

« Χοῦ! χοῦ; χοῦ! αὐθέντα, μὴ μὲ σκοτώσῃς. Εἶδα τῷ ὄντι τὸν οἰκονόμον τοῦ Περικλέους Εὐάγγελον νὰ ἀγοράζῃ εἰς τὴν ἀγορὰν μερικὰ ὀστρύδια καὶ ὀλίγα κάρδαμα, ἐπειδή . . . »

Νέα κτυπήματα ἔκοψαν τὴν φωνὴν τοῦ ἀθλίου δούλου. « Κάρδαμα! βρωμάνθρωπε! Νομίζεις ὅτι ὑπάγω εἰς συμπόσιον διὰ νὰ φάγω κάρδαμα; (ἐκραύγασεν ὡς μαινόμενος ὁ Δρομέας). Ὕστερα ἀπὸ τὴν τράπεζαν τοῦ Ἑρμίππου, θέλεις νὰ μὲ στείλῃς εἰς τοῦ Περικλέους διὰ νὰ φάγω μαζύ του κάρδαμα; . . . Νὰ σὲ μάθω γνῶσι! Θὰ σοῦ τσακίσω τὰ κόκκαλα, ζῶον! »

« Χοῦ! Χοῦ! Χοῦ! (εἶπεν ὠρυόμενος ὁ δοῦλος, ὅστις μὲ ὅλα τὰ κτυπήματα, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανε πλουσιοπαρόχως, ἐφαίνετο ὅμως ὡς νὰ ἔχαιρε διότι ἔκαμνε τὸν αὐθέντην του νὰ σκάζῃ). Εἶδα τῷ ὄντι τὸν Εὐάγγελον, μολονότι καὶ ὁ Κὰρ, ὅστις τὸν συνώδευεν, εἶπεν ὅτι κάποιος . . . ὤ! ἀφεντικό! ἀφεντικό! μὲ ἔκαμες νὰ χάσω τὸ μνημονικόν μου μὲ ταῖς ξυλιαῖς σου! »

« Λοιπόν! τί ἤκουσες; . . . Κάποιος; . . . Ποῖος; . . . Μὴ μοῦ ἀναφέρῃς πάλιν τὸν Περικλέα· δὲν ἀξίζει νὰ τὸν λάβω εἰς σημείωσιν. »

« Κάποιος . . . χοῦ! χοῦ! χοῦ! Ἡ ῥάχη μου κατετσακίσθη . . . ὁποῦ δὲν μπορῶ νὰ θυμηθῶ κἂν τὸ τί ἄκουσα . . . »

« Νὰ σοῦ ταῖς παίξω πλειὸ γεραῖ: εἰς τὰ πλευρὰ, διὰ νὰ σοῦ κάμω τὸ μνημονικόν σου νὰ ἔλθῃ; »

« Ὄχι, ἀφεντικὸ, ὄχι ἀφεντικό! Νά! πάνω νὰ τὸ θυμηθῶ . . . ἄφησέ με νὰ ἀποτελειώσω τὸ πρόγευμά μου, διὰ νὰ δυναμώσω, ποῦ νὰ μπορέσω καὶ νὰ θυμηθῶ τὸ τί ἄκουσα. »

« Τὸ πρόγευμά σου! γαΐδαρε! ποῦ τὸ εὑρῆκες; Ἐγὼ δὲν προγεύομαι· καὶ πῶς τολμᾷς νὰ τρώγῃς περισσότεραις φοραῖς ἀπὸ τὸν αὐθέντην σου; »

« Ὦ ἀφεντικό! ἐγὼ δὲν τρώγω μαζῆ σου τὴν νύκτα, καὶ τρώγω μόνον ὅ,τι περισσεύει ἀπὸ σένα, καὶ ὅταν σὺ τρώγῃς δὲν παραπερισσεύει πολὺ πρᾶμα, ἔστω καὶ νᾶναι τόσο πλουσιοπάροχα ὅσο χθὲς τὸ βράδυ. »

« Ἔστω! φάγε τὸ κρομμύδι σου, ποῦ νὰ σκάσῃς καὶ νὰ γρυλλιώσῃς! (εἶπεν ὁ αὐθέντης, ἐνδίδων τέλος πάντων εἰς τὸν ἀγροῖκον δοῦλόν του, διὰ νὰ τὸν κάμῃ μὲ τὸ καλὸν νὰ εἰπῇ τὸ τί ἤκουσε) . . . Πλὴν, τώρα . . . (ἐξηκολούθησε λέγων, ἀφοῦ ἐπί τινα καιρὸν ῥεμβάζων ἐσκάλισε τοὺς ὀδόντας του) εἰπέ μοι δὰ πλέον ποῦ θὰ φάγωμεν ἀπόψε, ἢ μὰ ὅλους τοὺς οὐρανίωνας σὲ στέλλω εἰς τὰ μεταλλεῖα! »

« Μὲ ἔθρεψες πάρα πολὺ ἀχαμνὰ, ἀφεντικὸ, ὥστε δὲν θὰ πάρῃς πολλὰ ἂν μὲ πωλήσῃς! (ἀπεκρίθη ὁ μαριολεμένος μὲ πανοῦργον μορφασμόν). Καὶ ὅμως, δὲν θέλω νὰ σὲ τυραννῶ. Πῶς σοὶ φαίνεται δεῖπνον εἰς τοῦ Γλύκωνος; »

« Εἰς τοῦ Γλύκωνος; ἄ! ζαχαρεῖνε μου! ἔλα νὰ σὲ ἀγκαλιάσω! Βάλσαμον μοῦ ἔχυσες εἰς τὸ στομάχι μου! δὲν μποροῦσε νὰ γείνῃ καλήτερα! Πήγαινε, πάρε τὸν ἄλλον μου ἐπενδύτην ἀπὸ τὸν κνκφέα, καὶ δός μοι τὰ σανδάλιά μου. Θὰ πάγω νὰ λουσθῶ. »

« Ἀμέσως . . . πλὴν, ἄκουσέ με, ἀφεντικό! ἔχω κάτι νὰ σοῦ πῶ εἰς τὸ αὐτί. . . (ἦλθε πλησιέστατα καὶ εἶπε σιγανὰ μὲ μυστηριώδη φυσιογνωμίαν). « Ἠμπορούσαμε, μὲ φαίνεται, νὰ κάμωμεν μίαν ἐκδούλευσιν εἰς τὸν Ἄρχων-Γλύκωνα. »

« Τί ψάλλεις αὐτοῦ; Μήπως τρελλάθηκες; »

« Διόλου! Ἀλλ' ὅταν ἤρχομουν εἰς τὴν οἰκίαν, ἀπήντησα ἕνα ἀπὸ τοὺς δούλους του Παφλαγόνας, γνώριμόν μου, καὶ ἠρχίσαμεν ταῖς ὁμιλίαις μας, καὶ . . . χᾶ! χᾶ! χᾶ! δὲν μπορῶ νὰ κρατήσω ἀκόμη καὶ τώρα τὰ γέλοια . . . Τὸν Ἄρχων-Γλύκωνα χθὲς ὀλίγον ἔλειψε νὰ τοῦ καταιβάσωσι παρὰ μίαν τετσαράκοντα οἱ δοῦλοι τῆς Ἀσπασίας. » (Ὁ μαριόλος ἄρχησε πάλιν νὰ γελᾷ καὶ νὰ ξεκαρδίζηται, ὡς νὰ ἔχαιρεν ἐκ βάθους ψυχῆς, φανταζόμενος ὅτι δοῦλοι ἠμποροῦσαν νὰ ἀποτολμήσωσι νὰ σηκώσωσι χεῖρας καὶ βακτηρίαν κατὰ ἐλευθέρου ἀνδρὸς, καὶ μάλιστα εὐπατρίδου.) « Αὐτοὶ οἱ δοῦλοι τῆς Ἀσπασίας

καλοπερνοῦν, ἀφεντικό! τρώγουν ὅσο θέλουν, καὶ παχαίνουν!... αὐτοὶ θὰ ταίριαζον διὰ τὰ μεταλλεῖα!»

« Λοιπόν! καὶ εἰς τί θὰ μᾶς χρησιμεύσουν ὅλα αὐτά; (ἠρώτησεν ὁ Δρομέας μετ' ἀνυπομονησίας). Τί μὲ μέλλει δι' ὅλα αὐτά, ἐνόσῳ ὁ Γλύκων δίδει τραπέζια;»

« Ὅμως, ἀφεντικό, (εἶπεν ὁ δοῦλος, ἀναλαμβάνων πάλιν τὴν μυστηριώδη φυσιογνωμίαν) τὸν Ἄρχον-Γλύκωνα τὸν μέλλει πολύ, καὶ ὡρκίσθη νὰ ἐκδικηθῇ τὴν Ἀσπασίαν καὶ ὅλας τὰς ἰδικάς της... καὶ ἀπεφάσισε ὅ,τι γείνῃ ἂς γείνῃ νὰ ἁρπάσῃ μίαν δύο ἀπ' αὐτάς. Μὲ τὴ μικρή μου λοιπὸν γνῶσι εὑρίσκω ὅτι ἂν δώσωμε χεῖρα βοηθείας εἰς τὸν Ἄρχον-Γλύκωνα διὰ τὸν σκοπόν του αὐτόν, θὰ νἄχωμε καθημερινὸν καὶ τακτικὸν τόπον εἰς τὸ τραπέζι του.»

« Ὁμιλεῖς, σὰν τρελλὸς ὁποῦ εἶσαι, ἀνόητε! (εἶπεν ὁ Δρομέας κινῶν τὴν κεφαλήν του). Δὲν ἤκουσες τὴν ἱστορίαν τοῦ πηλίνου καὶ σιδηροῦ λέβητος, ὁποῦ ἐκίνησαν μαζὺ εἰς τὸ ταξείδιον; Εὔκολον βέβαια εἶναι νὰ ἐκτελέσω ἐγὼ τὰ ἐπικίνδυνα σχέδια τοῦ Γλύκωνος, καὶ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι πολὺ θὰ εὐχαριστεῖτο ἂν τὸ ἔκαμνα. Ἔπειτα ὅμως θὰ ἔλεγεν, ὅτι εἶμαι κακὸς ἄνθρωπος, καὶ φρονῶ ἐπίβουλα κατὰ τῆς πόλεως, καὶ θὰ ἐνεργοῦσε νὰ μὲ ῥίψωσιν εἰς τὸ βάραθρον, διὰ νὰ μὴ δύνωμαι πλέον νὰ μαρτυρήσω τίποτε, ἐνῷ ὁ Ἄρχων-Γλύκων θὰ ἐρρίπτεν εὐγενέστατα τὰς ἄκρας τῆς χλαμύδος του ἐπὶ τοὺς ὤμους, καὶ περιπατῶν μὲ ἀνεγηγερμένην κεφαλὴν θὰ ἔλεγεν « Εἶχον ἀπαντήσει τὸν ἄνθρωπον ἐνίοτε εἰς τὰ συμπόσια· ἀλλ' εἶναι φρίκη, πῶς οἱ τοιοῦτοι γελωτοποιοὶ τὴν ὀλίγην προσοχήν, τὴν ὁποίαν δίδομεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὰς τοιαύτας περιςάσεις, τὴν ἐκλαμβάνουσιν ὡς ἐνθάῤῥυνσιν εἰς τὰς κακὰς ἐπιχειρήσεις των, καὶ φαντάζονται ὅτι δύνανται καὶ νὰ τοὺς λυτρώσῃ ἀπὸ τῶν νομίμων ποινῶν. Ἄλλοτε θέλω εἶσθαι προσεκτικώτερος, ὅταν μοῦ τυχαίνωσι τοιοῦτοι ἄνθρωποι»... Ὦ! ἠξεύρω πολὺ καλά, πῶς μαγειρεύονται τὰ τοιαῦτα πράγματα. Ὅταν ὁ Ἐφιάλτης ἐδολοφονήθη, κἀνεὶς δὲν εἶχε βάλει τὸν δολοφόνον νὰ κάμῃ τὴν πρᾶξιν... ὁ θεὸς φυλάξοι! ἦτο κακοῦ καὶ διεφθαρμένου χαρακτῆρος ἄνθρωπος, ἐκεῖνος ὁ Ἀριστόδικος, καὶ ἔκαμεν ὅ,τι ἔκαμεν ἀπὸ προσωπικὰ βεβαίως αἴτια, καὶ λοιπὸν ἦτο ἄξιος νὰ ὑποςῇ τὴν νόμιμόν του ποινήν... Ὄχι! ὄχι! παιδί μου! ἐσὺ ἀκόμη δὲν γνωρίζεις τὰς Ἀθήνας· ἀλλ' ἐγὼ τὰς γνωρίζω.»

« Ὅμως, ἀφεντικό! (εἶπε πάλιν ὁ δοῦλος μὲ σιγανὴν ὡς καὶ πρότερον τὴν φωνὴν) ὁ Παφλαγὼν μοῦ εἶπε καὶ κάτι ἄλλο.»

« Ἀλήθεια! λοιπὸν βάστα τὸ μυστικόν σου διὰ λογαριασμόν σου, ξεμυαλισμένε! καὶ μάθε ὅτι οἱ μεγάλοι ἄνδρες τῆς πόλεως Ἀθηνῶν ποτὲ δὲν κάμνουν κἀμμίαν ἀδικίαν... ἐκτὸς ἂν προδοθῇ καὶ ἐβγῇ εἰς τὸ φανερόν. Πήγαινε νὰ μοῦ φέρῃς τὸν ἐπενδύτην μου, καὶ ἄλλην φορὰν μὴ μοῦ παρουσιασθῇς μὲ τέτοιαις ἀνοησίαις.»

Ὁ δοῦλος ἐπῆρε τὸν δρόμον του, διαβαίνων στενὰς καὶ ῥυπαρὰς ἀγυιάς, πλήρεις δυσωδίας σχεδὸν σεσηπότων ἰχθύων καὶ σκοράδων, ἕως οὗ ἔφθασε πρὸ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ κναφέως. Τὸ ἐργαστήριον τοῦτο ἦτο ἡ συνέλευσις τῶν ἀνδραπόδων τῆς πλησιοχώρου συνοικίας. Ἐκεῖ ἐσυζητοῦντο ὑπ' αὐτῶν τὰ μυστικὰ τῶν δεσποτῶν καὶ τῶν δεσποινῶν αὐτῶν· ἐκεῖ δὲ ἔπλεκον καὶ τὰς μικρὰς των δολοπλοκίας μετὰ μεγίστης προθυμίας καὶ ἀναιδείας. Χρησιμεύοντες ὡς μυσταγωγοὶ μεσῖται τῶν ἐρωτοπλοκιῶν τῶν κυρίων των, οἱ δοῦλοι κατώρθωσαν νὰ ἐξασφαλίζωσιν εἰς ἑαυτοὺς ἄνετον ὁπωσοῦν βίον παρὰ τοῖς ἑαυτῶν κυρίοις, διότι δυσκόλως πλέον ἠδύναντο οὗτοι νὰ μαστιγόνωσιν ἀνδράποδον, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τοῦ ἄλγους τῶν μαστιγώσεων θὰ ἀπεκάλυπτε πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐσύμφερε νὰ ἀκούσωσιν οἱ σύζυγοι, αἱ σύζυγοι καὶ οἱ γονεῖς.

Τὸ ἐργαστήριον τοῦ κναφέως ἦτο πλῆρες τῶν ἕνεκα ὑποθέσεων φοιτώντων, ἔτι δὲ καὶ ἑτέρων ἀργῶν ἀνθρώπων, συνδιαλεγομένων περὶ παντὸς ἀντικειμένου, ἀπὸ τῶν ἀνωτάτων πολιτικῶν ὑποθέσεων μέχρι τοῦ ἐλαχίστου ἐν τῇ πόλει συμβάντος. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ πάντων ἵστατο τότε ἐῤῥυτιδωμένον γραΐδιον, ἀπαντῶν ὑπερηφάνως τε καὶ προπετῶς πρὸς πάντα ὅστις ἀπετείνετο πρὸς αὐτήν. Ἦτο δὲ πλουσιώτερα τῶν ἄλλων δούλων ἐνδεδυμένη, ὥστε ἐκ πάντων ἐφαίνετο ὅτι ἦν αὕτη βεβαίως τροφός τις εὐγενοῦς τινος καὶ πλουσίας Δεσποίνης, καὶ λίαν εὐνοουμένη παρ' αὐτῇ.

« Νά! δὰ καὶ ὁ καλός μου Ξανθίας!» εἶπεν αὕτη, ἰδοῦσα τὸν δοῦλον τοῦ παρασίτου μόλις εἰσελθόντα. « Πλὴν, ὡς βλέπω, ὅσο πηγαίνει λεπταίνεις.»

« Φεῦ! Σωφρόνα, ἡ κακή μου μοῖρα μὲ ἔῤῥιψεν εἰς τὰ χέρια τοῦ Δρομέα! Τρώγω μόνον τὰ ἀπομεινάρια τοῦ τρυβλίου του, ἱστάμενος ὄπισθέν του εἰς τὰ συμπόσια, καὶ αὐτὰ εἶναι πάρα ὀλίγον πρᾶμα. Ἐλπίζω ὅμως νὰ ἔχω καλητέραν παρὰ τὸ σύνηθες τύχην εἰς τὸ τραπέζι, τὸ ὁποῖον δίδει ἀπόψε ὁ Ἄρχων-Γλύκων. Λοιπόν, Χαρίων, δός μοι τὸν ἐπενδύτην τοῦ αὐθέντου μου, διὰ νὰ φορέσῃ παστρικὸν φόρεμα· διότι ἐκεῖνο δὰ ὅπου ἐφόρει χθὲς τὸ ἐσπέρας δὲν εἶναι πλέον διὰ τὸν κόσμον, πρὶν ξαναπεράσῃ ἀπὸ τὸ ἐργαστήριόν σας.»

« Κακομοίρη! Καὶ λοιπὸν ἀκόμη δὲν εὑρῆκες τρόπον διὰ νὰ χορταίνῃς, ἀλλὰ κινδυνεύεις νὰ ἀποθάνῃς τῆς πείνης; (εἶπε τὸ γραΐδιον, παρατηροῦν τὸν δοῦλον τοῦ παρασίτου μὲ συλλυπητικὴν περιφρόνησιν.) « Καὶ ὅμως εἶσαι ἐλεύθερος νὰ περιδιαβάζῃς ὅσο θέλεις εἰς τὴν

πόλιν. Δὲν σοῦ ἦλθε λοιπὸν ἀκόμη εἰς τὸν νοῦν σου νὰ εὕρῃς κἀνένα τρόπον νὰ περνᾷς καλήτερα; »

« Καὶ τί τρόπον μποροῦσα νὰ εὕρω, ἀρχόντισσά μου; »

« Καὶ εἶναι πρᾶμα τοῦτο, νὰ μὴ τὸ ἐννοῇς μόνος σου; Λοιπὸν, τῷ ὄντι ὁ αὐθέντης σου ἠμπορεῖ νὰ καυχηθῇ ὅτι ἔχει ἀθῶον καὶ ἄκακον δοῦλον! (εἶπε περιπαικτικῶς τὸ γραΐδιον). Καὶ λοιπὸν σὺ καὶ ὁ αὐθέντης σου θὰ ἦσθε ἀπόψε εἰς τὸ τραπέζι τοῦ Γλύκωνος; »

« Ἔτσι λέγει ὁ αὐθέντης μου. »

Τὸ γραΐδιον ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ βραχίονος τὸν δοῦλον τοῦ παρασίτου καὶ ἔσυρεν αὐτὸν κατὰ μέρος. « Νομίζεις νὰ εὕρῃς εὐκαιρίαν νὰ εἰπῇς μυστικόν τι πρὸς τὸν Γλύκωνα; »

« Ἴσως. »

« Θοιπὸν θὰ τοῦ εἰπῇς ὅτι αὔριον τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου γυνή τις θέλει τὸν περιμένει ὄπισθεν μιᾶς στήλης τῆς δυτικῆς στοᾶς τοῦ ναοῦ τοῦ Θησέως. »

« Καὶ τί ἀκόμη! Δὲν εἶσαι εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Περικλέους; Ἐνόμιζα ὅτι ὁ Εὐάγγελος εἶναι ἀρκετὰ αὐστηρὸς, ὥστε νὰ μὴ συγχωρῇ τοιαύτας ἐπισκέψεις. »

« Λέγε μᾶλλον ὅτι εἶμαι εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ἱππαρήτης, (εἶπεν ἡ Σωφρόνα κινοῦσα τὴν κεφαλήν.) Ἐὰν ἡ κυρία μου δὲν ἦτον ἐλευθεριωτέρα παρὰ τὸν κύριόν μου, δὲν θὰ ἤμην τόσον καλὰ ἐνδυμένη. Καὶ ὅμως τὰ πράγματα ἦσαν πολὺ καλήτερα, ἐνόσῳ ἔζη ὁ πρῶτός της ἀνδρας Ἱππόνικος. Ἀξιολύπητος γυνή! ἔπεσεν εἰς κακὰ χέρια. Μολονοτοῦτο ἐγὼ δὲν κακοπερνῶ· διότι εἶμαι ἡ τροφός της. »

« Καὶ ἂν ἐκτελέσω τὴν παραγγελίαν σου, τί θὰ μὲ δώσεις διὰ τὴν ἐκδούλευσίν μου; »

Ἡ Σωφρόνα ἐμειδίασε καὶ τῷ ἔδειξεν ἕνα δραχμικόν. « Ἐκτέλεσε καλὰ τὴν παραγγελίαν μου· καὶ μὴ τύχῃ καὶ εἰπῇς τίποτε εἰς τὸν αὐθέντην σου. »

« Ὄχι βέβαια! Ἐκτὸς τούτου, σήμερον μὲ ἐμαστίγωσε, καὶ δὲν πολυαγαπώμεθα. Ἀλλὰ τί ὑπόθεσιν ἔχεις μὲ τὸν Γλύκωνα, Σωφρόνα; »

« Δὲν εἶναι ὁ Γλύκων ὁ ὡραιότερος εὐπατρίδης τῶν Ἀθηνῶν; » (ἀπήντησε τὸ γραΐδιον ἀνακαγχάζον).

« Ναί! καὶ λοιπόν; »

« Καὶ λοιπόν; Πετεινόμυαλε! Διόλου δὲν ἐννοεῖς τίποτε, ὡς φαίνεται. »

Ὁ Ξανθίας προσέβλεψε μὲ ἀνοικτὸν στόμα καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους πρὸς τὸ ἐσχατόγηρον καὶ ἐρυτιδωμένον πρόσωπον τοῦ γραϊδίου, καὶ τέλος πάντων ἐξερώνησε: « Σωφρόνα! εἶσαι καλὴ γυνὴ, πλὴν νὰ ἐρωτευθῇς τὸν Γλύκωνα! Μοὶ φαίνεται ὅτι θὰ μᾶς φιλοδωρήσει καὶ τοὺς δύο μὲ πλουσιοπάροχα λακτίσματα, ἐὰν τὸν στείλω εἰς τοιαύτην ἀνωφελῆ συνέντευξιν. »

Τὸ γραΐδιον ἐξεκαρδίσθη γελῶν δυνατὰ εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ Ξανθίου, καὶ ὅταν τέλος πάντων συνελθὸν ἀπὸ τοῦ γέλωτος ἠδυνήθη νὰ λαλήσῃ, τὸν παρεκάλεσε νὰ ἐκτελέσῃ ἀφόβως τὴν παραγγελίαν της, τὴν δὲ ἐπιοῦσαν νὰ ἔλθῃ πάλιν τὴν αὐτὴν ὥραν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἀνταμοιβήν του. Μεθ' ὅ, παραδοῦσα εἰς δοῦλόν τινα τὸ δέμα τῶν ἐνδυμάτων, τὸ ὁποῖον τῇ εἶχε χρησιμεύσει ὡς πρόφασις τῆς εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ κναφέως ἐπισκέψεώς της, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν.

« Ἡ γερο-Σωφρόνα ἦτον εἰς καλὴν διάθεσιν σήμερον » εἶπεν ὁ κναφεύς.

« Δὲν λέγεις καλήτερα, ὅτι ἦτο μεθυσμένη; » ἀπεκρίθη ὁ Ξανθίας, πλήρης εἰσέτι τῆς ἐκπλήξεώς του. « Νά! μὲ παρήγγειλε νὰ τῇ κατορθώσω μυστικὴν συνέντευξιν μὲ τὸν Ἄρχον-Γλύκωνα! »

« Ὢ χώ! μὰ τὸ ἐμάντευσες! » (ἀνέκραξεν ὁ κναφεὺς γελῶν.) « Εὖγε, εὖγε! »

« Σᾶς ὁρκίζω εἰς τοὺς θεοὺς, νὰ μοὶ εἰπῆτε διὰ τί γελᾶτε ὅλοι Ἐγὼ τίποτε δὲν ἐννοῶ ἀπὸ ὅλα αὐτά. » (ἔκραξεν ὁ δοῦλος τοῦ παρασίτου ἀνυπόμονος).

« Εἶσαι εὐήθης (εἶπεν ὁ κναφεὺς) καὶ γελῶμεν διὰ τὴν εὐήθειάν σου. »

« Μὰ διὰ τί εἶμαι εὐήθης; » ἠρώτησε παρωργισμένος ὁ Ξανθίας.

« Ἐπειδὴ ἐνῷ ζῇς εἰς τὰς Ἀθήνας, δὲν ἠξεύρεις τί τρέχει. Μήπως νομίζεις ὅτι τὰς γραίας αὐτὰς τροφοὺς τὰς βαστοῦν εἰς τὰς οἰκογενείας διὰ νὰ κυνηγῶσι τοὺς ἀξιεράστους νέους δι' ἴδιόν των λογαριασμόν; Πόσον εἶσαι μωρός! »

Ὁ Ξανθίας ἵστατο μὲ ἀνοικτὸν στόμα καὶ ἀναστηλωμένους ὀφθαλμοὺς, ὡς νὰ τῷ ἀνέτελλεν εἰς τὸν νοῦν του νέα τις ἰδέα. Ἀλλ' ὑπηρέτης τοῦ κναφέως τῷ ὤθησε τὸ δέμα του εἰς τὴν χεῖρα, τοῦ ἐγύρισε τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν θύραν, καὶ τὸν διέταξε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν οἰκίαν πρὸς τὸν αὐθέντην του, καὶ νὰ μὴ γίνηται ἐμπόδιον εἰς τοὺς ἄλλους φοιτητὰς τοῦ κναφέως.

« Ὀγλίγωρα θὰ πράξεις καὶ σὺ, ἀροῦ ἔχεις αὐθέντην σου τὸν Δρομέαν! » (ἔκραξεν ὄπισθέν του ὁ κναφεύς). « Καὶ ὅμως (ἐξηκολούθησε λέγων πρός τινα νέον, ὅστις ἵστατο σιωπῶν ἔν τινι τοῦ ἐργαστηρίου γωνίᾳ) θὰ τῷ ηὐχόμην νὰ ἦναι δυστυχὴς, ἐὰν τῷ ηὐχόμην νὰ ἀποκτήσῃ περισσότερον νοῦν. Διότι ἡ εὐήθειά του εἶναι ἡ κατασαίνουσα αὐτὸν χρήσιμον. Ἔχεις δίκαιον, Σώκρατες, λέγων ὅτι εἰς τὴν πόλιν μας εἶναι δυσκολώτερον νὰ εὕρῃ τις τιμιότητα παρὰ πολὺν

SISMANOGLIO MUSEARO

νοῦν· καὶ ἡ σπανιωτέρα πραγματεία εἶναι βεβαίως καὶ ἡ μᾶλλον παλυζήτητος. Ὁ μωρὸς οὗτος δὲν ἔχει τόσον πνεῦμα, ὥστε νὰ χωρέσῃ ὁ νοῦς του, ὅτι ἡ γερο-Σωφρόνα κοπιάζει διὰ λογαριασμὸν ἄλλης· καὶ τοῦτο δὰ ἐπιθυμεῖ καὶ αὐτή. Ὥστε ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι ἁρμοδιώτατος εἰς τὸ νὰ ἐκτελῇ τὰς τοιαύτας παραγγελίας. . . . Καὶ λοιπὸν, φίλε μου Σώκρατες, τῷ ὄντι ἔκλεισας τὸ ἐργαστήριόν σου, καὶ ἐνεδύθης τὸν φιλοσοφικὸν τρίβωνα; Φοβοῦμαι μήπως δὲν ἔκαμες καλὰ τὸν λογαριασμόν σου, μολονότι μοὶ εἶπον ὅτι ἀνεδέχθης τὴν παιδαγωγίαν τοῦ μικροῦ τέκνου τοῦ Κρίτωνος. Ἂν ἦτο τοῦτο ἀληθὲς, δὲν θὰ ἦτο τόσον ἀχαμνόν. Πλὴν δὲν τὸ πιστεύω. »

« Διὰ τί δὲν τὸ πιστεύεις; » ἠρώτησεν ὁ νέος ἀνδριαντοποιός.

« Ἐπειδὴ τὸ παιδίον εἶναι τόσον μικρὸν, ὥστε περισσοτέραν ἀνάγκην ἔχει ἀκόμη τῆς τροφοῦ, παρὰ τοῦ διδασκάλου. »

« Ὅταν ὅμως θέλῃς νὰ ἀναθρέψῃς κύνα τινὰ, Φιλόξενε, δὲν ἀρχίζεις τὴν ἀνατροφήν του ἐνόσῳ ἀκόμη εἶναι μικρός; »

« Μάλιστα! ἀλλὰ τὰ παιδία δὲν εἶναι κουτάβια. Ποῖος ἐφαντάσθη ποτὲ νὰ διδάσκῃ μικρὸν παιδίον, τὸ ὁποῖον μόλις τὸ ἄφησεν ἡ τροφός του ἀπὸ τὰς ἀγκάλας της; »

« Τῷ ὄντι, Φιλόξενε, πρέπει νὰ σκεφθῶ ἐπὶ τῶν παρατηρήσεών σου. Ἐπειδὴ, ἂν ἔχῃς δίκαιον, δὲν πρέπει νὰ δεχθῶ ὥστε ὁ Κρίτων ν' ἀπατᾶται μὲ ματαίας ἐλπίδας, νομίζων ὅτι δύναμαι νὰ τῷ χρησιμεύσω εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ του. Δικαιοῦσαι δὲ νὰ συμμετάσχῃς τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου λόγου, ἐπειδὴ καὶ σὺ αὐτὸς ἔχεις υἱόν. Κάμνει καλὰς προόδους; »

« Ὦ! ἐξαιρέτους! Θὰ ξεκαρδίζουσουν ἀπὸ τὰ γέλοια, ἂν τὸν ἔβλεπες μὲ τί σοβαρὸν πρόσωπον καθαρίζει τὰς κηλίδας τοῦ ἐνδύματός του, καὶ τρέχει ἔπειτα πρὸς τὴν μητέρα του, ζητῶν τὴν πληρωμήν του. Γνωρίζει δὲ τὰς τιμὰς, ὅσον καὶ ἐγὼ αὐτός· καὶ ὅταν δὲν τῷ δίδῃ ὅσα ζητεῖ, φοβερίζει, καὶ ὁρκίζεται, καὶ ἐπιμαρτύρεται ὅλους τοὺς θεοὺς, ἀπαράλλακτα ὅπως κάμνω καὶ ἐγώ, ὅταν μοῦ τυχαίνῃ κανεὶς κακοπληρωτής. Χᾶ! χᾶ! χᾶ! ἴσα ἴσα προχθὲς τὸν ἤκουσα νὰ φοβερίζῃ τὴν μητέρα του, ὅτι θὰ τὴν ἐνάξῃ εἰς τὸ δικαστήριον τῶν Θεσμοθετῶν, ἐὰν δὲν τοῦ πληρώσῃ τὸν κόπον του. »

« Πόθεν ἔμαθε τὸ παιδίον ὅλα ταῦτα; »

« Τὰ ἤκουσεν ἀπ' ἐμὲ, διότι εὑρίσκεται πάντοτε σχεδὸν εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου, καὶ ἀκούει τὸ τί λέγω εἰς τοὺς φοιτητὰς τοῦ ἐργαστηρίου μου. Εὐχαριστοῦμαι δὲ νὰ δίδῃ προσοχὴν εἰς τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸ ἐπάγγελμά μου, ἐπειδὴ ἐλπίζω ὅτι μίαν ἡμέραν θέλει μὲ ἀντικαταστήσει, διὰ νὰ ἔχω ἀνακούφισιν εἰς τὸ γῆράς μου. »

« Διὰ τί ὅμως ὑποφέρεις νὰ σὲ ἐνοχλῇ εἰς τὴν ἐργασίαν σου; Διὰ τί δὲν τὸν παραδίδεις εἰς ἐκεῖνον τὸν Κᾶρα, ὅστις δύναται νὰ τὸν διδάξῃ τὰ ἀναγκαῖα; »

« Ἄ! καὶ λοιπὸν φαντάζεσαι, ὅτι ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον ἠγόρασα πρὸ μόλις ἑνὸς καὶ δύο ἐτῶν, ἔμαθε πλέον τὴν τέχνην μου; Εἶναι πολὺ καλὸς δοῦλος, ἀλλ' εὐήθης, καὶ δὲν ἐσπούδασε διόλου. »

« Νομίζεις λοιπὸν ὅτι τὸ τέκνον σου, ὃν πάντοτε πλησίον σου καὶ βλέπον σε ἐργαζόμενον, δύναται νὰ μάθῃ τι ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμά σου; »

« Βεβαιότατα. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔμαθα καὶ ἐγὼ τὴν τέχνην παρὰ τοῦ πατρός μου· ὥστε καὶ ὁ υἱός μου θέλει τὴν μάθει παρ' ἐμοῦ. »

« Πιστεύω λοιπὸν, ὅτι καὶ ἐγὼ ἠμπορῶ νὰ ἐπαναπαυθῶ ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τὰς ἐλπίδας τοῦ Κρίτωνος. »

« Πῶς τοῦτο; Τί ἔχει νὰ κάμῃ ἡ ἀνατροφὴ τοῦ υἱοῦ τοῦ Κρίτωνος μὲ τὴν ἰδικήν μου τέχνην; »

« Δὲν εἶπες, ὅτι παιδίον δύναται νὰ μάθῃ τέχνην τινὰ, συναναστρεφόμενον μὲ ἀνθρώπους ἠξεύροντας καὶ ἐργαζομένους τὴν τέχνην ταύτην; »

« Μάλιστα! Πλὴν τί ἔπεται ἐκ τούτου; »

« Ἰδού! Ἡ τέχνη τοῦ Κρίτωνος εἶναι τὸ ἐπάγγελμα πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἐπιθυμεῖ ὥστε ὁ υἱός του νὰ ἀνατραφῇ συνειθίζων πράγματα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ τῷ χρησιμεύσωσι, διὰ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν πατέρα του, ὅπως καὶ σὲ ὁ υἱός σου. Ὅταν λοιπὸν παιδίον τι μανθάνῃ τὸ ὁμιλεῖν ἀπὸ δοῦλον Φρύγα ἢ Κᾶρα, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μάθῃ νὰ ὁμιλῇ ὀρθῶς; »

« Ἔχεις δίκαιον· τοῦτο δὲν μοὶ εἶχεν ἔλθει εἰς τὸν νοῦν. »

« Καὶ δὲν ἔκαμες τὴν γενικὴν ταύτην παρατήρησιν, ὅτι οἱ δυσυχεῖς οὗτοι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι κατεδικάσθησαν ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης των εἰς τὸ νὰ κατέχωσι *μίαν μόνον* ἀνωτέραν βαθμίδα ὑπὲρ τὰ ἄλογα κτήνη, ἀποκτῶσι καὶ κακὰς ἕξεις; ὅτι ὁ φόβος τοὺς ἀποκατασταίνει ψεύστας, ἡ δὲ ἔλλειψις ἀνωτέρων ἐπιθυμιῶν ἀδδηφάγους καὶ ἐγωϊστικούς; »

« Τῷ ὄντι! »

« Ὅταν λοιπὸν τὰ παιδία συνειθίζωσι τοσοῦτον εὔκολα πᾶν ὅ,τι ἀκούουσι καὶ βλέπουσι, δὲν εἶναι ἐπιβλαβὲς νὰ τὰ ἀφήνωμεν νὰ μεγαλώνωσι μεταξὺ ἀνθρώπων, ὁμιλούντων βάρβαρον γλῶσσαν καὶ ἐχόντων ἕξεις τραχείας καὶ κακάς; »

« Ἔχεις δίκαιον· ἀλλ' ὅλοι πράττουσιν οὕτω. »

« Καὶ ἴσως ἐκ τούτου προέρχεται τὸ ὅτι εὑρίσκονται μεταξύ μας τοσοῦτον ὀλίγοι ἄνθρωποι, ὁμιλοῦντες καθαρῶς καὶ ὀρθῶς τὴν γλῶσσάν μας, τοσοῦτον δὲ πολλοὶ, ἀτιμάζοντες τὴν ἡμετέραν πατρίδα διὰ τῶν ἀπορρίπτεων καὶ κακῶν ἠθῶν των. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ

SISMANOGLIO MEGARO

Κρίτων γινώσκει ταῦτα, καὶ διὰ τοῦτο θέλει, ὥστε ὁ υἱός του ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων νὰ μάθῃ νὰ ὁμιλῇ ὀρθῶς καὶ καθαρῶς τὴν Ἀττικήν του διάλεκτον, καὶ νὰ ἐμπνευσθῇ τὰ πρῶτα αἰσθήματα τῇ ἐπιστασίᾳ καὶ ὁδηγίᾳ ἐξευγενισμένου καὶ ἐλευθέρου πνεύματος. »

« Τῷ ὄντι, Σώκρατες· ἔχεις πολλὴν ἐπιτηδειότητα εἰς τὸ νὰ μεταδίδῃς τὰς ἰδέας καὶ κρίσεις σου... Ποτὲ δὲν θὰ μοῦ ἤρχοντο εἰς τὸν νοῦν ὅλαι αὗται αἱ σκέψεις. »

« Καὶ ὅμως, ἦτο πολὺ εὔκολον νὰ σοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν νοῦν· διότι, ἀντὶ νὰ ἀφήσῃς τὸν υἱόν σου νὰ διδαχθῇ παρὰ τοῦ δούλου σου, τὸν ἐδίδαξες σὺ αὐτός. Δόξαζε τοὺς θεοὺς ὅτι δὲν σοὶ ἔδωκαν ἱκανὰ πλούτη, ὥστε ἀπομιμούμενος τὰ κακὰ ἔθιμα τῶν εὐγενῶν νὰ βλάψῃς τὸ τέκνον σου. »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Η ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΑΓΑΛΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΑΛΛΑΔΟΣ.

Καὶ εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους διακρίνονται τὰ μεσημβρινὰ τῆς Εὐρώπης ἔθνη, διὰ τὴν ζωηρότητα καὶ εὐκινησίαν τοῦ πνεύματός των, καὶ διὰ τὸ θερμουργὸν τῶν αἰσθημάτων. Πολλῷ ὅμως ζωηρότερος καὶ εὐερέθιστος ὑπῆρχεν ὁμολογουμένως ὁ εὐαίσθητος λαὸς τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν· ὥστε καὶ εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ συλλάβωμεν εὐκρινῆ καὶ ἀκριβῆ ἰδέαν τῆς πυρετώδους συγκινήσεως, ἥτις κατέσχε τὴν πόλιν τοῦ Κέκροπος τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐπρόκειτο νὰ ἀποκαλυφθῇ τὸ ἀριστούργημα τοῦ Φειδίου, ἀναπεταννυμένων τῶν θυρῶν τοῦ Παρθενῶνος εἰς τὸ δημόσιον, ὅπως ἴδωσι καὶ θαυμάσωσι τὸ κλεινὸν ἐκεῖνο ἄγαλμα τῆς πολιούχου Παλλάδος. Ἦτο δὲ ὁ Φειδίας οὐχὶ μόνον διάσημος καὶ μέγας ἀγαλματοποιός, ἀλλὰ καὶ τέλειος καὶ ἔνδοξος ἀρχιτέκτων, ὥστε ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ ᾠκοδόμησαν τὸν ναὸν τῆς Παλλάδος ὁ Καλλικράτης καὶ ὁ Ἰκτῖνος. Διότι, ὑπὸ τῆς πεφωτισμένης κρίσεως τοῦ Φειδίου ἐξελέχθησαν τὰ σχεδιογραφήματα, τὰ δὲ ἐν τῷ ναῷ ἔργα τῆς γλυπτικῆς, ἐὰν δὲν ἦσαν ὅλα ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἐξειργάσθησαν ὅμως ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτοῦ ἐποπτείαν καὶ ἐπιτήρησιν. Εἰργάζετο δὲ ὁ Φειδίας, ἔχων κριτὴν τῶν ἔργων αὐτοῦ τὸν νοημονέστερον λαὸν τῆς Ἑλλάδος, ἱκανὸν νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν μεγάλην ἀξίαν τῶν ἀριστουργημάτων αὐτοῦ.

Καὶ ὅμως τὴν ἡμέραν ταύτην δὲν ἐπρόκειτο μόνον τὸ νὰ λάβῃ εὐαρεστοτάτην τροφὴν ἡ αἴσθησις τοῦ καλοῦ ἀνθρώπων εὐαισθητοτάτων πρὸς τὰς καλλονὰς τῆς τέχνης, ἀλλ' ἐπηύξανε πολὺ τὸν ἐνθουσιασμόν, μεθ' οὗ ἔσπευδον πρὸς τὴν ἀκρόπολιν νέοι τε καὶ γέροντες πάσης τάξεως, καὶ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα τῶν Ἀθηναίων, μελλόντων νὰ ἴδωσι τὸ τροπαιοφόρον, οὕτως εἰπεῖν, μνημεῖον τῶν κατὰ Περσῶν προπατορικῶν ἀγώνων. Ἐνταῦθα εἶχεν ἀναβῇ ὁ Κίμων ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Ἀθηναίων ἱππέων, ἵνα καταθέσῃ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου του εἰς τὴν προστασίαν τῆς Θεᾶς, ὅταν ἔμελλε νὰ συνεπιβιβασθῇ μετὰ τοῦ Θεμιστοκλέους, συνεπιφέρων καὶ τὰς τύχας τῆς ὅλης Ἑλλάδος. Καὶ ἰδοὺ ἤδη αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ναὸς τῆς πολιούχου Θεᾶς εἶχεν ἀνοικοδομηθῇ οὕτως λαμπρότερος ἀπὸ τῶν πλουσιωτάτων Περσικῶν λαφύρων καὶ ἀπὸ τῶν φόρων

SISMANOGLIO MESARO

τῆς διασωθείσης ἀπὸ τοῦ Περσικοῦ ζυγοῦ καὶ εὐγνωμονούσης Ἑλλάδος. Ἀνακτήσας τὸ ἑαυτοῦ φρόνημα διὰ τῶν ἐσχάτων ἐν τῇ Εὐβοίᾳ κατορθωμάτων, διὰ δὲ τῆς πολιτικῆς καὶ πολεμικῆς ἐπιδεξιότητος τοῦ Περικλέους, ἀπαλλαγεὶς τοῦ κινδύνου εἰσβολῆς τῶν Πελοποννησίων, ἔβλεπεν ὁ πολίτης τῶν Ἀθηνῶν τὸ θαυμάσιον τοῦ νέου ναοῦ οἰκοδόμημα ὡσεὶ μνημεῖον τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ δυνάμεως καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς φίλης πατρίδος. Αἱ χρηματικαὶ συνεισφοραὶ τῶν μικροτέρων πολιτειῶν τῶν συμμάχων εἶχον χρησιμεύσει πρὸς τὴν ἐξόπλισιν τῶν Ἀθηναϊκῶν στόλων, ὑφ' ὧν ἐπροστατεύετο σύμπασα ἡ Ἑλλὰς κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν· ὁ δὲ τεχνίτης τῶν Ἀθηνῶν, ἐκτελῶν τὸ ἐπάγγελμά του διὰ τῶν χειρῶν Καρός τινος δούλου, συνδιαλεγόμενος αὐτὸς ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του μετὰ τῶν προσερχομένων ἢ διαβαινόντων ἐκεῖθεν, καὶ οὐχὶ σπανίως κρίνων τὰς ὑποθέσεις ξένων πολιτειῶν, ἐφαντάζετο τὸν ἑαυτόν του πολλῷ ἀνώτερον ὑποτελοῦς τῇ Περσίᾳ ἡγεμόνος, καὶ ὠνειροπόλει ἀναπαυόμενος καὶ ἑτέρας μελλούσας κατακτήσεις καὶ ἐπισώρευσιν πλουσίων λαφύρων καὶ θησαυρῶν.

Λαμπρὸς δὲ ἦν, ὥσπερ συνήθως ἐν τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἀπαστράπτων ὁ πρωϊνὸς ἥλιος τῆς ἡμέρας ἐκείνης, τῆς συγχρόνως δροσερᾶς καὶ εὐδίου. Διότι εἶχε μὲν ἤδη παρέλθει ὁ καύσων τοῦ θέρους, ἡ δὲ λεπτοφυὴς δρόσος τῶν φθινοπωρινῶν νυκτῶν παρεῖχεν εἰς τὰ σώματα νέαν ζωηρότητα καὶ δύναμιν. Μόνον δὲ τὸ περιπατεῖν καὶ ἀναπνέειν ὑπὸ τοιοῦτον οὐρανὸν ὑπῆρχεν ἤδη μεγίστη ἡδονή, πληροῦσα εὐφροσύνης καὶ αὐτὸ τὸ πνεῦμα. Ἐξ ἑκάστης ἀγυιᾶς, ἐκ πάσης στενωποῦ τῆς κάτω πόλεως... ἐκ Πειραιῶς... ἐκ Φαλήρου... ἐκ Μουνυχίας... ἐξ Ἐλευσῖνος... ἐξ Ἀχαρνῶν... ἐξ ἁπάντων τῶν δήμων καὶ τῶν πέριξ χωρίων... ἐκ διαστήματος μιᾶς ἡμέρας ὁδοῦ, πανταχόθεν συνέῤῥεον ἀγαλλόμενοι ἄνθρωποι, ὅπως παρευρεθῶσιν εἰς τὴν ἑορτήν, καὶ συμμετάσχωσι τῶν πολυαρίθμων θυσιῶν, αἵτινες ἔμελλον νὰ ἐκτελεσθῶσι κατὰ τὴν ἐγκαινίασιν τοῦ λαμπροῦ οἰκοδομήματος.

Αἱ θρησκευτικαὶ πανηγύρεις ἦσαν ἐκ τῶν σπανίων ἐποχῶν, καθ' ἃς ἐπετρέπετο εἰς τὸ ὡραῖον φύλλον τῶν Ἀθηνῶν νὰ παρουσιάζηται εἰς τὸ δημόσιον. Ὅθεν ἡ συῤῥοὴ τοῦ πλήθους τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐπηυξάνετο διπλασίως διὰ τῆς παρουσίας τῶν γυναικῶν καὶ κορασίων, ἀγαλλομένων ἐπὶ τῇ σπανίᾳ ἀπολαύσει τοῦ καθαροῦ ἀέρος καὶ τῆς θέας τοῦ λαμπροῦ ἡλίου, ἐνῷ παντοίως μὲν ἐξεδήλουν τὴν ἑαυτῶν περιέργειαν, πολυπραγμοσύνην καὶ τὸ ἀδόλεσχον, διὰ δὲ τῆς μεγαλοφώνου δεξιώσεως φίλων καὶ συνήθων ἐρχομένων μακρόθεν, καὶ διὰ κραταιοῦ γέλωτος, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ κραυγῆς τινος ἐκπλήξεως καὶ φόβου ἐπλήθυνον καὶ ἐπηύξανον τὸν γενικὸν θόρυβον. Ἔβλεπέ τις ἐνταῦθα εὐγενεῖς κυρίας, ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν ὁποίων σπανιώτατα εἶχεν ἐπικαθήσει ἡλιακή τις ἀκτίς, συνοδευομένας ὑπὸ χαλκοχρόων δούλων, ἐκ τῆς πλουσίας στολῆς τῶν ὁποίων ἠδύνατό τις νὰ κρίνῃ περὶ τῆς τάξεως καὶ τῆς περιουσίας τῶν οἰκογενειῶν. Ἐθεώρει τις ἐκεῖ ὁμάδα τινὰ ἀνδρῶν μεσούσης ἡλικίας, οἵτινες, ὡς ἐκ τῆς εὐγενοῦς αὐτῶν συμπεριφορᾶς ἀνήκοντες εἰς τὴν τῶν εὐπατριδῶν τάξιν, συνωδεύοντο ἕκαστος ὑπὸ εὐειδοῦς νεανίσκου, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ γεροντότερός του φίλος διὰ φιλόφρονος περιποιήσεως καὶ καθοδηγίας ἐφρόντιζε νὰ καταῤῥήσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν εὐφροσυνωτέραν τὴν λαμπρὰν ἐκείνην τῆς γενικῆς πανηγύρεως ἡμέραν. Περαιτέρω ἦν τοποθετημένη ἑτέρα ὁμὰς τοῦ αὐτοῦ εἴδους καὶ παραπλησία ἐκείνης, ἐπιδεικνύουσα ὅμως τὸν ἑαυτῆς πλοῦτον διὰ πολυπληθεστέρας ἀκολουθίας, καὶ διὰ τῆς ὑπεροπτικῆς καὶ ἀλαζονικῆς συμπεριφορᾶς καὶ γλώσσης ἀποφεύγουσα τὴν μετὰ τῶν ἄλλων ἀνάμιξιν. Ἀλλαχοῦ δὲ ἐπέσυρε τὰ βλέμματα τῶν θεατῶν ἀπερικάλυπτόν τι πρόσωπον γυναικὸς σπανίας καλλονῆς, τῆς ὁποίας ὅμως τὸ τοῦ προσώπου χρῶμα, ὡς συχνότερα ἐκτιθεμένης εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, κατεδείκνυεν ἴχνη τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ἅπερ δὲν ἠπαντῶντο εἰς τὰ σκιατραφῆ πρόσωπα τῶν εἰς τοὺς γυναικωνίτας διαβιουσῶν δεσποινῶν τῆς Κεκροπίας. Τὸ ἔνδυμα τῆς γυναικὸς ταύτης εἶναι ἐπικεντημένον μὲ χρυσίον καὶ πολυτίμους λίθους, ἡ δὲ κόμη αὐτῆς περιδέδεται μὲ δαψιλῶς κεντητὰς πορφυρᾶς ταινίας. Πλησίον αὐτῆς ἵσταται προβεβηκυῖα γυνή, μὲ διαπεραστικὸν βλέμμα περιεργαζομένη τοὺς περιπλανωμένους νεανίσκους, καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῆς τὰ βαλάντιά των ἐκτιμῶσα... Ἀραμερίσατε! Ἰδοὺ ἔρχονται οἱ πρὸς θυσίαν ὡρισμένοι βόες, ἐλαυνόμενοι διὰ μακρῶν ῥάβδων ὑπὸ ἡμιγύμνων ἀνδραπόδων πρὸς ἀνάβασιν ἐπὶ τὸν λόφον. Αἱ δὲ βαρβαρόφωνοι κραυγαὶ τῶν ἐλαυνόντων, συμμιγάδων ἐκ πάσης βαρβαρικῆς γῆς, διασχίζουσι τοὺς εὐγενεῖς τόνους τῆς Ἀττικῆς γλώσσης, ἐνῷ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀκούονται καὶ φθόγγοι τινὲς Δωρικῆς διαλέκτου, συμβαδίζοντος ἔστιν ὅτε πλησίον τοῦ Ἀθηναίου καί τινος ξένου ἐκ τῆς Κορίνθου ἢ Λακεδαίμονος.

Οἱ βόες, ἐξαγριωθέντες ὑπὸ τῆς ἀσυνήθους ὄψεως πολυπληθοῦς καὶ παντοίου θορυβοῦντος πλήθους, ἐλάμβανον ἤδη παντοίας διευθύνσεις ἐν τῷ μέσῳ τοῦ λαοῦ, ὅτε στιβαραὶ χεῖρες ἐργατικῶν γεωργῶν, γινωσκόντων τὴν προσήκουσαν χρῆσιν τῶν ἐν χερσὶ ῥάβδων των, συνώθησαν αὐτοὺς εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Εἴς τι μέρος ὅμως ἡ διάβασις, δι' ἧς ὤφειλον νὰ διέλθωσιν οἱ βόες, κατείχετο ὑπὸ τῆς συνοδίας δεσποίνης τινὸς ἐξ εὐγενοῦς οἰκίας, φερομένης ἐπὶ σκεπασμένου φερέτρου. Οἱ δοῦλοι διεσκορπίσθησαν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ὑπὸ τῶν ἐπακολουθούντων εἰς τὰ νῶτα αὐτῶν βοῶν, ἤδη δὲ καὶ αὐτὸ τὸ τὴν δέσποιναν φέρον φέρετρον ἐτεινάχθη σφοδρότερόν πως, ὅτε εὐπατρίδης τις Ἀθηναῖος,

προσδραμὼν ἥρπασεν ἐκ τῶν κεράτων τὸν ἀγρίως ἐφορμῶντα βοῦν, τὸν ὁποῖον καὶ περιστρέψας εὐχερῶς διὰ στιβαρᾶς χειρὸς ἀνδρὸς ἐξησκημένου ἐν τοῖς γυμνασίοις ἀπεδίωξεν εἰς ἄλλην διεύθυνσιν. Μεγάλαι ἐπευφημίαι ἠκούσθησαν πανταχόθεν, ἐνῷ δὲ ὁ εὐπατρίδης Γλύκων ἀνέῤῥιψε πάλιν ἐπὶ τοὺς εὐπλάστους ὤμους τὴν ἐκπεσοῦσαν χλαμύδα, ἐπανέφερε δὲ εἰς τὴν πρώτην εὐκοσμίαν τὴν μυρόπνουν αὐτοῦ κόμην, ὑπεδεξιοῦτο αὐτὸν λευκή τις χεὶρ ἀπὸ τοῦ φερέτρου, πολύτιμος ὀὲ σκέπη ἀπεσύρετο ἀπὸ προσώπου, τερπνοῦ καὶ καλοῦ θεαθῆναι. Ἦν δὲ ἡ Ἱππαρήτη, ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους, ἡ δι' εὐγενοῦς φιλοφρονήσεως ἐκφράζουσα τὴν ἑαυτῆς εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ βοηθείᾳ ἣν παρέσχεν αὐτῇ. «Ὁ σύζυγός μου ἔχει εἰς περιστάσεις τοιαύτας πλείστας ἀσχολίας, ὥστε δὲν εὐκαιρεῖ νὰ προσέξῃ εἰς ἐμὲ, (εἶπεν), ὅθεν τοσούτῳ μᾶλλον νομίζω μεγίστην μου εὐτυχίαν ὅτι ἐπέτυχον τοιοῦτον προστάτην.»

Ὁ Γλύκων ἔκλινέ πως, σιγανούς τινας εἰπὼν λόγους, πρὸς τὰ πρόσω, διὰ δὲ τῆς πρὸς τὸν Παρθενῶνα ἀνατεταμένης χειρός του ἐφαίνετο ὅτι δεικνύει πρός τινα ὁμάδα ἀνθρώπων, ἤδη ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ ναοῦ ἑστώτων. Ἡ Ἱππαρήτη, προκύψασα στιγμιαίως ἐκ τοῦ φερέτρου, ἀπέτεινε τὸ βλέμμα πρὸς τὸ ὑποδειχθὲν μέρος, ἀπέσυρε δ' ἔπειτα ταχέως τὴν κεφαλήν της ἐκρήξασα κραυγὴν δυσαρεσκείας, ἔθεσε τὴν χεῖρά της ἐπὶ τὸν βραχίονα τοῦ Γλύκωνος, καὶ ἐπρόφερε τὴν λέξιν «Αὔριον!»... Εἶτα δὲ ἐκάλυψε τὸ πρόσωπόν της διὰ τῆς σκέπης, καὶ διέταξε τοὺς δούλους νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν δρόμον των.

Ἡ ὁμὰς τῶν ἀνθρώπων, πρὸς ἣν ἔδειξεν ὁ Γλύκων, δι' αἰτίαν ἣν αὐτὸς παντὸς ἄλλου κάλλιον ἐγίνωσκε, καθίστατο τοῖς πᾶσι καὶ ἄπωθεν γνωστή. Διότι ἰδοὺ ἐφαίνετο ἡ λευκόθριξ κεφαλὴ τοῦ τεχνίτου, ἱσταμένου ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ ναοῦ σχεδὸν ἐπ' αὐτῆς ἐκείνης τῆς θέσεως, ἥτις ἀπεθανάτισε τὸ ὄνομά του. Παρίστατο δὲ ἡ εὐγενὴς μορφὴ τοῦ Ὀλυμπίου Περικλέους, ὅπως εὑρεστοῦντο αὐτοὶ οἱ σύγχρονοί του νὰ τὸν ἀποκαλῶσιν· εἰς τὰ πλευρὰ δὲ αὐτοῦ, ὡς τις θεὰ ὑπὸ τὰς στήλας τοῦ ναοῦ της, ἡ ἐρασμιωτάτη Ἀσπασία. Πλησίον δὲ αὐτῆς ἵσταντο αἱ φίλαι αὐτῆς καὶ μαθήτριαι, καὶ ἔπειτα πολυπληθὴς ἀκολουθία δούλων, φανερῶς οὕτω παρατεταγμένων ὥστε νὰ ὦσιν ἕτοιμοι πρὸς ὑπεράσπισιν κατὰ παντὸς ἀγενοῦς τρόπου.

Ἡ χήρα τοῦ Ἱππονίκου δὲν εὗρεν ἐν τῷ συζύγῳ, μεθ' οὗ τὴν συνέζευξαν οἱ φίλοι της μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρώτου ἀνδρός της, τὰς εἰς τὰς ὀρέξεις αὐτῆς ἁρμοζούσας ἰδιότητας. Διότι αὐτὴ μὲν ἠγάπα τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν τρυφήν... αὐτὸς δὲ διῆγεν ἀπέριττον καὶ λιτὸν βίον. Αὐτὴ εἶχε συνειθίσει εἰς τὴν δαψίλειαν καὶ τὰ πλούτη τοῦ προτέρου ἀνδρός της... ὁ δὲ τωρινὸς αὐτῆς σύζυγος ἐφιλοτιμεῖτο νὰ μεγαλύνῃ τὰς Ἀθήνας, χωρὶς νὰ πλουτῇ ἀπὸ τούτων. Αὕτη παρεπονεῖτο διὰ τὴν λιτότητα τοῦ οἰκιακοῦ της βίου... αὐτὸς τὴν παρήγγειλε νὰ ἀποταθῇ πρὸς τὸν οἰκονόμον καὶ ἐπιστάτην τῆς οἰκίας του. Καὶ ὅτε δὴ τέλος πάντων ἐπείσθη ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ κατορθωθῇ ἁρμονία φρονημάτων μεταξὺ αὐτοῦ καὶ αὐτῆς, ἀπέφευγε τὴν συναναστροφήν της, καὶ συνομιλῶν μετὰ φιλοσόφων καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν ἐπροσπάθει νὰ λησμονήσῃ, ὅτι ἔχει καὶ τὸ οἰκιακὸν ἐκεῖνο ἔπιπλον, ὅπερ καλεῖται γυνή.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἀνεφάνη ἐν Ἀθήναις ἡ ἐρασμία Ἀσπασία ὡς διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης. Ὁ Ἀναξαγόρας τὸν παρεκίνησε νὰ ἀκούσῃ τὴν διδασκαλίαν τής, καὶ ἔκτοτε ὁ βίος αὐτοῦ ἔλαβε νέον ζώπυρον. Εἶχε δὲ ἤδη ὁ Περικλῆς ἡλικίαν, ἐν ᾗ τὰ νεανικὰ πάθη εἰσὶ κατηυνασμένα. Πολιτικὸς δὲ ἀνὴρ, πλέον ἢ τεσσαρακοντούτης, ἔχει ἀξιολογωτέρας ἀσχολίας, παρὰ ὥστε νὰ ἀσχολῆται μὲ λευκήν τινα χεῖρα ἢ ὡραῖόν τι στόμα, λαλοῦν ἀνοησίας. Ὅτε ὅμως σοφαὶ διδασκαλίαι μετὰ θερμουργοῦ εὐφραδείας ἐξέῤῥεον ἀπὸ οὐτωσὶ ὡραίων χειλέων, ὤφειλε νὰ ἦναι πλέον τι ἢ ἔλαττον ἀνδρὸς, ἵνα μὴ ἀκούῃ, ἢ ἀκούων... μὴ τιτρώσκηται ὑπὸ ἔρωτος.

Καὶ ὅμως δὲν ἀπεκάλει ἔρωτα τὸ αἴσθημά του· οὔτε δὲ ἦτο τοῦτο ὄντως τὸ τετριμμένον ἐκεῖνο πάθος, ὅπερ ἀπεκάλουν ἔρωτα οἱ ὑλόφρονες σύγχρονοί του. Ἡ Ἀσπασία ἦτο ἡ φίλη... ἡ ἐμπιστευμένη του. Εἰς τὴν κρίσιν αὐτῆς ὑπέβαλλε τὴν δημηγορίαν, ἣν ἔμελλε νὰ ἐκφωνήσῃ ἐν τῇ τοῦ λαοῦ συνελεύσει. Μετ' αὐτῆς συνδιελέγετο περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν Ἀθηνῶν καὶ περὶ τῶν σχεδίων του πρὸς τὴν στερέωσιν τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς πόλεως. Εἰς αὐτὴν ἠδύνατο νὰ ἐκμυστηρεύηται τὰς φροντίδας του, καὶ τὰς δυσχερείας τῆς θέσεώς του, καὶ πολλάκις ἡ λεπτοφυὴς αὐτῆς κρίσις ἐκείνας μὲν ἀνεκούφιζε, ταύτας δὲ διέλυεν. Ὑποβοηθούμενος ὑπ' αὐτῆς, ἐτελειοποίησε καὶ συνεπλήρωσε τὴν λαμπρὰν ἐκείνην εὐγλωττίαν, δι' ἣν ἐθαυμάσθη ὑπὸ τῶν συγχρόνων του ὡς ἄλλος Ὀλύμπιος Ζεὺς ἀστεροπητὴς καὶ βροντησικέραυνος, ἀστράπτων, βροντῶν καὶ ξυγκυκῶν τὴν Ἑλλάδα, ὡς αὐτοὶ οἱ ἐχθροί του διετείνοντο. Παρ' αὐτῆς ἐδιδάχθη τὴν περιφρόνησιν τῶν τε ἐπευφημιῶν καὶ τῆς ὀργῆς τοῦ ὄχλου, τὴν ὑπομονὴν κατὰ ἀδίκων αἰτιάσεων, καὶ τὴν λήθην τῶν ἀδικημάτων καὶ τῶν ὕβρεων... Ἦσαν δὲ αὗται ἀρεταὶ, ἐπικοσμοῦσαι τὸ μέγιστον μέρος τοῦ πολιτικοῦ του σταδίου. Αὕτη ἦν ὁ ἀγαθὸς καὶ καθηγεμὼν αὐτοῦ ἄγγελος, ὁ λύχνος ὁ φωτίζων τὰς τρίβους τοῦ πολιτικοῦ του βίου. Ἡ ἡδονὴ δὲ, τὴν ὁποίαν ἠσθάνετο ἐν τῇ μετ' αὐτῆς συναναστροφῇ, ἦτο μεθ' ὅλα ταῦτα οὕτω σώφρων καὶ ἀκύμαντος, ὥστε κα-

SISMANOGLIO NEGARO

ταφρονῶν τὴν κρίσιν καὶ τὰς ἀκριτομύθους φήμας ἁπάσης τῆς τῶν Ἀθηνῶν πόλεως, δὲν ἔπαυεν ἀπολαύων τῆς εὐδαιμονίας, ἣν χορηγεῖ τελεία καὶ ἀκραιφνὴς φιλία. . . . ἐκείνη, ἐν ᾗ ὁ τῶν καρδιῶν σύνδεσμος ἐκπηγάζει ἐκ τῆς ἁρμονίας τῶν ψυχῶν καὶ τῆς ταὐτότητος τῶν φρονημάτων.

Ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἡ Ἀσπασία εὕρισκεν ἐν τῇ πολιτικῇ ἐμπειρίᾳ, ἐν ταῖς ἀνεπτυγμέναις ἰδέαις καὶ ταῖς ἐπιστημονικαῖς γνώσεσι τοῦ Περικλέους τὰ μέσα τῆς ἰδίας διανοητικῆς ἀναπτύξεως. Ἡ πρὸς αὐτὴν ἐμπιστοσύνη του ἠὔφραινεν αὐτὴν, καὶ τὰ προτερήματά του ἐφείλκυον τὸν σεβασμόν της. Μολονότι δὲ διὰ τὴν οὐχὶ τοσοῦτον μακροχρόνιον βιωτικὴν αὐτῆς ἐμπειρίαν δὲν ἐγίνωσκε πόσον ἦτο σπάνιον εὕρημα τοιοῦτος φίλος, διὰ τοῦτο δὲ δὲν τὸν ἐξετίμα, ὅσον ἤθελε τὸν ἐκτιμήσει, ἐὰν ἡ βιωτικὴ αὐτῆς κρίσις ἦτο μᾶλλον ἀνεπτυγμένη, ἠσθάνετο μολοντοῦτο ἄκραν ἀγαλλίασιν, γινομένη κοινωνὸς καὶ συνεργὸς τῶν σχεδίων φιλοδοξίας, τῆς εὐγενεστάτης ἐξ ἁπασῶν ὅσας ποτὲ ἠσθάνθη καρδία ἀνθρώπου, ὅθεν καὶ ἀκωλύτως ἀπήλαυε τῆς εὐφροσύνης, ἣν τῇ ἐνεποίει ὑπὸ οὕτωσὶ μεγάλων καὶ βαρυτίμων θελγήτρων ζωογονουμένη συναναστροφή.

Εἶναι εὔκολον νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι δὲν ἔλειπον ἀδόλεσχοι καὶ ἀκριτόμυθοι γλῶσσαι, αἵτινες ἐψιθύριζον εἰς τὰ ὦτα τῆς Ἱππαρήτης τὰ περὶ τῆς οἰκειότητος ταύτης, ὅπως κοινοὶ καὶ συνήθεις ἄνθρωποι τὰ ἐξελάμβανον. Παρέσταινον αὐτῇ ὅτι ἡ φειδωλία, δι' ἣν παρεπονεῖτο ἐν τῇ οἰκιακῇ αὐτῆς διαίτῃ, ἦν ἀποτέλεσμα τῆς ἐλευθεριότητος τοῦ συζύγου της πρὸς τὴν ὡραίαν Μιλησίαν, ἥτις ἐπέτυρε τὸ κοινὸν μῖσος οὐχ ἧττον διὰ τὴν ἄκρατον ὀλιγωρίαν τῶν πατροπαραδότων ἐθίμων τῆς τῶν Ἀθηνῶν πόλεως, ὅσον καὶ διὰ τὴν ὡς ἐκ τοῦ γενναίου καὶ ὑψηλοῦ φρονήματός της μετὰ τῶν εὐγενεστάτων μόνον προσώπων συναναστροφήν της. Ὁ φθόνος συνεπλήρωσεν, ὅ,τι δὲν εἶχε κατορθώσει ἡ ζηλοτυπία, καὶ ὁ Γλύκων ἠπατᾶτο νομίζων ὅτι διήγειρε τὸ τελευταῖον τοῦτο πάθος. Διότι τὴν Ἱππαρήτην ἔμελε περὶ τοῦ βαλαντίου τοῦ συζύγου της, οὐχὶ δὲ περὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ. Τὸ παροξύνον αὐτὴν ἦτο ἡ πολυπληθὴς θεραπεία τῆς Ἀσπασίας, ἡ δὲ ἐκδίκησις, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπινοήσει, δὲν ἦτο ἐκδίκησις ζηλοτύπου γυναικός. Οἱ στοχασμοὶ αὐτῆς περιεστρέφοντο εἰς διαζύγιον καὶ ἀπόδοσιν τῆς προικὸς, καὶ εἰς τὸν ὑπολογισμὸν, πόσον θὰ ἠλαττόνετο τότε ἡ περιουσία τοῦ συζύγου της, δι' ὧν ἤθελε νὰ τὸν τιμωρήσῃ μᾶλλον διὰ τὴν πρὸς αὐτὴν φιλαργυρίαν του παρὰ διὰ τὴν ὑποτιθεμένην παράβασιν τῆς συζυγικῆς πίστεως.

Ὁ Γλύκων ἠκολούθησε, μετὰ τὸ προρρηθὲν συμβὰν, ἀκόμη βήματά τινα τὸ φέρετρον, μέχρις οὗ διέβησαν οἱ τελευταῖοι βόες μετὰ τῶν

ἐλαυνόντων αὐτούς. Μετέπειτα δὲ, λέγων σιγανούς τινας λόγους πρός τινα τῶν δούλων, περιέμενεν ἕως οὗ οἱ ὀλίγον τι ἀπολειφθέντες φίλοι του τὸν ἔφθασαν, μεθ' ὧν συνηκολούθησεν ἔπειτα τοὺς πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἀναβαίνοντας· « Κινδυνεύομεν νὰ μὴ προφθάσωμεν τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἀγάλματος, Ἕρμιππε! » εἶπε πρός τινα τῶν φίλων του. « Ἰδού, ὡς βλέπεις, ὁ Φειδίας εἰσῆλθεν ἤδη εἰς τὸν ναὸν μετὰ τῆς συνοδίας του. Ἂς σπεύσωμεν νὰ ἀναβῶμεν κατ' εὐθεῖαν ἐντεῦθεν τὸν λόφον, διὰ νὰ προλάβωμεν νὰ εὕρωμεν τόπον πρὶν ἡ γεμίσῃ ὁ ναὸς ἀπὸ τὸν ξυπαρὸν ὄχλον. » Καὶ οὕτως ἡ συνοδία τοῦ Γλύκωνος, προσδραμόντες διὰ τῆς συντομωτέρας ὁδοῦ ἔφθασαν ἐντὸς ὀλίγου πρὸ τοῦ μετώπου τοῦ ναοῦ, ὅπου ἦσαν συνηθροισμένοι καὶ οἱ ἄλλοι εὐπατρίδαι καὶ οἱ ἄριστοι καὶ ἐν τέλει τῆς τῶν Ἀθηνῶν πόλεως.

Ὁ Φειδίας ἵστατο παρὰ τὸ κεκαλυμμένον ἄγαλμα, τὸ ὁποῖον ὁσονούπω ἔμελλε νὰ ἀποκαλύψῃ. Εἰς τὰ δεξιά του, ὀλίγον τι πρὸς τὰ πρόσω, εἶχε προσδιορίσει διὰ τὴν Ἀσπασίαν καὶ τὰς μαθητρίας της κατάλληλον θέσιν. Ὁ Περικλῆς, συνδιαλεγόμενος μετὰ φίλων, περιδιάβαζε μεταξὺ τῶν παρεστώτων εὐπατριδῶν. Ὅτε εἶδεν ὅτι ὁ ἀγαλματοποιὸς ἡτοιμάζετο νὰ ἀποκαλύψῃ τὸ ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθὲν ἄγαλμα, παρεμέρισε διὰ νὰ μὴ κωλύῃ μηδενὸς τὴν θέαν. Τὸ πῦρ τῆς νεότητος ἥρπαπτεν εἰσέτι ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ γηραιοῦ ἀριστοτέχνου, ἀποσύροντος πρὸ τῶν ἀρίστων τοῦ κόσμου κριτῶν τὴν σκέπην τὴν καλύπτουσαν τὸ ἀριστούργημά του. Ἵστατο δὲ παρὰ τὸ ἔργον τῶν χειρῶν του, ἄξιος τύπος διὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ γλύφανον . . . εὐγενὴς ἀνὴρ, φέρων τὰ σεβάσμια χαρακτηριστικὰ τοῦ γήρως, ἄνευ μηδενὸς τῶν ὅσα τὸ γῆρας συνεπάγεται κακῶν.

Ἀκούσιος ἀναφώνησις θάμβους καὶ χαρᾶς ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ ἐνδόξου φίλου του· μία δὲ μόνη ἤρκεσε στιγμὴ καὶ ἐνθουσιώδεις ἐπευφημίαι τοῦ λαοῦ ἀντήχησαν θορυβωδῶς, τὸ δὲ ὄνομα τῆς Ἀσπασίας ἦτο εἰς ὅλων τὰ στόματα. Ἡ Μιλησία ἠρυθρίασε, καὶ ἤθελε νὰ καλυφθῇ μὲ τὴν σκέπην της, ἀλλ' ἡ γενικὴ κραυγὴ « Μή! μή! » ἐκώλυσεν αὐτήν. Ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου ἵστατο τὸ σχεδὸν ἔμψυχον ἀπεικόνισμά της. Ἦσαν αὐτῆς οἱ ὡραῖοι καὶ τέλειοι τοῦ προσώπου χαρακτῆρες, ἔχοντες τὴν τρυφερότητα τῆς σαρκὸς ἀπὸ τοῦ ἐλεφαντίνου ὀστοῦ, ἐφ' οὗ ἦσαν ἐξειργασμένοι· αὐτὴς ἦτο τὸ ὑπερφυὲς καὶ ἐξαίσιον βλέμμα τοῦ ὑπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Φειδίου διαπλασθέντος ἀγάλματος τῆς Παλλάδος. Ὡμοίαζε τοῦτο τὴν διδάσκουσαν Ἀσπασίαν, ἐπαναπαυομένην ἐν θείᾳ γαλήνῃ μετὰ ἐνθουσιωδεστάτην συγκίνησιν σπαραξικαρδίου εὐγλωττίας. Εἰς τὴν θέαν τοῦ ἀγάλματος ἐξηλείφθησαν ἅπαντα τὰ μίση τοῦ φατριασμοῦ, καταστραφέντα ὑπὸ τῆς καλλονῆς τοῦ ἀριστοτεχνήματος καὶ τῆς τρυφερότητος τῶν ἐκφράσεων καὶ αἰσθημά-

SISMANOGLIO

των. Συνήργει δ' εἰς τοῦτο οὐχὶ μικρὸν παρὰ τοῖς εὐαισθήτοις Ἀθηναίοις καὶ ἡ συναίσθησις, ὅτι ὁ τροπαιοῦχος αὐτῶν στρατηγὸς πρὸς τοῦτο δὰ τὸ ἄγαλμα ἀνυπόκριτον θὰ ἀφιέρωνεν εὐλάβειαν.

Αἱ χαρᾶς καὶ ἐπευφημιῶν ἐπιφωνήσεις τοῦ πλήθους ἐπανελήφθησαν, δάφνινος δὲ στέφανος, ταχέως συμπλεχθείς, διεδίδετο ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα, ἀναβιβαζόμενος πρὸς τὸν ναὸν, μέχρις οὗ ὁ Περικλῆς, ἐννοήσας τὴν πρόθεσιν τοῦ λαοῦ, ἥρπασε τὸν στέφανον καὶ ἐπέθηκεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀργυρόχρουν κόμην τοῦ μακαρίου γέροντος ἀριστοτέχνου. « Εἶναι οὗτος τὸ βραβεῖον, (εἶπεν), ὅπερ ἀπονέμει ἡ πόλις τῆς Παλλάδος εἰς τὸν ἀριστοτέχνην αὐτῆς. Αὗται δὲ αἱ ἀναφωνήσεις (ἐπρόσθεσε, στραφεὶς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν) εἶναι ἡ πιστὴ ἔκφρασις τοῦ Ἀθηναϊκοῦ αἰσθήματος. Ἡ πολιοῦχος ἡμῶν θεὰ εὗρεν ἀνταξίαν τὴν ἐν σχήματι θνητῆς ἀντιπρόσωπόν της. »

Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐνεχειρίσθη αὐτῷ καὶ ἕτερος δάφνινος στέφανος, ὁ δὲ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ ἠκτινοβόλει, εἰς σχῆμα ἐρωτήσεως ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν λαὸν, ὅτε τὸ ὄνομα « Ἀσπασία! » ἀντήχησεν ἐκ νέου. Ἔλαβε δὲ τὸν στέφανον ὁ Περικλῆς, ἐν μειδιάματι εὐγνώμονος ἀγαλλιάσεως, καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν περικαλλῆ φίλην του, ἐπέθηκε στερεῶς αὐτὸν ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς μὲ συγκίνησιν καὶ βλέμμα, ἐκδηλοῦντα τὴν ἱστορίαν ἐπὶ μακρὸν συμπιεζομένων αἰσθημάτων. Ὁ ἀὴρ ἀντήχησεν ἐκ νέου ἀπὸ τῶν χιλιοφώνων ἐπευφημιῶν, διότι ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν, ὡς λαὸς εὐαίσθητος καὶ εὐφυέστατος, συνησθάνετο ὅτι οἱονδήποτε τρόπαιον καὶ ἂν ἀνήγειρον πρὸς ἀνταμοιβὴν τῶν πολεμικῶν του θριάμβων, κἀνὲν ἕτερον δὲν ἤθελεν εὑρράνει τοσοῦτον τὸν μέγαν αὐτῶν στρατηγὸν, ὅσον ἡ ἐπιδοκιμασία καὶ ἡ ἀνταξία ἐκτίμησις τῶν ἐνδομύχων καὶ φιλτάτων αὐτοῦ συναισθημάτων, τὴν ὁποίαν τὴν ὥραν ταύτην ἐξέφραζον οὕτω λαμπρῶς οἱ Ἀθηναῖοι, τιμῶντες οὕτω πανδήμως τὴν ἐρασμίαν αὐτοῦ φίλην.

Ἀλλὰ καὶ ἡ θελκτικωτάτη σύγχυσις καὶ δυσωπία τῆς Ἀσπασίας εἶχεν ἀναφλέξει εἰς μεγίστην φλόγα τὸ πῦρ τοῦ γενικοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν θεατῶν. Διότι ἠσθάνθη ἡ Μιλησία τὸν κλονισμὸν τῆς χειρὸς, ἥτις ἐπέθεσε τὸν στέφανον ἐπὶ τοῦ μετώπου της· ἡ μόνη δὲ τρυφερὰ λέξις, ἥτις εἶχε σιγανῶς συνοδεύσει, ὡς αὔρας ψιθυρισμὸς, τὴν πρᾶξιν ταύτην, ἐξεδήλωσεν αὐτῇ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον, εἰ καὶ μὴ ὅλως ἀπροσδόκητον ἐπιφανὲν αὐτῇ, οὐχ ἧττον ὅμως τὴν εἶχε κραταιότατα συγκινήσει, εἰς τοιαύτην στιγμὴν ἀστραπηδὸν ἐπισκῆψαν. Ἵστατο λοιπὸν ἐρυθριῶσα καὶ ἀποροῦσα. Ἀλλ' ὁ σεβάσμιος ἀγαλματοποιὸς, λαβὼν αὐτὴν ἀπὸ τῆς χειρὸς, ὡδήγησεν αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ στυλοβάτου τοῦ ἀγάλματος τῆς Παλλάδος, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρρασε τὴν ἐγκάρδιον εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν ἐπευφημοῦντα λαὸν, ἐνῷ ἡ Μιλησία, σαυ-

ρώσασα τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους της, ἀπήντησε πρὸς τὰς ἐπευφημίας τοῦ λαοῦ διὰ βαθείας καὶ θελκτικωτάτης ὑποκλίσεως. Εἶτα δὲ, ἐπιστρέψασα πρὸς τὰς συνοδευούσας αὐτὴν φιλτάτας μαθητρίας, ἐκαλύφθη ταχέως διὰ τῆς σκέπης της, προσπαθοῦσα νὰ κρύψῃ ὑπὸ τὰς πτυχάς της τὴν βαθεῖαν συγκίνησιν τοσοῦτον ἀπροσδοκήτου καὶ ἐκμαγευτικῆς σκηνῆς.

SISMANOGLIO MEGARO

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ.

Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ ἥστραπτεν εἰσέτι ἐκ τοῦ πρωϊνοῦ ἡλίου ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιστεφούσης αὐτὰς χλόης ἐπικαθημένη δρόσος, ὅτε εἰς δύο Ἀθηναίους, οἵτινες ἐπὶ πολὺ περιδιάβαζον ἐκεῖ βυθισμένοι εἰς ζωηροτάτην συνδιάλεξιν, προσῆλθε καὶ τρίτος, τὸν ὁποῖον προθύμως ἐδεξιώθησαν οἱ προρρηθέντες . . . «Ἤργησας, Θουκυδίδη, (εἶπεν ὁ εἷς τῶν δύο Ἀθηναίων) ὁ Διοπείθης ἤρχησε νὰ βαρύνηται περιμένων. »

« Μὲ ἐμπόδισεν ὁ Νικήρατος (ἀπήντησεν ὁ προσελθών). Μοὶ ἐλάλει τόσον ζωηρὰ καὶ τοσαῦτα περὶ τοῦ χθὲς συμβάντος, ὥστε δὲν ἠδυνάμην νὰ ξεκολλήσω. Ἤκουον δὲ εὐχαρίστως τῷ ὄντι τὴν διήγησίν του, διότι ὁ ἀνὴρ οὗτος ἔχει μεγίστην ἐπιρροὴν καὶ γοητείαν παρὰ τῷ λαῷ. Ἐὰν δὲν προσέξωμεν, δὲν εἶναι παράδοξον νὰ ἐξυπνίσωμεν ἡμέραν τινὰ ὑπὸ τὸ κράτος νέου τινὸς Πεισιστράτου, δυναμένου νὰ καταπατῇ, ὡς θέλει, τὴν τάξιν τῶν ἀριστοκρατῶν, ἀνυψούμενος ἐπὶ τῶν στιβαρῶν ὤμων τοῦ βαναύσου ὄχλου. Εἶναι ἀπορίας ἄξιον πῶς ὅλα τὰ περιστατικὰ συντελοῦσι πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σχεδίων του! Τὸ παρελθὸν ἔτος κατωρθώσαμεν εἰς τὸ πεῖσμά του νὰ ἐπιψηφισθῇ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἡ δυστυχὴς ἐκείνη εἰς Βοιωτίαν ἐκστρατεία, καὶ ὅμως δὲν ἐπράξαμεν ἄλλο τι εἰμὴ νὰ αὐξήσωμεν εἰσέτι καὶ ἐνισχύσωμεν τὴν ἐπὶ τοῦ λαοῦ ἐπιρροήν του, καί τοι ἐλπίζοντες ὅτι ἐπεφέραμεν κατ' αὐτῆς θανάσιμον τραῦμα. Διότι ἡ ἧττα καὶ ὁ θάνατος τοῦ Τολμίδου, στρατηγοῦ ὅστις ἀείποτε πρότερον ἐνίκα, οὐχὶ μόνον ἀπήλλαξεν αὐτὸν ἀπὸ ἐπικινδύνου ἀντιζήλου, ἀλλὰ καὶ ἐστερέωσε τὴν τοῦ λαοῦ πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς αὐτὸν, ὡς συνετῶς προνοοῦντα καὶ ἐπιδεξίως κατορθοῦντα τὰ συμφέροντα τῇ πόλει. »

« Εἶναι ἀληθές! (εἶπεν ὁ Διοπείθης)· ἀλλ' ὅμως, ὡς παρατηρεῖ ἐδῶ ὁ φίλος μας Δρακοντίδης, εἰσέτι δὲν ἐπαρουσίασε τοὺς λογαριασμούς του, καὶ πολλῷ μεγαλήτεροι τοῦ Περικλέους δὲν κατώρθωσαν νὰ εὐχαριστήσωσι τὸν λαὸν ὡς πρὸς τοῦτο τὸ κεφάλαιον. Μεγάλη χρηματικὴ ζημία, ἐπιβαλλομένη αὐτῷ, θὰ τὸν ἀπεμάκρυνε σχεδὸν ἐντελῶς ἀπὸ τῶν δημοσίων πραγμάτων. Ἐν τοσούτῳ ἐγὼ φοβοῦμαι μᾶλλον τοὺς νεωτερισμούς του, παρὰ τὸ νὰ σφετερισθῇ τὴν ὑπερτάτην ἐν τῇ πόλει ἀρχήν· διότι, ἐὰν δὲν θέσωμεν φραγμόν τινα κατὰ τῶν

παρεισδυόντων νεωτερισμῶν, ἐντὸς ὀλίγου οὐδ' ἴχνος θέλει ἐναπολειφθῇ ἀπὸ τῆς ἀρχαίας τῶν Ἀθηνῶν πολιτείας. Ἡ θρησκεία, τὰ οἰκιακά μας ἔθιμα, οἱ νόμοι, τὰ πάντα καταπολεμοῦνται ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐν πολλοῖς ἐπιτυχῶς. Ἂν θέλῃ νὰ παρουσιάζηται δημοσίᾳ ἐν συνοδίᾳ τῆς ἑταίρας του, ἀρκεῖ μόνον νὰ πράττῃ τοῦτο ὡς καὶ πάντες οἱ ἄλλοι, δὲν τὸν καταδικάζω. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐπεχείρησε, φαίνεται, νὰ προσβάλλῃ τὰ καθεσῶτα ἡμῶν ἔθιμα ὑπὸ τὸ πρόσχημα σπουδαιολογίας καὶ μετριότητος, καὶ ἐν τοσούτῳ νὰ διαφθείρῃ τὰς θυγατέρας μας, ἑλκύων αὐτὰς εἰς τὴν οἰκίαν τῆς πεφιλημένης του. Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Κέκροπος οὐδὲν συνέβη, ὁμοιάζον μὲ τὴν χθὲς παρασταθεῖσαν σκηνήν. Τὰ περικυκλοῦντα τὴν Ἀσπασίαν κοράσια ἀνῆκον εἰς τὰς εὐγενεστέρας τῶν Ἀθηνῶν οἰκογενείας. Εἰς ποίαν κατάστασιν ἠθικῆς διαφθορᾶς θέλουσι καταντήσει τέλος πάντων καὶ αἱ γυναῖκές μας, ὅταν ἐπικρατήσῃ ἡ καινοτροπία αὕτη τοῦ νὰ ἐμφανίζωνται ἁπανταχοῦ εἰς τὰς ἀγυιὰς καὶ εἰς τὰς πλατείας τῆς πόλεως! Οὖσαι ἐκ φύσεως ἀδύνατοι αἱ γυναῖκες, ἐὰν δὲν εὑρίσκωνται ὑπὸ σωτηριώδη ἐπιτήρησιν, θέλουσιν ἀφεύκτως ἀποβῆ ἐλεεινὰ ἕρμαια καὶ παίγνια τῆς ἀκολασίας τῶν διεφθαρμένων. »

« Ἐὰν δὲ μάλιστα ἀναμιχθῶσι καὶ εἰς πολιτικὰ ζητήματα (εἶπεν ὁ Δρακοντίδης), θέλουσιν ἐπιφέρει μεγάλας καταστροφάς. Παράδειγμα δὲ ἔστω ἡ Θαργηλία, ἥτις καθυπέβαλεν εἰς τὸν ζυγὸν τῶν Μήδων πλειοτέρας πολιτείας, ἀφ' ὅσας ἡμεῖς μὲ ὅλας ἡμῶν τὰς νίκας καὶ τοὺς θριάμβους ἠδυνήθημεν νὰ ἐλευθερώσωμεν ἀπὸ τῆς Περσικῆς τυραννίας. »

« Αὗται αἱ Ἰωνίδες εἶναι κινδυνωδέσταται, ὀφείλω νὰ τὸ ὁμολογήσω (εἶπεν ὁ Θουκυδίδης σαρκαστικῶς γελῶν), καὶ βεβαίως οὐδὲν ἕτερον δύναται νὰ ἀποδείξῃ κάλλιον ὅτι εἶναι ἱκαναὶ νὰ βλάψωσι τὰ μέγιστα, ὅσον τὸ ὅτι ἡμεῖς, σπουδαῖοι πολιτικοὶ ἄνδρες, κατηντήσαμεν ἤδη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ συσκεπτώμεθα περὶ τῆς ἐπιρροῆς καὶ τῶν πράξεων γυναικός! Ἐνόμιζα ὅτι ὁ Περικλῆς ἦτο συνετώτερος πολιτικὸς, παρὰ ὥστε νὰ σύρηται ἀπὸ τὴν μύτην ὑπὸ γυναικός. »

« Ἀλλ' ὄχι! *δὲν σύρεται* ἀπὸ τὴν μύτην (εἶπεν ὁ Διοπείθης). Ἡ Ἀσπασία εἶναι ἐλάχιστον μέρος συστήματος, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐπακολουθεῖ ἐκ προμελέτης καὶ μετ' ἐπιμονῆς. Εἶναι ὁμολογούμενον ὅτι ἀγωνίζεται νὰ ἀνατρέψῃ τὰ καθεστῶτα καὶ νὰ ἁρπάσῃ τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν, καθυποδουλῶν τὴν ἀριστοκρατίαν καὶ κολακεύων τὸν λαόν. Ὁ Ἐφιάλτης δὲν ἦτό τι πλέον παρὰ ὄργανόν του· καὶ ὀλίγα ὠφελήθημεν ἀπαλλαγέντες ἐκείνου, ἐνόσῳ αὐτὸς ὁ Περικλῆς δύναται νὰ πραγματοποιῇ τὰ σχέδιά του. Ἡ ἰδιωτική του περιουσία δὲν εἶναι τοσοῦτον μεγάλη, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἀγοράζῃ ἱκανὸν ἀριθμὸν ὁπα-

δῶν του. Διὰ τοῦτο δωροδοκεῖ τὸν λαὸν διὰ τῶν δημοσίων χρημάτων· αἱ δὲ μεγαλοπρεπεῖς αὗται οἰκοδομαὶ εἶναι τὰ δίκτυα εἰς ἃ συλλαμβάνει τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ πρὸς αὐτόν. Τὸ πλῆθος τῶν ἐπασχολουμένων τεχνιτῶν καὶ ἐργατῶν καὶ ἡ συρροὴ τῶν ξένων προξενοῦσιν ἐπίπλαστόν τινα πλοῦτον καὶ κέρδη, ἀφ' ὧν ἀπολαύει αὐτὸς τὴν μεγάλην ἐκείνην δημοτικότητα, τῆς ὁποίας χθὲς ὑπήρξαμεν μάρτυρες. Διότι, καλῶς θεωρουμένου τοῦ πράγματος, οἱ δάφνινοι στέφανοι καὶ αἱ ἐπευφημίαι τοῦ λαοῦ εἰς αὐτὸν ἀπετείνοντο καὶ οὐχὶ εἰς τὰ ὄργανα καὶ τοὺς εὐνοουμένους αὐτοῦ. Ὁ λαὸς ἐγνώριζε τίνι τρόπῳ ἠδύνατο νὰ τὸν εὐφράνῃ περισσότερον, καὶ οὕτως ἔπραξε. Αὐτὸς δὲ ὁ Φειδίας, ὅστις γνωρίζει βέβαια τὴν γνώμην τοῦ προστάτου του, μᾶς διεδήλωσεν ἱκανῶς αὐτήν... Καὶ οὕτως ἔχομεν ἤδη τὴν Ἀσπασίαν ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου τοῦ ἀγάλματος τῆς Παλλάδος... τὸν Περικλέα ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τῆς Θεᾶς... καὶ τὸν γηραιὸν δὲ κόλακα αὐτὸν ἔν τινι γωνίᾳ. »

« Πῶς τοῦτο; »

« Δὲν παρετήρησας τὸ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος ἀπεικόνισμα; »

« Οὐχί. »

« Ὕπαγε λοιπὸν καὶ θεώρησε αὐτό. Εἶναι κττάδηλον τὸ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος ἀπεικόνισμα τοῦ ὁπλίτου, μολονότι ἐν μέρει οἱ τῆς φυσιογνωμίας αὐτοῦ χαρακτῆρες εἶναι ἐπικεκαλυμμένοι διὰ τῆς ἀνατεταμένης χειρός· ὁ δὲ ἐν τῇ γωνίᾳ γέρων εἶναι αὐτὸς ὁ Φειδίας. Ἰδοὺ εἰς ποίαν κατηντήσαμεν κατάστασιν, ὥστε τὰ ἱερώτατα ἀπεικονίσματα τῆς θρησκείας τῶν πατέρων μας χρησιμεύουσιν ὡς μέσα ὑποκεκρυμμένης κολακείας φιλοδόξου ἀνθρώπου! »

« Δὲν ἤμην ἀρκετὰ πλησίον διὰ νὰ δύναμαι νὰ διακρίνω τὰ σχήματα (ἀπήντησεν ὁ Θουκυδίδης)· καὶ, νὰ ὁμολογήσω τὴν ἀλήθειαν, ἤμην ἱκανῶς ἠλίθιος, ὡς θέλεις μὲ ὀνομάσει, ὥστε νὰ συνενώσω τὴν φωνήν μου μὲ τὰς γενικὰς ἐπευφημίας. Εἶμαι Ἀθηναῖος ψυχῇ τε καὶ σώματι, καὶ χαίρω ὅτι ἡ πατρίς μου ἐκοσμήθη ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ποτὲ πόλιν τῆς οἰκουμένης. Ἐνῷ λοιπὸν ἀφ' ἑνὸς ἀνθίσταμαι εἰς τὰ σχέδια τοῦ φιλάρχου ἀντιπάλου μας, δὲν δύναμαι ἀφ' ἑτέρου νὰ μὴ θαυμάζω τὸ μεγαλεῖον τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ καὶ τὴν εὐφυΐαν δι' ἧς τὰ ἐκτελεῖ. Οὐδεὶς ἕτερος ἐγνώρισέ ποτε οὕτω κατὰ βάθος τὸν Ἀθηναϊκὸν λαόν. »

« Τοῦτο δὰ εἶναι τὸ καθιστῶν αὐτὸν οὕτως ἐπίφοβον. Διὰ τί νὰ ἀπορῶμεν πῶς ὁ λαὸς καταγοητεύεται ὑπ' αὐτοῦ, ὅταν αὐτὸς καὶ σὲ αὐτὸν σχεδὸν κατώρθωσε νὰ ἔχῃ εἰς τὰ δίκτυά του; »

« Τοῦτο δὲν τὸ κατώρθωσε, φίλε μου Διοπείθη· ἀλλ' ἐγὼ ὑπῆρξα ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀντίζηλός του εἰς τὰ πολιτικά, ὥστε ἐγνώρισα ὅτι

δὲν ἔχομεν νὰ κάμωμεν μέ τινα τῶν συνήθων ἀνθρώπων. Ἔχει μεγίστην εὐφυΐαν νὰ ἐκλέγῃ τὴν κατάλληλον στιγμὴν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων του, καὶ προτέρημα πειθοῦς τὰ πάντα νικώσης, οἷον δὲν γνωρίζω νὰ ἔχῃ τις ἄλλος. »

« Καλὰ, καλά! βλέπομεν (εἶπεν ὁ Διοπείθης). Ὅταν ἔλθῃ ἡ προσήκουσα ὥρα, θέλω φροντίσει ἵνα οἱ λογαριασμοί του ὑποβληθῶσιν εἰς αὐστηρὰν ἐξέτασιν, καὶ ἀπαιτεῖται νὰ ἦναι τιμιώτερος ἢ πανουργότερος ἁπάντων τῶν προκατόχων του, ἂν μέλλῃ νὰ ἀπαλλαγῇ τοῦ νὰ τὸν ἐμπεριπλέξωμεν. »

Ὁ Θουκυδίδης ἐμειδία διὰ τὰς ἁπλοϊκὰς ἐλπίδας τοῦ νέου πολιτικοῦ. « Νομίζω ὅτι θέλεις πεισθῇ ὅτι ἔχει καὶ ἀμφότερα ταῦτα τὰ προτερήματα, (εἶπε). Ὁπωσδήποτε ὅμως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα,... ὅταν ἔλθῃ ἐκείνη ἡ ὥρα, θέλω σὲ ὑποστηρίξει παντὶ τρόπῳ. Ἐν τοσούτῳ εἶμαι πάντοτε ἀκόμη τῆς γνώμης, ὅτι ἀσφαλέστατα ἐπιτυγχάνομεν τὸν σκοπόν μας διὰ τοῦ ὀστρακισμοῦ. Ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων εἶναι ἀψίκορος εἰς τοὺς εὐνοουμένους του, καὶ ἀρχίζει νὰ δυσπιστῇ εἰς τὰ εἴδωλα τῆς ἀγάπης του καθ' ἣν ἐποχὴν θαυμάζει καὶ λατρεύει αὐτὰ μάλιστα. »

« Ὁ ἐξοστρακισμὸς θὰ ἦτο ἀνεπαρκὲς μέτρον (ἀπήντησε μὲ σοβαρότητα ὁ Διοπείθης), ἂν δὲν δυνηθῶμεν νὰ κατορθώσωμεν τὴν ἐξορίαν τῆς ὅλης φατρίας. Οἱ πολιτικοὶ θεσμοὶ τῶν Ἀθηνῶν εὑρίσκονται εἰς στενοτάτην συνάφειαν μετὰ τῆς ἡμετέρας λατρείας, καὶ εἰς μάτην ἐλπίζομεν νὰ διασώσωμεν τοὺς θεσμούς μας, ἀφοῦ ἅπαξ ἀφήσωμεν νὰ προσβληθῇ ἡ λατρεία μας. Καὶ μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ Περικλέους... θέλουσι διαμένει ἐν ἐνεργείᾳ αἱ Σχολαὶ τοῦ Ἀναξαγόρου καὶ τῆς Ἀσπασίας, ἐν αἷς ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἐπιστημονικῶν συζητήσεων διδάσκεται ἡ ἀναιδεστάτη ἀθεΐα. Ἤμην παρὼν ἔν τινι τῶν τελευταίων διδασκαλιῶν τῆς Ἀσπασίας, ἐν ᾗ παρῆσαν ὅ τε Ἀναξαγόρας καὶ ὁ Περικλῆς, καὶ μεγάλως ἠγανάκτησα ἀκούων μὲ ποίας φράσεις ἀνέφερε τὰ ἱερώτατα τῶν θρησκευτικῶν ἡμῶν ἐθίμων, τὰ ὁποῖα ὡς πατροπαράδοτα καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς χρησοῖς τῶν ἀνθρώπων ἐσαεὶ ἐν μεγίστῃ τιμῇ ὑπάρξαντα ὤφειλον νὰ ἦναι καὶ ὑφ' ἡμῶν σεβαστὰ καὶ ἀνέπαφα. Ἡ φατρία αὕτη σκοπεῖ νὰ ἐγκαθιδρύσῃ ἀκατάληπτόν τινα ἀφηρημένην οὐσίαν, ἣν ἀποκαλεῖ Θεὸν, καὶ ἥτις, κατὰ τὰ δόγματα τῆς φατρίας ταύτης μηδὲν ἔχουσα σχῆμα ἢ σῶμα, θέλει, νομίζω, ἐξατμισθῇ τέλος ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τῆς φατρίας ταύτης εἰς καθαρὸν ἀνύπαρκτον Μηδέν. Τὸ δὲ Μηδὲν τοῦτο θέλει ἀντικαταστήσει ἐν τοῖς ἱεροῖς ἡμῶν ναοῖς τὰς σεπτὰς καὶ ἁγίας ἡμῶν Θεότητας. Ἂς λάβῃ ἅπαξ ὁ λαὸς γνῶσιν τῶν νεωτερισμῶν τούτων, καὶ θέλομεν ἰδεῖ τὰ ἀκαταλόγιστα δεινὰ ἐπακολουθήματα τῆς ἀθεΐας ταύτης. Ἐπὶ τοῦ

SISMANOGLIO MEGARO

παρόντος αἱ θυσίαι χρησιμεύουσι πρὸς διατροφὴν πλείστων πενήτων πολιτῶν. Ἂς λείψωσιν αἱ θυσίαι, . . . θέλουσι δὲ λείψει ἅμα ὑπερισχύσωσιν αἱ φιλελεύθεροι αὗται δοξασίαι . . . καὶ θέλετε ἴδει ὅτι μέγα μέρος τοῦ ἡμετέρου λαοῦ θέλει καταδικασθῆ εἰς δεινὴν πενίαν καὶ εἰς τὴν διάθεσιν παντὸς ὅστις δύναται καὶ θέλει νὰ ἀγοράζῃ τὰς πεποιθήσεις καὶ συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων. »

« Συλλογίσθητε δὲ καὶ τοῦτο, (εἶπεν ὁ Δρακοντίδης), ὅτι ὁ Πεισίστρατος ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς ἐξορίας του ὅπως βασιλεύῃ ἔτι τυραννικώτερον ἢ πρότερον. Ἀλλ' ὁ Περικλῆς δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ ἀνεύρῃ πρῶτον τὴν συνοδεύσουσαν αὐτὸν ἐκ τῆς ἐξορίας Θεάν· διότι ὁ λαὸς ἐπευφήμησεν ἤδη τὴν ἐρωμένην του ὡς Παλλάδα. »

« Δὲν εἶναι ἄπο σκοποῦ (ἐξηκολούθησε τὸν πρῶτον λόγον του ὁ Διοπείθης, ὅστις ἐφαίνετο ὅτι οὐδεμίαν σχεδὸν ἔδωκε προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους τοῦ διακόψαντος αὐτὸν Δρακοντίδου) τὸ ὅτι σχεδὸν καθ' ἑκάστην εἰς τὰς σχολὰς τῶν διδασκάλων τούτων συζητοῦνται ἐπιστημονικὰ ζητήματα. Ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀστρονομικῶν ἀνακαλύψεων ὑποβάλλεται εἰς ἀμφισβήτησιν ἡ θεία ἰδιότης τῶν οὐρανίων σωμάτων, καὶ προτρέπεται ὁ λαὸς νὰ βασανίζῃ τὸν νοῦν του μὲ ζητήματα, τὰ ὁποῖα οὐδέποτε θὰ κατανοήσῃ καὶ εἰς οὐδὲν θὰ τὸν ὠφελήσωσι. Ποίαν ὠφέλειαν θέλει προκύψει, εἰσαγομένων ἀνθρώπων ἐκ τῶν ἐργατικῶν τάξεων, καὶ γυναικῶν δὲ προσέτι, εἰς τοὺς λαβυρίνθους τῆς ἐπιστήμης, εἰμὴ τὸ νὰ παραμελῶσι τὴν ἐργασίαν των, νὰ ἐγκαταλιμπάνωσι τὸν καθ' ἑαυτὸ προορισμόν των, καὶ νὰ καταντῶσιν ἄχρηστα μέλη τῆς κοινωνίας . . . καταναλωταὶ, μηδὲν συντελοῦντες εἰς τὴν γενικὴν προαγωγήν; »

Ὁ Θουκυδίδης καὶ πάλιν ἐμειδία. « Ἐὰν ταῦτα χαρακτηρίζωσι τὰ ἄχρηστα μέλη τῆς κοινωνίας, φοβοῦμαι ἀναγκαζόμεθα νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τοιαῦτα ἄχρηστα μέλη τῆς κοινωνίας ἀριθμοῦμεν πλεῖστα ἐν τῇ ἰδίᾳ ἡμῶν αὐτῶν φατρίᾳ. Τί λέγεις, παραδείγματος χάριν, περὶ τοῦ Γλύκωνος καὶ τοῦ Ἑρμίππου; »

Ὁ Διοπείθης, στερεὰν ἔχων ἀπόφασιν νὰ μὴ παρεκκλίνῃ οὐδὲ ἴωτα ἐν ἀπὸ τῆς σειρᾶς τῶν στοχασμῶν του, δὲν ἔδωκεν ἀπάντησιν εἰς τοὺς λόγους τούτους, ἀλλ' ἐξηκολούθησε νὰ λέγῃ μὲ δυσαρεσκείας ἔκφρασιν.

« Ἴδετε πῶς ἡ Σπάρτη στηρίζεται, μόνον διότι οἱ νόμοι τοῦ Λυκούργου δὲν ἐπιτρέπουσιν οὐδένα νεωτερισμόν. »

« Καὶ ὅμως δὲν παύω ἀμφιβάλλων (εἶπε διακόψας καὶ δεύτερον τὸν Διοπείθην ὁ Θουκυδίδης) ἐὰν οἱ πολιτικοὶ θεσμοὶ τῆς Σπάρτης δύνανται νὰ ὦσι κατάλληλοι εἰς ἡμᾶς. Ἡ ἡμετέρα νομοθεσία, ἐπιτρέπουσα τὰς μεταῤῥυθμίσεις, προοδοποιεῖ ἡμῖν τὴν εἰς τὰς βελτιώ-

σεις ὁδόν· τὸ δὲ ἡμέτερον καθῆκον εἶναι νὰ προσέχωμεν μήπως ἀντὶ βελτιώσεων ἐξοκείλωμεν εἰς ἀπερισκέπτους νεωτερισμούς. »

« Καὶ πῶς θὰ κρίνωμεν τίνες εἰσὶν οἱ ἀπερίσκεπτοι νεωτερισμοὶ, ἅμα εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ὁδὸν τῶν μεταβολῶν; (ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Διοπείθης). Ὁ Ἀριστείδης κατήργησε τὸ τίμημα τῆς περιουσίας, ὁ Ἐφιάλτης περιώρισε τὴν ἰσχὺν τοῦ Ἀρείου Πάγου· καὶ τί ἐκερδήσαμεν ἐκ τούτων τῶν μεταβολῶν; . . . Κατηντήσαμεν εἰς τὸ νὰ συσκεπτώμεθα ἤδη πῶς νὰ ἀπαλλάξωμεν τὰς Ἀθήνας τοῦ αἴσχους νὰ προσκυνῇ ἑταίραν. »

« Εἶναι ἤδη πολὺ ἀργὰ τὸ νὰ ὁμιλῶμεν περὶ τούτων (εἶπεν ὁ Θουκυδίδης). Ὀφείλομεν νὰ ῥυθμίζωμεν τὴν διαγωγήν μας κατὰ τοὺς ὑπάρχοντας νόμους, καὶ νὰ ἀγωνιζώμεθα νὰ ὠφελώμεθα ὅσον τὸ δυνατὸν πλειότερον ἀπ' αὐτῶν. Διότι ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων ἠδύνατο νὰ ἦναι καὶ πολλῷ χειροτέρα. »

« Ὄχι χειροτέρα ἐκείνης πρὸς ἣν σπεύδομεν. Ἕκαστος νομίζει ἤδη τὸν ἑαυτόν του ἱκανὸν νὰ κυβερνᾷ τὴν πόλιν. Ὁ ἀρτοποιὸς παραμελεῖ τὸ φύραμά του, σχεδιάζων ἐν τῷ ἀλεύρῳ ἐπὶ τῆς τραπέζης του τὴν πορείαν ἣν ἔλαβεν ὁ στρατὸς ἡμῶν ἢ ὁ στόλος, καὶ ἐκφράζει γνώμην περὶ τῆς ἐπιδεξιότητος καὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν στρατηγημάτων καὶ τοῦ στρατηγοῦ. Χθὲς ἤδη ἤκουσα ἄνθρωπόν τινα ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του ἐκφραζόμενον πικρῶς περὶ τῆς ἥττης τοῦ Τολμίδου καὶ ἀναπτύσσοντα τοὺς λόγους, δι' οὓς ὁ Περικλῆς ἠναντιοῦτο εἰς τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην. Μόλις δὲ ἐπροχώρησα βήματά τινα περαιτέρω, καὶ ἤκουσα νεανίσκον, ξέοντα μάρμαρόν τι, καὶ συγχρόνως ἀποδεικνύοντα διὰ μαθηματικῶν λόγων, ὅτι ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη δὲν εἶναί τι πλέον εἰμὴ ὄγκοι ἐκ χώματος καὶ λίθων. Τέλος δὲ διεσχυρίζετο καὶ ἠγωνίζετο νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ πάτριος ἡμῶν μυθολογία οὐδὲν ἕτερον εἶναι εἰμὴ προτροπὴ πρὸς πᾶν εἶδος κακίας καὶ ἀκολασίας. Σοὶ βεβαιόνω ὅτι τὸν ἤκουον καὶ ἐσυμφώνουν πλεῖστοι μετ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι μεταξὺ τοῦ ῥυπαροῦ ὄχλου ἐγίνοντο πολλαὶ ἀναίσχυντοι παρατηρήσεις. Ηὐχόμην νὰ ἦσο παρὼν νὰ ἀκούῃς καὶ σὺ αὐτὸς ταῦτα· διότι, ὡς μοὶ φαίνεται, δὲν αἰσθάνεσαι ὅσον πρέπει ζωηρῶς τὸ ἐπικίνδυνον τῆς ἡμετέρας θέσεως. »

« Ἀπατᾶσαι εἰς τὴν περὶ ἐμοῦ κρίσιν σου, Διοπείθη. Τὸ αἰσθάνομαι ζωηρότατα, καὶ δι' αὐτὸ μάλιστα δὲν ἐγκρίνω τοιαῦτα μέτρα. Δέχομαι ὅτι καταργουμένων τῶν θυσιῶν θέλουσι ζημιωθῆ μερίς τις ὀκνηρῶν ἀνθρώπων. Πῶς ὅμως δὲν ἐννοεῖς, ὅτι ἡμεῖς, ἐπιτρέποντες νὰ γείνῃ τοῦτο, δυνάμεθα νὰ ἐπωφεληθῶμεν ἀπὸ τῆς δυσαρεσκείας, ἣν ἤθελεν ἐμποιήσει εἰς τὸν λαὸν ἡ μεταβολὴ αὕτη; Δὲν δύναμαι νὰ ὑποκριθῶ ὅτι ἔχω ἰδιάζοντά τινα ζῆλον περὶ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ

SISMANOGLIO MUSEUM

θεοῦ, ἢ καὶ περὶ σύμπαντος δμοῦ τοῦ Ὀλύμπου. Διότι ἤθελον ὑποκρίνεσθαι ἀνύπαρκτον πρᾶγμα. Οἱ θεοὶ ἀποτελοῦσι μέρος τι τῶν πολιτικῶν μας θεσμῶν, καὶ ἐπομένως εἶναι ἄξιοι παντὸς σεβασμοῦ. Ἰδοὺ τὸ πᾶν. »

« Μὰ τὴν ἀλήθειαν, Θουκυδίδη, μᾶς ἔγεινες καὶ σὺ μισὸς φιλόσοφος!... Μέρος τι τῶν πολιτικῶν μας θεσμῶν! καὶ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο νὰ ὑποχρεοῖ ἕκαστον χρηστὸν πολίτην εἰς ἀπεριόριστον σεβασμόν; Ἡ πόλις ἡμῶν ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτῶν δὲν ἀνετράφη, ἐμεγάλυνε καὶ ἤκμασε καὶ εὐτύχησε; καὶ οἱ Πέρσαι ἐν Δελφοῖς δὲν ἐτράπησαν εἰς φυγήν, μὴ δυνηθέντες νὰ ἀνθέξωσι, κατορρωδήσαντες διὰ τὴν δύναμιν τοῦ Φοίβου Ἀπόλλωνος; Δὲν παρεκκλίνω ἀπὸ τῆς τῶν θεῶν λατρείας, οἵαν αὐτὴν ἐτέλουν οἱ πρόγονοί μου, οὐδὲ δύναμαι νὰ ἐννοήσω τί καλὸν δύναται νὰ προκύψῃ ἀπὸ τῶν παρατόλμων συζητήσεων περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν πάντων. Καὶ ποῖος θὰ μᾶς ἀπελείπετο παρὰ τῷ λαῷ στήριγμα, ἂν ἐξηλείφετο ὁ τοῦ Ταρτάρου φόβος; »

« Ὁ τοῦ Ταρτάρου φόβος, πιστεύω, ποτὲ δὲν ἐπενήργησε μέγα τι (ἀπήντησεν ὁ Θουκυδίδης)· καὶ νομίζω ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτον τὸ νὰ ἀποβάλωσι μὲ τὸν καιρὸν πᾶσαν αὐτῶν τὴν σημασίαν καὶ τὸ κράτος αἱ τοιαῦται ἰδέαι. Πέποιθα, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ἡμετέρα μυθολογία ἀντικατέστησεν ἕτερόν τι ἀρχαιότερον καὶ εἰς ἀχρηςίαν καταντῆσαν σύστημα δογμάτων. Διότι σύστημα διαδέχεται σύστημα, ἕκαστον δὲ χρησιμεύει, ἐφ' ὅσον εἶναι κατάλληλον πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ ἔθνους. Ὁ Περικλῆς ἀπήλαυσεν ἀναντιῤῥήτως μέγα μέρος τῆς δημοτικότητός του, ὡς εὐφυέστατα κατανοήσας τὰς ἀνάγκας ταύτας καὶ ἀτρομήτως ἀποφασίσας νὰ συμμορφωθῇ πρὸς αὐτάς. Σᾶς εἶπον τὴν γνώμην μου περὶ τοῦ καταλληλοτάτου τρόπου τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιχειρήσεώς μας. Ἐὰν νομίζητε ὅτι δυνάμεθα νὰ καταφερθῶμεν δριμύτερον κατ' αὐτοῦ, δὲν θέλει σᾶς λείψει ἡ σύμπραξίς μου. Ἐν τοσούτῳ . . . δοκιμάσατε πρῶτον καὶ ἐξετάσατε καλῶς τὸ πεδίον, ἐφ' οὗ θέλετε ἐκστρατεύσει κατ' αὐτοῦ. Προσέξατε μήπως τῷ ἀνιδρύσωμεν λαμπρότερον καὶ στερεώτερον τὸν θρόνον, ἐπιχειροῦντες νὰ ἀνατρέψωμεν αὐτόν. Ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχονται δύο ἄνθρωποι, πρὸς οὓς ἐγὼ οὔτε κλίσιν κἀμμίαν αἰσθάνομαι, οὔτε ἐμπιστοσύνην ἔχω. Ἂς ἀπέλθωμεν ἐντεῦθεν. »

« Πῶς; πρὸς τὸν Γλύκωνα καὶ τὸν Ερμιππον; δύο ἐκ τῶν ἀρίστων συμφατριαστῶν μας, οἵτινες εἰς πᾶσαν περίπτωσιν μὲ διάπυρον ζῆλον ἀπεκδύονται εἰς τὸν ἱερώτερον τῶν ἀγώνων, καὶ διαπρέπουσιν εἰς τὰς τάξεις μας, ὁ μὲν διὰ τὴν πανάρχαιον εὐγένειαν καὶ τὰ πλούτη του, ὁ δὲ διὰ τὸ εὐτράπελον καὶ σαρκαστικὸν ὕφος του; Ἡ φατρία μας ἤθελε ζημιωθῆ τὰ μέγιστα, ἐὰν δὲν εἶχε τοὺς δύο

τούτους προμάχους! » εἶπεν ὁ Δρακοντίδης, λίαν παροξυνθεὶς διὰ τὴν περιφρόνησιν, τὴν ὁποίαν ὑπέδειξεν ὁ Θουκυδίδης ὡς πρὸς τοὺς δύο μακρόθεν προσερχομένους φίλους.

« Θὰ ἐλυπούμην τὰ μέγιστα ἐὰν τὸ πρᾶγμα εἶχεν οὕτως· » ἀπήντησεν ὁ Θουκυδίδης, μὲ ὕφος περιφρονήσεως καὶ δηκτικωτάτης εἰρωνείας κατὰ τῆς δυάδος τῶν προσερχομένων, ὡς προσβληθείσης τῆς φιλοτιμίας του ἐκ τῶν ὑπερβολικῶν ἐπαίνων, οὓς τοσοῦτον ἀφθόνως ἐξέφρασεν ὁ Δρακοντίδης περὶ τοῦ Γλύκωνος καὶ Ἑρμίππου. « Εἶναι ἀμφότεροι ὑπὲρ τὸ μέτρον ἔκδοτοι εἰς τὰς ἡδονάς, καὶ ὑπερβολικῶς ἐξημμένοι κεφαλαί, ὥστε δὲν δύνανται νὰ ὦσι χρηστοὶ καὶ συνετοὶ πολιτικοὶ ἄνδρες. . . . Ἀλλ' ἄγωμεν, Διοπείθη, ἀφήνοντες τὸν Δρακοντίδην δμοῦ μὲ τοὺς φίλους του. »

SISMANOGLIO MUSEUM

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ο ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΟΣ.

« Οὕτω! ἐγίνομεν αἰτία διακοπῆς συνδιασκέψεώς τινος· (εἶπεν ὁ Γλύκων, προσελθών). Τί λέγει ὁ Θουκυδίδης διὰ τὸν θρίαμβον τοῦ Περικλέους; Ὁ λαὸς κατήντησε τέλος πάντων μὲ τὰ σωστά του νὰ τὸν λατρεύῃ ὡς ἡμίθεον! »

« Ὁ Θουκυδίδης φρονεῖ ὅτι συμφέρει νὰ προβῶμεν περιεσκεμμένως καὶ κατὰ μικρόν. Θέλει νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ὀστρακισμοῦ. Ἐγὼ καὶ ὁ Διοπείθης ἐπροσπαθήσαμεν νὰ τὸν πείσωμεν νὰ μεταχειρισθῶμεν δραστικώτερα καὶ τολμηρότερα μέτρα. »

« Ἐκάμετε καλά! . . . Ἐγὼ καὶ ὁ Ἕρμιππος εἴχομεν πρὸ ὀλίγου τὴν αὐτὴν ὁμιλίαν. Ἠξεύρεις ὅτι ἔχομεν ἱκανὰς ἐλπίδας νὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀποδείξωμεν τὸν καλόν μας Φειδίαν καταχραστὴν τοῦ διὰ τὸ ἄγαλμα προσδιορισθέντος χρυσίου; »

« Τῷ ὄντι! σοὶ ἐκοινοποίησέ τι περισσότερον ὁ ἄνθρωπος, ὅστις πρό τινων ἡμερῶν σοὶ ἔδειξέ τινα ἴχνη; »

« Ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἔδειξα κάποια πολύτιμα ἴχνη (εἶπε γελῶν ὁ Γλύκων), ἠσθάνθη θαυμασίως δι' αὐτῶν ἐνισχυθὲν τὸ μνημονικόν του· καὶ . . . δὲν ἦτο ἡ διήγησίς του ἐπιδεξιώτατα εὐτρεπισμένη, Ἕρμιππε; »

« Οὕτως ἐπιδεξίως, ὥστε ἐλπίζω, τοὐλάχιστον ὁ Φειδίας νὰ μὴ γλυτώσῃ. Ἀλλ' ἔχομεν ἀνάγκην αὐστηροτέρων νόμων. Θὰ ἐπεχείρουν γενικὴν κατηγορίαν κατὰ συμπάσης τῆς συμμορίας, ἐὰν δὲν ἐφοβούμην μήπως δὲν λάβω τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων. Καὶ τότε, οὐχὶ μόνον τὰς χιλίας δραχμὰς δι' ἑκάστην διαδικασίαν ἤθελον καταδικασθῆ νὰ πληρώσω, ἀλλ' ἴσως καὶ νὰ ὑποφέρω καὶ μεγάλην τινὰ προσέτι ποινήν. Καὶ ὅμως ἤθελεν εἶσθαι ἐπιδεξιώτατον πολιτικὸν κατόρθωμα ἡ ἐπιψήφισις νόμου καταναγκάζοντος τοὺς ἀσεβεῖς εἰς τὸ νὰ σέβωνται τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν λατρείαν. »

« Εἶναι ἀρίστη ἰδέα αὕτη, Ἕρμιππε (εἶπεν ὁ Γλύκων)· ἀλλὰ ποῦ νὰ εὕρωμεν τὸν κατάλληλον ἄνθρωπον νὰ τὴν ἐκτελέσῃ; Ἐὰν ἐγὼ ἐπρότεινον τοιοῦτόν τι, οἱ ἀνάγωγοι συμπολῖταί μας ἤθελον μὲ περιπαίξει κατὰ πρόσωπον, ἀφοῦ ὅλοι γνωρίζουσιν ὅτι πολλὰ ὀλίγον μὲ μέλει διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Ὀλύμπου. »

« Νὰ σᾶς εἰπῶ τίς εἶναι ὁ κατάλληλος πρὸς τοῦτο ἄνθρωπος (εἶπεν ὁ Δρακοντίδης). Τοιοῦτον κατάλληλον ἄνθρωπον ἔχομεν τὸν Διοπείθη. Κατὰ καλὴν συγκυρίαν εὑρίσκεται εἰς πραγματικὸν παροξυσμὸν θρησκομανίας καὶ πατριωτισμοῦ, τὸ δὲ πομπῶδες ὕφος τῆς ἀπαγγελίας του ἔχει τοιαύτην τινὰ εἰλικρινείας ἔμφασιν, ὥστε θὰ κατορθώσει νὰ καταπείσῃ τὸν λαόν. Τὴν στιγμὴν ταύτην εἶναι πληρέστατα πεπεισμένος, ὅτι τυφλοῖς ὄμμασι τρέχομεν πρὸς τὸν ὄλεθρον, καὶ ὅτι δυνάμεθα νὰ σωθῶμεν μόνον δι' ἐπανακάμψεως εἰς τὸ πανάρχαιον σύστημα, τὸ ὁποῖον ὑπέσκαψαν ὁ Ἀριστείδης ἤδη καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς. Αὐτὸς καὶ ὁ Θουκυδίδης συναπῆλθον διὰ νὰ συσκεφθῶσι περὶ τῆς πορείας, ἣν συμφέρει νὰ βαδίσωσι. Θὰ τοὺς κοινοποιήσω τὴν πρότασίν σου, Ἕρμιππε· διότι μοὶ φαίνεται ὅτι θέλει ἐπιφέρει εὐτυχέστατον ἀποτέλεσμα. »

« Καλῶς θέλεις πράξει· εἰπὲ δὲ πρὸς τούτοις αὐτοῖς, ἐὰν μέλλωσι νὰ προτείνωσι νόμον τιμωροῦντα τὴν ἀσέβειαν, ὅτι ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης θέλω ἀρχήσει αὐστηρὸν βίον, ὥστε ἐντίμως νὰ δύναμαι νὰ καταδιώκω πάντα, ὅσις ἤθελεν εἶσθαι ὀλιγώτερον ἐμοῦ εὐσεβής. Ἡ πρώτη δὲ θεοσεβής μου πρᾶξις θέλει εἶσθαι σήμερον τὸ νὰ κάμω δαψιλεῖς σπονδὰς εἰς τιμὴν τοῦ Βάκχου. Τί λέγεις, Γλύκων; Ἡ δὲ μετὰ ταύτην δευτέρα θεοσεβής μου πρᾶξις θέλει εἶσθαι . . . τὸ νὰ συγγράψω κωμῳδίαν διὰ τὰ ἐλευσόμενα Διονύσια· τρίτον δὲ καθῆκόν μου ἱερὸν ἀναλαμβάνω τὸ νὰ ἀφιερωθῶ ἰδιαζόντως εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ υἱοῦ της, ὥστε ἐλπίζω νὰ καταντήσω τοιουτοτρόπως ἄνευ ἀμφισβητήσεως ὁ εὐσεβέστατος ἐν Ἀθήναις ἀνήρ. »

Μακρὸς καὶ ἄσβεστος γέλως καὶ τῶν τριῶν συνώδευσε τὸν ἀστεϊσμὸν τοῦτον. « Εἶσαι εἰς ἀρίστην διάθεσιν, Ἕρμιππε· (εἶπεν ὁ Δρακοντίδης). Ἡ κωμῳδία σου θέλει ἐπαινεθῆ. Μὴ φεισθῇς ὅμως τοῦ Ἄρχοντός μας. »

« Μὴ σὲ μέλῃ. . . καὶ ὅταν τὸν ἀποκαταστήσωμεν γελοῖον, ἐκερδήσαμεν τὸ ἥμισυ. Ἀλλὰ, δι' ἀγάπην τῶν θεῶν, κάμε νὰ ἐπιψηφισθῇ νόμος τιμωρῶν τὴν ἀσέβειαν, ὅπως ἀρχήσω τὸ ἔργον μου. Πήγαινε νὰ προφθάσῃς τοὺς φίλους μας ἐκεῖ, καὶ κύτταξε τί θὰ κατορθώσεις. Ἐλθὲ αὔριον πρός με διὰ τὸ δεῖπνον· θὰ ὁμιλήσωμεν τότε ἐκτενέστερον. Θὰ ἦναι ἐκεῖ καὶ ὁ Γλύκων μετά τινων ἄλλων φίλων». Ὁ Γλύκων ἐθεώρει ἐπί τινα χρόνον τὸν ἀποχωροῦντα. Εἶτα δὲ ἠρώτησε μετ' ἀδιαφορίας τὸν Ἕρμιππον, ἂν θέλῃ νὰ τὸν συνοδεύσῃ εἰς τὸν Πειραιᾶ, διὰ νὰ παρατηρήσωσιν ὁμοῦ τί ἰχθῦς ἔφερον εἰς τὴν ἀγοράν. »

SISMANOGLIO MEGARO

« Νὰ ὑπάγω πεζὸς ἕως εἰς τὸν Πειραιᾶ; . . . εὐχαριστῶ! . . . νὰ περιπατήσω διάστημα τοσούτων σταδίων; Ὡραιότατον πρόγευμα μοὶ προτείνεις! »

« Καὶ διὰ τί ὄχι; Τί θὰ κάμῃς ἐδώ; »

« Θὰ ὑπάγω εἰς τὸ Λύκειον, νὰ ἴδω ἐκεῖ τοὺς καλοὺς νεανίσκους. Εἶδον χθὲς ἐπιγεγραμμένον εἰς τοὺς τοίχους *Λυσίας ὁ καλός*! ἂς ἴδωμεν ἂν ἦναι ἄξιος τῆς φήμης του. »

« Δὲν ἠμπορῶ νὰ σὲ συνοδεύσω. Ἔχω ἄλλας ὑποθέσεις. »

« Ποίας; τὴν μετὰ τῆς Ἱππαρήτης δολοπλοκίαν σου; . . . Τί μὲ κυττάζεις μὲ τοσαύτην ἔκπληξιν; Νομίζεις, δὲν ἤκουσα τὸ «Αὔριον» τὸ ὁποῖον ἐπρόφερε χθὲς κυρία τις μὲ τοσαύτην βεβαιότητος ἔμφασιν; »

« Ὤ! αὕτη ἡ ὑπόθεσις προσδιωρίσθη δι' ἄλλην ὥραν ἀργότερα (εἶπεν ὁ Γλύκων γελῶν). Ἤδη δὲ ἔχω σπουδαιοτέραν ἄλλην ὑπόθεσιν. Ἀλλ' εὑρίσκω μόνος τὸν δρόμον μου, ὕπαγε καὶ σὺ εἰς τὸ ἰδικόν σου μέρος. Ἐνταμονόμεθα αὔριον τὸ ἑσπέρας. » Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔστρεψε τὰ νῶτα πρὸς τὸν φίλον του καὶ διεύθυνε τὰ βήματά του πρὸς τὸν Πειραιᾶ. . .

Ὁ Πειραιεὺς ἦτο τὸ κέντρον τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου. Πλοῖα ἐξ ἁπάντων τῶν μερῶν τῆς οἰκουμένης, ὁμοιάζοντα τὰ ἰταλιστὶ λεγόμενα *Σπερονάρο*, ὅσις εἶναι ὁ τύπος τοῦ ἀρχαίου ἐμπορικοῦ πλοίου, ἐπλήρουν τὸν λιμένα. Εἰς τὸ παράλιον καὶ εἰς ἰδιαίτερα ξενοδοχεῖα κατεσκήνουν ναῦται ἐξ ἁπάντων τῶν ἐθνῶν, διατρίβοντες τὸν καιρόν των εἰς παντοίας διασκεδάσεις. Ἔστιν ὅπου δὲ καὶ πλοίαρχοί τινες πλοίων, ἤδη φορτωθέντων, συνεκάλουν τοὺς ἀνθρώπους των, προτρέποντες αὐτοὺς νὰ ἐπωφεληθῶσιν ἀπὸ τοῦ οὐρίου ἀνέμου. Ἔβλεπε δέ τις αὐτοὺς, συνωθουμένους πρὸς τὰ πλοῖά των, διὰ σειρᾶς ἁλιέων, πωλούντων τοὺς παντοίους ἰχθῦς των. Εἰς ἕτερόν τι μέρος τοῦ λιμένος εἶχεν ἀράξει νεωστὶ πλοῖόν τι, φορτωμένον σῖτον, στίφη δὲ ἀχθοφόρων περιέμενον νὰ βοηθήσωσιν εἰς τὴν ἐκφόρτωσίν του. Εἰς ἕτερον δὲ πάλιν μέρος περιεδιάβαζον πλουσίως ἐνδεδυμένοι ἀργοί τινες ἄνθρωποι, ἀγοράζοντες Μηδικὰ ὑφάσματα παρὰ τῶν πλοιάρχων. Γαστρίμαργοι δέ τινες, ὅπως προλάβωσιν ἑτέρους, ἠγόραζον ἐπὶ ἀδρᾷ τιμῇ τὰ σπάνια καὶ νοστιμώτατα προϊόντα ξένων τόπων. Οἱ τὰς σπανιότητας συλλέγοντες παρετήρουν πιθήκους, ψιττακοὺς καὶ ἕτερα κελαδιστικὰ πτηνά. Πλησίον δὲ χαμηλοῦ παραπήγματος τέλος πάντων, οὐχὶ μακρὰν τῆς ἀκτῆς, ἵστατο σωματέμπορος, προσκαλῶν τοὺς διαβαίνοντας νὰ ἴδωσι τὴν πραγματείαν του.

Ἅμα εἶδε τὸν Γλύκωνα, προσεφώνησεν αὐτὸν ἐξ ὀνόματος ὁ σωματέμπορος. « Εὐγενέστατε! (εἶπεν)· ἔχω ἐνταῦθα ἐκλεκτὰ κομμάτια. Θέλεις νὰ παρατηρήσῃς ἐὰν εὑρίσκῃς τι τῆς ἀρεσκείας σου;

Ἔχω δύο νέα κοράσια ἐκ Χαιρωνείας, τὰ ὁποῖα ἂν δὲν δυνηθῶ νὰ πωλήσω ἐνταῦθα, σκοπῶ νὰ τὰ ὑπάγω εἰς τὸν Σατράπην τῶν Σάρδεων. Κάνεις εἰσέτι δὲν τὰ εἶδε. Δὲν ἐπιθυμεῖς νὰ τὰ παρατηρήσῃς, εὐγενέστατε; Ἢ χρειάζεσαι κανένα ῥωμαλέον δοῦλον διὰ κανὲν ὑποστατικόν σου; Ἔχω τρεῖς τέσσαρας τοιούτους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους θέλεις μείνει εὐχαριστημένος. Ἢ μήπως θέλεις κανένα ἐπιδέξιον ἐργάτην ἐξ Αἰγύπτου; . . . Ἢ . . . Αὐθέντα μου, εἶναι περιττὸν νὰ κυττάξῃς ἀλλοῦ, δὲν ἔχει ἄλλος εἰς ὅλην τὴν ἀγορὰν δούλους, καὶ δύναμαι νὰ σὲ βεβαιώσω ὅτι οἱ ἰδικοί μου εἶναι ἐξαίρετοι. »

« Δὲν χρειάζομαι δούλους (εἶπεν ὁ Ἀθηναῖος)· ἴσως ὅμως . . . »

« Ἴσως ἐπιθυμεῖτε, ἐκλαμπρότατε, νὰ ἐκλέξητε διὰ λογαριασμὸν κανενὸς φίλου σας; Ἔχω κοράσιόν τι, παῖζον οὕτω θαυμασίως τὴν κιθάραν, ὥστε τὴν πωλῶ σχεδὸν χάρισμα διὰ τριάκοντα μνᾶς. Ὅσον δι' οἰκιακὰς ἐργασίας ἔχω τινὰς, τὰς ὁποίας πωλῶ διὰ τρεῖς μνᾶς. Ἀνδρῶν δὲ καὶ νεανίσκων ἔχω τιμοκατάλογον ἀπὸ πεντήκοντα δραχμῶν μέχρι δέκα μνῶν. Δὲν θέλεις νὰ τοὺς παρατηρήσῃς, εὐγενέστατε; »

« Σοὶ εἶπον ὅτι δὲν ἔχω ἀνάγκην τῶν δούλων σου· ὅμως. . . »

« Ἔχετε τὴν εὐχαρίστησιν, ἡ Ὑψηλότης σας, νὰ ἴδητε τρυφερὸν νεανίσκον, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει τὸν ὅμοιόν του κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τοὺς ὡραιοτάτους χαρακτῆρας τοῦ προσώπου; Τὸν ἀπεπλάνησα ἐν Εὐβοίᾳ (ἐπρόσθεσε σιγανωτέρα τῇ φωνῇ)· ἤθελεν εἶσθαι ἄριστος οἰνοχόος τοῦ Διός. »

« Νὰ σὲ εὕρῃ τὸ κακὸν, ὀχληρὲ, ἀδόλεσχε! δὲν τελειόνεις ποτέ; (ἐκραξεν ἀνυπόμονος ὁ Γλύκων). Ἄφες με νὰ σοὶ λαλήσω μυστικόν τι. (Ὁ σωματέμπορος ἐπλησίασε.) Εἶσαι Μεγαρεὺς, ἂν δὲν ἀπατῶμαι. »

« Εὐγενέστατε, εἶμαι γεννημένος ἐν Ῥόδῳ. »

« Καὶ ὅμως κατοικεῖς εἰς Νίσαιαν, καὶ ἐὰν δὲν τὸ γνωρίζῃς ἤδη, μάθε το παρ' ἐμοῦ, ὅτι θὰ σὲ ἐμποδίσωσι νὰ πωλήσῃς ἐνταῦθα τὰ δίποδα κτήνη σου. Δὲν ἠξεύρεις ὅτι ἀπὸ τῆς σφαγῆς τῶν Ἀθηναίων φρουρῶν, τοὺς ὁποίους ἐφόνευσαν οἱ συμπολῖταί σου, διεκόπη ἡ κοινωνία μεταξὺ τῶν δύο πολιτειῶν; »

« Εὐγενέστατε, σοὶ ὁρκίζομαι ὅτι δὲν εἶμαι γεννημένος Μεγαρεὺς, καὶ ὅτι κανὲν μέρος δὲν ἔλαβον εἰς τὴν ἐπανάστασιν. Ἤμην κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐν Κύπρῳ, καὶ ἐκεῖθεν ἔρχομαι ἤδη. »

« Ἠμπορεῖ νὰ ἦναι ὅπως θέλεις· ἀλλὰ δὲν θὰ ἐξετάσωσι πολὺ περὶ τοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς σου. Σὲ γνωρίζουσι πολλοὶ ὡς Μεγαρέα, καὶ σήμερον μάλιστα τὸ πρωῒ ὁ δοῦλός μου Παφλαγὼν μοὶ ἀνήγγειλεν ὅτι ἦλθεν ὁ Μεγαρεὺς σωματέμπορος. Τὸ φορτίον σου ἀπόλλυται· περὶ τούτου ἔσο ὑπερβέβαιος. »

SISMANOGLIO

« Εὐγενέστατε, τοῦτο θὰ ἦτο ὁ ὄλεθρός μου. Συγχώρησόν μοι νὰ σὲ καθικετεύσω νὰ μὲ προστατεύσῃς. »

« Τοῦτο θέλω, καὶ διὰ τοῦτο ἦλθον· ἀποσύρθητι μετὰ τοῦ φορτίου σου εἰς τὸ πλοῖόν σου, ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον, καὶ πρόσεξε νὰ ἀποπλεύσῃς ἐντεῦθεν πρὶν ἢ σὲ ἐννοήσωσιν· ὅταν δὲ φθάσῃς εἰς ἀσφαλὲς μέρος, περίμενε πλησίον δύο ἡμέρας. Θὰ σοῦ παραχωρήσω δύο τρεῖς ἀργυρωνήτους δούλους, τοὺς ὁποίους σοῦ τοὺς χαρίζω, ὅπως σὲ ἀποζημιώσω διὰ τὸν κόπον τῆς ἀπαγωγῆς, ἂν ἔχῃς τόλμην. »

« Δὲν θὰ μὲ εὕρῃς δειλὸν, εὐγενέστατε. Θέλεις νὰ μοὶ ἐξηγήσῃς καλήτερα τὸ πρᾶγμα; Εἶμαι εἰς τὰς προσταγάς σου. »

« Σήμερον τὸ ἑσπέρας θὰ λάβῃς λεπτομερεστέρας πληροφορίας. Νὰ εὑρεθῇς ἅμα ἀρχίσῃ νὰ σκοτεινιάζῃ ἐνταῦθα εἰς τὸ παράπηγμά σου. Ὁ Παφλαγών μου θὰ σοὶ φέρει τὰς ὁδηγίας πῶς νὰ φερθῇς. Ἔχεις ἀνάγκην ἓξ ἢ ἑπτὰ καλῶς ὡπλισμένων ῥωμαλέων ἀνδρῶν, οἵτινες νὰ ὦσιν ἕτοιμοι μὲ ἓν πλοιάριον. Ποῦ καὶ πότε θὰ σοῦ τὸ εἰδοποιήσω. Λαμβάνεις τόν τε προσάγοντα καὶ τοὺς προσαγομένους, καὶ πρὶν ξημερώσῃ κάμνεις νὰ μὴ φαίνηται πλέον τὸ πλοῖόν σου ἐκ τοῦ λιμένος. Παρὰ τῷ προσάγοντι θὰ εὕρῃς βαλάντιον πλῆρες χρυσοῦ, περιέχον τὴν πληρωμήν σου διὰ τὸν κίνδυνον τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀπάγαγε πάντας τοσοῦτον μακρὰν, ὥστε νὰ μὴ ἀκούσω πλέον τὶ περὶ αὐτῶν, καὶ πλέον μὴ πατήσῃς εἰς τοῦτον τὸν λιμένα. Λαμβάνεις ἄγραν ἀῤῥένων τε καὶ θηλέων, ἥτις θὰ σὲ ἀποζημιώσει ὑπὲρ τὰς ἐλπίδας σου. »

« Πῶς δύναμαι νὰ σοὶ ἀποδείξω τὴν εὐγνωμοσύνην μου, εὐγενέστατε; (ἀνέκραξεν ὁ σωματέμπορος, τρίβων τὰς χεῖρας). Δύο κοράσια καὶ δύο ἄῤῥενα εἶπες; Μὰ τὸν Ἑρμῆν! μῆνας ἔχω νὰ κάμω τοιαύτην ἄγραν. »

« Δύο κοράσια καὶ τρεῖς ἄνδρας, ἐξαίρετέ μου πλοίαρχε, διότι συναριθμεῖται καὶ ὁ Παφλαγών μου. Πλὴν κύτταξε καλά. . . πώλησέ τον εἰς μακρυνὸν μέρος. . . μὲ ἐννόησας; »

« Πληρέστατα, πληρέστατα, εὐγενέστατε. Δὲν ἐξετάζω ὅ,τι δὲν ἀνήκει εἰς τὸ ἐπάγγελμά μου. Λαμβάνω δούλους, ὅθεν δύναμαι, αἱ Σάρδεις δὲ καὶ ἡ Καρχηδὼν τοὺς ἀγοράζουσι προθυμότατα καὶ ἐπικερδέστατα δι' ἐμέ. Ἀφοῦ, ὡς λέγεις, ἐξεδόθη τοιοῦτος νόμος ἐν Ἀθήναις, εἶναι ἀνάγκη εἰς τὸ μέλλον νὰ ἀποφύγω τὸν Πειραιᾶ. Ὑγίαινε καὶ εὐτύχει, εὐγενέστατε! »

« Καὶ σὺ αὐτὸς ὡσαύτως, ἐξαίρετέ μου ἀνθρωποκτηνέμπορε. Ἐὰν σὲ καταδιώξωσιν, ὁ Παφλαγών μου ἔχει Στεντορείαν φωνήν· ὅθεν θὰ κάμεις ἄριστα νὰ λάβῃς τὰ μέτρα σου, ὅπως μὴ τῷ ἐπιτραπῇ νὰ δώσῃ εἴδησιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους. »

« Εὐγενέστατε, εἶμαι ἐντελέστατος εἰς τὸ ἐπάγγελμά μου. Μὴ σὲ μέλῃ διόλου· δύνασαι νὰ μὲ ἐμπιστευθῇς πληρέστατα. » Ἀμφότεροι ἀντήλλαξαν βλέμμα, δεικνύον ἀλλήλοις, ὅτι συνενοήθησαν.

Ὁ σωματέμπορος ἐθεώρει τὸ σχῆμα τοῦ ἀπερχομένου εὐγενοῦς καὶ μύρων ὄζοντος Ἀθηναίου μὲ ὄμματα ἀρίστου πραγματογνώμονος, ἐκτιμῶντα ἐπαξίως ἕκαστον αὐτοῦ μέλος καὶ ἕκαστον κίνημα. « Ὡραῖον κομμάτιον ἀνδρὸς, ὁποῖον ἐπιθυμεῖ τις νὰ ἔχῃ μόνον διὰ τὴν ἐν Καρχηδόνι ἀγοράν! » ἀνέκραξε, παρατηρῶν τὸ ἐλεύθερον βάδισμα τοῦ ἐν γυμνασίοις ἐξησκημένου Ἀθηναίου. « Ζωὴ καὶ ῥώμη ἄνευ ὑπερβολικοῦ πάχους· πλατὺς τοὺς ὤμους, στενὸς τὰ ἰσχία. Τριάκοντα μναῖ ἐξήρχοντο ἀπὸ τοιοῦτον ἄνδρα. . . Ὢ ὁποῦ νὰ σέ! . . . Λεπτοφυὴς ὑπόθεσις αὕτη, ὡς φαίνεται, ἣν ἀρτίως μὲ παρήγγειλε. Ὁ Παφλαγὼν εἶναι ἀνάγκη νὰ μὴ ἐκστομίσῃ κἄποια συμβάντα. . . ναί! ναί! ἐννοῶ. . . τὸ χρυσοῦ πλῆρες βαλάντιον, διὰ νὰ μὲ ἀποζημιώσῃ διὰ τὰς ζημίας μου. . . Ἄριστα, ἄριστα, εὐγενέστατε Ἀθηναῖε! Εἴθε νὰ ἀπήντων καθ' ἑκάστην τοιαύτην ἐργασίαν! » Μὲ τοὺς διακοπτομένους τούτους λόγους, καὶ ἔστιν ὅτε ἀναμεταξὺ μὲ ἐγκάρδιον γέλωτα, ἀπεσύρθη τὸ κάθαρμα εἰς τὸ παράπηγμά του.

Ἐν τοσούτῳ δὲ ὁ Γλύκων εἶχεν ἐπιστρέψει εἰς Ἀθήνας. Ἡ τύχη ἐπέβλεψεν εὐνοϊκῶς πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων του, ὅθεν τὸ βάδισμά του ἦν ἐλαφρότερον καὶ ἡ κεφαλή του πλέον ἀνωρθωμένη, ἀναλογιζομένου τὴν σχεδὸν κατορθωθεῖσαν ἐκδίκησίν του. Παρῆλθε, μόλις ἀσπασάμενος μικρὸν τοὺς ἐν τῇ παλαίστρᾳ ἀργοὺς, ἀκούων μετ' ἀδιαφορίας αὐτοὺς διηγουμένους περὶ τούτου ἢ ἐκείνου τῶν ἐντὸς τῆς παλαίστρας, ὥστε οἱ φίλοι του τὸν ἔσκωπτον, λέγοντες αὐτῷ μεγάλῃ τῇ φωνῇ, ὅτι κατέστη πλέον κατάδηλος ἡ σταθερά του ἀπόφασις νὰ μιμηθῇ τὸν Περικλέα.

« Ἔχετε ἄδικον! εἴπατε κάλλιον, ὅτι ὁ Περικλῆς μιμεῖται ἐμέ! (ἀνταπήντησε γελῶν ὁ Γλύκων). Μάλιστα τὸ στῖφος τῶν κορασίων του εἶναι περισσότερον, ἀφ' ὅσον ἐγὼ ὀρέγομαι· καὶ ἐνῷ αὐτὸς περνᾷ τὸν καιρὸν τῆς ἀργίας του μὲ οὕτως εὐφρόσυνον τρόπον, ἔχω ἐγὼ ἀπόφασιν νὰ ἀφιερώσω τὸν καιρόν μου εἰς τὴν περὶ τῶν συμφερόντων τῆς πόλεως μέριμναν. »

« Ἄριστα! ἄριστα, Γλύκων! » ἔκραξαν πολλὰ συγχρόνως στόματα· « θὰ σὲ ἐκλέξωμεν τὸ ἐπιὸν ἔτος στρατηγόν μας, καὶ μετὰ σοῦ θέλομεν συνεκστρατεύσει εἰς Λακωνίαν, ὅπου θὰ ἀγρεύσομεν ὡραῖα κοράσια καὶ νεανίσκους ἕως οὗ νὰ χορτάσωμεν. Αὐτὴν δὰ τὴν τέχνην τὴν γνωρίζεις ἄριστα! »

« Τὰ κοράσια τῆς Λακωνίας εἶναι λίαν ἀτίθασσα δι' αὐτόν τε καὶ διὰ σὲ, Ἀρχέστρατε! (ἔκραξεν ὁ Γλαύκων), μὴ καταπιάνεσθε μὲ

αὐτά. Ὀλίγον μόνον εἶναι καλήτερα τῶν κορασίων τῆς Σκυθίας, τὰ ὁποῖα ἄλλως τις δὲν δύναται νὰ κυριεύσῃ, εἰμὴ νικῶν αὐτὰ εἰς τὴν πάλην. Ναὶ, ἄνερ μου! Εἶναι κάλλιόν σου ἐξησκημένα εἰς τὸ παλαίειν! . . . Χοῦ! καλήτερα ἤθελον νὰ πιασθῶ μὲ ἀγρίαν γαλῆν, παρὰ μὲ κοράσιον τῆς Λακωνίας. »

Ὁ Γλύκων ἀποσπασθεὶς ἐκεῖθεν, ἁπάντων γελώντων, ἔσπευσε μὲ ταχέα βήματα οἴκαδε. Φθάσας δὲ εἰς τὴν κατοικίαν του, ἀπεσύρθη εἰς τὸ δωμάτιόν του, καὶ ἐπροσκάλεσε τὸν Παφλαγόνα του. « Πῶς ὑπάγει ἡ ὑπόθεσίς μας; » ἠρώτησε τὸν δοῦλόν του εἰσελθόντα.

« Ἐξαίρετα, εὐγενέστατε! Διηγήθην εἰς τὸν Εὐάγριον περὶ τῶν θαυμασίων νέων πτηνῶν, τὰ ὁποῖα σήμερον τὴν πρωΐαν ἠγόρασεν ὁ Πυριλάμπης παρὰ τοῦ Φοίνικος πλοιάρχου· ὁ δὲ Εὐάγριος τοσοῦτον ἠρέθισε τὴν περιέργειαν τῆς δεσποίνης του καὶ τῶν κορασίων της, ὥστε ἀπεφάσισαν νὰ τὰ ἴδωσι. Συνήθως μὲ τὰς γυναῖκας ἐξέρχονται ὁ Εὐάγριος καὶ ὁ Νικάνωρ. Κατ' εὐτυχίαν ὅμως ὁ Νικάνωρ ἐστραβοπάτησε καὶ ἔβλαψε τὸν πόδα του, ὥστε δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος· ὁ δὲ Σωσίας εἶναι λίαν ἠλίθιος, ὥστε θὰ ἦναι ὡς νὰ μὴ ἦτο. Τὴν ὥραν ταύτην ἐπῆγεν εἰς τοῦ Πυριλάμπους διὰ νὰ δώσῃ εἴδησιν καὶ προσδιορισθῇ ἡ ὥρα τῆς ἐπισκέψεως, καὶ ἐπανελθὼν θέλει μοὶ ἀναγγείλει τὰ πάντα. »

« Ἔπραξας ἐξαίρετα! Ἤδη δὲ ἄκουσε! Ὡμίλησα σήμερον τὸ πρωΐ μετὰ τοῦ Μεγαρέως. Θὰ ἔχει ἕτοιμον μὲ τὸ ἀνῆκον πλήρωμα πλοιάριόν τι εἰς τὸ μέρος, ὅπερ θὰ τῷ δείξῃς. Σὲ περιμένει ἀπόψε ἅμα σκοτεινιάσῃ εἰς τὸ παράπηγμα τῶν ἀργυρωνήτων του δούλων. Ἡ οἰκία τοῦ Πυριλάμπους εἶναι τοσοῦτον πλησίον τῆς θαλάσσης, ὥστε ἂν κατώρθωνεν ὁ Εὐάγριος, νὰ ἑλκύσῃ μερικὰ τῶν κορασίων εἰς τὸν κῆπον μακρὰν τῆς ἄλλης συνοδίας. . . διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐλπίσωμεν νὰ ἑλκύσωμεν τὴν ἰδίαν Ἀσπασίαν. . . οἱ ἄνθρωποι τοῦ Μεγαρέως δύνανται νὰ τὰ ἀπαγάγωσι διὰ τῆς πρὸς τὴν θάλασσαν θύρας τοῦ κήπου, καὶ νὰ τὰ ἐπιβιβάσωσι διὰ τῆς βίας εἰς τὸ πλοιάριον πρὶν ἢ ἐννοήσῃ κανείς. Ἀγόρασον ψιττακὸν, πίθηκα ἢ τοιοῦτόν τι, καὶ περίμενε μὲ τὰ ἀγορασθέντα ταῦτα σπάνια ζῶα ἔξω τῆς θύρας τοῦ κήπου, διὰ νὰ τὰ ἑλκύσῃς νὰ ἐξέλθωσι τῆς θύρας. Κρύψε δὲ προηγουμένως τὸν Μεγαρέα καὶ τοὺς ἀνθρώπους του εἰς κατάλληλόν τι μέρος ἐκεῖ πλησίον, καὶ φρόντισε νὰ εὑρίσκωνται πρόχειρα παχέα τινα ἐπικαλύμματα καὶ ἐπανωφόρια, διὰ νὰ τὰ ῥίψητε ἐπὶ τὰς κεφαλάς των καὶ νὰ τὰ ἐμποδίσητε νὰ φωνάξωσι. Τοιουτοτρόπως θέλουν κατορθώσει νὰ τὰ ἐπιβιβάσωσιν εἰς τὸ πλοιάριον πρὶν ἢ ζητηθῶσι. Θὰ σοὶ δώσω βαλάντιον πλῆρες χρυσῶν νομισμάτων, διὰ νὰ καλοπληρώσῃς τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ πρᾶγμα θὰ νομισθῇ βιαιοπραγία

τῶν Μεγαρέων. Ὁ Εὐάγριος δὲ ἠμπορεῖ ἔπειτα νὰ εἰπῇ, ὅτι παρετήρει τὸν ψιττακόν σου ἐνῷ ἥρπαγησαν τὰ κοράσια, καὶ ἔπειτα ἔδραμε μαζύ σου εἰς τὸ παράλιον, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ συνεργήσητε εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ὑπὸ τῶν πειρατῶν ἁρπαγέντων κορασίων. Τὸ πρᾶγμα λοιπὸν θὰ φανῇ ὅλως διόλου πιθανὸν, ἂν μόνον καὶ οἱ δύο σας ἦσθε προσεκτικοὶ καὶ ἐκτελέσητε ἀκριβῶς τὰς διαταγάς μου » εἶπεν ὁ Γλύκων, ἀποπερατώσας τὸν λόγον του μὲ ἐπιχαιρέκακον γέλωτα.

Καὶ ὁ Παφλαγὼν δὲ ὡσαύτως ἐγέλα, καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ ἐμελέτα νὰ κρατήσῃ δι' ἴδιόν του λογαριασμὸν τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἐν τῷ βαλαντίῳ εὑρεθησομένων χρυσῶν νομισμάτων.

ΠΑΡΕΚΒΑΣΙΣ ΠΡΩΤΗ.

Παρεκβαίνοντες ἤδη μικρόν τι ἐκ τῆς ἡμετέρας διηγήσεως, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ἐνθυμίσωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, ὅτι τὸ ἐθνικὸν τοῦτο μυθιστόρημα, καί τοι περιγράφον χαρακτῆρας καὶ πράγματα ἀρχαιοτάτης Ἑλληνικῆς ἐποχῆς συμφωνότατα πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, ὡς θέλει ἀποδειχθῇ ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ συγγράμματος καὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ τέλει αὐτοῦ προστεθησομένων φιλολογικῶν σημειώσεων καὶ παραπομπῶν εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς, ἐξ ὧν ἐλήφθη ἅπασα ἡ ὕλη αὐτοῦ, φαίνεται ὅμως ἐν πολλοῖς ὡς νὰ ἐγράφη ἐπὶ τῇ προθέσει νὰ χαρακτηρίσῃ καὶ τὴν πρὸ μικροῦ καὶ ἤδη ἐνεστῶσαν ἐποχήν. Εἶναι δὲ καὶ τοῦτο οὐχὶ σμικρὰ ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ἐσμὲν ὄντως ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων ἐκείνων Ἑλλήνων, μελετῶντες δὲ τὰ τὸ πάλαι εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν συμβάντα, οὐχὶ ὀλίγον θέλομεν συνετισθῇ ὅπως ἀποφεύγωμεν τοῦ λοιποῦ τοὺς δεινοὺς σκοπέλους, καθ' ὧν τοσάκις ἐκινδύνευσε νὰ ναυαγήσῃ τὸ ἐθνικὸν ἡμῶν σκάφος!

Διότι, τίς προσεκτικῶς ἀναγινώσκων ὅσα ἀνωτέρω (σελ. 67) εἶπεν ὁ Διοπείθης περὶ τῆς ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν ἐπιστημῶν διδασκομένης δῆθεν ἀθείας ἢ τὰ κατὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν κορασίων λεχθέντα, δὲν θέλει ἀναμνησθῇ ὅσα πρὸ πεν-

τηκονταετίας ἤκουσαν οἱ Κοῦμαι, οἱ Οἰκονόμοι, οἱ Βαρδαλάχοι! Τίς, προσεκτικῶς μελετῶν καὶ ἀποστηθίζων ὅσα κατωτέρω (ἐν σελ. 83) λέγει ἡ Ἀσπασία περὶ τῆς πολιτικῆς πορείας, ἣν βαδίζουσιν οἱ κομματάρχαι. ὅπως δράξωσι τὰς ἡνίας τῆς Κυβερνήσεως, δὲν βλέπει καθαρὰν αὐτὴν τὴν εἰκόνα πολλῶν νεωτάτων ἡμετέρων περινουστάτων! Εὐχόμεθα λοιπόν, χάριν τῆς φιλτάτης πατρίδος, νὰ ἀναφανῇ καὶ τὴν σήμερον μεταξὺ ἡμῶν Ὀλύμπιός τις Περικλῆς, νὰ ἀραιωθῇ δέ, ἂν μὴ καὶ ὅλως εἰς τοῦ Ἅδου τὰ τάρταρα καταβυθισθῇ, ἡ ἀχρεία ἐκείνη καὶ ἐθνοκτόνος ὁμὰς τῶν Γλυκώνων, Κλεώνων, Ἑρμίππων καὶ Διοπειθῶν.

Ἀλλ' ὅσα λέγονται περὶ θρησκευτικῶν ἀντικειμένων ὑπὸ τῆς κλεινῆς Ἀσπασίας, εἶναι ἆρά γε καὶ ταῦτα σύμφωνα πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἱστορίας, πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν; Μηδεὶς ἀμφιβαλλέτω καὶ περὶ τούτου. Ἱκανῶς ἐμπαίζεται ἐν τῷ συγγράμματι ἡ γελοία πολυθεία καὶ δεισιδαιμονία τοῦ ὄχλου τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ποίας ἐποχῆς ὄχλος δὲν ἔσχε γελοίας θρησκευτικὰς πλάνας, τὴν ἄψυχον νεφέλην ἀντὶ τῆς καλλιθρόνου Ἥρας περιπτυσσόμενος; Ἀλλ' οἱ φιλόσοφοι τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ὁ Θαλῆς, ὁ Ξενοφάνης, ὁ Ἀναξαγόρας, ἡ Ἀσπασία, οἵτινες πλησιέστατα μάλιστα ἔζων τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἐδράξαντο δράγμα τι ἀκτίνων τοῦ καθαροῦ φωτὸς, τοῦ φωτίζοντος πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. Διότι ἐν τῷ κόσμῳ ἦν καὶ ὁ κόσμος αὐτὸ οὐκ ἔγνω· ὅσοι δὲ ἔγνωσαν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι. Ἐπιφυλαττόμενοι τὴν ἐκτενεστέραν περὶ τούτου πραγματείαν διὰ τὰς ἐν τῷ τέλει τοῦ συγγράμματος προστεθησομένας, ὡς εἴπομεν, σημειώσεις, παραθέτομεν ἐνταῦθα τοὺς λόγους τοῦ ἱεροῦ Κλήμεντος, λέγοντος· « Εὖ γοῦν καὶ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, διδάσκων ὅτι εἷς καὶ ἀσώματος ὁ Θεὸς, ἐπιφέρει·

Εἷς Θεὸς ἔν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος,
Οὔτι δέμας θνητοῖσιν ὁμοίϊος οὐδὲ νόημα. »

Ἤδη δὲ πάλιν μεταβῶμεν εἰς τὰς κλεινὰς ἐπὶ Περικλέους Ἀθήνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΕΣΠΕΡΙΝΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ.

Ἤδη ὁ ἥλιος λοξὰς ἔρριπτε τὰς ἀκτῖνας ἐπὶ τὰ ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Ἀσπασίας χάλκινα ἀγάλματα τῶν Ναϊάδων, ὅτε ἡ Μιλησία ἐκάθησεν ὅπως ἀναπαυθῇ ἀπὸ τοῦ πολλοῦ καμάτου ἐπὶ Περσικοῦ τινος ἀνακλιντηρίου, προσκαλέσασα δὲ παρ' ἑαυτῇ τινὰ ἐκ τῶν νεωτέρων μαθητριῶν της « Λύδη, φιλτάτη μου (εἶπε), εἶμαι κεκοπιακυῖα καὶ εἰς βαθυτάτην λύπην. Ἐὰν μὲ ἀγαπᾷς, λάβε τὸν αὐλόν σου, καὶ ᾄσόν μοί τι μέλος· ἴσως τοῦτο μὲ εὐφράνῃ καὶ μοὶ ἀποδώσῃ τὴν ψυχικὴν γαλήνην. »

« Κεκοπιακυῖα νὰ ἦσαι, μετὰ τὸν κάματον τῆς ἐξαιρέτου σημερινῆς πρωϊνῆς σου διδασκαλίας, καλῶς τὸ ἐννοῶ· (εἶπεν ἡ Λύδη) ἀλλ' εἰς βαθυτάτην λύπην, σεβαστή μου καθηγήτρια; ὅτε χθὲς ἤδη σὲ ἴδομεν στεφθεῖσαν διὰ στεφάνου δάφνης ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ μεγίστου ἐν τοῖς Ἀθηναίοις ἀνδρὸς, ἐπευφημούντων ἁπάντων τῶν ἐκεῖ συρρευσάντων Ἀθηναίων! . . . Νὰ ὁμολογήσω τὴν ἀλήθειαν; ἐζήλωσά σε διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἐπὶ μίαν μόνην στιγμὴν ἀπήλαυσας ἔξοχον ταύτην τιμήν· εὐχαρίστως δὲ θὰ ἐθυσίαζον ὁλόκληρον ἐν τῷ γυναικωνίτῃ διαβίωσιν ἀντὶ τῆς μιᾶς ταύτης στιγμῆς. »

« Τοῦτο θὰ ἦτο βεβαίως εὐχερέστατον· διότι ὁ ἐν τῷ γυναικωνίτῃ βίος εἶναι ὁ ὕπνος, ἂν οὐχὶ ὁ θάνατος τῆς ψυχῆς. Ἐὰν ὅμως νομίζῃς ὅτι εἰς τὰς ἐπευφημητικὰς ταύτας ἀναφωνήσεις ἐνυπάρχῃ τὸ βραβεῖον τῶν ταλαιπωριῶν, ἃς ὑποφέρομεν, ἕνεκα τῆς τελειοποιήσεώς μας, ἀπατᾶσαι, ὦ Λύδη, ἀποδιδοῦσα εἰς τὰς ἀναφωνήσεις ταύτας τοῦ ὄχλου πλειοτέραν ἀξίαν ἐκείνης, ἣν ἀληθῶς ἔχουσι. Δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι εἰς τοιαύτην σκηνὴν εὐχερέστατα δύναται νὰ συγκινηθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αἴσθημά τι κολακευθείσης ὑπερηφανείας, ὁπωσδήποτε ὅμως εἶναι τοῦτο ἐλάττωμα, ὅθεν καὶ πολὺ μὲ θλίβει τὸ ὅτι καὶ ἐπὶ μίαν μόνην στιγμὴν ὑπέκυψα εἰς αὐτό. »

« Ἀλλὰ βεβαίως ἐλάττωμα δὲν εἶναι τὸ νὰ εὐφραινώμεθα διὰ τὰς ἐπευφημίας τῶν μεγάλων καὶ χρηστῶν. Διὰ τί ἆρα νὰ ἐπεθύμεις νὰ ἀναισθητῇς σὺ μόνη πρὸς ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ Φειδίας, μὲ ὅλην τὴν γραλέαν ἡλικίαν του, εἰς τὰ ἐνδότατα τῆς καρδίας του συνησθάνθη; »

« Τίνες εἰσὶν οἱ μεγάλοι καὶ χρηστοί, ὦ Λύδη! »

Ἡ Λύδη ἠρυθρίασε καὶ ἔρριψε κατὰ γῆς τὰ ἑαυτῆς βλέμματα. Ἐνθυ-

SISMANOGLIO MEGARO

μήθη τὰς κυριωτέρας ἰδιότητας τοῦ εἰς ἐν συνηθροισμένου ὄχλου, τὰς ὁποίας καὶ ἀντιπαραβάλλουσα πρὸς τὰς αὐστηρὰς ἠθικὰς ἀρχὰς τῆς Σχολῆς τοῦ Ἀναξαγόρου καὶ τῆς Ἀσπασίας, συνησθάνθη ὅτι ἀπερισκέπτως πως καὶ καταχρηστικῶς ἐξεφράσθη.

« Τίνες εἰσὶν οἱ μεγάλοι καὶ οἱ χρηστοί, ὦ Λύδη; » . . . ἐπανέλαβε τὴν ἐρώτησίν της ἡ Ἀσπασία.

Τὸ κοράσιον ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς διδασκαλίσσης αὐτοῦ καὶ εἶπεν « Αἰσχύνομαι ὅτι ἐλάλησα οὐτωσὶ δὴ ἀπερισκέπτως· ἀλλ' ὅμως ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Ἀναξαγόρας καὶ ὁ Φειδίας . . . δὲν εἶναι οὗτοι κἂν μεγάλοι καὶ ἀγαθοί; »

« Ὁ Ἀναξαγόρας δὲν θὰ ἐδέχετο νὰ τὸν ἀποκαλέσωμεν οὕτως (ἀπήντησεν ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀξιόχου)· ἀλλ' ἤθελε μᾶς δείξει πρὸς οὐρανόν, καὶ μᾶς διδάξει, ἐκεῖ νὰ ἀναζητῶμεν σεβασμιώτερον μεγαλεῖον καὶ ἐντελεστέραν χρηστότητα. »

« Ἀλλ' ὁ Περικλῆς . . . . ὁ νικηφόρος υἱὸς τροπαιούχου πατρὸς, ὅπως τὸν ἀπεκάλεσαν ἀνευφημοῦντες οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπιστρέφοντα ἐκ τῆς εἰς Εὔβοιαν ἐκστρατείας του . . . αὐτὸς τοὐλάχιστον εἶναι μέγας! . . . καὶ συγχρόνως καὶ οὐτωσὶ δὴ χρηστός! »

« Ὁ Περικλῆς εἶναι ἄνθρωπος, καὶ ἔχει ἀνθρωπίνους ἀδυναμίας. Ἤτον ἄρα γε χρηστὴ πρᾶξις, τὸ ὅτι ἐξέφερε πάλιν εἰς τὸ φανερὸν τὸν περὶ τῶν ἐκ μικτῶν γάμων γεννηθέντων νόμον, δι' οὗ πρό τινων ἐτῶν κατεδικάσθησαν εἰς τὴν τάξιν δούλων τοσοῦτοι ἄνθρωποι, νομίζοντες ἑαυτοὺς ἐλευθέρους πολίτας; Δέχομαι ὅτι ἀπέναντι τῶν ἀξιολόγων προνομίων, ἅπερ ἀπολαύουσιν οἱ πολῖται Ἀθηναῖοι, ὀφείλει νὰ μένῃ περιωρισμένος ὁ ἀριθμὸς τῶν τοιούτων πολιτῶν· καὶ ἐὰν τὰ ἐκ τοιούτων γάμων γεννηθέντα τέκνα ἐστεροῦντο μόνον τὰ προνόμια ταῦτα, ἠδύνατο τὸ μέτρον ἐκεῖνο νὰ ἦναι μέτρον πολιτικῆς συνέσεως, συγχρόνως δὲ καὶ δίκαιον ἴσως. Ἀλλὰ τὸ νὰ πωλήσῃ τις ὡς δούλους τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους ἀνθρώπους! τοῦτο ἦν λίαν σκληρὸν, ἐὰν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ τὸ ἐμποδίσῃ, καὶ οὐχὶ μέγα, ἐὰν δὲν εἶχε τὴν δύναμιν ταύτην, ὡς ὑποθέτω. Λύδη! εἷς μόνος ὑπάρχει ὁ μέγας καὶ ὁ χρηστός. Ἂς ζήσωμεν οὕτως, ὡς πρέπει ὅπως ἀπολαύσωμεν τὴν ἐπιδοκιμασίαν ἐκείνου μόνου, καὶ τότε δὲν θέλει μᾶς εἶσθαι πολλοῦ λόγου ἀξία ἡ ἐπευφημία τοῦ ὄχλου. »

« Ἀναγκάζομαι νὰ ἐρυθριῶ ἀείποτε ἐπὶ τῇ ἀσυνεσίᾳ μου, ὁσάκις φαντάζομαι ὅτι δύναμαι νὰ ἔχω ἄλλην γνώμην παρὰ σέ· ἀλλ' εἰπέ μοι, καθηγήτριά μου, σφάλλουσι πάντες οἱ μεγάλοι ἡμῶν ἄνδρες, ὅταν λαμβάνωσιν ὡς ἀντικείμενον τῆς φιλοδοξίας αὐτῶν τὴν ἐπευφημίαν τῶν συμπολιτῶν των; »

« Ὅταν ὁ Ἀριστείδης πρὸ τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος παρεχώρησεν

εἰς τὸν Μιλτιάδην τὴν ἀρχιστρατηγίαν, τίνα, νομίζεις, εἶχε σκοπόν; » εἶπεν ἡ Μιλησία.

« Τὸ καλὸν, νομίζω, τῆς πολιτείας. Ἐπίστευεν ὅτι ὁ Μιλτιάδης ἦτο καλήτερος στρατηγὸς παρ' αὐτόν. Δὲν εἶναι οὕτω; »

« Νομίζω. Καὶ ὅμως ἐνίκησεν ἐν Πλαταιαῖς, ὅθεν πιθανὸν νὰ ἐνίκα καὶ εἰς τὸν Μαραθῶνα. Καὶ τί μεγαλητέραν τιμὴν ἠδύνατο νὰ ἀπολαύσῃ παρὰ ἐὰν ἐνίκα καὶ ἐκεῖ; »

« Μάλιστα, ἀλλ' ἂν δὲν ἐνίκα; Τότε βεβαίως κατεστρέφοντο αἱ Ἀθῆναι. »

« Ὀρθῶς. Καὶ συμπεραίνω λοιπὸν, ὅτι ὁ Ἀριστείδης ἐπεθύμει περισσότερον τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος, παρὰ τὸν ἔπαινον καὶ τὰς ἐπευφημίας τῶν συμπατριωτῶν του. Δὲν εἶναι τοιοῦτον τὸ συμπέρασμα τῆς συνδιαλέξεώς μας; »

« Ὦ διδασκάλισσά μου! Βλέπω ὅτι εἶμαι μωρὸν κοράσιον· εἰπέ μοι ὅμως, ἐξήγησόν μοι, διὰ τί δὲν φρονοῦσιν ὅλοι ὡς σύ; Ἅμα ἀκούω τοὺς λόγους σου, ἡ καρδία μου μοὶ λέγει, ὅτι ἔχεις δίκαιον. »

Ἡ Ἀσπασία εἵλκυσε τὸ ὡραῖον κοράσιον πρὸς ἑαυτὴν καὶ ἐπέθηκε τὴν κεφαλήν της ἐπὶ τῶν ὤμων του. « Ἂν ἀπήντων συχνότερα καρ- » δίας ἐπίσης ἐπιδεκτικὰς ὡς τὴν ἰδικήν σου, ἠδυνάμην ἴσως νὰ κα- » τορθώσω τι. Ἀλλ' ὁ κόσμος ἄγεται καὶ φέρεται μᾶλλον ὑπὸ τῶν πα- » θῶν, παρὰ ὑπὸ τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Οὕτω, λόγου χάριν, ὁ πολιτικὸς » ἀνὴρ ἀγωνίζεται νὰ ἀνυψώσῃ τοὺς συμφατριαστάς του. Μόλις δὲ ἐν- » θυμεῖται ὁπόσα καλὰ ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ, ὅταν ἐπιτύχῃ νὰ λά- » βῃ εἰς χεῖράς του τὴν ἀνωτάτην ἀρχήν. Ἐνῷ δὲ πείθεται, ὅτι ἐπι- » τρέπεται εἰς αὐτὸν νὰ μεταχειρισθῇ πᾶν μέσον, τεῖνον πρὸς τὸν σκο- » πὸν αὐτοῦ, ἀγωνίζεται διὰ παντὸς τρόπου ὅπως ἀποκτήσῃ τὴν ὁ- » ποίαν ἐπιποθεῖ ἰσχύν. Ἕκαστον δὲ κόμμα εἶναι ἠναγκασμένον νὰ » ἔχῃ ἀρχηγούς τε καὶ ὀπαδούς. Γινώσκω τί λέγουσιν οἱ κομματάρ- » χαι, ὅπως καθησυχάσωσι τὰς τύψεις τοῦ συνειδότος, καὶ μὴ ὁμολο- » γήσωσι τὰ ἀληθῆ ἀποτελέσματα τῶν μηχανουργιῶν των. « Ὁ κομ- » ματάρχης, λέγουσιν, ἐνθουσιᾷ ὑπὸ τοῦ εὐγενοῦς σκοποῦ, τὸν ὁποῖον » προτίθεται . . . . . ἔπειτα δὲ δὲν ἀγοράζει *αὐτὸς* κυρίως τὰς ψή- » φους . . . διότι πολλάκις δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ πράξῃ πλειότερόν » τι, παρὰ μόνον νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς ἐπιθυμίας τοῦ λαοῦ, προκειμένου » ζητήματός τινος ἀγαπητοῦ τῷ λαῷ, ὅπως ἀποβῇ παντοδύναμος, τὸ » ὁποῖον πάλιν δι' ἄλλο τι δὲν τὸ ἐπιδιώκει, παρὰ μόνον καὶ μόνον » χάριν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος . . . . ἂν δὲ, ὅπως ἀπολαύσῃ τοῦτο, » κολακεύσῃ ἅπαξ καὶ τὰς ὀρέξεις τοῦ λαοῦ, τοῦτο διόλου δὲν βλά- » πτει· διότι αὖριον πάλιν αὐτὸς οὗτος, ὅστις ἐνδίδει σήμερον εἰς τὰς » ὀρέξεις τοῦ ὄχλου, δύναται καὶ νὰ χαλινώσῃ αὐτόν . . . » Ἐν τοσούτῳ

SISMANOGLIO MEGARO

» δὲ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ κομματάρχου ἀποτολμῶσι τὰ χείριστα, νομίζον-
» τες ὅτι οὐδὲν ἁμαρτάνουσι, μιμούμενοι τὸν ἀρχηγόν των. Ἐνῷ δὲ
» ἐκεῖνος ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν του τὸν μέγαν σκοπόν, οὗτοι ἔχουσι
» προσηλωμένην τὴν προσοχήν των εἰς τὰ ἄτιμα μέσα, πρὶν ἢ δὲ αὐ-
» τὸς ἐπιτύχῃ τὸ προτεθὲν τέρμα, ἐκ τῆς τοιαύτης τῶν πραγμάτων
» πορείας τοσαῦτα ἀδικήματα καὶ τηλικαύτη διαφθορὰ παρεισάγεται
» παρὰ τῷ λαῷ, ὥστε οἱ μεγάλοι καὶ σεβαστοὶ σκοποὶ τοῦ κομμα-
» τάρχου μένουσιν ἀπραγματοποίητοι, αὐτὸς δὲ εὑρίσκεται καταδε-
» δικασμένος νὰ μεταχειρίζηται πᾶσαν τὴν διὰ τοσούτων ἀγώνων ἀ-
» ποκτηθεῖσαν ἰσχύν του πρὸς κατάπαυσιν τῶν κακῶν, ὅσα ἐπροκάλεσεν
» ἀγωνιζόμενος ὅπως λάβῃ τὴν ἀνωτάτην ἀρχήν. Τὴν πορείαν ταύ-
» την, τὴν τοιαύτην φορὰν τῶν πραγμάτων, εἶδον ἐπαναλαμβανομέ-
» νην ἀείποτε· οὐδεὶς δὲ σωφρονίζεται ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τῶν
» προκατόχων του. Παρεισάγονται καὶ νομοθετοῦνται νόμοι, οὐχὶ
» διότι αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς εἰσὶ δίκαιοι καὶ χρήσιμοι, ἀλλὰ διότι εἰσὶ
» κατάλληλοι νὰ περιποιήσωσιν εἰς τὸ ἓν ἢ τὸ ἄλλο κόμμα τὴν ὑπε-
» ροχὴν, οἱονδήποτε καὶ ἂν ᾖ τὸ ἠθικὸν αὐτῶν ἀποτέλεσμα. Κατ' αὐ-
» τὸν δὲ τὸν τρόπον φρικαλέα συνέπεια τῆς πάλης τῶν φατριῶν ἀνα-
» φαίνεται ἡ διαφθορὰ τῶν ἠθικῶν χαρακτήρων, οἱ ἄριστοι δὲ καὶ οἱ
» σοφώτατοι καταντῶσι νὰ θεωρῶσι τὴν ὑπόληψιν καὶ τὰς ἐπευφη-
» μίας τοῦ ὄχλου ὡς τὸ ἐπαξιώτατον τέρμα τῶν ἀγώνων καὶ προσπα-
» θειῶν των, ἐπειδὴ ἐσυνείθισαν διὰ τῆς ὑπολήψεως ταύτης νὰ πραγ-
» ματοποιῶσι τοὺς καθ' αὐτὸ σκοπούς των. »

« Ὁποῖον πολύτιμον μάθημα μοὶ ἔδωκας ὦ Ἀσπασία! » εἶπε φωνή τις ἀνδρὸς ἱσταμένου ὄπισθεν τῶν συνδιαλεγομένων. Διότι αἱ δύω φίλαι τοσοῦτον ἦσαν βυθισμέναι εἰς τὴν συνδιάλεξίν των, ὥστε δὲν εἶχον αἰσθανθῆ τὴν εἴσοδον τοῦ Περικλέους. « Ἐξερήθην τῆς σημερινῆς σου πρωϊνῆς διδασκαλίας, ἀντὶ ταύτης ὅμως ἤκουσα ἤδη λόγους, τοὺς ὁποίους οὐδέποτε θέλω λησμονήσει. Ὁ ἡμέτερος φίλος Φειδίας εἶχε δίκαιον! Εἶσαι ἄλλη Παλλὰς, καθοδηγοῦσα τὸν προστατευόμενόν σου, καὶ μάλιστα ἐν ἐρασμιωτέρῳ σχήματι, ὁποῖον οὐδ' αὐτὴ ἡ θεὰ ἀνελάμβανεν, ὁσάκις παρουσιάζετο εἰς τὸν Ὀδυσσέα. »

« Κολακεία, κολακεία! (ἀνέκραζεν ἡ Ἀσπασία). Ὤ! πόσον μὲ πικραίνουσιν οἱ μάταιοι οὗτοι λόγοι, οἵτινες τοσοῦτον εἰσὶν ἀνάξιοι σοῦ, ὦ Περίκλεις! »

« Ἔχεις δίκαιον, ὦ Ἀσπασία· εἰσὶν ἐμοῦ τε καὶ σοῦ ἀνάξιοι, καὶ δὲν ἠξεύρω πῶς καταντῶ νὰ ἐξοκέλλω. Καὶ μολονοὗτο, ἡ πρόθεσίς μου δὲν ἦτο νὰ προφέρω κολακείας· διότι, ἐὰν ποτὲ ὑπῆρξεν ἄνθρωπος . . . (διέκοψε τὸν λόγον του, καὶ ἐφάνη, (ἰδὼν τὴν Λύδην, ἥτις εἶχεν ἀναστῆ καὶ ἔμενεν ὀρθία πλησίον αὐτῶν ἀμφοτέρων), ὅτι τῷ ἐπῆλ-

θεν ἄλλη τις ἰδέα.) . . . . Ἐάν ποτε ὑπῆρξεν ἄνθρωπος, ἔχων μεγίστην ἀνάγκην τοιούτων σοφῶν διδασκαλιῶν, οἵας τὴν ὥραν ταύτην ἤκουσα, ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος εἶμαι ἐγώ. Λέγω λοιπὸν, ὥσπερ καὶ ἡ Λύδη, « Καθοδήγησόν με! ἔσομαι εὐπειθέστατος μαθητής σου! »

« Καὶ θέλεις μάθει νὰ καταφρονῇς τὰς ἐπευφημίας τοῦ λαοῦ; καὶ ἐννοήσει ὅτι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ δίκαιον εἶναι καὶ κοινωφελέστατον; »

« Ναί! ὦ Ἀσπασία! Μὲ ὅλην τὴν χθὲς ἡμέραν, καθ' ἣν ἡ φωνὴ τοῦ λαοῦ ὑπῆρξέ μοι γλυκυτέρα παρὰ εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν πρότερον. Διότι ὅταν, ὦ Ἀσπασία, ὁμιλῇ ἡ καρδία τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, ἡ φωνὴ ἐκείνη εἶναι ἁγνὴ καὶ ἱερά. »

« Δυστυχῶς λοιπὸν, ἐὰν τὸ πρᾶγμα ἔχῃ οὕτως, ἡ καρδία τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων φαίνεται ὅτι ὁμιλεῖ σπανιώτατα. Ἡ καρδία αὕτη ἐσίγησεν ἐπὶ τοῦ Μιλτιάδου, δὲν ὡμίλησεν ἐπὶ τοῦ Θεμιστοκλέους. Ὁ Ἀριστείδης, ὅτε αὐτός τε καὶ ὁ μέγας αὐτοῦ ἀντίπαλος ἐνηγκαλίσθησαν ἀδελφικῶς, καὶ συνεσκέπτοντο περὶ σωτηρίας τῶν Ἀθηνῶν, ἦτον εἰς τὴν ἐξορίαν! . . . . ὁ δὲ Κίμων. . . . »

« Μὴ μὲ ἐλέγξῃς! Ὅτε ἐπαλαίομεν μετὰ τοῦ Κίμωνος ὑπὲρ τῆς ἀνωτάτης ἐν τῇ πόλει ἀρχῆς, ἤμην νέος. Ἤμην κομματάρχης ἐξ ἐκείνων, οὓς πρὸ ὀλίγου ἐχαρακτήρισας. Ἐπεθύμουν νὰ γείνω ἰσχυρὸς, ὅπως πραγματοποιήσω πολλάς μου ἀγαθὰς καὶ κοινωφελεῖς προθέσεις... »

« Αἵτινες ἔμειναν ἀπραγματοποίητοι, καὶ δὲν ἐκέρδησας ἕτερόν τι εἰμὴ τὴν πικρὰν ἀνάμνησιν, ὅτι μετεχειρίσθης μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ σου ἀπαράλλακτα, ὁποῖα μεταχειρίζονται ἅπαντες οἱ κομματάρχαι. »

« Ἔχεις δίκαιον, πλὴν μὴ λησμονήσῃς, ἀπαριθμοῦσα τὰ ἁμαρτήματά μου, ὅτι διώρθωσα πάλιν τὸ σφάλμα μου, καὶ κατέβαλον τὴν ἐπιρροήν μου πρὸς κατόρθωσιν μιᾶς τοὐλάχιστον ἀγαθῆς πράξεως. Μετεχειρίσθην δηλαδὴ τὴν ἀποκτηθεῖσαν ἐπιρροήν μου, ὅπως κατὰ τοὺς λόγους σου πράττουσιν οἱ χρηστότεροι κομματάρχαι (προσέθηκε μειδιῶν), ἵνα καταστρέψω τὸ ἔργον τῶν χειρῶν μου. Ἐπανέφερον τὸν Κίμωνα εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ συνέζησάμεν τρία ἐνδοξότατα καὶ εὐδαιμονέστατα ἔτη! ἀλλ' ὁ θάνατος μᾶς ἀπεστέρησε πρόωρα τοιούτου γενναίου καὶ ἀγαθοῦ συμπολίτου! »

« Καὶ ἐπὶ πόσα ἔτη ἀπεστέρησας σὺ τὴν πατρίδα σου τῶν ἐκδουλεύσεων τοῦ Κίμωνος; »

« Εἶσαι αὐστηρὰ, ὦ Ἀσπασία! »

« Δὲν εἶμαι, εἰμὴ ἀγαθὸς χειροῦργος, ἀναζητῶν διὰ τῆς σμίλης τὴν » ἕδραν τοῦ νοσήματος πρὸς θεραπείαν τοῦ ἕλκους. Οἱ πολιτικοὶ ἄν- » δρες τῆς Ἑλλάδος ὤφειλον νὰ λάβωσιν ὑπὸ σπουδαίαν μελέτην καὶ » νὰ θεωρήσωσιν ὑπὸ τὴν ἀληθῆ ἔποψίν των τοὺς φατριασμοὺς καὶ τὰ

SISMANOGLIO MEGARO

» κόμματα, ὑφ' ὧν κατασπαράσσονται ἅπασαι αἱ Ἑλληνικαὶ πολι-
» τεῖαι. Διότι οὐδεμία πόλις ὑπάρχει ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἥτις νὰ μὴ ἦναι
» διηρημένη εἰς ἀριστοκρατικὸν καὶ δημοκρατικὸν κόμμα, τὰ ὁποῖα
» ἀμφότερα περιμένουσι τὰς καταλλήλους εὐκαιρίας ὅπως τὸ ἓν βλά-
» ψῃ τὸ ἕτερον, οὕτω δὲ καταστρέφονται τὰ συμφέροντα τῆς φίλης
» πατρίδος, οἱ δὲ πολέμιοι τῆς Ἑλλάδος, οἱ μισοῦντες καὶ κατατρέ-
» χοντες τὸν Ἑλληνισμόν, καὶ ἀποστρεφόμενοι καὶ αὐτὴν τὴν ἐπωνυ-
» μίαν τοῦ Ἕλληνος, ἔχουσι τὰς ἐλπίδας των ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ἐ-
» σωτερικὴν ταύτην διχόνοιαν, παρὰ εἰς τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ κράτος τῶν
» ὅπλων των. »

« Ἀληθέστατον· ἀλλὰ πῶς νὰ θεραπευθῶσιν αἱ διαιρέσεις αὗται, καὶ νὰ ἐκριζωθῇ ἡ ἐπάρατος διχόνοια; »

« Τὸ ἔργον τοῦτο δὲν εἶναι εὐχερὲς καὶ ἄπονον· πιστεύω ὅμως, ὅτι καὶ ἐν τούτῳ, ὥσπερ καὶ ἐν παντὶ ἄλλῳ ἐπιχειρήματι, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ δίκαιον εἶναι καὶ τὸ χρήσιμον. Δὲν εἶναι πολὺς καιρός, ἀφ' οὗ ἡ Σπάρτη ἔφθασεν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ὀλέθρου της, ἕνεκα τῆς ἐπαναστάσεως τῶν εἱλώτων αὐτῆς. Διὰ τί αἱ Ἀθῆναι δὲν φοβοῦνται τοιοῦτόν τι; Διότι οἱ Σπαρτιᾶται καταπιέζουσι τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους, ἐνῷ ἐν Ἀθήναις ἡ κατάστασις τῶν δούλων εἶναι μᾶλλον ὑποφερτὴ ἕνεκα τῆς φιλανθρωποτέρας πρὸς αὐτοὺς διαγωγῆς τῶν κυρίων. Πιστεύω λοιπόν, ὅτι ἐὰν περιωρίζοντο τὰ ἀνόητα προνόμια τῶν ἀριστοκρατικῶν, ἤθελε καταπραϋνθῇ τὸ ἀμοιβαῖον μῖσος τῶν φατριῶν, καὶ ὁ λαὸς ἤθελε καὶ αὐτὸς τὸ ἐκ μέρους του προθύμως ὑποβληθῇ εἰς τοὺς ἀναποφεύκτους περιορισμούς· διότι θὰ ἔβλεπεν ὅτι οὐδεὶς ὑπάρχει ἀνώτερος τῶν νόμων. Μήπως δὲν εἶναι ὁ φόβος τῆς καταχρήσεως τῆς ἀρχῆς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καταντᾷ τὸν λαὸν νὰ ἀγνωμονῇ πρὸς τοὺς εὐεργέτας του πολιτικοὺς ἄνδρας; »

Ὁ Περικλῆς εἶχε ῥιφθῇ εἴς τινα ἕδραν πλησίον τῆς Ἰωνίδος, καὶ ἠκροάζετο τοὺς μελιῤῥύτους αὐτῆς λόγους μὲ ἀνέκφραστον, βαθυτάτην προσοχήν, ὡσανεὶ ἐν ἐκστάσει. « Ἐξακολούθησον, (εἶπε πρὸς αὐτὴν, σιωπήσασαν·) λάλησόν μοι· εἶσαι εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν σου! »

« Ἀπατᾶσαι. Ὅ,τι ἤδη λέγω εἶναι μόνον ἁπλοῖ καὶ ἀτελεῖς τινες στοχασμοί. Ἐὰν μὲ ἐρωτήσῃς, πῶς δύνανται νὰ περιορισθῶσι τὰ προνόμια ταῦτα, ἢ τίνι τρόπῳ νὰ κατορθωθῶσιν αἱ τῆς νομοθεσίας μεταῤῥυθμίσεις, ὁμολογῶ τὴν ἀμάθειάν μου. Διότι δὲν γινώσκω εἰσέτι ἐντελῶς τὰς πλοκὰς τῶν σχέσεων τῶν ἐν Ἀθήναις φατριῶν ἢ τῆς καταςάσεως τῶν πολιτικῶν πραγμάτων. »

« Γινώσκεις ὅτι αἱ ἰδέαι αὗται ἀπετέλουν τὴν οὐσίαν καὶ τὸ ἀντικείμενον πολλῶν μου πολιτικῶν ὀνείρων; »

« Οὐχί· χαίρω ὅμως ἀκούουσα τοῦτο· διότι τοῦ Περικλέους τὰ ὀ-

νειροπολήματα, ἐπιτρέπεται νὰ ἐλπίσωμεν, δύνανται καὶ νὰ πραγματοποιηθῶσι. »

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐνεφανίσθη ὁ Εὐάγριος εἰς τὴν εἴσοδον. « Ὕπαγε, Λύδη, (εἶπεν ἡ Ἀσπασία). Ἔρχεται φέρων τὴν ἀπάντησιν τοῦ Πυριλάμπους· πράξε τὰ δέοντα. » Στραφεῖσα δὲ πάλιν πρὸς τὸν Περικλέα ἐπρόσθεσε. « Διὰ τί δὲν ἀνεκοίνωσας τῷ Κίμωνι τοὺς πολιτικούς σου ὀνείρους, διὰ νὰ σώσῃς τὰς Ἀθήνας, ὅτε ἦτο εἰσέτι καιρός; »

« Διότι δὲν σὲ εἶχον ἀπαντήσει εἰσέτι, θεία γυνὴ, ὅπως ἐπιθῇς χαλινὸν ἐπὶ τὸν κενὸν καὶ ἀσύνετον ἔρωτα τῆς ψευδοῦς δόξης, ἐπιδεικνύουσά μοι ἀνώτερον, τιμιώτερον τέρμα τῶν προσπαθειῶν καὶ ἀγώνων μου. Ἐὰν ὅμως εἰλικρινὴς μεταμέλεια δύναται νὰ ἐφελκύσῃ τὴν ἄνωθεν εὐλογίαν ἐπὶ τὰς μελλούσας μου πράξεις. . . . ἀρχὴν δὲ καὶ προοίμια εὐλογίας θεωρῶ ἤδη τὴν εὐτυχίαν ὅτι σὲ ἀπήλαυσα καθηγήτριάν μου. . . . ἐλπίζω νὰ ἀξιωθῶμεν νὰ ἴδωμεν μεγάλας πάλιν καὶ εὐδαίμονας τὰς Ἀθήνας. »

Ἡ Ἀσπασία ἐστύλωσε μὲ μελαγχολικὴν σοβαρότητα τὸ βλέμμα της ἐπὶ τὸν Περικλέα. « Μεγάλας καὶ εὐδαίμονας! (ἀνεβόησεν)· ὅταν ἡ διαφθορὰ εἰσέδυσε μέχρι τῶν ἐσωτάτων σπλάγχνων τῆς κοινωνίας; Μήπως δύναται νὰ θεραπευθῇ τηλικαύτη ἐνδόμυχος διαφθορὰ διὰ τοιούτων νευροσπαστικῶν καὶ μηδαμινῶν παραστάσεων καὶ σκηνῶν, ὁποίας εἴδομεν χθές; »

« Βεβαίως ὄχι. Περίμενε ὅμως νὰ λάβω σταθερῶς τὰς ἡνίας τοῦ κράτους εἰς τὰς χεῖράς μου, καὶ διὰ τῆς συνεργείας σοῦ καὶ τοῦ Ἀναξαγόρου ἐλπίζω νὰ καταπραϋνθῶσι καὶ τὰ δεινὰ ταῦτα. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι δὲν ἐπαναπαύουσι τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἱ δημόσιοι αὗται τελεταὶ, ἀλλὰ τὰς ἀγαπᾷ ὁ λαὸς ὡς δημοσίους ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις. Ἐν τοσούτῳ χορηγηθήτω τῷ λαῷ ὀρθοτέρα τις γνῶσις καὶ διδασκαλία, καὶ θέλομεν ἴδει ὅτι θέλει προθύμως τὴν ἐνστερνισθῇ καὶ τὴν ἀγαπήσει. Τὰ πρῶτα βήματα ἔγειναν ἤδη. Ἂς γείνῃ ἅπαξ κοινοτέρα ἡ γνῶσις τῆς σεβαστῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἀναξαγόρου . . . . ὡς διαδοθῇ πλειότερον ἡ γνῶσις τῆς φύσεως . . . . ὡς ἀπολαύσωσιν αἱ γυναῖκες ἐν τῇ κοινωνίᾳ τὴν ἔντιμον θέσιν, ἣν, ὡς ἀπέδειξας, δύνανται καὶ δικαιοῦνται νὰ καθέξωσι. . . . καὶ, ἐλπίζω, θέλομεν δυνηθῇ νὰ βελτιώσωμεν τὴν πολιτικὴν ἡμῶν κατάστασιν, καθιδρύοντες τὴν πολιτείαν ἐπὶ ἑδραιοτέρων καὶ δικαιοτέρων βάσεων. Δυνάμεθα νὰ διατηρήσωμεν τὰς ἑορτὰς, καθαρίζοντες καὶ ἁγνίζοντες τὴν λατρείαν. Ἐὰν κατορθώσω νὰ ἐπιτύχω τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἰδέας μου, καὶ νὰ συνενώσω τὴν Ἑλλάδα εἰς μίαν μόνην ὁμόσπονδον ἰσοπολιτείαν, ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηνῶν, δυνάμεθα τότε νὰ ἀνιδρύσωμεν ἐνταῦθα φανὸν, φωτίζοντα σύμπασαν τὴν Ἑλλάδα. Τὸ ἔργον εἶναι μέγα, ἀλλ' ὅμως δὲν ἀπελπίζομαι. »

SISMANOGLIO MEGARO

« Ἡ Σπάρτη οὐδέποτε θέλει κύψει τὸν αὐχένα ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηνῶν. »

« Θέλομεν ἀναγκασθῆ πιθανῶς νὰ πολεμήσωμεν ἕνεκα τούτου· συνεπῶς ὅμως πολιτευόμενοι, δυνάμεθα νὰ θριαμβεύσωμεν κατὰ τῶν Πελοποννησίων, καὶ ὑποτεθέντος ὅτι θέλουσιν ἑνωθῆ πάντες ἐναντίον ἡμῶν. Ἡ Σπάρτη εἶναι λείψανον παρελθούσης ἐποχῆς. Οἱ θεσμοὶ αὐτῆς εἶναι ἄκαμπτοι καὶ ἀκατάλληλοι διὰ τὸν καιρὸν καθ' ὃν ζῶμεν. Αἱ τραχεῖαι ἀρεταὶ βαρβαρικῆς ἀγωγῆς δὲν δύνανται νὰ μὴ ὑποκύψωσι τέλος πάντων εἰς τὸν ἀπανταχόθεν ἐξαπλούμενον καὶ προοδεύοντα πολιτισμόν. Οἱ νόμοι τοῦ Λυκούργου θέλουσι καταντήσει εἰς λήθην καὶ ἀχρηστίαν. Καὶ τότε τί θέλει εἶσθαι πλέον ἡ Σπάρτη; Ἄνευ ἐπιστήμης, ἄνευ τέχνης, ἄνευ ἐμπορίου, ψυχρὰ καὶ ἄψυχος ὡς τὸ σιδηροῦν αὐτῆς νόμισμα, θέλει σκωριάσει, μὴ ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ τὴν δύναμιν μεταῤῥυθμίσεως καὶ ἀνανεώσεως. »

« Ταῦτα πάντα εἶναι ἀληθῆ· καὶ ἐὰν ἠδύνασο νὰ ἦσαι βέβαιος ὅτι θὰ ζήσεις οὕτω μακροχρόνιον βίον, ὅσον ἀποδίδει ὁ Ἡσίοδος εἰς τοὺς θνητοὺς τοῦ ἀργυροῦ αἰῶνος, θὰ ὑπῆρχεν ἐλπὶς νὰ πραγματοποιηθῶσιν οἱ στοχασμοί σου. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐπιτυχία ἐξαρτᾶται ἐκ μόνης τῆς σῆς περιωρισμένης ζωῆς, ἀμφιβάλλω περὶ τῆς ἐπιτυχίας ταύτης. Καὶ ὅμως ἡ πρόθεσις εἶναι εὐγενής· ὀνειροπόλημα ἐπάξιον ἥρωος. Εἴθε μόνον νὰ ὑπῆρχον περισσότεροι ἄνδρες ὅμοιοί σου! »

« Ἀσπασία! (εἶπεν ὁ Περικλῆς μὲ ἔκφρασιν μεγίστης συγκινήσεως) θὰ ὑπῆρχον περισσότεροι ἄνδρες ὅμοιοί μου, ἂν ὑπῆρχον περισσότεραι γυναῖκες ὅμοιαι σοῦ. Θὰ μὲ ἀπεκάλεις κόλακα, ἂν ἐπεχείρουν νὰ σοὶ εἴπω πᾶν ὅ,τι αἰσθάνομαι· τοῦτο ὅμως τοὐλάχιστον δύναμαι νὰ σοὶ εἴπω, ὅτι ἡ ἐπενέργειά σου διεφώτισε τὸ αἴσθημά μου καὶ ἐκαθάρισε τοὺς στοχασμούς μου. Ὅταν συνδιαλέγωμαι μαζύ σου, δὲν δύναμαι πλέον νὰ ὑποφέρω τὸν ἀγενῆ τρόπον καὶ τὴν ἐπιπολαιότητα τῶν σκέψεων, τὰ ἐπικρατοῦντα εἰς τὰς ἄλλας σύνήθεις ἡμῶν συνκναστροφὰς, καὶ περιμένω ἀνυπομόνως τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἐπιτρέπεταί μοι νὰ ἀκούσω τὴν ἀπὸ τῶν σῶν χειλέων ὡς γλυκὺ μέλι ἀποῤῥέουσαν σοφίαν. Καὶ ἄλλοι δὲ, ἐὰν ἦσαν εἰς τὴν θέσιν μου, θὰ ἠσθάνοντο τὸ αὐτὸ, διότι ἔγκειται ἐν τῇ φιλίᾳ γυναικὸς σπουδαίας οὕτωσὶ δὴ σωτήριόν τι καὶ ἀγαθοποιὸν πρὸς τὸν ἄνδρα, ὥστε δὲν δύναμαι νὰ ὑποθέσω ὅτι ἠμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἀνὴρ, ὅστις, ὅπως ἀπολαύῃ τοιαύτης εὐεργετικῆς συνναστροφῆς, δὲν θὰ ἐθυσίαζεν ἀσμενέστατα τὴν ἀχαλίνωτον διασκέδασιν τῶν νυκτερινῶν συμποσίων μας. Ἐὰν ποτὲ κατορθώσῃς νὰ ἀνυψώσῃς τὰς γυναῖκας τῶν Ἀθηνῶν εἰς βαθμίδα, ὁπωσοῦν πλησιάζουσαν εἰς τὸ ὕψος τῶν φρονημάτων σου, ταχέως θὰ ἐξηφανίζετο ἡ κοινωνικὴ ἡμῶν διαφθορά. »

« Θὰ ἀνελάμβανον δεινότατον ἀγῶνα, καὶ θὰ συνεκρότουν ἄσπονδον καὶ ἀκήρυκτον πάλην πρὸς τὰς προλήψεις τῶν συμπολιτῶν σου· (ἀπήντησεν ἡ Ἀσπασία)· οὐχ ἧττον δὲ καὶ πρὸς τὰς προλήψεις καὶ αὐτῶν τῶν συμπολιτίδων σου, διότι εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ καὶ ἀγανακτήσεως συγχρόνως ὅτι διὰ μακροχρονίου δουλείας ταπεινοῦνται καὶ αἴσθημα καὶ κρίσις. Ὅσον καὶ ἂν κατὰ τοῦτο ἡ ἐκεῖνο δυσαρεστῶνται αἱ γυναῖκες εἰς τὴν τωρινήν των κατάστασιν. . . . πρότεινε εἰς αὐτὰς πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν ἀλύσεών των σπουδαίαν τινὰ καὶ ἐπίπονον ἐνασχόλησιν τοῦ πνεύματός των, καὶ αἱ μαθήτριαί σου θέλουσιν ἀποστρέψει τὸ πρόσωπόν των, ἀποτροπιαζόμεναι, ἴσως δὲ καὶ θέλουσι σὲ παραπέμψει εἰς τοὺς στίχους τοῦ Ἀνακρέοντος, ὅπως μάθῃς ὅτι ἡ φύσις ἔδωκεν εἰς τὰς γυναῖκας κραταιότερα ὅπλα παρὰ τὴν σοφίαν. Θὰ σοῦ εἴπωσιν, ὅτι ὁ ἀνὴρ, μὲ ὅλα αὐτοῦ τὰ προτερήματα, δὲν δύναται νὰ ἀποφύγῃ τὸ νὰ προσφέρῃ θερμὴν λατρείαν εἰς τὴν ὡραιότητα καὶ ἑπομένως νὰ ἀποκαταστῇ δοῦλος αὐτῆς, ὅθεν καὶ εἶναι μωρία τὸ νὰ ἀμαυρόνῃ ἡ γυνὴ τὴν λάμψιν τῶν ὀφθαλμῶν της, ἀσχολουμένη εἰς σπουδαίαν νυκτερινὴν μελέτην. Ἐνόσῳ αἱ γυναῖκες ἐνασμενίζονται καὶ καυχῶνται εἰς τὸ εἶναι ἀσύνετα ὄντα, εἶναι δυσχερὲς νὰ βελτιωθῇ δι' αὐτῶν ἡ τῆς κοινωνίας κατάστασις. Καὶ ὅμως βλέπεις, ὅτι εὗρον τινὰς ἀρκετὰ θαῤῥαλέας νὰ συνεπιβιβασθῶσι μετ' ἐμοῦ εἰς τὸν ἐπίφοβον καὶ κινδυνώδη μου πλοῦν· ἡ δὲ ἀφοσίωσίς των πρὸς τὸν ἀγαθὸν σκοπὸν μὲ παρηγορεῖ πως διὰ τὴν ἀντίστασιν τῶν λοιπῶν. Ἡ Λύδη μίαν ἡμέραν θέλει μορφώσει δεύτερον Περικλέα· ἐὰν τοιοῦτοι χαρακτῆρες διαμορφῶνται τοσοῦτον εὐχερῶς, ὅσον νομίζεις. »

« Τὸ δυσχερὲς θέλει εἶσθαι μᾶλλον τὸ νὰ διαμορφωθῇ ἐξ αὐτῆς δευτέρα Ἀσπασία. Μὴ, μὴ δυσαρεστῆσαι! Μοὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ σὲ βλέπω καὶ νὰ σὲ ἀκούω πάντοτε, χωρὶς νὰ ἐπιτρέπω εἰς ἐμαυτὸν μίαν τοὐλάχιστον ἐκδήλωσιν τοῦ θαυμασμοῦ μου· ἀλλ' ὁ θαυμασμός μου εἶναι προϊὸν βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ ἀκραιφνοῦς λατρείας. Καὶ λοιπὸν, θέλεις μοὶ συγχωρήσει, ἐὰν λάβω τὴν ἐλευθερίαν φίλου καὶ σὲ παρακαλέσω νὰ ἐπιτρέψῃς εἰς ἐμὲ καὶ τὸν Φειδίαν νὰ συμμετάσχωμεν τοῦ ἑσπερινοῦ σου δείπνου; Τὸν παρήγγειλα νὰ συναντηθῶμεν ἐν τῇ οἰκίᾳ σου, ἐπιθυμήσας μετὰ μῆνας ὅλους κόπων καὶ φροντίδων νὰ ἀπολαύσω ἐνταῦθα μιᾶς ἑσπέρας ἀκύμαντον εὐδαιμονίαν. »

« Ὦ ἐξαίρετα! » ἀνέκραξεν ἡ Ἰωνὶς, μὲ πλήρη εἰλικρίνειαν ἀνυποκρίτου χαρᾶς. « Πόσῳ εὐδαιμονεστέρα θέλει εἶσθαι τοιαύτη τις ἑσπέρα τῆς χθεσινῆς ταραχῆς καὶ πολυθορύβου σκηνῆς! Νὰ στείλω πρὸς τὸν Ἀναξαγόραν καὶ νὰ προσκαλέσω καὶ αὐτόν; Οὐδέποτε αἰσθάνομαι ἐμαυτὴν ἐντελῶς εὐτυχῆ, ἐνόσῳ δὲν εἶναι παρὼν εἰς τὴν συνναστροφήν μου καὶ ὁ σεβάσμιος ἐκεῖνος ἀνήρ. »

SISMANOGLIO MEGARO

« Τὸ ἐγίνωσκον, καὶ θὰ τὸν εἶχον ἤδη προσκαλεσμένον νὰ παρευρεθῇ καὶ αὐτὸς, ἐὰν δὲν ἦτο ἀπών. Ὅθεν θέλεις προσπαθήσει σήμερον νὰ ἦσαι ἄπαξ εὐτυχὴς καὶ ἄνευ αὐτοῦ. »

« Νομίζω ὅτι θέλει εἶσθαι δυνατὸν » εἶπε μειδιῶσα· « ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται ὁ καλὸς κἀγαθὸς γηραιὸς ἡμῶν φίλος· » καὶ ταῦτα εἰποῦσα, ἀνεστᾶσα, ἐβάδισε πρὸς ἐγκάρδιον ὑποδεξίωσιν τοῦ ἀγαλματοποιοῦ.

Εἰς τὸ ἀφελὲς καὶ λιτὸν δεῖπνον παρεκάθηντο ἐν φιλικῇ συνδιαλέξει ἄνθρωποι, οἵους σπανίως αἱ τοῦ κόσμου περιπέτειαι συνάπτουσιν εἰς συνναστροφήν. Ἡ Ἀσπασία ἠσθάνθη τὴν εὐχαρίστησιν γυναικὸς, ὁρώσης ἑαυτὴν περιπαθῶς ἀγαπωμένην ὑπὸ σπανίου ἀνδρός· ὁ δὲ Περικλῆς, διὰ τῆς ἀγχινοίας, ἥτις ἐκδηλοῦται εἰς πάντα ἐρῶντα, ἀνεκάλυψεν ὅτι τὰ αἰσθήματά του ἐξετιμῶντο, καὶ ἡ ψυχή του ηὐφράνθη καὶ ἠγαλλίασε. Οὐδέποτε ἄλλοτε ὁ μέγας οὗτος πολιτικὸς ἀνὴρ εἶχεν ἀφήσει ἀνετωτέραν τὴν πορείαν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας του· οὐδέποτε ἄλλοτε καὶ ἡ Ἀσπασία εἶχεν ἀναδειχθῆ λαμπροτέρα. Αἱ ὧραι παρήρχοντο ὡς στιγμαὶ, ὅτε δὲ ἐπέστη ἡ ὥρα τῆς ἀποχωρήσεως, οὐδεὶς τῶν συνδαιτυμόνων ἠσθάνετο ἑαυτὸν ἀπέχοντα τοῦ νὰ ἀναστενάξῃ, διὰ τί οὕτως ἀγνὴ, καθαρὰ καὶ πλήρης χαρὰ δὲν δύναται νὰ διαρκῇ αἰωνίως!

Ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ταύτης ἐπανελήφθησαν τοιαῦται εὐφρόσυνοι συνεντεύξεις, ὁτὲ μὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φειδίου, ὁτὲ δὲ ἐν τῇ τῆς Ἀσπασίας. . . καὶ ἰδοὺ ὅτι αἱ κακαὶ γλῶσσαι τῶν Ἀθηνῶν διεκολύμβησαν εἰς τὴν μεγίστην δι' αὐτὰς χαρὰν, ὅτι ἐπέτυχον ἀφορμὰς νὰ προσθέσωσιν εἰς τὰς τέως διαδοθείσας καὶ νέαν συκοφαντίαν, διαθρυλλήσασαι ὅτι δῆθεν ἀμφότεροι εἶχον ἔργον τὸ νὰ προσελκύωσιν εἰς τὰς οἰκίας των ἀγάμους νεάνιδας πρὸς κόρεσιν τῶν σωματικῶν ὀρέξεων τοῦ Περικλέους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἑσπέραν συνηθροίσθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ποιητοῦ Ἑρμίππου συναναστροφὴ, πάντῃ διαφέρουσα ἐκείνης, εἰς ἣν οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν παρευρέθησαν ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ. Παρῆν δὲ καὶ ὁ Γλύκων· ἐστερεῖτο ὅμως τῆς συνήθους αὐτῷ φιλομειδίας καὶ εὐτραπελίας. Προσῆγε σιγῶν τὸ ποτήριον εἰς τὰ χείλη του, ἢ ἂν ὡμίλει, ὁ λόγος του ὡμοίαζεν ἀστραπὴν ἐκλάμπουσαν ἀπὸ ζοφεροῦ νέφους· εὐθὺς δὲ πάλιν ἐπανέπιπτεν εἰς κατηφῆ σιγήν.

« Ἴδετε! ἴδετε! » ἔκραξεν ὁ Ἀρχέστρατος· « δὲν εἶναι ὡς σᾶς προεῖπον; Ὁ Γλύκων κυοφορεῖ τὸν προορισμὸν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἄρχεται νὰ αἰσθάνηται τὰς προηγουμένας τοῦ τοκετοῦ ἀλγηδόνας. »

« Πρέπει νὰ κράξωμεν τὴν μητέρα τοῦ νέου κήτους, τὸ ὁποῖον ὁ Κρίτων ἔλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του. »

« Τί ἐννοεῖς; » ἠρώτησεν Ἀρίφρων ὁ τοῦ Ἀρχίππου.

« Πῶς! δὲν ἔμαθες ὅτι ὁ Κρίτων ἐρωτεύθη τὸν Σωκράτη, τὸν υἱὸν τῆς μαίας Φαιναρέτης; Συμβαδίζουσιν, ἐνδεδυμένοι τρίβωνα, καὶ συζητοῦσιν ἂν ὁ ἱερὸς Φοῖβος ἦναι λίθος διάπυρος, ψυχραινόμενος ἔστιν ὅτε καὶ πάλιν διαπυρούμενος εἰς κάμινόν τινα, ἢ δὴ καὶ κάμινος ἄντικρυς, πλήρης πυρὸς, θυρωτὴ ὅμως, ὥστε ἡ θύρα κλειομένη ἔστιν ὅτε ἀποκρύπτει τὸ φῶς, ἕως οὗ ἀγαθός τις καὶ φιλυπηρέτης θεὸς ἀναλαμβάνει τὴν φροντίδα νὰ τὴν ἀνοίγῃ. » . . . « Ἀλλὰ, Γλύκων! τί τρέχει καὶ ἐσιώπησας ὡς ἄφωνος ἰχθὺς » εἶπεν ὁ οἰκοδεσπότης. « Ἄγε, παῖ, πρόσφερε τῷ δεσπότῃ σου ἕτερον ποτήριον οἴνου. Ἄγε, γεύθητι τῶν ὀστρυδίων. . . . εἶναι ἐξαίρετα. »

« Δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ ἀνοίξῃ· (εἶπε γελῶν ὁ Γλαύκων) . . . ἐδοκίμασε χθὲς μὲ ὅλην τὴν δύναμίν του συνδειπνῶν μετὰ τοῦ Περικλέους, εὗρεν ὅμως ὅτι τὰ ὄστρακα εἶναι σκληρότατα. »

« Μετὰ τοῦ Περικλέους; » ἔκραξαν πολλοὶ συγχρόνως.

« Τί! δὲν συνεδείπνησας μετὰ τοῦ Περικλέους, Γλύκων; Σὲ εἶδον τοὐλάχιστον εἰσελθόντα εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ πάλιν οὕτω ταχέως ἐξελθόντα, ὥστε ἐσυμπέρανα ὅτι ἡ κάρδαμα συνέφαγες, ἢ τῶν ὀστρυδίων του σκληρότατα εὗρες τὰ ὄστρακα. »

SISMANOGLIO MEGARO

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἐκρούσθη ἡ θύρα, ὑπηρέτης δὲ εἰσελθὼν ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ Δρομέας εἶναι ἔξω καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ εἰσέλθῃ.

« Μάλιστα, μάλιστα! ἂς εἰσέλθῃ· » ἔκραξεν ὁ Ἑρμιππος· « ἴσως αὐτὸς διασκεδάσῃ ἐντεῦθεν τὸν ἡμέτερον τοῦτον φίλον, ἀφοῦ πᾶσαι αἱ προσπάθειαι ἡμῶν ἐναυάγησαν. »

Ἠνοίχθη ἡ θύρα, καὶ ὁ Δρομέας εἰσῆλθε μὲ τὴν προπετῆ ἀσφάλειαν, ἥτις ἐμφαίνεται ἐν τῷ παρασίτῳ, συνειθισμένῳ εἰς καλὴν ὑποδεξίωσιν. « Τοσοῦτον πολυπληθὴς ἀγαθὴ συναναστροφὴ (εἶπε περιβλέπων ὁλόγυρά του), καὶ νὰ μὴ ἦναι παρὼν κανεὶς βωμολόχος, διὰ νὰ τὴν διασκεδάζῃ! Νὰ σὲ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, εὐγενέστατε Ἑρμιππε. Πολλὰ ἀμελὴς εἶσαι εἰς τὸ νὰ περιποιῆσαι τοὺς φίλους σου. »

« Οὐδόλως, βέλτιστε· διότι ἐγίνωσκον καλῶς ὅτι θὰ δράμῃς, ἅμα ἡ ὀσμὴ τοῦ ψητοῦ κρούσῃ τὰς ἴνας τῆς ῥινός σου. »

« Ἔχεις δίκαιον, εὐγενέστατε Ἑρμιππε· ἡ τύχη μου εἶναι καλή· καὶ ἐπειδὴ ὁ ἑστιάτωρ εὐχαριστεῖται πάντοτε, ὅταν τὰ φαγητά του ἀρέσκωσιν εἰς τοὺς προσκεκλημένους του, ἔφερα καὶ ἐγὼ μαζύ μου, διὰ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω, ὄρεξιν Ἡρακλέους. »

« Ἄριστα· πλὴν πίε πρότερον ποτήριον οἴνου, διὰ νὰ ἀκονήσῃς καὶ τὴν ἀγχίνοιάν σου, ὅσον ὀξεῖα εἶναι ἡ ὄρεξίς σου. Ὁ φίλος μας Γλύκων ἐδῶ ἐκυριεύθη ἀπὸ μελαγχολίαν καὶ σιωπὴν Σπαρτιάτου. Ὅθεν δι' αὐτὸν πρέπει νὰ ἐκθέσῃς τὸν νεώτατόν σου ἀστεϊσμόν. »

Ὁ Δρομέας ἔλαβε τὸ ποτήριον. « Τῷ ὄντι, ἄδολος τῆς Χίου οἶνος... γέμισέ μοι καὶ δεύτερον, ὦ παῖ, ποτήριον!... Κύριοι! ἔχω κάμποσα νέα νὰ σᾶς διηγηθῶ, ἐὰν τυχὸν δὲν τὰ ἠκούσατε ἤδη. »

« Τί νέα; τί νέα; ὦ βέλτιστε Δρομέα! » ἀνεβόησάν οἱ συνδαιτυμόνες. Ὁ Γλύκων ἔμενε σιωπῶν· ἀνέβλεψεν ὅμως μὲ ἔκφρασιν ἀνησύχου περιεργείας, ὅταν ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους τοῦ παρασίτου.

« Βλέπεις, βλέπεις! » εἶπεν ὁ Ἑρμιππος. « Ἤδη τὸν ἐξύπνισας... ἐξακολούθει λοιπόν. »

« Ἀξιότιμε κύριε! ἡ διήγησίς μου εἶναι λίαν ἐκτεταμένη, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ τὴν ἐκτελέσω μὲ κενὸν στόμαχον. Δός μοι ἀπὸ τοὺς θαλασσίους τούτους ἐγίνους, παῖ, καὶ κέρασέ με καὶ ἕτερον ποτήριον τοῦ ἀδόλου Χίου οἴνου.... ἀκούεις;... Οἱ ἐγῖνοι οὗτοι εἶναι ὄντως ἐξαίρετοι, καὶ ἡ κάππαρις τοσοῦτον νοστίμη, οἵαν εἰσέτι δὲν ἔφαγον ἀλλαχοῦ. Μοὶ ἤνοιξαν τὴν ὄρεξιν διὰ στερεωτέραν τροφήν. Νομίζω ὅτι τώρα δὲν θὰ μὲ ἔβλαπτε τοιοῦτόν τι πουλίον ἢ τρυφερόν τι τρῆμα ἐκ τοῦ ψητοῦ κρέατος. »

Τῷ προσεφέρθησαν τὰ ζητηθέντα ἐδέσματα, τὰ ὁποῖα καὶ κατέφαγε μὲ τὴν συνήθη αὐτῷ ἀδηφάγον ταχύτητα.

« Ὅμως τὰ νέα, τὰ νέα, Δρομέα; » ἔκραξεν ὁ Γλαύκων.

« Βέλτιστέ μοι αὐθέντα, νομίζεις ὅτι δύναμαι νὰ προσβάλω τὸν ἑστιάτορα καὶ νὰ διακόψω τὴν γεῦσιν τῶν φαγητῶν του;... Ὀλίγον πολύποδα, παῖ! »

« Τῷ ὄντι, Δρομέα, δὲν παύεις πρὶν ἢ ὁ στόμαχός σου εἰσδεχθῇ τριπλασίαν τροφὴν ἐκείνης, ἥτις ἀρκεῖ εἰς ἑτέρους ἀνθρώπους. Νομίζεις, φίλαυτέ μου πλεονέκτα, ὅτι ἀνὴρ Ἀθηναῖος δύναται νὰ ὑποφέρῃ ἐπὶ μίαν ὅλην ὥραν τὰ βασανιστήρια τῆς περιεργείας; »

« Ὑπομονή, ὑπομονή, εὐγενέστατε Γλαύκων! Ἡ ἱστορία μου εἶναι τοσοῦτον τερπνή, ὥστε ἀξίζει τὸν κόπον νὰ περιμένῃ τις... Οὕτω· τώρα λοιπὸν ἐν ἀκόμη ποτήριον οἴνου, ὦ παῖ! Κέρασέ με ὅμως ἤδη Θάσιον! » Κατέπιε καὶ τοῦτον, ἐσφόγγισεν ἔπειτα μὲ σοβαρὰν σπουδαιότητα τὸν πώγωνά του, ἀνέβη ἐπί τινος ἕδρας, καὶ ἤρχησεν, ἀπομιμούμενος τὸ σχῆμα τοῦ διδάσκοντος Ἀναξαγόρου, νὰ λέγῃ τὰ ἑξῆς.

« Φίλοι μου! Ἐσκέφθην ὡρίμως ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου, τὸ ὁποῖον διεπραγματευόμην εἰς τὴν προηγηθεῖσάν μου διδασκαλίαν, καὶ ἤδη ἐπείσθην ἐντελῶς ὅτι ὁ Θάσιος οἶνος εἶναι καλὸν νὰ πίνηται μετὰ τὸν Χῖον· καὶ ἐπειδὴ τὸ ἐπὶ τῆς πείρας θεμελιούμενον τοῦτο δόγμα μου εἶναι πολλοῦ λόγου ἄξιον πρὸς τὴν ἔκθεσιν τῶν διδασκαλιῶν μου, νομίζω ἀναγκαιότατον νὰ κάμωμεν ἤδη συνάμα τὸ πείραμα τοῦτο. »

« Εὖγε! εὖγε! Δρομέα! Προσφέρετε τὰ ποτήρια! » εἶπεν ἐπιτακτικῶς ὁ Ἑρμιππος πρὸς τοὺς ὑπηρετοῦντας δούλους.

« Λοιπόν, Κύριοι » ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Δρομέας, ἀφοῦ ἐκένωσε τὸ ποτήριόν του. « Ἐπείσθητε βεβαίως ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ πειράματος τούτου, ὅτι δὲν ἐνησχολήθην ἀνωφελῶς περὶ τὸν κλάδον τοῦτον τῆς φιλοσοφίας μετὰ τοσαύτης ἐπιμονῆς καὶ ἐγκαρτερήσεως. Δύο ποτήρια Θασίου μετὰ τρία ποτήρια Χίου εἶναι κατὰ τὰς ἐρεύνας μου ταύτας τὸ καταλληλότατον μέτρον δι' ἀγαθὴν συναναστροφήν, τὸ ὁποῖον ὅμως κατὰ τὴν χρείαν τῆς εἰδικῆς περιπτώσεως δύναται καὶ νὰ ἐπαναληφθῇ, ὁσάκις ἐπιθυμεῖ τις.... Ἐμβεβυθισμένος εἰς σπουδαίας σκέψεις ἐπὶ τοῦ ἀξιολόγου τούτου ἀντικειμένου, περιδιάβαζον ἀπόψε εἰς τὸ παράλιον. »

Ταύτην τὴν λέξιν ἀκούσας ὁ Γλύκων ἀνεπήδησε καὶ ἔκλινε πρὸς τὸν παράσιτον ὀξὺ τὸ οὖς. Συναπαντήσας ὅμως τὰ βλέμματα τοῦ Δρομέα, προσηλωμένα μὲ πολυσήμαντον ἔκφρασιν ἐπ' αὐτόν, κατεκλίθη πάλιν. « Ὁ ἀστεϊσμὸς τοῦ ἀνθρώπου τούτου καταντᾷ ὀχληρός » εἶπε πρὸς τὸν παρακαθήμενόν του. »

« Ἐνῷ ἀνεπόλουν κατὰ νοῦν (ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Δρομέας) πόσα ποτήρια δύνανται νὰ ἐπιφέρωσιν ἀκριβῶς τὸ ἐπιθυμητὸν ἀποτέλεσμα.... (εἶναι δὲ τοῦτο ζήτημα, Κύριοι, οὕτωσὶ δὴ δυσχερές, ὥστε μετὰ πολ-

λὰς σκέψεις δὲν ἠδυνήθην νὰ φθάσω εἰς ἀσφαλές τι συμπέρασμα.)... ἀπεσπάσθη ἡ περιέργειά μου ὑπὸ τοῦ κρότου ἐλαυνομένων κωπίων. Ἀναβλέψας δὲ εἶδον οὐχὶ μακρὰν πλοιάριόν τι· οἱ κωπηλάται μοὶ ἐφαίνοντο ὅτι δὲν ἦσαν Ἀθηναῖοι, καὶ οὕτως ὕποπτοι, ὥστε ἐνόμισα συμφέρον νὰ παραμερίσω εἰς ἀσφαλές τι μέρος. Ἐκρύβην λοιπὸν ὄπισθεν βράχων τινῶν, ὅπου ἐνόμισα ἐμαυτὸν ἱκανῶς ἐξησφαλισμένον, καθ' ὅσον οἱ ἐπὶ τοῦ πλοιαρίου εἶχον ἐστραμμένα πρός με τὰ νῶτα, καὶ ἐφαίνοντο μὴ αἰσθανθέντες τὴν παρουσίαν μου. »

« Ἡ διήγησίς σου εἶναι λίαν σχοινοτενής, Δρομέα! (εἶπεν ὁ Ἕρμιππος). Ἔσφαλες εἰς τὸν ὑπολογισμόν σου καὶ ἔπιες ἓν ποτήριον περιπλέον. »

« Οὐδόλως, βέλτιστέ μου Ἕρμιππε! Ἡ διήγησίς μου εἶναι σχοινοτενής, καὶ ὀφείλει νὰ ἦναι σχοινοτενής. Συγχρόνως ὅμως εἶναι λίαν σοβαρὰ ἱστορία. »

« Σοβαρὰ ἱστορία! (ἔκραξεν ὁ Γλύκων). Ἀπὸ πότε ἀσχολεῖται ὁ Δρομέας εἰς σοβαρὰ καὶ σπουδαῖα πράγματα;

« Ἀφότου σὺ αὐτὸς μοὶ ἔδωκες τὸ τοιοῦτον παράδειγμα, εὐγενέστατε Γλύκων! (ἀπήντησεν ὁ παράσιτος μὲ ἀναιδῆ μορφασμόν). Τοῦτο εἶναι εἰς ἀμφοτέρους ἡμᾶς ἀσύνηθες πρᾶγμα. (Ἄσβεστος γέλως τῶν συνδαιτυμόνων ἐπηκολούθησε τὴν ἀπάντησιν ταύτην, καὶ ὁ Δρομέας ἐξηκολούθησε λέγων). Τὸ πλοιάριον ἐπλησίασεν εἰς τὸ παράλιον, καὶ ἤδη ἠδυνάμην ἐκ τοῦ ἀναχωρητηρίου μου νὰ ἴδω ἐν ἀναπαύσει συνοδίαν ἀνθρώπων, σπευδόντων πρὸς τὸ πλοιάριον. Γνωρίζετε, Κύριοί μου, τὸ ἀγροκήπιαν τοῦ Πυριλάμπους. Ἐκεῖθεν ἤρχετο ἡ συνοδία, καὶ εἶδον δύο ἀνθρώπους, γυναῖκας ὡς μοὶ ἔδοξεν, ἑλκομένας ὑπὸ ναυτῶν. Λέγω δέ... ὡς μοὶ ἔδοξε· διότι οὕτωσὶ δὴ ἦσαν περικεκαλυμμέναι, ὥστε ἦτο δύσκολον νὰ διακρίνῃ τις. Ἐκ τῶν κινημάτων ὅμως αὐτῶν ἐνόησα, ὅτι ἦσαν ἔμψυχα ὄντα. »

« Πλησιάζομεν νὰ ἀκούσωμεν (εἶπεν ὁ Γλύκων) ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐνέτυχε ναύτας ἐπιβιβάζοντας ζεῦγός τι χοίρων εἰς τὸ πλοιάριόν των· καὶ διὰ νὰ πληροφορηθῶμεν τοιοῦτόν τι, ἐβασάνισεν ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν τὴν περιέργειάν μας. »

« Καλέ, καγαθὲ Γλύκων. Βλέπω ὅτι θὰ ἐγίνεσο καλήτερος ἀπ' ἐμὲ γελωτοποιός.... Ἡ ἰδική μου γνῶσις δὲν ἔφθανεν ἕως αὐτοῦ· ἀλλὰ θὰ προσπαθήσω νὰ ὠφεληθῶ ἀπὸ τὰς ὁδηγίας σου.... Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν θάλασσαν, ἡ ἄγρα ἐρρίφθη εἰς τὸ πλοιάριον. »

« Ἴδετε; ἦσαν χοῖροι ἀναμφιβόλως! »

« Ὦ! μήπως νομίζει τις, ὅτι τοιαῦτα ἀκάθαρτα ζῶα ἠδύναντο νὰ ἐφελκύσωσι τὴν προσοχήν μου;... ἦσαν ὡραῖαι γυναῖκες, σᾶς λέγω· τοιαῦται ἦσαν ἀναμφιβόλως. Ἡ ἄγρα ἐρρίφθη εἰς τὸ πλοιάριον. Ἀλλ'

ἤδη ἤρξατο διαμάχη μεταξὺ τῶν εἰς τὸ παράλιον ἑστώτων. Τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἐνδεδυμένοι ὡς δοῦλοι πλουσίας τινὸς οἰκογενείας· ἀλλ' οἱ ἔνοπλοι ναῦται ὑπερεῖχον· καὶ πάντες ἐρρίφθησαν εἰς τὸ πλοιάριον, τὸ ὁποῖον εὐθὺς μετέπειτα, ἐλαυνόμενον ὑπὸ δώδεκα ἕως δεκατεσσάρων ἰσχυρῶν κωπηλατῶν, ἐπλησίαζε πρός τινα πλησίον προσωρμισμένην τριήρη, ἥτις ὡς ἐκ τῆς ὄψεως ἐφαίνετο ὅτι ἀνῆκεν εἰς τοὺς Μεγαρεῖς. »

« Εἶναι ἀληθῆ ταῦτα; » εἶπόν τινες τῶν συνδαιτυμόνων, τῶν ὁποίων τὰ πρόσωπα ἐδείκνυον, ὅτι ἤρχιζον νὰ ἀνησυχῶσιν, ὡς περὶ πιθανοῦ πράγματος.

« Ἀληθέστατα, κύριοί μου! Τοσοῦτον εἶχον κυριευθῆ ὑπὸ τρόμου καὶ ἐκπλήξεως, ὥστε ἐπί τινα καιρὸν διέμενον εἰς τὸ παράλιον, ἔχων προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὸ πλοιάριον. Τὸ εἶδον σταματῆσαν πλησίον τῆς τριήρες... οἱ ἁρπαγέντες.... μοὶ ἐφάνη νὰ διέκρινον ὅτι ἦσαν δεδεμένοι.... ἐβλήθησαν εἰς τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἤρχισε νὰ κινῆται πρὸς τὸ πέλαγος· ἐστράφην ἔπειτα ὅπως ἐπανέλθω οἴκαδε, καὶ μόλις ἐπροχώρησα ὀλίγον, καὶ συνελήφθην ἐξαίφνης ἀπὸ τῶν νώτων ὑπὸ δύο στιβαρῶν δούλων... τοὺς ἀχρείους! ἀκόμη αἰσθάνομαι τὸν ἀπὸ τῶν χειρῶν των πόνον εἰς τοὺς ὤμους μου· μετ' ὀλίγον δὲ ἐπιπίπτει ἀπνευστὶ καὶ ὁ Πυριλάμπης κατεπάνω μου, ὁρκίζεται νὰ μὲ ἐκδικηθῇ, καὶ μὲ ἀπειλεῖ μὲ χιλιοπλάσιον θάνατον, ὥστε πραγματικῶς ἐκυριεύθην ὑπὸ δεινοῦ τρόμου. Δύο ἐκ τῶν παρ' αὐτῷ ξενισθεισῶν, εἶπε, θυγατέρες, ἀνήκουσαι εἰς ἐπισήμους οἰκογενείας, ἔγειναν ἄφαντοι ὁμοῦ μὲ τοὺς δούλους των. Παρετήρησεν ἴχνη φέροντα πρὸς τὸ παράλιον· φοβεῖται μήπως ἁρπάγησαν ὑπὸ πειρατῶν, διὸ καὶ ὑποπτεύει ὅτι ἐγὼ συνετέλεσα εἰς τὴν ἁρπαγήν των. Ἐδικαιολογήθην ὅπως δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβάλλητε, καὶ διηγήθην ὅσα εἶδον· ἀνθ' οὗ ὅμως αὐτὸς, νὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν, δὲν μοὶ εὐγνωμόνει πολὺ, ἀλλὰ μὲ ἐπεφόρτισε μὲ πλῆθος ὑβριστικῶν λέξεων, διὰ τί νὰ μὴ κάμω θόρυβον. Ὑμεῖς ὅμως, κύριοί μου, ἐννοεῖτε κάλλιστα, ὅτι ἂν ἔδιδα τὸ παραμικρὸν σημεῖον ὑπάρξεως, ἤθελα πάθει ὅ,τι καὶ οἱ λοιποί, καὶ δὲν σᾶς λανθάνει ὅτι χοῖνιξ ξηροῦ σίτου ὡς καθημερινὴ τροφή, καὶ τραχεῖα ἐργασία πρὸς τούτοις, εἶναι πράγματα, εἰς τὰ ὁποῖα διόλου δὲν ἀντέχει ἡ κρᾶσίς μου. »

« Ἔπρεπεν, ὁ Πυριλάμπης νὰ σοῦ καταφέρῃ παρὰ μίαν τεσσαράκοντα διὰ τὴν αἰσχράν σου δειλίαν! » ἀνέκραξεν ὁ Ἀρίφρων, κυριευθεὶς ὑπὸ αἰφνιδίου ἀγανακτήσεως. « Πῶς! νὰ κρύπτησαι ὑπὸ σωρὸν λίθων καὶ νὰ θεωρῇς ἀτάραχος Ἀθηναίας ἁρπαζομένας ὑπὸ πειρατῶν! Μοὶ ἔρχεται νὰ σὲ μαστιγώσω ἐγὼ αὐτός! ἄθλιε! τίνες ἦσαν αἱ ἁρπαγεῖσαι; »

Ὁ Δρομέας κατέβη ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς του ἕδρας, ἐξηπλώθη κατὰ μῆ-

SISMANOGLIO MEGARO

κος εἰς μίαν ἀπὸ τὰς κλίνας, καὶ ἀνεβόησε, καλύπτων μὲ τὰς χεῖρας τὸ πρόσωπόν του, ὅτι δὲν τῷ ἀπελείπετο ἕτερόν τι εἰμὴ ὁ θάνατος, ἐὰν τὸν ἀνταμείβωσιν οὕτω διὰ τὸν κόπον, ὃν ὑπέσχη, ὅπως διασκεδάσῃ οὕτω τοὺς συνδαιτυμόνας.

« Δὲν θὰ ἐξάξωμεν πλέον οὐδὲ λέξιν ἀπὸ τὸ στόμα του, ἐὰν τὸ πρᾶγμα ὑπάγῃ οὕτω » εἶπεν ὁ Ἑρμιππος σιγανῇ τῇ φωνῇ πρὸς τὸν Ἀρίφρονα. « Ἄφες τον νὰ τελειώσῃ τὴν ἱστορίαν του. » . . « Δρομέα, τέκνον μου, ἰδοὺ πίε ἐν ἀκόμη ποτήριον οἴνου διὰ νὰ ἀναζωογονήσῃς τὸ πνεῦμά σου, καὶ μετέπειτα τελείωσέ μας τὴν διήγησίν σου. »

« Ἀριστέμου Ἑρμιππε, σὺ γνωρίζεις ἀσφαλῶς τὴν πρὸς τὴν καρδίαν μου ὁδὸν » εἶπεν ὁ Δρομέας. « Δέχομαι τὴν ἀγαθήν σου προσφοράν. » Καὶ ταῦτα εἰπὼν κατέπιε τὸν προσφερθέντα οἶνον. « Ὁ φίλος σου θέλει νὰ μάθῃ, τίνες ἦσαν αἱ ἁρπαγεῖσαι κόραι; . . . ἦσαν αἱ θυγατέρες τοῦ Λύκωνος καὶ Μενίππου. Γινώσκεις βεβαίως ὅτι αὗται κατῴκουν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ἀσπασίας διὰ νὰ ἐξασκηθῶσιν εἰς τὸ ἐπάγγελμά των. Ὅθεν δὲν εἶναι μεγάλη ζημία. »

Ὁ Γλύκων ἀνεκάγχασεν. « Ἀληθῆ λέγεις, Δρομέα! Ἱκαναὶ εἰσέτι δημόσιαι εὑρίσκονται ἐν Ἀθήναις, καὶ ἀφοῦ ἔλειψαν δύο ἐξ αὐτῶν. Ἀλλὰ τί συνέβη περαιτέρω; »

« Λοιπόν, ὁ Πυριλάμπης ἐφέρετο ὡς μαινόμενος. Μὲ προσήγαγον εἰς τὸ δικαστήριον τῶν θεσμοθετῶν, ὅπως περιγράψω τοὺς ναύτας καὶ τὸ πλοῖον, καὶ ἀπεστάλησαν κήρυκες ἀπανταχόσε, ὥστε ἅπαν τὸ Φάληρον καὶ ὁ Πειραιεὺς ἐπλήσθη ταραχῆς.

» Πρὶν ἢ ἀναχωρήσω ἔδωκεν ὁ Μέγας μας διαταγὰς νὰ ἐκπλεύσωσι δύο τριήρεις διὰ νὰ κυνηγήσωσι τοὺς πειρατάς, καὶ δίχ' ἀμφιβολίας εὑρίσκονται ἤδη εἰς καταδίωξιν τοῦ πειρατικοῦ πλοίου. Δὲν πιστεύω ὅμως νὰ ἐπιτύχωσι, διότι τὸ πλοῖον ἐκεῖνο εἶχε πολλοὺς ναύτας, καὶ ἐπέτα ἐπὶ τῶν κυμάτων ὡς θαλάσσιον πτηνόν. »

Ὁ Γλύκων, πάλιν ἐγέλα ὑπὸ χαιρεκακίας. « Ὁ Μεγαρεὺς πλοίαρχος θὰ ἦναι βεβαίως ἄξιον παλληκάρι (εἶπε). Πῶς! ὅλους τοὺς ἥρπασε; Δὲν ἄφητε κἀνένα διὰ νὰ διηγηθῇ τὸ συμβάν; Ἔ; . . . . »

« Ἐμὲ μόνον. Καὶ ὄντως νομίζω ἐμαυτὸν νέον Τεῦκρον, διασωθέντα ὑπὸ τὴν ἀσπίδα τοῦ Τελαμῶνος. Ἂν δὲν ἦτο ὁ εὐλογημένος ἐκεῖνος σωρὸς τῶν πετρῶν, κανεὶς δὲν ἤθελέ ποτε ἀκούσει τὸ συμβάν. » εἶπε μετ' αὐταρεσκείας ὁ παράσιτος.

« Τοῦτο θὰ ἐπιφέρει δυσάρεστα ἀποτελέσματα ὡς πρὸς τὰ Μέγαρα· » εἶπεν ὁ Ἀρίστων, ὅστις μετὰ μεγίστης προσοχῆς ἠκροάζετο τὴν διήγησιν. « ἐὰν μάλιστα ἀληθεύῃ ἡ ἀγγελία, ἣν κατὰ τύχην ἤκουσα ἀπόψε, ὅτι ὁ Ἀνθεμόκριτος, ὁ ἡμέτερος κῆρυξ, ὅστις ἔμελλε νὰ φέρῃ τὸ ψήφισμα τῆς βουλῆς εἰς Μέγαρα, ἐφονεύθη εἰς τὸν δρόμον. Οὗτοι οἱ

Μεγαρεῖς τοσοῦτον ὑπερβολικοὶ κατήντησαν εἰς τὴν ἀναισχυντίαν των, ὥστε ἀξίζει νὰ τιμωρηθῶσιν. »

« Ἀνηρτήθη ἤδη τὸ πρόγραμμα; » ἠρώτησεν ὁ Γλαύκων.

« Ὄχι ἀκόμη. Ὅσον ἠξεύρω, ὑπεσχέθησαν εἰς τοὺς πρέσβεις τῶν Σπαρτιατῶν νὰ μὴ εἰσαγάγωσι πρότερον τὸ ψήφισμα πρὸς ἐπικύρωσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, ἕως οὗ λάβωσι καιρὸν οἱ Μεγαρεῖς νὰ σκεφθῶσι περὶ τούτου. Ἐὰν ὅμως ὅσα ἤδη ἠκούσαμεν ἦναι ἀληθῆ, ἀφεύκτως αὔριον ἢ μεθαύριον θέλομεν ἴδει ἀνηρτημένον τὸ πρόγραμμα. Ἐὰν ὁ κῆρυξ ἡμῶν ἐφονεύθη εἰς τὸν δρόμον, εἶναι ἀδύνατος εἰρηνικός τις συμβιβασμός, καὶ πιθανῶς θὰ ἴδωμεν τὸ προβούλευμα, ἐπικυρούμενον μὲ δριμυτέρας εἰσέτι διατάξεις »

« Θέλομεν ἀκούσει πάλιν ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ λαμπρόν τινα λόγον τοῦ Περικλέους. Θέλει πάλιν βροντήσει· καὶ δικαίως. Καὶ ἐγὼ αὐτὸς θέλω ὑπάγει εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, καὶ δώσει τὴν ψῆφόν μου, ὅπως τιμωρηθῇ ἡ αὐθάδης καὶ ἀναίσχυντος αὕτη σμικρὰ πόλις τῶν Μεγάρων. Ὅταν ὁ μέγας βασιλεὺς δὲν τολμᾷ νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν ξηρὰν ἢ τὴν θάλασσαν τῆς Ἑλλάδος, εἶναι βεβαίως αἶσχος νὰ μᾶς πλήττῃ μὲ τὸ ῥάμφος του ἐν στρουθίον. »

« Ἐδόθητε εἰς σπουδαιολογίας, φίλοι μου » εἶπεν ὁ Ἑρμιππος, στραφεὶς πρὸς ὁμάδα τινὰ τῶν συνδαιτυμόνων, οἵτινες εἶχον πραγματερίσει, συνδιαλεγόμενοι σπουδαίως περὶ τῶν συμβάντων. « Προσκάλεσε τὴν μουσικὴν, παῖ! Δὲν θὰ χαλάσωμεν τὴν διασκέδασίν μας διὰ τὰς μωρίας τῶν Μεγαρέων! Συνέπεσε δὲ ὥστε ἀμέσως δυνάμεθα νὰ λάβωμεν καὶ τὴν ἱκανοποίησίν μας, διότι μία τῶν γυναικῶν, τὰς ὁποίας παρήγγειλα, εἶναι ἡ Σιμαίθα, ἡ Μεγαρὶς κιθαρῳδὸς, τὴν ὁποίαν ἔφερον ἐκ τῆς Νισαίας οἱ ἡμέτεροι φρουροί . . . Πρόσελθε, Σιμαίθα! » εἶπε πρός τι γύναιον, τοῦ ὁποίου ἡ ἐλαφρὰ ἐνδυμασία καὶ τὸ ἀναίσχυντον βλέμμα ἐδήλουν τὸ ἐπάγγελμά της, καὶ τὸ ὁποῖον τὴν σιγμὴν ἐκείνην εἰσήρχετο μὲ τὴν κιθάραν εἰς τὰς χεῖρας. « Ἔμαθες ἤδη, ὅτι οἱ συμπατριῶταί σου τοσοῦτον ἠγανάκτησαν ὅτι σὲ ἐστερήθησαν, ὥστε μᾶς ἐπέβαλον ἀντίποινον καὶ μᾶς ἥρπασαν δύο Ἀθηναίας; Ὀφείλεις νὰ βάλῃς τὰ δυνατά σου νὰ μᾶς ἀποδείξῃς ὅτι δὲν εἶσαι κατωτέρας ἀξίας, ἄλλως θὰ σὲ στείλωμεν ὡς ἀνταλλαγὴν, καὶ θὰ ἀποθάνῃς τῆς πείνης εἰς τὰ Μέγαρα. Ψάλλε μας ἁσμά τι, τὸ ὁποῖον νὰ εὐφράνῃ τοὺς προσκεκλημένους μου. »

Τὸ γύναιον περιέβλεψεν ὀλόγυρα μὲ αὐθαδῶς πρὸς τὰ ὄπισθεν κλίνουσαν κεφαλὴν, ἐκάθησεν ἐπὶ μιᾶς τῶν παρακειμένων κλινῶν, καὶ ἤρχισε νὰ ἀνακρούῃ τὴν κιθάραν της. « Εἶναι πιθανὸν (εἶπε συναρμόττουσα τὸ ὄργανόν της) οἱ φίλοι σου νὰ συνδιασκεδάζωσι μετ' ἀλλήλων κάλλιον, παρ' ὅσον ἐγὼ δύναμαι νὰ τοὺς εὐφράνω. Διότι ἀ-

SISSANOGLIO MEGARO

πανταχοῦ βλέπω τοὺς τοίχους ἐπιγεγραμμένους, *Λυσίας ὁ καλός*, *Ἑρμόδωρος ὁ καλός*· οὐδαμοῦ ὅμως βλέπω καὶ ἐπιγραφήν τινα *ἡ καλή*. Νὰ σᾶς ψάλω ἆσμα περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Διὸς ἁρπαγῆς τοῦ Γανυμήδου, ἢ προτιμᾶτε διθύραμβον πρὸς τιμὴν τοῦ Βάκχου; Τὸ δεύτερον θὰ ἁρμόζῃ καλλίτερα, διότι ἰδοὺ βλέπω ἐκεῖ κατακείμενον τὸν Σιληνόν.» (ἐπρόσθεσε δεικνύουσα διὰ τοῦ βλέμματος τὸν Δρομέαν).

« Ἐξαίρετα τὸ ἐπέτυχες, κόρη μου. (εἶπεν ὁ Γλύκων). Θὰ σὲ ἐναγκαλισθῶ πρὸς ἀνταμοιβήν, καὶ ἀπὸ ὅσους τοίχους διαβαίνω αὔριον θὰ ἐπιγράφω *Σιμαίθα ἡ καλή*. »

« Ὁ ἄνθρωπος ὁποῦ θὰ μὲ ἐναγκαλισθῇ πρέπει πρότερον νὰ βάλῃ τὴν χεῖρά του εἰς τὸ βαλάντιόν του » εἶπε τὸ γύναιον, κτυπῶν ἐλαφρῶς τὴν παρειάν του· καὶ ἀναπηδήσασα εἰς μέσην τὴν αἴθουσαν ἤρχησε τὸ ἆσμά της, συνοδεύουσα αὐτὸ μὲ ζωηρὰν μίμησιν. Οἱ συνδαιτυμόνες ἐγέλων, ἐπευφήμουν, καὶ προσεκάλουν τὸν Δρομέαν νὰ παραστήσῃ τὸ ἀποδοθὲν αὐτῷ πρόσωπον τοῦ Σιληνοῦ.

« Τότε μᾶς χρειάζεται καὶ ὁ ὄνος του (εἶπε μεγαλοφώνως ὁ Ἕρμιππος). Ὁ Σιληνὸς δὲν ἀξίζει τίποτε χωρὶς τοῦ ὄνου. Παῖ! φέρε ἐδῶ ἕνα ὄνον! »

« Μὴ ἐμβαίνητε εἰς περιττὸν κόπον! (ἔκραξεν ἡ Σιμαίθα, διακόπτουσα τὸ ἆσμά της). Ἰδοὺ ἐκεῖ δύο ἀντὶ ἑνός. » εἶπε δείξασα δύο ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων συνδαιτυμόνων, οἵτινες εἰσέτι ἦσαν ἐνησχολημένοι εἰς τὴν πολιτικήν των συνδιάλεξιν.

« Καλὰ λέγεις, Σιμαίθα! » ἔκραξαν ἁπανταχόθεν. Ὁ Δρομέας ἐξεδύθη τὴν χλαμύδα του καὶ τὸν χιτῶνά του, ὅπως παρουσιασθῇ εἰς τὸ διὰ τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ παραστήσῃ πρόσωπον ἁρμόζον ἔνδυμα, ἀπέσπασε κισσὸν ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς αἰθούσης, αἵτινες ἦσαν κισσοστόλιστοι, περιέστεψε δι' αὐτοῦ τὴν κεφαλήν του, καὶ ἔβαλε τὸ ἕν του σκέλος ἐπὶ τοὺς ὤμους τοῦ Ἀρίφρονος. Τοῦτο ὅμως ἦτο ἀνυπόφορον κίνημα, καὶ ὁ νέος ἥρπασε τὸ σκέλος τοῦ παρασίτου, καὶ δι' ἐπιδεξίου στροφῆς ἐξήπλωσε τὸν ἀνάγωγον ἐκτάδην χαμαί, συγχρόνως δὲ ἀναστὰς ἔνευσε πρὸς τὸν φίλον του Ἀρίστωνα, ὅστις καὶ αὐτὸς ἐπίσης ἀνέστη.

« Εἴμεθα περιττοὶ ἐνταῦθα (εἶπεν ὁ Ἀρίφρων), διότι ὄνοι καὶ Σάτυροι εἶναι τοσοῦτον πολλοὶ ἐνταῦθα, ὥστε δύναται νὰ ἐκλέξῃ τις πρὸς πᾶσαν χρῆσιν. » Μεθ' ὃ ἐξῆλθον ἀμφότεροι τῆς αἰθούσης.

Ἀλλ' ὅμως ἡ ἀναχώρησίς των οὐδόλως μετέβαλε τὸν τόνον, ὃν εἶχεν ἀναλάβει ἡ συναναστροφή. Ὁ Δρομέας ἀνεσηκώθη πάλιν εἰς τοὺς πόδας του, διετάχθη νὰ φέρωσιν ἀκόμη οἶνον δι' αὐτὸν, νέον δὲ ποτήριον πλῆρες ἀδόλου Χίου οἴνου τὸν ἐνίσχυσεν, ὥστε νὰ παραστήσῃ τὸ πρόσωπόν του μὲ τελείαν ὁμοιότητα. Εἰσήχθησαν δὲ καὶ ἕτερα

κοράσια, ἔτι ἐλαφρότερα ἐνδεδυμένα· καὶ οὕτω παρεστάθη σκηνὴ, τῆς ὁποίας ἡ περιγραφὴ, ἐπειδὴ κανεὶς τῶν συνδαιτυμόνων δὲν ἦτο εἰς κατάστασιν νὰ τὴν ἐνθυμῆται τὴν ἐπιοῦσαν πρωΐαν, δὲν εἶναι οὔτε ἀναγκαία οὔτε δυνατή. Τινὲς ἐξ αὐτῶν κατεκλίθησαν ἐπὶ τὰ ὄπισθέν των κείμενα προσκεφάλαια, ὅπως θεραπεύσωσι διὰ τοῦ ὕπνου τὰς συνεπείας τῆς ἀκρασίας των, ἐνῷ ἕτεροι, στηριζόμενοι ὑπὸ τῶν δούλων, ἀπεχώρουν σαλευόμενοι εἰς τὰς οἰκίας των, ἐνοχλοῦντες διὰ τῶν ἀναιδῶν ᾀσμάτων των τοὺς φιλησύχους κατοίκους, καὶ ἐκλαμβάνοντες πάντα ὄνον, τὸν ὁποῖον χωρικός τις ἔφερεν ἀπὸ πρωΐας φορτωμένον εἰς τὴν ἀγοράν, ὡς τὸν ὄγον τοῦ Σιληνοῦ.

SISMANOGLIO MEGARO

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΕΙΣ ΚΙΝΗΣΙΝ.

Ἡ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ῥοδοδάκτυλος Ἠὼς εὗρε τὰς Ἀθήνας εἰς οὕτωσὶ δὴ μεγάλην ταραχὴν καὶ γενικὴν κίνησιν, οἵα σπανίως ἄλλοτε εἶχεν ἀναφανῆ καὶ μεταξὺ αὐτοῦ τοῦ τοσοῦτον γνωστοῦ διὰ τὸ εὐερέθιστόν του δήμου τῶν Ἀθηναίων. Διότι τοσοῦτον εὐφυῶς καὶ ἐπιδεξίως εἶχεν ἐπινοηθῆ καὶ ἐκτελεσθῆ τὸ καταχθόνιον τοῦ Γλύκωνος σχέδιον, περὶ τῆς τῶν κορασίων ἁρπαγῆς, ὥστε οὐδεὶς οὐδαμῶς οὐδὲ νὰ φαντασθῆ κἂν ἠδύνατο τὸν ἀληθῆ πρωτουργὸν τοῦ ἀπαισίου δράματος. Οἱ πάντες λοιπὸν ἐθεώρησαν τὸ συμβὰν ὡς ἀναιδὲς ἀποτόλμημα Μεγαρέων πειρατῶν, προϊούσης δὲ τῆς αὐγῆς οἱ τῶν Ἀθηνῶν πολῖται συνέῤῥεον κατὰ στίφη εἰς τὰς κεντρικωτέρας ἀγυιὰς καὶ πλατείας τῆς πόλεως, μία δὲ καὶ μόνη ἦν ἡ τῶν ἁπανταχοῦ λόγων ὑπόθεσις, ἡ μετὰ ἐμπαθείας δηλονότι καὶ ἀγανακτήσεως συζήτησις περὶ τοῦ συμβάντος τῆς χθεσινῆς ἑσπέρας. Οὐδεμία εἰσέτι εἶχεν ἀφιχθῆ ἀγγελία, οὔτε περὶ τοῦ πειρατικοῦ πλοίου οὔτε περὶ τῶν εἰς καταδίωξιν αὐτοῦ ἀποσταλεισῶν τριήρεων, ὅθεν καὶ πλεῖστοι ὅσοι ἐξεφράζοντο συμπερασμοί, ὑπολογισμοί, καὶ ποικίλαι ἦσαν αἱ περὶ τῶν ἐνδεχομένων γνῶμαι καὶ ὑποθέσεις.

Μόλις δὲ συνῆλθεν ἡ Βουλὴ τῶν πεντακοσίων, καὶ ἐνεφανίσθησαν εἰς τὸ βουλευτήριον ὁ Λύκων καὶ ὁ Μένιππος. Ἦσαν ἀμφότεροι πολῖται Ἀθηναῖοι, πολλὴν ἀπολαύοντες ἐπαξίως καὶ καλὴν ὑπόληψιν παρὰ τῷ λαῷ· Διότι, ὁ μὲν εἶχεν ὑπηρετήσει εἰς τὰς ἐσχάτας ἐκστρατείας ὡς ὑποστράτηγος τοῦ Περικλέους, ὁ δὲ εἶχεν ἐπίδει ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ τοῦ λήξαντος θέρους φονευθέντα εἰς τὸ πλευρὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ του υἱὸν, ἀμφότεροι δὲ εἶχον ἐπικεκοσμημένα τὰ ἑαυτῶν σώματα μὲ μνημόσυνα πολλῶν μαχῶν. Ἦσαν δὲ σπαραξικάρδιον θέαμα οἱ ἄνδρες οὗτοι, οἱ μηδέποτε στρέψαντες νῶτα πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος, τεθλιμμένοι ἤδη καὶ ἐλεεινὰ χέοντες δάκρυα... Ἐσπαράσσετο ἡ καρδία καὶ τοῦ ἀπηνεστάτου, ἀκούοντος ἤδη πατέρα, μηδένα ἐκρήξαντα στεναγμὸν ἐπὶ τῷ ἐνδόξῳ θανάτῳ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ, ἐξαιτούμενον ἤδη παρὰ τῶν συμπολιτῶν του ἐκδίκησιν ἕνεκα

τῆς ἀτιμώσεως τῆς θυγατρός του. Ὅταν δὲ ἐπέρανε τὴν διήγησιν τοῦ γενομένου αὐτῷ ἀδικήματος κλαίων ἐλεεινῶς, καὶ ἀνακράζων « Ὅτε ὁ υἱός μου προσεφέρθη ὁλοκαύτωμα ὑπὲρ τῆς δόξης τῶν Ἀθηναϊκῶν ὅπλων, μοὶ ἐναπελείπετο θυγάτηρ, ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς ὁποίας ἠδυνάμην νά ἐπιστηρίζω τὸ γηραλέον μου καὶ θαλερὰ δάκρυα χέον πρόσωπον! » . . . ἁπάντων τῶν βουλευτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπλήσθησαν δακρύων, ὁ δὲ πρόεδρος, ὑπερπηδῶν τοὺς νενομισμένους τύπους, ἐξ ἐφόδου προσεκάλεσε τοὺς βουλευτὰς, νὰ ἐπιψηφίσωσι δίχ' ἀναβολῆς τὰ μέτρα, ἅπερ ὤφειλον νὰ ληφθῶσι πρὸς τιμωρίαν τῶν Μεγαρέων.

Εἶχεν ἤδη ἐξεγερθῆ ὅπως δημηγορήσῃ ὁ Χαρῖνος, ὅστις καὶ πρότερον εἶχε γράψει τὸ κατὰ τῶν Μεγαρέων προβούλευμα, τὸ ὁποῖον μόνον ἕνεκα τῆς μεσολαβήσεως τῶν Σπαρτιατῶν δὲν εἶχεν εἰσέτι ὑποβληθῆ εἰς ἐπικύρωσιν τοῦ λαοῦ, ὅτε ἠκούσθη ἔξωθεν θόρυβος πολλῶν φωνῶν ἀγανακτήσεως καὶ οἴκτου, ἀφ' ὧν ἐκωλύετο ὁ ῥήτωρ τῆς ἐνάρξεως τοῦ λόγου του, ἁπάντων δὲ τὰ βλέμματα ἐν ἀγωνιώδει ἀνυπομονησίᾳ ἀπηυθύνθησαν πρὸς τὴν εἴσοδον τοῦ βουλευτηρίου. Μετά τινα λεπτὰ ἐπαρουσιάσθη ὁ Περικλῆς. Ἓξ ἄνδρες, ἐπακολουθοῦντες αὐτὸν, ἔφερον ἐπὶ τῶν ὤμων ἐλεεινῶς ἠκρωτηριασμένον πτῶμα, τοῦ ὁποίου ἡ νεκρὰ καὶ ἀκίνητος χεὶρ ἐκράτει εἰσέτι σφιγκτὰ τὴν βακτηρίαν τοῦ κήρυκος. Ὁ στρατηγὸς προέβη σιγῶν ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης, καὶ διέταξε τοὺς βαστάζοντας νὰ καταθέσωσιν ἐκεῖ τὸ ὁποῖον ἔφερον ἄχθος. Τὴν δὲ δεξιὰν ἀνατείνας πρὸς τοὺς βουλευτὰς, καὶ μὲ τὴν ἀριστερὰν δεικνύων τὸ αἱμόφυρτον πτῶμα, ἀνεβόησε μὲ τὴν βροντώδη ἐκείνην φωνὴν, ἀφ' ἧς προθύμως ἐσαλεύετο ἡ καρδία τῶν Ἀθηνῶν. . . « Ἀθηναῖοι! ἰδοὺ ποῦ κεῖται ὁ ἄγγελος τῆς εἰρήνης! Χρώμενος τῇ ἐμπιστευθείσῃ μοι ἀρχῇ προσεκάλεσα διὰ τὴν αὔριον τὸν λαὸν εἰς σύγκλητον ἐκκλησίαν. Ὑμῶν δὲ ἤδη ἔργον ἔστω τὸ νὰ ἐπιψηφίσητε τὸ κατάλληλον προβούλευμα. » Καὶ ταῦτα εἰπὼν, τηρῶν τὸ αὐτὸ εὐγενὲς καὶ σοβαρὸν σχῆμα, ὅπερ παρίστανεν εἰσερχόμενος, στραφεὶς ἀπῆλθεν ἐκ τῆς συνελεύσεως.

Οἱ τὸ πτῶμα προσαγαγόντες προσεκλήθησαν ἤδη ὑπὸ τῆς τῶν βουλευτῶν συγκλήτου νὰ μαρτυρήσωσι πᾶν ὅ,τι γινώσκουσι περὶ τοῦ φόνου τοῦ κήρυκος. Εἶπον λοιπὸν, ὅτι ἀσχολούμενοι εἰς τὰς γεωργικάς των ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐργασίας, ἤκουσαν αἴφνης κραυγὰς βοώντος καὶ ἐπικαλουμένου βοήθειαν. Σπεύσαντες πρὸς τὸ μέρος, ὅθεν εἶχον ἀκουσθῆ αἱ κραυγαὶ, εὗρον τὸν κήρυκα κατακείμενον χαμαὶ καὶ τετραυματισμένον θανατηφόρως, τρεῖς δὲ ἔνοπλοι ἄνδρες, ἰδόντες αὐτοὺς προσερχομένους, τραπέντες εἰς φυγὴν εἶχον διέλθει τὰ τῆς γῆς τῶν Μεγαρέων ὅρια. Ὁ τραυματίας εἶχεν ὀλίγας εἰσέτι

SISMANOGLIO MEGARO

στιγμὰς ζωῆς καὶ αἰσθήσεως, ὥστε ἠδυνήθη νὰ προφέρῃ λόγους τινάς. Εἶπε δὲ *Μεγαρεῖς*, καὶ ἐρωτηθεὶς ἂν Μεγαρεῖς ἦσαν οἱ φονεῖς του, κατένευσε, προσθεὶς, καὶ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι θέλουσιν ἐκδικηθῆ διὰ τὸν θανατόν του. Μεθ' ὃ στενάξας ἐξέπνευσε. Κατὰ δὲ τὴν παράκλησίν του ἔφερον αὐτοὶ εἰς Ἀθήνας τὸ πτῶμά του.

Τὸ ἔσχατον τοῦτο ἀνοσιούργημα ἐξέκαυσε κραταιὸν τὸ πῦρ τῆς ἀγανακτήσεως καὶ αὐτῶν τῶν ἄλλως περιεσκεμμένων καὶ δυσερεθίστων βουλευτῶν. Τὸ ὑπὸ τοῦ Χαρίνου προταθὲν βούλευμα ἐγένετο παμψηφὶ δεκτὸν μὲ τροποποιήσεις τινὰς, ἐπιτεινούσας καὶ σφοδρότερον ἀποκαθιστώσας αὐτό. Προσετέθη δὲ καὶ ὅτι τὸ λείψανον τοῦ κήρυκος ὀφείλει νὰ ἐνταφιασθῇ δαπάνῃ τοῦ δημοσίου εἰς τὴν πρὸς τὸ Θριάσιον πεδίον φέρουσαν πύλην, ὅπως ὁ τάφος τοῦ δολοφονηθέντος κήρυκος διαμένῃ αἰώνιον μνημόσυνον τῆς ἀπιστίας τῶν Μεγαρέων.

Διὰ νὰ λάβῃ γνῶσιν τοῦ προβουλεύματος ὁ λαὸς, ἀνηρτήθη δίχ' ἀναβολῆς εἰς τὴν πύλην τῆς Ἀγορᾶς τὸ σύνηθες πρόγραμμα, καὶ ὁ λαὸς συνωθεῖτο πρὸς γνῶσιν τοῦ ἐμπεριεχομένου. Οἱ γράμματα ἐπιστάμενοι ἐξήγουν τὰ ἐν αὐτῷ εἰς τοὺς μὴ γινώσκοντας. Διότι ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου εὐπατρίδου μέχρι τοῦ ἐσχάτου ἄχλου, οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἐν Ἀθήναις ἀνὴρ, μὴ τρέφων τὸ ὑπερήφανον φρόνημα, ὅτι εἶναι μέλος τοῦ ἀκατανικήτου λαοῦ. Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ Κέκροψ ἐνεθρονίσθη ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς ἀκροπόλεως, οὐδεὶς κατακτητὴς ἐπέβαλε τὸ κράτος καὶ τὸν νόμον αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ἀδμῆτας καὶ αὐτονόμους Ἀθηναίους. Διότι ὁ χειμάρρους τῶν Δωρικῶν κατακτήσεων δὲν ἠδυνήθη νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἀττικήν· ὅτε δὲ ὁ μέγας βασιλεὺς ἐξέχεε τοὺς στρατούς του ὡς σμήνη ἀκρίδων ἐπὶ τὴν γῆν τοῦ Κέκροπος, μόνον τὰ πέριξ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ταῦτα ἐπὶ μικρὸν χρόνον κατέκλυσεν· ὁ δὲ ἀνίκητος τῶν Ἀθηναίων λαὸς, ὀχυρωθεὶς εἰς τὰ ξύλινα τείχη του, ἀπέδειξε μετ' οὐ πολὺ τῷ τῆς Περσίας τυράννῳ, ὅτι ἦν λαὸς μέγας καὶ ἐλεύθερος. Ἀπὸ τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος μέχρι τῆς παρὰ τὸν Εὐρυμέδοντα ποταμὸν, πολλὰ οἱ Ἀθηναῖοι ἀνήγειραν τρόπαια, διά τε ξηρᾶς καὶ κατὰ θάλασσαν, ἡ δὲ ἀποκτηθεῖσα δόξα ὑπῆρχεν εἰσέτι νεαρὰ καὶ ἀκμάζουσα ἐν τῇ μνήμῃ ἑκάστου. Ὅθεν ἡ τῶν Ἀθηναίων ἀγανάκτησις ἦν πικρὰ καὶ διαφλέγουσα, ἀναλογιζομένων ὅτι ὑποφέρουσιν ἤδη προσβολὰς καὶ ἀδικίας ἐκ μέρους σμικρᾶς τινος καὶ εὐτελοῦς Ἑλληνικῆς πόλεως. Περὶ τὴν ἑσπέραν, ληγούσης τῆς καθημερινῆς ἐργασίας, ἄπειρον πλῆθος λαοῦ εἶχε συρρεύσει πρὸ τῆς πύλης τῆς Ἀγορᾶς, ἀκούοντες ἀναγινωσκόμενον τὸ πρόγραμμα καὶ ἀνακουφίζοντες δι' ἀπειλῶν καὶ κραυγῶν ἀγανακτήσεως τὰ ἐμπαθῆ τῆς καρδίας αὐτῶν συναισθήματα.

Νεανίσκος, κατάδηλος ὅτι κατῴκει τοὺς ἀγροὺς, ἡ διάλεκτος ὅμως τοῦ ὁποίου ἐδείκνυεν αὐτὸν κρείττονος ἀπολαύσαντα ἀγωγῆς παρ' ὅσον ἠδύνατό τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τῶν ἐνδυμάτων του, ἵστατο πρὸ πολλοῦ πλησίον τοῦ προγράμματος, ἀναγινώσκων αὐτὸ ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς νέον προσερχομένους, ἐπεξηγῶν καὶ σχολιάζων ἑκάστοτε τὰ ἀνοσιουργήματα, τὰ προκαλέσαντα τὸ προκείμενον προβούλευμα. Κατὰ πᾶσαν δὲ ἐπανάληψιν τῆς ἀναγνώσεως ἐξερρήγνυντο θορυβώδεις κραυγαὶ, ἀπειλούντων καὶ καταρωμένων τοὺς ἀνοσίους Μεγαρεῖς. Οὐδεὶς ἐφαίνετο γινώσκων τίς ἦν ὁ πρόθυμος οὗτος ἀναγνώστης, πολλοὶ δὲ ἠπόρουν, ὅτι οὕτωσὶ δὴ τρυφερὸς νεανίσκος τοσοῦτον ἐπιδείκνυται ζῆλον καὶ ἐνδαφέρον εἰς τὸ πολιτικὸν τοῦτο ζήτημα· ἀλλ' ὅσοι συμπερασμοὶ καὶ ὑπολογισμοὶ καὶ ἂν ἐγίνοντο περὶ τούτου, παρήρχοντο, καὶ τοι ἀκουστοὶ ὑπ' αὐτοῦ, ἄνευ τινὸς ἐντυπώσεως εἰς τὸ οὖς τοῦ νεανίσκου. Ἵστατο ἑδραῖος ἐπὶ τῆς θέσεώς του, ὁσάκις δὲ προσήρχοντο νέοι περίεργοι, ἐπανελάμβανε τὰς φράσεις τοῦ ψηφίσματος, καὶ μὲ ἔμφασιν ἀγανακτήσεως προσέθετεν..... « Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δύο εὐγενεῖς παρθένοι ἀνηρπάγησαν ὑπὸ Μεγαρέων πειρατῶν!... ὁ κῆρυξ ὑμῶν ἐφονεύθη ὑπὸ Μεγαρέων δολοφόνων! »

Ὁ Γλύκων, ὅστις ἐντοσούτῳ εἶχε θεραπεύσει διὰ τοῦ ὕπνου τὰς συνεπείας τῆς νυκτερινῆς του ἀκολασίας, ἤρχιζε νὰ ἀνησυχῇ, μαθὼν παρὰ τοῦ δούλου του τὴν γενικὴν ἀναστάτωσιν τῶν Ἀθηνῶν. Ἀναστὰς δὲ τῆς κλίνης αὐτοῦ ἐπορεύθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἑρμίππου, μόλις καὶ αὐτοῦ ἐξεγερθέντος. Παρῆν δὲ ἐκεῖ καὶ ὁ Δρακοντίδης, συνδιαλεγόμενος μετ' αὐτοῦ σπουδαίως. « Σοὶ λέγω (ἔλεγεν, ὅταν ὁ Γλύκων εἰσῆλθεν) ὅτι οὐδέποτε εἶδον τὰς Ἀθήνας εἰς τηλικαύτην συγκίνησιν. Ἐὰν δὲ ὁ Περικλῆς δύναται νὰ ῥίψῃ καθ' ἡμῶν τὸ πταῖσμα, κατηγορῶν ἡμᾶς ὅτι διὰ τῆς μετὰ τῶν πρέσβεων τῆς Σπάρτης συνεννοήσεως ἐνεθαῤῥύναμεν τοὺς Μεγαρεῖς, οὐδ' ὀβολὸν θὰ ἔδιδον διὰ τὴν ζωὴν ἐκείνου ἐξ ἡμῶν, καθ' οὗ αὐτὸς ἤθελεν ἀναῤῥιπίσει τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ. » Ἀλλ' ὁ Ἑρμιππος, ὅστις ὡς πρὸς τὸ ὑπαινιττόμενον ἦν πάντῃ ἀθῶος, πρὸς δὲ τούτοις καὶ καρηβαρῶν ἔτι ὑπὸ τῆς ὑπερμέτρου οἰνοποσίας, μόλις ἐκινήθη, χασμηθεὶς ἀντὶ ἀπαντήσεως.

Ἀλλ' οὐχ οὕτως ὁ Γλύκων. Διότι αὐτὸς ὑπὸ τοῦ φόβου, τὸν ὁποῖον ἠσθάνετο, εἶχεν ἐπαναλάβει πλήρη τὴν νηφαλιότητά του « Ὁ ἄνθρωπος εἶναι μεθυσμένος εἰσέτι. (εἶπε πρὸς τὸν Δρακοντίδην). Ἄφες τον νὰ συνέλθῃ. Ἡμεῖς δὲ ἂς ὑπάγωμεν νὰ ἴδωμεν τί τρέχει. Πιθανῶς συμφέρει νὰ μὴ ἀφήσωμεν πάντῃ ἐλεύθερον τὸ στάδιον εἰς τὸν Περικλέα καὶ τοὺς συμφατριαστάς του. »

« Ναί... ὑπάγετε... ἄριστα... (εἶπεν ὁ Ἑρμιππος, ἠλιθίως

χασμώμενος). Τὸ κατ' ἐμὲ δὲν δύναμαι νὰ σκεφθῶ ἤδη περὶ τῶν τοιούτων. . . Δι. . . ἀπόψε! »

« Ὁ Θουκυδίδης εἶχε τῷ ὄντι μέγα δίκαιον (εἶπε μετὰ πλείστης δυσαρεσκείας ὁ Δρακοντίδης), ὅτε μοὶ ἔλεγεν ὅτι ὑπὲρ τὸ δέον ἔχω τὰς ἐλπίδας μου εἰς σέ. Ἐλθὲ Γλύκων, ἂς τὸν ἀφήσωμεν νὰ ὑπάγῃ νὰ ξαναπλαγιάσῃ. Διότι τῇ ἀληθείᾳ μόνον δι' αὐτὸ εἶναι καμωμένος. » Μεθ' ὃ συναπῆλθον διευθυνόμενοι εἰς τὴν Ἀγοράν.

Ἡ συνώθησις τοῦ λαοῦ, ὅσον ἐπροχώρουν περαιτέρω, τοσοῦτον ἐγίνετο μείζων· ἀπανταχοῦ δὲ εἶχον τὴν δυσαρέσκειαν νὰ ἀκούωσιν ἀνευφημούμενον τὸ ὄνομα τοῦ Περικλέους. « Ἐὰν τὸ παρελθὸν ἔτος δὲν ἀντεπολιτεύοντο τὸν Περικλέα, θὰ ἤμεθα ἀπηλλαγμένοι ἁπάντων τούτων τῶν δυσαρέστων πραγμάτων, » ἔλεγεν ὁ εἷς. « Μάλιστα (ἔλεγεν ἕτερος)· ὅταν ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Κίμων ἐκυβέρνων τὰ τῆς πόλεως, τὰ δημόσια ἡμῶν πράγματα ἦσαν εἰς πάντη ἀλλοίαν κατάστασιν. » « Καὶ διὰ τί νὰ ἐπιτρέπωμεν νὰ τὸν ἀντιπολιτεύωνται; » ἠρώτα τρίτος τις. « Δὲν δυνάμεθα νὰ κηρύξωμεν τρανῶς, ὅτι εἰς κανένα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὸν ἀντιπολιτεύηται; »

« Ἄριστα! ἄριστα! » . . . εἶπεν ὁ Δρακοντίδης σιγανῇ τῇ φωνῇ πρὸς τὸν Γλύκωνα. Λοιπὸν ἡ τυραννία προευτρεπίζεται. Πρέπει νὰ προλάβωμεν. »

« Ποῖος νὰ φαντασθῇ, ὅτι τοιοῦτον μηδαμινὸν πρᾶγμα ἠδύνατο νὰ ἐξεγείρῃ τηλικαύτην τρικυμίαν! Ἀλλὰ προσετέθη ἐπίμετρον καὶ ἡ ἀθλία ὑπόθεσις τοῦ κήρυκος. »

« Νὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν. . . τὸ πρᾶγμα δὲν μοὶ φαίνεται τοσοῦτον μηδαμινόν· καὶ εἴμεθα ἀξιοκατάκριτοι ὡς ἐξ ἀμελείας ἐγκαταλιπόντες τὸ ἔρμαιον τοῦτο εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἐναντίας φατρίας. Ἀλλ' ὁ Λύκων καὶ ὁ Μένιππος εἰσὶ μέλη τῆς ἀντιπάλου φατρίας, καὶ τὸ πρᾶγμα εἶχεν ἤδη διαθρυλληθῆ ὅτε τὸ ἤκουσα. Πότε ἤκουσες σὺ τὸ συμβὰν τοῦτο; »

Ὁ Γλύκων ἐδίσταζε νὰ ἀπαντήσῃ, τέλος πάντων ὅμως, συνελθὼν εἰς ἑαυτὸν, εἶπεν « Ὁ Δρομέας ἀνήγγειλεν ἡμῖν αὐτὸ ἐνῷ συνεπίνομεν μετὰ τοῦ Ἑρμίππου. Μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν εἶχον ἀξιολόγως σκεφθῆ περὶ τοῦ πράγματος τούτου. »

Ἐν τοσούτῳ δὲ εἶχον ἀφιχθῆ συμβαδίζοντες μέχρι τῆς Ἀγορᾶς, ἔνθα ὁ καλὸς νεανίσκος ἵστατο εἰσέτι παρὰ τὸ πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον καὶ ἀνέγνωσε πάλιν, αὐτῶν προσελθόντων, προστιθεὶς καὶ τὰ σχόλια καὶ τὴν ἐξήγησιν τοῦ ἀνοσιουργήματος, μὲ ἔμφασιν ἐνδομύχου, ὡς πάντοτε, ἀγανακτήσεως.

Ὁ Γλύκων ἀνεκάγχασεν ὑβριστικῶς. « Αἱ παρθενεύουσαι σύντροφοι τῆς Ἀσπασίας! χᾶ! χᾶ! χᾶ! . . Εἶσαι βεβαίως χωρικὸς, ἀγαθὲ

μου νεανίσκε. . . Τίς εἶναι ὁ νεανίσκος οὗτος; » ἐπρόσθεσε, γραφεὶς πρός τινα πλησίον αὐτοῦ ἱστάμενον ἄνδρα. . . ἔχει περικαλλὲς πρόσωπον » . . . καὶ ἀπετόλμησε κακοήθη ὑπαινιγμὸν, περὶ τῶν ἐλατηρίων τῆς αὐτοπροαιρέτου ἐκθέσεως τοῦ νεανίσκου εἰς τὰ ὄμματα τοῦ δημοσίου.

Ὁ οὕτω προσβληθεὶς νεανίσκος ἐφώρμησε κατ' αὐτοῦ, λέγων. « Σὺ βεβαίως δὲν εἶσαι ἐκ τῶν ἀγρῶν (καὶ ταῦτα λέγων ἀντέταξε τὸ τρυφερόν του σῶμα εἰς τὸ ῥωμαλέον καὶ γυμναστικῶς ἐξησκημένον σῶμα τοῦ τελείου ἀνδρὸς), διότι οἱ ἐν τοῖς ἀγροῖς αἰσχύνονται νὰ λέγωσι τοιούτους ἀναιδεῖς λόγους. Θέλεις, φαίνεται, νὰ γνωρίσῃς τὸ ὄνομά μου; Εἶμαι Αὐσικλῆς ὁ τοῦ Μνησάρχου, χάρις ὅμως τῷ θεῷ, δὲν ἐφοίτησα εἰς μέρη, ὅπου ἦτο φόβος νὰ ἐμπέσω εἰς συναναστροφὴν ἀνδρῶν, οἷος σύ! »

Ὁ Γλύκων ἥναψεν ὑπ' ὀργῆς· ἀλλ' ὁ Δρακοντίδης ἥρπασεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς χειρὸς, καὶ ἀπέσπασεν αὐτὸν ἐκεῖθεν. « Ἔχεις ἄδικον (τῷ εἶπεν)· εἶναι γενναῖος νεανίσκος, καὶ δὲν εἶναι καιρὸς νὰ διεγείρωμεν ἤδη θόρυβον. »

Ἀλλὰ τὸ περιεστὼς πλῆθος, ἀκοῦσαν τὰ λεχθέντα, ἐπευφήμησε κραταιῶς τὸν καλὸν κἀγαθὸν νεανίσκον· ῥωμαλέοι δέ τινες ἄνδρες παρετάχθησαν ἑκατέρωθεν αὐτοῦ, φανεροὶ ὄντες ὅτι δὲν θέλουσιν ἐπιτρέψῃ νὰ ἐνοχλήσῃ τις τὸν καλὸν κἀγαθὸν νεανίσκον.

« Ὁ λαὸς μαίνεται (εἶπεν ὁ Γλύκων πρὸς τὸν φίλον του). Ἀλήθειαν εἶπες ὅτι οὐδέποτε ἄλλοτε εἶδες τοιαύτην ἀλλόκοτον συγκίνησιν. Ἂς ὑπάγωμεν εἰς τοῦ Θουκυδίδου, ὅπως συνδιασκεφθῶμεν περὶ τοῦ τί ὀφείλομεν νὰ πράξωμεν αὔριον. »

« Ὁ Θουκυδίδης θὰ μᾶς εἰπῇ, ὅτι ἡ φατρία ἡμῶν συμφέρει νὰ περιμείνῃ προσφορωτέραν εὐκαιρίαν· καὶ αὐτὸς δὲ ἐγὼ νομίζω ἤδη ὅτι τοῦτο εἶναι καὶ τὸ σωτηριωδέστερον. Διότι τὸ νὰ θέλῃ τις νὰ ἀντιστῇ εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἀθηνῶν, οὕτωσὶ δὴ φρονήματος πλήρη, θὰ ἦτο ὡς καὶ νὰ ἐπεχείρει νὰ θέσῃ φραγμὸν εἰς τὴν μαινομένην θάλασσαν. Ἐὰν αὔριον ὑποστηρίξωμεν τὰς προτάσεις τοῦ Περικλέους, θὰ ἀποφύγωμεν τὴν κατηγορίαν ὅτι ἐκ κακίας καὶ τυφλῶς τὸν ἀντιπολιτευόμεθα, καὶ οὕτω προευτρεπίζομεν τὰς θέσεις πρὸς τὰς μετέπειτα ἐπιχειρήσεις ἡμῶν. »

« Ἔχεις μέγιστον δίκαιον. Ὁ ἄδολος Χῖος οἶνος, ὡς τὸν ὠνόμαζεν ὁ Δρομέας, κατέχει ἀκόμη εἰς σάλον τὸν ἐγκέφαλόν μου· ἄλλως βεβαίως καὶ αὐτὸς ἐγὼ θὰ ἐξέφραζον τὴν αὐτὴν γνώμην. Ἀλλὰ τίς εἶναι οὗτος ὁ νεανίσκος, ὅστις φαίνεται ὅτι ἐπλάσθη ὅπως χρησιμεύῃ ὡς δημόσιος κῆρυξ; »

« Ὁ πατήρ του ζῇ, ὡς ἤκουσα, εἰς τὴν ἐξοχὴν, καὶ ἐπιμελεῖται

μόνος του τὰ ὑποστατικά του. Οὗτος ὅμως ὁ νεανίσκος εἶναι, νομίζω, εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἀναξαγόρου, ἄρα πιθανῶς καὶ τῆς Ἀσπασίας, ὅθεν καὶ ἰδιαζόντως παρωργισμένος κατὰ τοῦ αὐθάδους ἀνοσιουργήματος τῶν Μεγαρέων πειρατῶν. »

« Ὠχώ! νέος λοιπὸν ἐραστὴς, καὶ οἱ Μεγαρεῖς τῷ ἁφήρπασαν τὴν πεφιλημένην του! Χᾶ! χᾶ! χᾶ! ἀξιοθρήνητος νεανίσκος! Πλὴν μὲ τὸν καιρὸν θὰ φρονιμεύσει καὶ αὐτός » . . . καὶ ἀνεκάγχασε πάλιν, ὡς πρότερον, μὲ τρόπον ὑβριστικόν.

Φιλόξενος, ὁ ναφεὺς, ἴσατο πλησίον καὶ ἤκουσε τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ Γλύκωνος. « Τῷ ὄντι, Σώκρατες, εἶπε πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ νέον, ὅστις καὶ αὐτὸς ἵστατο πλησίον του, καί τοι δὲ ἀνετώτερον ἤδη ζῶν δὲν ἐλησμόνει ὅμως τοὺς ἀρχαίους του φίλους, « οἱ εὐπατρίδαι οὗτοι εἰσὶν οὕτω δὴ ἐκφαυλισθεῖσα γενεὰ, ὥστε νομίζουσιν ὅλον τὸν κόσμον ἐπίσης διεφθαρμένον, ὅσον καὶ αὐτοί. Ὁ φίλος ἐδῶ εἶναι καλὸς κἀγαθὸς ἀδιάφθορος νεανίσκος· ὅθεν καὶ τὸν περιπαίζουσι. Εἴθε νὰ ἦσαν πολλῷ πλειότεροι οἱ τοιοῦτοι νεανίσκοι! Οἱ νικηταὶ τοῦ Μαραθῶνος τοιαύτης ἦσαν γενεᾶς! . . . Ἄριστα! φίλε Μητρόδωρε· » ἐπρόσθεσεν ἰδὼν τὸ Ἡράκλειον σῶμα τοῦ ὁπλοποιοῦ, προστιθέμενον ἐν σπουδῇ εἰς τοὺς αὐτοκλήτους ὑπασπιστὰς τοῦ νέου Λυσικλέους. « Μὴ ἐπιτρέψητε νὰ πάθῃ τι ὁ καλὸς κἀγαθὸς νεανίσκος. »

« Τὸ ἄριστον μέτρον πρὸς ὑπεράσπισίν του εἶναι τὸ νὰ προσέλθωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν πλείους οἱ πρόμαχοί του! » εἶπεν ὁ Σωκράτης. « Ἐνθυμοῦμαι ὅτι συνδιελέχθην μετ' αὐτοῦ, ὅτε παρευρέθην εἰς μίαν τῶν διδασκαλιῶν τῆς Ἀσπασίας. Τὸν ἀπήντησα δὲ καὶ εἰς τοῦ Ἀναξαγόρου. Ἄγωμεν, συμπαραταχθῶμεν περὶ αὐτόν. » Καὶ οὕτω προσετέθησαν καὶ αὐτοὶ αὐθόρμητοι φρουροὶ τοῦ νεανίσκου.

Ὅτε προσῆλθεν ὁ Σωκράτης, ἀνεγνώρισεν αὐτὸν ὁ Λυσικλῆς. « Τίς ἦτο ὁ μοχθηρὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος, ὁ λαλήσας πρότερον μετ' ἐμοῦ; » ἠρώτησε. « Φαίνεται νὰ νομίζῃ ὅτι ὁ βαθμός του καὶ ἡ ῥώμη του τῷ παρέχουσι τὸ προνόμιον νὰ προσβάλλῃ τὸν τυχόντα. »

« Εἶναι ὁ Γλύκων, ὁ τοῦ Ἀριστοκράτους. Ἀνήκει εἰς τὴν ὁμάδα τῶν ἀνδρῶν, ὅσοι φαντάζονται ὅτι δύνανται νὰ ὑπερβῶσι τὸ μεγαλεῖον τοῦ Κίμωνος, ἀπομιμούμενοι μὲ ἰδιάζοντα ζῆλον τὰ ἐλαττώματά του. »

« Ὦ, εἶναι εὐτυχία, ὡς φαίνεται, τὸ νὰ ζῇ τις εἰς τοὺς ἀγρούς· » εἶπεν ὁ Λυσικλῆς. « Μέχρι τοῦδε ἤκουον μόνον περὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ Κίμωνος, χωρὶς νὰ ἀκούσω καὶ περὶ τῶν ἐλαττωμάτων αὐτοῦ. »

« Καὶ ἐπιθυμεῖς νὰ φθάσῃς μόνον τὸ μεγαλεῖον τοῦ Κίμωνος, χωρὶς νὰ ἐμπέσῃς εἰς τὰς κακίας του; »

« Οὐδόλως θὰ ἐπεθύμουν τὸ μεγαλεῖόν του, ἐὰν μόνον εἶχον τὴν δύναμιν νὰ πράττω δίκαια· » εἶπεν ὁ νεανίσκος. « Ἤκουσα οὐράνιον σοφίαν ἐκ τῶν χειλέων τῆς θείας ἐκείνης γυναικὸς, εἰς τῆς ὁποίας τὴν οἰκίαν εἴδομεν τὸ πρῶτον ἀλλήλους, καὶ δὲν δύναμαι νὰ ὑποφέρω ἀκούων συκοφαντουμένας αὐτὴν καὶ τὰς φίλας αὐτῆς. »

« Φεῦ! Λυσίκλεις » εἶπεν ὁ Σωκράτης· « ἡ οὐράνιος σοφία εἶναι τοσοῦτον ἀσυνήθης εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ὥστε τὴν ἐμπαίζουσιν ὅπου καὶ ἂν ἤθελεν ἐπιφανῆ. Μόνον ὀλίγοι τινὲς, νεωστὶ ἐλθόντες ἐκ τῆς πατρίδος της, διὰ δὲ τοῦτο διασώζοντες εἰσέτι τὴν ἀνάμνησιν τῆς γνωριμίας της, γνωρίζουσι καὶ ὑποδεξιοῦνται αὐτήν. »

« Εἴθε λοιπὸν ποτὲ νὰ μὴ μεγαλώσω, ἐὰν τὸ πρᾶγμα ἔχῃ οὕτως, » ἀπήντησεν ὁ νεανίσκος, « διὰ νὰ μὴ καταντήσω νὰ μὴ γνωρίζω πλέον τὴν σοφίαν. Ἀφοῦ εἶδον καὶ ἤκουσα τὴν ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ ἐκείνην θεότητα, αἰσθάνομαι κραταιῶς καὶ ἐπὶ πολὺ ὅτι προέβην ἐν σοφίᾳ. Ἀλλ' ἰδού! . . . ἔρχεται ἄγγελος . . . πιθανῶς ἐκ Πειραιῶς. Ἴσως αἱ τριήρεις ἐπεστέφθησαν δι' ἐπιτυχίας, καὶ δὲν θέλει κλαίει πλέον, ὡς τὴν εἶδον σήμερον τὸ πρωΐ κλαίουσαν, ὅτε μετὰ δακρύων ἀνήγγελλεν εἰς τὸ ἀκροατήριόν της, ὅτι ἕνεκα τοῦ ἄλγους αὐτῆς δὲν δύναται νὰ διδάξῃ. Ὦ, εἴθε νὰ ἠδυνάμην νὰ τῇ φέρω εὐφρόσυνόν τινα ἀγγελίαν! . . . » καὶ τὰ τρυφερὰ χαρακτηριστικὰ τῆς φυσιογνωμίας τοῦ νεανίσκου διεφλέγοντο, μέχρις οὗ τὴν αἰφνιδίαν ἔξαψιν τοῦ προσώπου του διεδέχθη βαθὺ ἐρύθημα, ἰδόντος τὸ ἐταστικὸν βλέμμα τοῦ Σωκράτους ἐπιστηριχθὲν ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ ἄγγελος ἦλθε πλησιέστερον, καὶ ὅμως ἦν κατάδηλον, ὅτι οὐδεμίαν εὐάρεστον ἔφερεν ἀγγελίαν, διότι ὁ λαὸς, ὁ ἐρωτῶν αὐτὸν διαβαίνοντα, ἀπέστρεφε τὸ πρόσωπόν του ἄνευ χαρᾶς τινος σημείου. « Ἐρώτησέ τον, ἀγαπητὲ Σώκρατες, ἐρώτησέ τον! » ἀνεβόησεν ὁ Λυσικλῆς. « ἡ καρδία μου οὕτω πάλλει, ὥστε δὲν δύναμαι. » Ἀλλ' ἡ ἀπάντησις ἦτο μόνον ἐπιβεβαίωσις τῶν ὅσα εὐχερῶς ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ. Μία ἐκ τῶν τριήρεων εἶχεν ἐπιστρέψει, ἀφοῦ, διαρκούσης τῆς νυκτὸς, ἔχασεν ἐντελῶς ἐκ τῆς ὄψεώς της τὸ πειρατικὸν πλοῖον, ὁ δὲ τριήραρχος, ἀγωνισθεὶς ἀνωφελῶς νὰ ἀνακαλύψῃ τὰ ἴχνη του ἐν Μεγαρικῷ τινι λιμένι, διέταξε τέλος πάντων τὴν ἐπιστροφὴν τῆς τριήρεος. Ἀλλ' ἡ δευτέρα τριήρης ἐξηκολούθει εἰσέτι τὸν πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ πειρατικοῦ πλοίου πλοῦν αὐτῆς.

Θαλερὸν δάκρυ κατερρύη κατὰ τῆς λευκῆς παρειᾶς τοῦ νέου Λυσικλέους. Ἀλλ' εὐθὺς συνελθὼν εἰς ἑαυτὸν, ἀνέγνωσε πάλιν μεγάλῃ τῇ φωνῇ τὸ πρόγραμμα, καί τοι ὁ τόνος τῆς φωνῆς του ἐσαλεύετο ἐκ συγκινήσεως ἀναβοῶντος: « Δύο εὐγενεῖς παρθένοι ἀνηρπάγησαν ἀπὸ τῶν Ἀττικῶν ἀκτῶν ὑπὸ Μεγαρέων πειρατῶν! Ὁ τῆς εἰρήνης κῆρυξ κεῖται φονευθεὶς ὑπὸ Μεγαρέων δολοφόνων! Ἄνδρες Ἀθηναῖοι!

καθῆκόν ἐστιν ὑμέτερον νὰ λάβητε τὴν προσήκουσαν ἐκδίκησιν! »... Μυριόφωνος δὲ κραυγὴ τοῦ λαοῦ, βροντήσασα ὡς φωνὴ καταδίκης εἰς τὰ ὦτα τοῦ Γλύκωνος, ἀπήντησεν εἰς τὴν εὔγλωττον ταύτην ἀποστροφὴν τοῦ νεανίσκου.

« Ἂς ὑπάγωμεν!» εἶπεν ὁ Γλύκων πρὸς τὸν Δρακοντίδην· « Εἶναι ἐκβεβακχευμένοι ὑπὸ ἀγανακτήσεως· καὶ νὴ Δία! εἶναι διὰ νὰ τοὺς φοβηθῇ τις. »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Η ΠΥΞ.

Μόλις αἱ πρῶται τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες ἐχρύσουν τὰς κορυφὰς τοῦ Ὑμηττοῦ, καὶ οἱ πολῖται τῶν Ἀθηνῶν, περικεκαλυμμένοι μὲ τοὺς ἐπενδύτας των, καὶ τὰς βακτηρίας αὐτῶν ἔχοντες ἀνὰ χεῖρας, ἤρχησαν νὰ λαμβάνωσι τὰς ἐν τῇ Πνυκὶ θέσεις των. Εἷς ἐκ τῶν πρώτων ὑπῆρχεν ὁ νέος Λυσικλῆς, τὸν ὁποῖον ἦγον πρώτην φορὰν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, εὐγενοῦς εὐαισθησίας δεινῶς ἐρεθισθέντα αἰσθήματα.

Συγχρόνως σχεδὸν μετ' αὐτοῦ ἀφίχθη ὁ ὁπλοποιὸς Μητρόδωρος, ὅστις τὴν ἑσπέραν τῆς προτεραίας εἶχε προθύμως συγκαταταχθῆ σωματοφύλαξ αὐτοῦ. Ὁ παχὺς χειρῶναξ ἐκαθέσθη πλησίον τοῦ νεανίσκου. « Ὀλίγιστοι πάρεισιν ἐταῦθα μὲ οὕτωσὶ τρυφερὸν γένειον, ὥσπερ σύ» τῷ εἶπε· « Γινώσκεις ποία ἡλικία ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο, ἀγαθέ μου νεανίσκε; »

« Μάλιστα! Ἤδη δὲ νέον εἰσῆλθον εἰς τὴν πρὸς τοῦτο ἀπαιτουμένην ἡλικίαν. »

«Τῷ ὄντι; Δείχνεις νεώτερος. Πλὴν δὲν πειράζει. Ὅταν ἀποκτήσῃς γένειον ἀνδρὸς, δὲν θὰ τὸ καταισχύνῃς. Ἐν τοσούτῳ ὅμως ἂς τολμήσῃ τις νὰ σὲ βλάψῃ, καὶ θέλει ἴδει ποῖος κάθηται πλησίον σου! Ζήτω τὸ ψήφισμα! αὕτη εἶναι ἡ ἰδική μου κραυγή. Θὰ κερδήσω κάμποσας δραχμὰς ἀπ' αὐτοῦ. Τρεῖς περικεφαλαίας καὶ τρεῖς θώρακας μοὶ ἔφερον ἤδη χθὲς τὸ ἑσπέρας, καὶ ἅμα ἐπικυρωθῇ τὸ προβούλευμα, οὐδεὶς ὁπλίτης ὑπάρχει ἐν Ἀθήναις, ὅστις νὰ μὴ ζητήσῃ ἐντὸς ὀλίγου τὸν Μητρόδωρον. Ἐπέρασας τὸν καιρόν σου εἰς τοὺς ἀγροὺς, ἀγαθέ μου νεανίσκε, καὶ δὲν μὲ γνωρίζεις ἴσως. Ὅταν ὅμως ἐκστρατεύσῃς τὸ πρῶτον, ἐλθὲ πρός με· καὶ μὰ τὸν Ἥφαιστον! θὰ σοὶ δώσω δωρεὰν ἐκ τῆς ἀποθήκης μου τὸν ἄριστον θώρακα . . . καὶ ἂν εὑρεθῇ κἀνεὶς ἄλλος νὰ δύναται νὰ σοὶ κατασκευάσῃ ἀπαράλλακτον θώρακα . . . ἐπιθυμῶ νὰ τὸν γνωρίσω· δὲν λέγω τι πλειότερον. »

« Ἕνεκα τοῦ ἐπαγγέλματός σου λοιπὸν ὑπῆρξας χθὲς οὕτω ζηλωτής; » ἠρώτησεν ὁ Λυσικλῆς μὲ κατηφὲς πρόσωπον.

SISMANOGLIO MEGARO

« Βεβαιότατα!... Νομίζεις μοὶ μέλει διὰ δύο γύναια, περιπλανώμενα εἰς τὰς ὁδοὺς, καὶ ἕνεκα τῆς παραλελυμένης ζωῆς των ἁρπαζόμενα; »

Ὁ Λυσικλῆς ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπόν του. Ἡ ἀδιάφθορος αὐτοῦ καρδία δὲν εἶχεν εἰσέτι γνωρίσει τὴν πλεονεξίαν τῶν ἀνθρώπων, ἡ δὲ ἀπροκάλυπτος ἐκδήλωσις αὐτῆς τῷ ἐφάνη ὡς ἄρνησις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἐστράφη πρὸς τὸν εἰς τὸ ἕτερον πλευρόν του παρακαθήμενον, ἄνθρωπον χωρικὸν, ὡς αὐτὸς, ἀναζητῶν παρ' αὐτῷ ἀφιλοκέρδειαν καὶ φιλοπατρίαν. « Ἦσο χθὲς ἐν Ἀθήναις; » ἠρώτησε.

« Ναὶ, μάλιστα! » ἀπήντησεν ὁ χωρικός. « Ἔμελλον κατὰ τύχην νὰ ἐπισρέψω οἴκαδε, ὅτε ἀνηρτήθη τὸ πρόγραμμα, καὶ τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς σημερινῆς οὕτω πρωϊνῆς εἰς τὰ ἐνταῦθα ἀφίξεώς μου. Ἤθελον νὰ παρευρεθῶ ἐγκαίρως εἰς τὴν θέσιν μου, ὅπως δώσω τὴν ψῆφόν μου ὑπὲρ τοῦ προβουλεύματος. »

« Ἔπραξας ἄριστα. Ἐὰν αἱ Ἀθῆναι αὐταὶ δὲν καταπροδώσωσιν ἑαυτὰς, βεβαίως θέλομεν ἐπιτύχει τὸν σκοπόν μας. Οἱ Μεγαρεῖς δὲν θὰ ἀποτολμήσωσι πλέον νὰ ἁρπάζωσιν εὐγενεῖς παρθένους, ὅταν ἴδωσιν ὁποία αὐτοῖς ἐπίκειται τιμωρία. »

« Ὅσον δὰ διὰ τὰ κοράσια, ὀλίγον μὲ ἐνδιαφέρει· διότι μόνον δύο μᾶς ἔλειψαν, εἰς τὸν κόσμον δὲ εὑρίσκονται ἄπειρα εἰσέτι. Τὸ ψήφισμα ὅμως εἶναι καλὸν καὶ συνετὸν, καὶ θέλω δώσει τὴν ὑπὲρ ψῆφόν μου. Οἱ Μεγαρεῖς οὗτοι, μὰ τὸν Δία, μᾶς καταβιβάζουσι τὰς τιμὰς τῶν πραγμάτων εἰς τὰς ἰδίας ἡμῶν ἀγορὰς, καὶ ἐὰν κατ' εὐτυχίαν δὲν συνέπιπτε νὰ συμβῇ τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἀκριβῶς κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν, δὲν θὰ ἄξιζε πλέον τὸν κόπον νὰ μεταφέρωμεν πρὸς πώλησιν εἰς τὴν ἀγορὰν τὰ προϊόντα τῶν ἀγρῶν μας, τώρα ὁποῦ ἐκλείσθη εἰρήνη. Ἡ τιμὴ τοῦ ὑποστατικοῦ μου ηὔξησε κατὰ τὸ ἥμισυ, ἅμα οἱ Μεγαρεῖς ἀπεκλείσθησαν ἀπὸ τῶν ἀγορῶν μας. Διὰ τοῦτο τοῦτο παρώτρυνα καὶ πάντας τοὺς γείτονάς μου νὰ ἔλθωσιν ἐγκαίρως εἰς τὴν συνέλευσιν, ὅπως κατορθώσωμεν τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ ψηφίσματος. Μὴ σὲ μέλῃ, ἀγαθέ μου νέε. Εἶσαι καὶ σὺ χωρικὸς, ὡς βλέπω. Θὰ ἔχωμεν τὴν πλειονοψηφίαν, καὶ θὰ προσδιορίζωμεν κατ' ἀρέσκειάν μας τὰς τιμὰς τῶν προϊόντων μας. »

« Οἴμοι! » εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Λυσικλῆς· « πάλιν ἐγωϊσμός! Καὶ οὗτος λοιπὸν εἶναι ὁ λαὸς, ὁ μέλλων νὰ θέσῃ νόμους; Ἐκ τοιούτων αἰσχρῶν ἐλατηρίων ὀφείλει νὰ κινῆται ὁ νομοθέτης; . . . Ὦ, προτιμῶ νὰ περάσω τὴν ζωήν μου ἄγνωστος καὶ ἀκοινώνητος εἰς τοὺς ἀγροὺς, καὶ οὐδέποτε πλέον νὰ ἴδω τὴν Πνύκα. »

Ἐν τοσούτῳ εἶχον προσέλθει οἱ πλεῖστοι ἤδη τῶν πολιτῶν, ὥστε θέσις οὐδεμία ἔμενε πλέον κενὴ, ἐκτὸς τῶν προσδιωρισμένων τοῖς στρατηγοῖς καὶ τῷ προέδρῳ τῆς ἐκκλησίας. Τὴν φορὰν ταύτην οἱ ληξίαρχοι δὲν ἠναγκάσθησαν νὰ συγκαλῶσι τοὺς πολίτας εἰς τὴν ἐκκλησίαν, διότι ἡ Πνὺξ σπανίως εἶδε τοσοῦτον πλῆθος συρρεύσαντος λαοῦ. Τοσοῦτον πολυάριθμος ὑπῆρχεν ἡ συνέλευσις, ὥστε οἱ τεταγμένοι νὰ φέρωσι τὸ ἐκ τῆς θυσίας αἷμα πρὸς καθαρισμὸν, ἠναγκάσθησαν νὰ περιέλθωσι μεγίστην περιφέρειαν.

Ὁ Θουκυδίδης μετὰ τῶν ὀπαδῶν του παρῆσαν πρωϊμως εἰς τὰς θέσεις των. Ἀλλ' ὁ Περικλῆς, ὅστις ἠγάπα νὰ καθιστάνῃ ἐπιθυμητὴν τὴν παρουσίαν του, δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐμφανισθῇ, καὶ ὁ λαὸς ἤρχιζεν ἤδη νὰ γογγύζῃ, βλέπων ἁπάσας τὰς θέσεις πλήρεις πλὴν τῆς ἰδικῆς του, ἥτις ἔμενεν εἰσέτι κενή.

« Ἀγνοεῖτε » εἶπεν ὁ Διοπείθης, ὅτε ἤκουσε πανταχόθεν ζητούμενον τὸν Περικλέα· « ἀγνοεῖτε, ὅτι ὁ Περικλῆς παρουσιάζεται πάντοτε εἰς τὴν θέσιν του, ἀφοῦ ἤδη τελεσθῶσιν αἱ θυσίαι καὶ αἱ ἄλλαι θρησκευτικαὶ τελεταί; Ἀφότου ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ἀναξαγόρᾳ, βεβαιοῦσί τινες ὅτι δὲν πιστεύει πλέον θεούς. »

« Μάλιστα! » εἶπε γέρων τις τῶν παρακαθημένων· « τὸ ἤκουσα καὶ ἐγώ. Ὁ παρακαθήμενός μοι Φείδων μοὶ εἶπεν, ὅτι θέλουσι νὰ καταργήσωσιν ὅλως τὰς θυσίας, ἀλλ' ἐγὼ δὲν τὸ ἐπίστευσα. »

« Βλέπεις ἤδη ὅτι καὶ ἄλλοι τὸ γνωρίζουσιν ὅσον καὶ ἐγώ; » εἶπεν ὁ Φείδων. « Ἀλλ' ἐγὼ ἴσταμαι ἀκλόνητος καὶ πιστὸς εἰσέτι λάτρις τοῦ Διονύσου, αἰνετὸν εἴη τὸ ὄνομά του! καὶ ἐνόσῳ δύναμαι νὰ κινῶ τὴν χεῖρά μου, θέλω ἐγείρει αὐτὴν ὑπὲρ στηρίξεως τῶν ἀρχαίων ἠθῶν τῆς πόλεως. »

« Εὖγε, ἀγαθέ μου φίλε! » εἶπεν ὁ Διοπείθης. « Χαίρω ἀκούων ἐνταῦθα ἐκδηλούμενα τοιαῦτα γνήσια Ἀθηναϊκὰ φρονήματα. Θὰ ἔλθῃ ὥρα, καὶ μάλιστα ἐντὸς ὀλίγου, καθ' ἣν ὀφείλουσι νὰ ἐπιδειχθῶσι. »

« Ἂς ἔλθῃ ὅταν θέλῃ, διόλου δὲν ἀνησυχῶ. Ὁ γερο-Φείδων δὲν ζαλίζεται. Ἀποστρέφομαι ἁπάσας τὰς καινοτροπίας ταύτας καὶ τοὺς νεωτερισμούς. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰ δύο κοράσια, ἤξιζαν νὰ τὸ πάθωσι. Διὰ τί δὲν ἔμενον ἐν τῇ οἰκίᾳ των, ὅπου θὰ ἦσαν ἀσφαλέστατα; Μόνον δὲ διὰ τὸν λόγον, ὅτι ἦσαν πολίτιδες Ἀθηνῶν, λέγω ὅτι πρέπει νὰ σωφρονίσωμεν τοὺς Μεγαρεῖς. Χᾶ, νὴ Δία! Νὰ ἁρπάξωσιν Ἀθηναίας πολίτιδας; μεγάλη αὐθάδεια! » Τὴν στιγμὴν ταύτην διεκόπη ὁ λόγος του ὑπὸ τῶν ἐπευφημιῶν τοῦ λαοῦ, καὶ ἡ μεγαλοπρεπὴς μορφὴ τοῦ Περικλέους διέτρεχε τὰς σειρὰς τοῦ λαοῦ ὅπως ἀφιχθῇ εἰς τὴν προσδιωρισμένην αὐτῷ θέσιν.

Κεκαλυμμένος μὲ τὸν στενὸν ἐπενδύτην του, τὸν ὁποῖον ἐφόρει μᾶλλον πρὸς περικάλυψιν παρὰ πρὸς στολισμόν. . . μὲ τὸ ἐξέχον μέτωπόν του, τὸ καλυπτόμενον ὑπὸ πυκνῶν ἰούλων εὐτραφοῦς μελαι-

νης κόμης, τῆς ὁποίας τὸ ἀπαστράπτον μέλαν χρῶμα δὲν εἶχον ἀμαυρώσει οὔτε ὁ πολὺς χρόνος οὔτε οἱ συχνοὶ πόνοι, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν ἐπωνομάσθη Ὀλύμπιος Ζεὺς, ἐβάδιζεν ὁ τὸ πηδάλιον τῆς τῶν Ἀθηνῶν πολιτείας διέπων ἀνὴρ ἐν σοβαρῷ σχήματι διὰ τοῦ παραμερίζοντος πλήθους, ἀποδιδοὺς ἔστιν ὅτε διὰ μεγαλοπρεποῦς ἀνταςπασμοῦ τὰς ἐνθέρμους ἐπευφημίας τῶν συμπολιτῶν του. Καταλαβὼν δὲ τὴν δι' αὐτὸν προσδιωρισμένην ἕδραν, ἐπέθηκε δι' ἁπλῆς τῆς χειρός του κινήσεως σιγὴν εἰς τὰς ἐπευφημίας τοῦ λαοῦ, καὶ διέταξε τὸν πρὸ τῆς ἀφίξεώς του ἐκλεχθέντα πρόεδρον τῆς ἐκκλησίας νὰ κάμῃ ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν.

Ὁ δημόσιος κῆρυξ προβὰς τότε ἀνέγνωσε μεγάλῃ τῇ φωνῇ τὸ προβούλευμα τῆς Βουλῆς, λέγον τὰ ἑφεξῆς. . . «Ἐπειδὴ οἱ Μεγαρεῖς ἀπεδείχθησαν ἔνοχοι, θανατώσαντες τοὺς πρὸς ἀσφάλειάν των ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν τεταγμένους Ἀθηναίους φρουροὺς, ἁρπάσαντες Ἀθηναίας πολίτιδας, καὶ φονεύσαντες τὸν κήρυκα Ἀνθεμόκριτον, ἀποσταλέντα πρὸς αὐτοὺς μὲ εἰρηνικὴν ἀποστολήν. . . ἔδοξε τῇ Βουλῇ, ά. μὲν ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης καὶ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα μηδεὶς πολίτης Μεγαρεὺς νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ ἐμφανισθῇ ἔν τινι ἀγορᾷ ἢ λιμένι τῆς τῶν Ἀθηναίων ἐπικρατείας, ἐπὶ ποινῇ δημεύσεως τῶν ὑπαρχόντων καὶ θανάτου τοῦ ἀποτολμῶντος νὰ παραβῇ τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην. . . β'. τὸ λείψανον τοῦ κήρυκος Ἀνθεμοκρίτου νὰ ἐνταφιασθῇ δαπάνῃ τοῦ δημοσίου κατὰ τὴν εἰς τὸ Θριάσιον πεδίον ἄγουσαν πύλην, ὅπως ὁ τάφος αὐτοῦ διαμένῃ ἀνάμνησις τοῖς Ἀθηναίοις ὅπως λάβωσι τὴν προσήκουσαν ἐκδίκησιν. . . γ'. νὰ παραγγελθῇ τοῖς στρατηγοῖς τῆς πόλεως, νὰ λάβωσι τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς τιμωρίαν τῶν Μεγαρέων. » . . . Ἀποπερατώσας τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ψηφίσματος προσέθηκεν ὁ δημόσιος κῆρυξ τὰ ἑξῆς· « Ἕκαστος πολίτης Ἀθηναῖος, ἔχων ἡλικίαν ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα ἔτη, ἐὰν θέλῃ, δύναται νὰ λάβῃ τὸν λόγον ὅπως δημηγορήσῃ ἐπὶ τοῦ ζητήματος. »

Ἐξ ἁπάντων τῶν παρόντων ῥητόρων μόνος ὁ Θουκυδίδης εἶχε τὴν ἀπαιτουμένην ταύτην ἡλικίαν. Προσήρχετο λοιπὸν πρὸς τὸ βῆμα. Τὸ ἀριστοκρατικὸν κόμμα, συνελθὸν εἰς συνδιάσκεψιν τὴν ἑσπέραν τῆς προτεραίας, εἶχε συμφωνήσει, ὅτι κατὰ τὸν ἐνεστῶτα ἐρεθισμὸν τοῦ λαοῦ οὐδόλως συμφέρει νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ προβουλεύματος, ἀλλὰ μάλιστα νὰ ἀποκοιμίσωσι τὸν ἀντίπαλόν των δι' ἐντελοῦς συγκαταθέσεως εἰς τὰς προτάσεις του, καὶ νὰ ἀπαιτήσωσιν εἰ δυνατὸν καὶ αὐστηροτέραν τῆς προταθείσης τιμωρίας τῶν Μεγαρέων. Ὁ Θουκυδίδης κατ' ἀρχὰς μὲν δὲν ἐνέκρινε τὴν διαγωγὴν ταύτην ὡς ἀπερίσκεπτον ὑποταγὴν εἰς τὰς ὀρέξεις τοῦ ἀσυνέτου λαοῦ· ἀλλὰ τὸ κόμμα του τοσοῦτον ἐπέμενεν εἰς τὴν ἀπαίτησίν του,

ὥστε τέλος πάντων ἐνδοὺς ἠγωνίζετο ἤδη δι' ἐπιδεξιωτάτου καὶ ἕνεκα τῆς ἀμοιβαίας ἀλλοτριότητος τῶν φατριῶν ἱκανῶς συμβιβαστικοῦ λόγου, προερχομένου πιθανῶς ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας, νὰ ἑλκύσῃ τὴν εὔνοιαν τοῦ λαοῦ. Ἀποδοὺς πλήρη δικαιοσύνην εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἱκανότητα καὶ τὴν σύνεσιν τοῦ ἀντιζήλου του, μὲ τηλικαύτην ἔμφασιν ἐλάλησε περὶ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἀλγηδόνος, ἣν συνῃσθάνθη διὰ τὴν κατὰ φίλων προσώπων διαπραχθεῖσαν ταύτην βιαιοπραγίαν, ὥστε ὁ προσεκτικὸς ἀκροατὴς δικαίως ἠπόρει, βλέπων παριστανόμενον τὸ πρᾶγμα μᾶλλον ὡς προσωπικὴν ὕβριν παρὰ ὡς δημοσίαν προσβολήν. « Ἀθηναῖοι! » εἶπεν « ἡ Βουλὴ δὲν προέβη ἀρκούντως εἰς τὰς προτάσεις της. Διότι διατάσσει μὲν τοὺς στρατηγοὺς ὑμῶν νὰ τιμωρήσωσι τοὺς Μεγαρεῖς, ἀφήνει ὅμως οὕτωσὶ ἀόριστα τὰ κατὰ τὴν τιμωρίαν ταύτην, ὥστε ὁ ὑμέτερος στρατηγὸς κινδυνεύει νὰ νομισθῇ ὅτι ἐκδικεῖται ἰδιωτικὴν ὕβριν δι' αὐστηρότητος, ὁποίαν δὲν ἀπήτει ἡ πόλις. Παραγγείλατε τοῖς στρατηγοῖς ὑμῶν, ὅτι ὀφείλουσι κατὰ πᾶν ἔτος νὰ εἰσβάλλωσι δὶς εἰς τὴν Μεγαρίδα, καὶ διατάξατε, ἐκλεγόμενοι νὰ ὁρκίζωνται ὅτι θέλουσι πράξει τοῦτο, καὶ τότε οὐδεμία θὰ μένει ἀμφιβολία περὶ τῆς ὑμετέρας γνώμης. » Ἀφοῦ δὲ προσέθηκε καὶ ἑτέρας τινὰς παρατηρήσεις, κατέβη ἀπὸ τοῦ βήματος, ἐπευφημούμενος κραταιῶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Μόνη δὲ ἡ ἐπιθυμία τοῦ λαοῦ νὰ ἀκούσῃ πρότερον καὶ τὴν γνώμην τοῦ τὰ μάλιστα εὐνοουμένου του ῥήτορος, ἐκώλυσεν αὐτὸν τοῦ νὰ ἐπικυρώσῃ ἐκ τοῦ παραχρῆμα τὸ προβούλευμα μετὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου προταθείσης προσθήκης. Μεθ' ὃ, ἀνακηρύξαντος τοῦ δημοσίου κήρυκος, ὅτι ἤδη πλέον ἐπιτρέπεται εἰς τὸν βουλόμενον νὰ ἀγορεύσῃ, προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ Περικλῆς ὁ Ξανθίππου νὰ ἐκφράσῃ τὴν γνώμην του.

Ἀνέβη λοιπὸν ἀπὸ τῆς ἕδρας αὐτοῦ καὶ ἀνέβη μὲ σταθερὸν, ἀλλὰ περιεσκεμμένον διάβημα, τὰς βαθμίδας τοῦ βήματος. Ὅτε δὲ στραφεὶς ἔδειξε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τῷ λαῷ, ἐπευφημήθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐνθουσιωδῶς, καὶ αἱ ἐπευφημίαι ἐπανελήφθησαν, ὅτε δι' ἀξιοπρεποῦς νεύσεως ηὐχαρίστησε τὸν λαὸν διὰ τὰς ἐνδείξεις ταύτας τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας του. Οὐδεὶς ποτὲ λαὸς κατεθέλχθη τοσοῦτον διὰ τῆς προσωπικῆς ἐμφανίσεως ἀνδρός τινος, ὅσον ὁ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν ἐμφάνισιν ταύτην τοῦ Περικλέους. Ἐνῷ λοιπὸν ὁ μέγας οὗτος πολιτικὸς ἵστατο ἤδη ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐν πλήρει ῥώμῃ τῆς ἀνδρικῆς του ἡλικίας, ἀληθὲς πρότυπον δι' ἀγαλματοποιὸν, ἐν σχήματι καὶ βλέμματι ὡσανεὶ ἐπλάσθη ὅπως κατακυριεύῃ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης, ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ἠγάλλετο καὶ ἐγαυρία, ἀναλογιζόμενος ὅτι ὁ οὕτωσὶ σπάνιος οὗτος ἀνὴρ ἦτο

SISMANOGLIO MEGARO

ἀρχηγός του. Ὁ Περικλῆς περιέμενεν ὀλίγας στιγμὰς ἕως οὗ ἐκόπασεν ὁ τῶν ἐπευφημιῶν θόρυβος. Μετὰ δὲ ταῦτα, δι' ἐλαφροῦ τινος κινήματος τῆς δεξιᾶς ἐπιτάξας σιγὴν, ἤρξατο νὰ δημηγορῇ πρὸς τὸν λαὸν μὲ τὴν ἰσχυρὰν καὶ βροντώδη ἐκείνην φωνὴν, ἐξ ἧς αἱ δημηγορίαι αὐτοῦ ἠρύοντο δραστικωτάτην ἐπιῤῥοήν.

« Ἀθηναῖοι!» εἶπε· «συνήλθομεν ὅπως διασκεφθῶμεν, τί θέλομεν πράξει κατὰ τῶν προσβολῶν τῶν Μεγαρέων. Αἱ Ἀθῆναι οὐδέποτε ἄφησαν ἀτιμωρήτους τοιαύτας προσβολὰς, οὐδ' ἐπιτρέπεται αὐταῖς νὰ τὰς ἀφήσωσιν ἀτιμωρήτους, ἐὰν μέλλωσι νὰ διασώζωσι τὴν μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν ἔντιμον θέσιν των. Ὁ προλαλήσας εἶπεν ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐνδιαφέρομαι ἐν μέρει προσωπικῶς εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἐπειδὴ τὸ ἓν τῶν εἰς ἡμᾶς γενομένων ἀδικημάτων διεπράχθη κατὰ προσώπων, μεθ' ὧν εἰμὶ συνδεδεμένος διὰ στενῆς φιλίας. Δι' αὐτὸ τοῦτο χαίρω, ὅτι ἄλλος τις ἐλάλησε πρότερον ἐμοῦ, καθ' ὅσον ἕνεκα τούτου ἀπηλλάγην τοῦ κινδύνου, νὰ ἐξοκείλω εἰς ὑπερβολικὴν αὐστηρότητα, παροξυνόμενος ὑπὸ σφοδρῶν αἰσθημάτων, ἢ εἰς ὑπερβάλλουσαν πραότητα, φοβούμενος μὴ νομισθῶ ὅτι ἐνεργῶ χάριν προσωπικῶν μου συμφερόντων. Ἔσχον τὸν προσήκοντα καιρὸν νὰ συνέλθω εἰς ἐμαυτὸν, νὰ τακτοποιήσω τοὺς στοχασμούς μου, νὰ ἀναλογισθῶ προσηκόντως τὰ προταθέντα μέτρα καὶ τὰς ἐνδεχομένας αὐτῶν συνεπείας. Ὅθεν εἶμαι εἰς κατάστασιν νὰ βαδίσω τὴν μέσην ὁδὸν μεταξὺ τῶν ἐμπαθῶν αἰσθημάτων τῶν πρώτων στιγμῶν καὶ τῆς μεταμελείας τοῦ μετέπειτα χρόνου. »

» Ἀπορεῖτε ἴσως διὰ τοὺς λόγους μου τούτους· ἀλλ' ὁμιλῶ μὲ ὥριμον σκέψιν. Διότι πότε λαός τις ἐνήργησεν ἐν τῷ στιγμιαίῳ ἐρεθισμῷ τοῦ πάθους του, χωρὶς νὰ ἐμπέσῃ ταχέως εἰς μεταμέλειαν; Ἡ δὲ τοιαύτη μεταμέλεια οὐδὲν ὠφελεῖ, τελεσθείσης ἤδη τῆς πράξεως, καὶ μηδαμῶς ὄντος δυνατοῦ νὰ ἐξαλειφθῇ τὸ ἤδη πραχθέν. »

» Τὰ Μέγαρα εἶναι καθ' ὑπερβολὴν ἀσήμαντος πόλις, ἀνίκανος νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀφ' ἑαυτῆς πόλεμον κατὰ τῶν Ἀθηνῶν. Τὴν ἐσχάτην αὐτῶν ἐπανάστασιν ἐπροκάλεσεν ἡ συμμαχία τῶν Πελοποννησίων, καὶ διὰ τοῦτο καὶ διεξήχθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς συμμαχίας ἐκείνης. Μόλις καὶ μετὰ βίας ἠδυνήθημεν νὰ πείσωμεν τὴν Σπάρτην ἐπὶ τῆς ἐσχάτως συνομολογηθείσης εἰρήνης νὰ ἐγκαταλίπῃ τοσοῦτον μόνον τὸν μικρόν της σύμμαχον, ὅσον ἤρκει ὅπως ὁμολογήσῃ, ὅτι εἴχομεν δίκαιον νὰ ζητήσωμεν ἱκανοποίησιν ἕνεκα τῆς προδοτικῆς καὶ ἀπίστου σφαγῆς τῶν φρουρῶν μας. Ἐὰν λοιπὸν ἤδη ἡμεῖς μεταχειρισθῶμεν ὑπερβολικὴν αὐστηρότητα, οἱ Μεγαρεῖς, μὴ ἐλπίζοντες νὰ δυνηθῶσι νὰ ἀντισταθῶσι μόνοι πρὸς ἡμᾶς, θέλουσιν ἀναγκασθῆ νὰ καταφύγωσι πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας, ὅπως ἐκεῖθεν λάβωσιν ὑπεράσπισιν.

Θέλει δὲ βοηθήσει τὰς προσπαθείας των ἡ κατὰ τῆς μεγαλυνομένης ἡμῶν δυνάμεως ζηλοτυπία, καὶ νέος πόλεμος θέλει προκύψει ἐκ τούτου, πρὶν ἢ συνουλωθῶσιν ἔτι αἱ ἐκ τοῦ ἤδη ἀποπερατωθέντος πληγαί.»

» Ἀθηναῖοι! ἐὰν νομίζητε ὅτι διὰ τῆς ἐπικυρώσεως τῶν προταθέντων ὑμῖν μέτρων παρέχετέ μοι ἰδίαν τινὰ ἱκανοποίησιν, σᾶς παρακαλῶ νὰ μεταλλάξητε γνώμην. Ἐὰν εἶχον φίλον τινὰ, ὁρμώμενον εἰς τὰς πράξεις του μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἰδιαιτέρων αὐτοῦ αἰσθημάτων, παρὰ ὑπὸ τοῦ συμφέροντος τῶν Ἀθηνῶν, ἤθελον παύσει τοῦ νὰ ἦμαι φίλος του. Σκέψασθε τί συμφέρει νὰ πράξητε, ὅπως διασώσητε τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς πόλεως, χωρὶς ἐξ ἄλλου μέρους νὰ διακινδυνεύσῃ ἡ εἰρηνικὴ καὶ εὐτυχὴς αὐτῆς ἀνάπτυξις δι' ἐκρήξεως νέου τινὸς πολέμου. Ἀποκλείσατε τοὺς Μεγαρεῖς ἀπὸ τῶν ὑμετέρων λιμένων καὶ ἀγορῶν· τοῦτο εἶναι δικαιοτάτη ἀνταμοιβὴ τῆς προδοσίας καὶ ἀγνωμοσύνης των· καὶ αὐτοὶ οἱ πρέσβεις τῶν Σπαρτιατῶν ἠναγκάσθησαν νὰ ὁμολογήσωσιν, ὅτι ἕως οὗ δὲν ἀπολαύσωμεν τὴν προσήκουσαν ἱκανοποίησιν, εἶναι δικαία ἡ τῆς ἡμετέρας βουλῆς ἀπόφασις. Ὁ κῆρυξ ἡμῶν ἐφονεύθη, καὶ οὕτως ἐκλείσθη ἡ πύλη πάσης εἰρηνικῆς συγκοινωνίας· ὅθεν μόνον μὲ τὰ ὅπλα ἀνὰ χεῖρας δυνάμεθα νὰ ἀπαιτήσωμεν ἱκανοποίησιν ἕνεκα τοῦ ἐπενεχθέντος ἡμῖν ἀδικήματος. Καὶ εἰς τοῦτο ἀκόμη οἱ Σπαρτιᾶται ἀναγκάζονται νὰ μᾶς δικαιολογήσωσι. Διότι, ὅταν ἐν τῇ ἐξάψει δικαίας ἀγανακτήσεως οἱ πρόγονοί των τοὺς κήρυκας τοῦ μεγάλου βασιλέως, τοὺς αἰτοῦντας παρ' αὐτῶν γῆν καὶ ὕδωρ, ἔῤῥιψαν εἰς φρέαρ, λέγοντες, ἐκεῖθεν νὰ λάβωσιν ἀμφότερα, ἡ Κυβέρνησις τῆς Σπάρτης δὲν ἐτόλμα νὰ ἐξαιτῆται παρὰ τῶν θεῶν νὰ εὐλογήσωσι τὰ ὅπλα των, μέχρις οὗ ἐντελῶς ἀπέτισαν τὴν δικαίαν ποινὴν πρὸς καθαρισμὸν ἀπὸ τοῦ κατὰ τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἀποτολμηθέντος ἀνοσιουργήματος. Δύο ἄνδρες ἐκ τῶν Σπαρτιατῶν ἀπεφάσισαν νὰ προσφέρωσιν ἑαυτοὺς ἑκούσια θύματα καὶ νὰ ἀποθάνωσιν ὑπὲρ τῆς Σπάρτης. Καὶ μολονότι ὁ μέγας βασιλεὺς ὑπὸ βαρβαρικῆς πως μεγαλοψυχίας δὲν ἐδέχθη τὰ θύματα, ἀποδεικνύεται ὅμως ἱκανῶς ἐκ τούτων, πόσον βαθέως ἦσαν πεπεισμένοι περὶ τῆς ἁγιότητος τοῦ κήρυκος. Καὶ ὁ βασιλεὺς διὰ τοῦτο, λέγουσι, δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ τὰ θύματα, ὅπως διαμένῃ ἡ Σπάρτη ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ἀνοσιουργήματος ἐκείνου. Τὰ Μέγαρα οὐδεμίαν ἔδωκαν ἡμῖν ἱκανοποίησιν· ὅθεν καὶ αὐτοὶ οἱ φίλοι των θέλουσι μᾶς δικαιώσει, λαμβάνοντας τὴν ἱκανοποίησιν ταύτην διὰ τῆς βίας. Ἐλεύθεραι πολίτιδες Ἀθηνῶν ἤχθησαν εἰς αἰχμαλωσίαν· δικαιούμεθα νὰ ἐκδιάσωμεν δι' ἀντεκδικήσεων τὴν ἀπελευθέρωσίν των. »

» Αὕτη, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἶναι ἡ ἐμὴ περὶ τοῦ πράγματος τούτου γνώμη. Τὸ δίκαιον ἡμῶν εἶναι τοιοῦτον, ὥστε δύναται νὰ ὑ-

ποβληθῇ εἰς κοινὸν συνέδριον τῶν Ἑλλήνων, χωρὶς νὰ τολμήσῃ κανεὶς νὰ μᾶς ψέξῃ, ἐὰν τιμωρήσωμεν τοὺς Μεγαρεῖς. Ἀλλ' ἂς μὴ ἐπιβάλωμεν ἐφ' ἑαυτοὺς διὰ νόμου, τὸν ὁποῖον ἤθελεν εἶσθαι ἄδοξον νὰ ἀνακαλέσωμεν καὶ κινδυνῶδες νὰ ἐκτελέσωμεν, αἰωνίαν ἔχθραν, ὅπως μὴ ἡ ποινὴ, ἐὰν λίαν αὐτὴν ἐπιτείνωμεν, ἐπανακάμψῃ ἐφ' ἡμᾶς αὐτούς. »

Ὁ Θουκυδίδης ἀπεύθυνε τὰ βλέμματά του πρὸς τοὺς πολιτικούς του φίλους, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Περικλῆς κατέβαινεν ἀπὸ τοῦ βήματος. « Πῶς σᾶς φαίνεται λοιπόν; » εἶπε· « Σχεδὸν κλίνω νὰ πιστεύσω καὶ ἐγὼ αὐτὸς ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐλάλησεν ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας καὶ ἐπομένως νὰ δώσω τὴν ψῆφόν μου ὑπὲρ τῶν προτάσεών του· διότι, νὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν, ἡ συμβουλή του εἶναι ἀγαθὴ καὶ συνετή. Σήμερον τοὐλάχιστον δὲν δύναμαι νὰ τῷ ἀντισταθῶ. Ἡ πρότασίς του θέλει γείνει δεκτὴ δι' ἐπευφημιῶν, ὡς δύνασθε νὰ πεισθῆτε ἀμέσως... καὶ, νὰ εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν, τὸ ἀξίζει. »

« Λοιπὸν ἐγὼ θέλω ἐναντιωθῆ » εἶπεν ὁ Γλύκων ἐρεθισθείς· « ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν ἀπατῶμαι ἀπὸ τὴν προσποιητὴν ταύτην ἀφιλοκέρδειαν. »

« Μὴ, Γλύκων! » εἶπεν ὁ Δρακοντίδης· « μὴ γίνῃς αἴτιος νὰ βλαφθῶμεν. Σήμερον ὀφείλομεν νὰ τηρήσωμεν σιγήν. Θέλει μᾶς ξαναπαρουσιασθῆ κατάλληλος εὐκαιρία νὰ ἐνεργήσωμεν. . . » Καὶ μὴ περιμείνας τὴν ἀπάντησιν τοῦ φίλου του, συνήνωσε τὴν φωνήν του μὲ τὰς γενικὰς ἐπευφημίας.

Ὁ πρόεδρος ἐδήλωσεν ὅτι τὸ προβούλευμα ἐπεκυρώθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ὅθεν διετάχθη νὰ χαραχθῇ εἰς χαλκοῦν πίνακα, καὶ νὰ ἀναρτηθῇ εἰς τὸ σύνηθες μέρος.

Ὁ ὁπλοποιὸς Μητρόδωρος εἶδε τὴν ἑσπέραν ταύτην τὴν πραγματοποίησιν ἁπασῶν τῶν ἐλπίδων του. Ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας οἱ ὁπλῖται ἔλαβον εἰς χεῖρας τὰ ὅπλα των ὅπως δοκιμάσωσιν αὐτὰ, κατὰ πόσον δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι καὶ διὰ δευτέραν μάχην. Τὰ ξίφη ἠκονίζοντο, ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ ἀκωκαὶ τῶν δοράτων, τὸ δὲ σφυρίον τοῦ ὁπλοποιοῦ ἔκρουε περικεφαλαίας καὶ θώρακας, ὅπως ἀποκαταστῶσι κατάλληλα νὰ ὑπερασπίσωσι καὶ δευτέραν φορὰν τὴν γενναιόψυχον ἀνδρίαν καὶ τὴν στρατιωτικὴν ἐπιδεξιότητα.

Διὰ ποίαν ὅμως αἰτίαν ὁ νέος Λυσικλῆς ἐστέναζεν ἐκ βαθέων καρδίας, ἀποχωρῶν μόνος οἴκαδε διὰ τῆς εἰς Ἀχαρνὰς φερούσης πύλης; Πρώτην ἤδη φορὰν εἶχεν ἰδεῖ τὸ σεβαστὸν σχῆμα τοῦ Ὀλυμπίου Περικλέους καὶ ἀκούσει τὴν εὔγλωττόν του φωνήν. Κατ' ἀρχὰς μὲν ἠσθάνθη ἐγκάρδιον θαυμασμὸν εἰς τὰ σπλάγχνα του, καὶ οὐδενὸς ἑτέρου ἡ φωνὴ προσετέθη προθυμότερον εἰς τὴν γενικὴν ἐπευφημίαν. Ἤδη

ὅμως, ὅτε ἀνελογίζετο ἀπαθέστερον τὰ συμβάντα τῶν δύο τελευταίων ἡμερῶν, ἀλγεινή τις συναίσθησις τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ἀνικανότητος κατέλαβεν αὐτὸν, ὡς εὐτελές τι ἔντομον ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ γίγαντος. « Ἐφ' ὅσον καὶ ἂν ἴσταμαι » εἶπε καθ' ἑαυτὸν « εἰς ἄσημόν τινα γωνίαν, ἀκροαζόμενος τὴν ἀπὸ τοῦ θείου αὐτῆς στόματος ἀπορρέουσαν οὐράνιον σοφίαν, ὁ ὀφθαλμὸς αὐτῆς, ὑπερορῶν τὴν ἄσημόν μου νεότητα, θέλει ἐπαναπαύεσθαι εἰς ἀξιοσεβαστότερόν τι πρόσωπον. Οὐδέποτε θέλει μάθει, ὅτι ὁ Λυσικλῆς προθυμότατα θὰ ἐθυσίαζεν ἅπασαν τὴν ζωήν του, ἐὰν φιλόφρων τις ἀπὸ τοῦ στόματός της λέξις ἐπήρχετο ὅπως ἐπισφραγίσῃ τὴν ζωήν του. Εἴθε κἂν χθὲς ἐν τῇ τοῦ λαοῦ συρροῇ, νὰ ἀπέθνησκον, συνωθούμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους! » Ταῦτα λέγων εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ἔνθα ἠκροάζετο τοὺς ἐπιστάτας τῶν ὑποστατικῶν του, διηγουμένους τὰ περὶ τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν των, καὶ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ τῆς καρδίας του ἀμφίβαλλεν ἂν ἀναίσθητος φυτοῦ διαβίωσις δὲν ἦναι προτιμοτέρα τοῦ πνευματικοῦ βίου.

SISMANOGLIO MEGARO

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

ΤΟ ΠΛΟΙΟΝ ΤΟΥ ΑΝΔΡΑΠΟΔΙΣΤΟΥ.

Ἀλλ' ἐνῷ αἱ Ἀθῆναι εἰς ἀσυνήθη καὶ ἀνέκφραστον ἦσαν βεβυθισμέναι ταραχὴν ὡς ἐκ τῶν συμβάντων τῶν τελευταίων ἡμερῶν... τί εἶχον ἀπογείνει τὰ δυσυχῆ θύματα προδοτικῆς ἐκδικήσεως; Τὰ σχέδια τοῦ Γλύκωνος εἶχον ἐκτελεσθῆ ὑπὸ τῶν συνεργῶν του μὲ τηλικοῦτον ζῆλον καὶ τοιαύτην ἐπιδεξιότητα, οἵων δὲν ἀξιοῦνται αἱ ἱερώτεραι τῶν προσπαθειῶν. Διότι ὁ ἀργυρώνητος δοῦλος Εὐάγριος, γνωρίζων ἄριστα ὅτι ἡ Λύδη καὶ ἡ Ἀρήτη ἦσαν φίλταται τῆς Ἀσπασίας, καὶ προσδοκῶν τοσούτῳ πλουσιωτέραν ἀντιμισθίαν, ὅσῳ πλειότερον ἄλγος ἐνεποίει, εἶχεν ἀγωνισθῆ νὰ προσελκύσῃ εἰς τὸν κῆπον, μετὰ τὴν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πυριλάμπους προσέλευσιν τῆς Ἀσπασίας, τὰ ἄκακα κοράσια. Ἐκεῖ δὲ ἀπήντησαν τὸν Παφλαγόνα, ἔχοντα πίθηκον, τὰ παίγνια τοῦ ὁποίου τοσοῦτον ἕτερπον τὰ ἀθῶα κοράσια, ὥστε ὁ ἀνδραποδιστὴς κατώρθωσεν ἐν ἀνέσει νὰ παρατάξῃ κρυφίως ὄπισθέν των τοὺς ἀνθρώπους του, οἵτινες καὶ ῥίψαντες καλύμματα ἐπ' αὐτῶν, τὰ ἀνήρπασαν καὶ ἀπήγαγον αὐτὰ πρὶν ἢ καλῶς ἐννοήσωσι τὸ γινόμενον. Καὶ τὸν Σωσίαν δὲ συνέλαβον δύο ῥωμαλέοι ἄνδρες, οἵτινες καὶ ἔθηκαν εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ μανδήλιόν τι, ὅπως μὴ δυνηθῇ νὰ φωνάξῃ. Οὕτω δὲ οἱ πειραταὶ ἔφθασαν εἰς τὸ παράλιον, ἀπάγοντες τὴν λείαν αὐτῶν, ἐνῷ ὁ Εὐάγριος καὶ ὁ Παφλαγὼν ἐδίωκον αὐτοὺς ὑποκρινόμενοι ἀντίστασιν, ὅπως καταστήσωσι πιθανὴν τὴν ἁρπαγήν, ἐάν τις ἤθελε παρατηρήσει τὰ γινόμενα.

Τὰ ἀσθενῆ κοράσια καὶ ὁ ἀργυρώνητος Σωσίας ταχέως ἀπήχθησαν εἰς τὸ πλοιάριον καὶ παρεδόθησαν εἰς τοὺς ναύτας, ἀλλ' ὁ Μεγαρεὺς μετὰ τῶν ἓξ ἀνθρώπων του ἦτον εἰσέτι εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἀπήτει παρὰ τοῦ Παφλαγόνος τὴν ἀνταμοιβήν του. Ὁ Παφλαγὼν ἐνεχείρισεν αὐτῷ βαλάντιον, περιέχον σμικρά τινα λείψανα τοῦ ποσοῦ, τὸ ὁποῖον εἶχε τῷ ἐγχειρίσει ὁ αὐθέντης του. Συγχρόνως ὅμως, νεύσαντος τοῦ ἀνδραποδιστοῦ, ὅτε Παφλαγὼν καὶ ὁ Εὐάγριος κατεβλήθησαν χαμαὶ ἐκ τῶν ὄπισθεν, ὅτε δὲ συνῆλθον, εὑρέθησαν ἀμφότεροι δεδεμένοι ἐντὸς τοῦ πλοιαρίου, τὸ ὁποῖον, κραταιῶς ἐλαυνόμενον ὑπὸ δώδεκα κωπηλατῶν, ἐφέρετο ὡς πετῶν πλησίον τῆς τριήρους.

« Εἶσαι ἐπίορκος κακοῦργος » ἀνεβόησεν ὁ Παφλαγὼν, ἐννοήσας τὸ γεγονός. « Ὁ αὐθέντης μου θὰ σὲ ἀνταμείψει ἐπαξίως διὰ τὴν προδοσίαν σου, ἅμα μάθῃ τὴν ἀπιστίαν σου. »

« Θέλω αὐτὸς ἐγὼ ἀνταμείψει ἐμαυτὸν, ὅσον δύναμαι, καὶ ὅπως ὁ αὐθέντης σου ἐπιθυμεῖ. Ἐντοσούτῳ ἔχω τὴν εὐχαρίστησιν νὰ σοὶ εἴπω, φίλτατόν μου Παφλαγωνίδιον, ὅτι ὁ αὐθέντης σου καὶ γινώσκει τὰ πάντα, καὶ αὐτοῦ εἶναι ἐπινοήματα. Ἐξετέλεσα δὲ ἐγὼ κατὰ γράμμα τὰς ἐντολάς του, ὅθεν καὶ σοῦ ἀφήρεσα καὶ τὴν μὲ χρυσίον γεμισμένην ζώνην σου. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Γλύκων ἐγνώριζε καλῶς τὴν τιμιότητά σου, προειδοποιήσας με ὅτι θὰ εὕρω ἐπὶ τοῦ σώματός σου κεκρυμμένον τὸ χρυσίον, δι' οὗ σὲ διέταξε νὰ μὲ ἀνταμείψῃς. »

« Κακοῦργε! οὕτω δὲν ἠδύνατο νὰ φερθῇ πρὸς ἐμὲ ὁ Γλύκων, πρὸς ἐμὲ ὅστις γνωρίζω ὅλα τὰ μυστικά του. »

« Λέγεις τὴν ἀλήθειαν, φίλτατέ μου! Τῷ ὄντι ἦσο ὁ μυστικοσύμβουλός του. Διὰ τοῦτο δὰ καὶ ἔλαβε τὰ μέτρα του, ὅπως μὴ δυνηθῇς νὰ προδώσῃς κανὲν ἀπὸ τὰ μυστικά του. Ὁ αὐθέντης σου, καὶ πλοίαρχος πειρατικοῦ ἂν ἦτο, δὲν ἠδύνατο καλήτερα νὰ διατάξῃ τὰ πρέποντα. »

Ὁ Παφλαγὼν ἔτριζεν ὑπὸ ἀνωφελοῦς λύσσης τοὺς ὀδόντας, ἐνῷ ὁ Εὐάγριος, ἐμπεσὼν εἰς βόθρον, ὃν εἰργάσατο, καὶ προσδοκῶν ἤδη σκληρὰν δουλείαν ἀντὶ τῆς ἐλαφρᾶς ἐκείνης, ἣν ἐδούλευεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Ἀσπασίας, ἔκλαιε πικρῶς, δεόμενος τῶν θεῶν ὅπως τὸν συγχωρήσωσι καὶ τὸν προστατεύσωσι.

Ἐν τοσούτῳ δὲ τὸ πλοιάριον εἶχεν ἀφιχθῆ πλησίον τῆς τριήρους, καὶ ἡ λεία μετεφέρθη συνεργείᾳ τοῦ πληρώματος εἰς τὸ πλοῖον. Τὰ κοράσια, ἀκροασθέντα ἐν εἴδει ἀναισθησίας τὰ πρότερον λεχθέντα, ἀπηλλάγησαν ἤδη τῶν ἐπικαλυμμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχον ῥίψει ἐπ' αὐτὰ, καὶ ἤρξαντο, εἰ καὶ δεδεμένα εἰσέτι τὰς χεῖρας, νὰ ἀναπνέωσιν ἐλευθερώτερα. Ἓν μόνον βλέμμα ἤρκεσεν, ὅπως ἐννοήσωσι τὴν εἰς ἣν εὑρίσκοντο ἀποτρόπαιον τύχην. Λειποθυμοῦσα, σχεδὸν ἐκπνέουσα, περίτρομος ἀπὸ τῆς σκληρᾶς ὄψεως τῶν ναυτῶν, ἔκλινεν ἡ Ἀρήτη τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ στῆθος τῆς συντρόφου της, ὀδυνηρῶς θρηνολογοῦσα. Ἀλλ' ἡ Λύδη, καί τοι τρέμουσα καὶ ὠχρὰ, οὐδὲν ἔχεε δάκρυ! Εἶχε προσηλωμένον πρὸς οὐρανὸν τὸ ὄμμα, καὶ μὴ αἰσθανομένη ὅτι ἐξεδήλου τοὺς στοχασμούς της, εἶπε καθ' ἑαυτὴν σιγανῇ τῇ φωνῇ « Ἐκεῖ λοιπὸν πρέπει νὰ ἀναζητῶ σοφώτερόν τι, μεγαλειότερον, ἀγαθώτερον! Ὦ φιλτάτη Ἀσπασία, σεβαστή μοι καθηγήτρια καὶ φίλη! Ἂς ἤκουον ἕνα μόνον σου λόγον, ὅπως φωτίσῃ τὸ πνεῦμά μου! Τὰ

πάντα μοὶ φαίνονται σκοτεινά! Ἀρήτη, φιλτάτη! μὴ ὀδύρησαι οὕτω! σπαράσσεταί μου ἡ καρδία νὰ σὲ βλέπω θρηνολογοῦσαν! . . . καὶ ὅμως τὸ δυστυχὲς κοράσιον ἔκλαιε, σπασμωδῶς ἐπιστηριζόμενον εἰς τὸ στῆθος τῆς φίλης του.

Ἐν τοσούτῳ ὁ πλοίαρχος εἶχε θέσει εἰς ἀσφαλὲς μέρος τοὺς ἄλλους αὐτοῦ αἰχμαλώτους, καὶ ἤδη προσήρχετο πρὸς τὰ κοράσια, ὅπως εἴπῃ αὐτοῖς παραμυθητικούς τινας λόγους ἐξ ἐκείνων, ἀφ' ὧν πολλάκις ὠφελήθη ἄλλοτε εἰς παρομοίας περιστάσεις. Διότι μεγάλως ἐνδιέφερεν αὐτῷ τὸ νὰ διατηρῇ ἐν καλῇ ὑγιείᾳ καὶ διαθέσει τὰς αἰχμαλώτιδάς του, ὅπως ἐπὶ τῆς εἰς τὸν τόπον τῆς πωλήσεώς των ἀφίξεως καταθέλγωσι πλειότερον τοὺς ὁρῶντας. Ἡ Λύδη ἀνύψωσεν ἐλαφρῶς τὴν κεφαλήν, ἰδοῦσα αὐτὸν πλησιάζοντα, ἐθεώρει δὲ αὐτὸν μὲ ἀκινήτους ὀφθαλμούς, διαβεβαιοῦντα αὐτὰς ὅτι θέλει τὰς περιποιηθῇ μετὰ τῆς ἀνηκούσης τιμῆς καὶ τοῦ ἐνδεχομένου σεβασμοῦ.

« Μᾶς ἡρπάσατε ὡς πειραταὶ καὶ ἀνόσιοι καὶ βίαιοι ἄνθρωποι, ὡσανεὶ ἤμεθα κτήνη » εἶπεν ἡ Λύδη. « Τοῦτο βεβαίως ἐλάχιστον δεικνύει σεβασμόν. Τί σκοπεῖς νὰ μᾶς κάμῃς; Ἐὰν ζητῇς λύτρα, προσδιόρισέ μας τὸ ποσὸν, καὶ χορήγησέ μας εὐκαιρίαν νὰ εἰδοποιήσωμεν τοὺς συγγενεῖς μας. Θὰ σὲ πληρώσωσι τοσούτῳ μᾶλλον προθύμως καὶ δαψιλῶς, μὲ ὅσῳ πλειότερον σέβας φερθῇς πρὸς ἡμᾶς. »

« Ὡραία δεσποσύνη » εἶπεν ὁ Μεγαρεὺς, « σοὶ ἐπιφυλάττω πολλῷ λαμπροτέραν τύχην! Θὰ ἀπολαύσεις θησαυροὺς καὶ ἡδονὰς, ὁποίας οὐδὲ εἰς τὸ ὄνειρόν σου ἐφαντάσθης ἐν Ἀθήναις, καὶ οἵας ἀξίζει τὸ κάλλος σου. Ἐν Ἀθήναις ἡ γυνὴ εἶναι οἰκιακόν τι μόνον ἔπιπλον, ἀλλ' ἐν Περσίᾳ δεσπόζει καὶ ἄρχει. »

« Ἐν Περσίᾳ! » ἀνεβόησεν ἡ Λύδη, ὑπὸ σφοδρᾶς συσχεθεῖσα φρίκης.

« Μάλιστα! Εἰς ἄλλην τινὰ ἐκ τῶν συνήθων δὲν ἠδυνάμην νὰ ὑποσχεθῶ τοιοῦτόν τι. Ὅσον ὅμως ἀφορᾷ ἀμφοτέρας ὑμᾶς, δὲν ἀπατῶμαι βεβαίως, διαβεβαιῶν σας ὅτι αὐτὸς ὁ μέγας βασιλεὺς θέλει σᾶς ἀξιώσει προσεκτικοῦ καὶ φιλόφρονος βλέμματος. Μὴ φοβῆσαι, μικρά μου! » εἶπε πρὸς τὴν Ἀρήτην, τῆς ὁποίας οἱ ὀδυρμοὶ ἐδιπλασιάσθησαν εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦτο. « Κἄμποσα ὡραῖα κοράσια ὡδήγησα εἰς Σάρδεις. Περιποιοῦμαι ὅμως πάντοτε τὰς τοιαύτας μου αἰχμαλώτιδας οὕτω καλῶς, ὥστε φθάνουσιν ἐκεῖ ἀνθηραὶ ὡς ῥόδα καὶ κρῖνα. Οὐδὲ θρὶξ μία ἐκ τῆς κόμης ὑμῶν θέλει ἐγγιχθῇ, καὶ δὲν εἶμαι εἰμὴ πιστός σας θεράπων, μέχρις οὗ σᾶς ἐγχειρίσω εἰς εὐγενεστέρας καὶ μᾶλλον φιλόφρονας χεῖρας. »

« Εὐγνωμονοῦμέν σοι » εἶπεν ἡ Λύδη, εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῆς ὁποίας ἀνέτειλεν ἤδη γενναία τις ἀπόφασις. « Πότε θὰ φθάσωμεν εἰς τὸ προωρισμένον ἡμῖν μέρος; »

« Λοιπόν! » ἀνέκραξεν ὁ Μεγαρεὺς, χαίρων ὅτι ἡ εὐγλωττία του ἐθαυματούργησεν εἰς τὴν μίαν τοὐλάχιστον ἐξ αὐτῶν· « ἤμην βεβαιότατος, ὅτι θὰ μοῦ γνωρίζητε χάριν. Δὲν δύναμαι νὰ προσδιορίσω ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν, διότι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν καιρὸν ὁποῦ θὰ ἔχωμεν. Ἀλλὰ πολὺ δὲν θὰ ἀργήσωμεν. Κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐποχὴν τοῦ ἔτους πνέουσιν ἐνίοτε ἐναντίοι ἄνεμοι, πλὴν μὴ φοβῆσθε! εὑρίσκομεν ἀπανταχοῦ λιμένας, εἰς οὓς δυνάμεθα νὰ προσορμισθῶμεν. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι θὰ σᾶς περιποιηθῶμεν ὡς βασιλίσσας, ὁποῖαι καὶ πραγματικῶς γενήσεσθε μετ' ὀλίγον καιρόν. »

« Πρὸ τῆς εἰς Σάρδεις ἀφίξεώς μας » εἶπεν ἡ Λύδη « θέλομεν ἀσπασθῇ τὴν τύχην μας, ἐξιλεούμεναι πρὸς αὐτήν. Καὶ ἡ φίλη μου θὰ εὕρῃ παραμυθίαν, εὐθὺς ὁποῦ εὕρω εὐκαιρίαν νὰ τῇ διακοινώσω, ὁποῖον μέλλον μᾶς περιμένει. »

Ἡ ὠχρότης τῶν παρειῶν, τὸ βραγχνῶδες τῆς φωνῆς, καὶ ἡ τῶν ὀφρύων συστολὴ, ἅτινα ἠλλοίωσαν τὴν μορφὴν τῆς Λύδης, λεγούσης ταῦτα, ἤθελον ἀποκαλύψει τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τῶν λόγων τούτων τῆς Λύδης εἰς τὸν σωματέμπορον, ἐὰν ἦτο φιλόσοφος. Τὸ κάθαρμα ὅμως τοῦτο τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, συνειθισθὲν ἔκπαλαι νὰ βλέπῃ ἀγρίας ἐκδηλώσεις βαρβάρων διαθέσεων, δὲν ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τοιαῦτα λεπτοφυῆ σημεῖα τῶν συναισθήσεων καρδίας εὐγενοῦς καὶ τρυφερᾶς. Ἐπίστευσε λοιπὸν τυφλῶς, ὅτι ἡ περικαλλὴς του αἰχμαλῶτις κατεθέλχθη ὑπὸ τῆς ἀναπολήσεως τῆς λαμπρᾶς τύχης, τὴν ὁποίαν τῇ εἶχε προαναγγείλει. Παρθένοι Ἑλληνίδες ἦσαν περισπούδαστοι ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Περσίας, καὶ ὁ Μεγαρεὺς ἐξέφρασεν εἰλικρινέστατα καὶ πιστὴν τὴν πεποίθησίν του, ὑποσχόμενος εἰς τὰς αἰχμαλώτιδάς του λαμπρὰν ὑποδοχὴν ἐν Περσίᾳ. Διὰ νὰ ταῖς ἀποδείξῃ λοιπὸν, ὅτι δὲν ἦσαν κεναὶ καὶ μάταιαι αἱ τὰς ὁποίας ταῖς ἔδωκεν ὑποσχέσεις ὅτι θέλει προσφερθῇ πρὸς αὐτὰς μὲ τὸν προσήκοντα σεβασμὸν, ἔλυσε διὰ τῶν ἰδίων του χειρῶν τὰ δεσμὰ, δι' ὧν ἦσαν δεδεμέναι αἱ χεῖρές των, ἔθηκεν ἐνώπιόν των ἐκλεκτὰ ἐδέσματα καὶ ποτὰ, καὶ ἀπεμακρύνθη ἱκανῶς ἀπ' αὐτῶν, ὥστε νὰ δύνανται ἐν ἀναπαύσει καὶ κατ' ἀρέσκειαν νὰ συνδιαλέγωνται. Ἡ Λύδη περιεπτύξατο λοιπὸν ἤδη μὲ τὰς λελυμένας χεῖράς της τὴν περίλυπον φίλην της, ἀναπεσοῦσαν πάλιν εἰς τὸ στῆθός της, εἶτα δὲ κλίνασα πρὸς αὐτὴν εἶπε σιγανῇ ἀλλὰ σταθερᾷ τῇ φωνῇ, « Ἀρήτη! ἤκουσας τὴν περιμένουσαν ἡμᾶς μοῖραν, εἶσαι εὐχαριστημένη; »

« Ποτέ! ποτέ! » ἀνεβόησε τὸ θρηνῳδοῦν κοράσιον· « προτιμῶ μυριάκις τὸν θάνατον. »

« Σιγά! σιγά! » εἶπεν ἡ Λύδη, σιγανωτέρᾳ ἤδη τῇ φωνῇ. « Ἀρήτη, δύνασαι νὰ δειχθῇς γενναία, καὶ νὰ πράξῃς ὅ,τι καὶ ἐγώ; »

« Τί; νὰ ὑπάγω εἰς τὰς Σάρδεις; »

« Οὐχί. »

Ἡ Ἀρήτη ἀνήγειρε τὴν κεφαλήν της καὶ προσέβλεψεν ἀσκαρδαμυκτὶ πρὸς τὴν φίλην της. Εἰς τὸ βλέμμα της κατωπτρίζετο ἡ συγκατάθεσίς της καὶ ἡ ἐπισφράγισις τοῦ πεπρωμένου των. Ἔθηκε πάλιν τὴν κεφαλήν της ἐπὶ τὸ στῆθος τῆς φίλης της, καὶ ἀπήντησε μὲ τὴν αὐτὴν σιγανὴν φωνήν. « Δύναμαι καὶ θέλω πράξει ὅ,τι καὶ σὺ, φιλτάτη μου Λύδη! »

Ἡ Λύδη εἰσέτι δὲν εἶχε κλαύσει· ἀλλ' ἤδη ἀθυμία κατέλαβε τὴν ψυχήν της, καὶ μεγάλα, θαλερὰ, δάκρυα κατερρύησαν εἰς τὰς παρειάς της, ἐκεῖθεν δὲ ἐπὶ τοὺς μελανόχρους ἰούλους τοῦ περικαλλοῦς κορασίου, τοῦ ὁποίου ὁ πρόωρος θάνατος ἐνυπῆρχεν ἤδη, ἐν ταῖς ὀλίγαις ἐκείναις λέξεσι. Δὲν εἶπόν τι πλέον πρὸς ἀλλήλας, ἀλλὰ συνησθάνοντο τὴν ἀμοιβαίαν των συγκατάθεσιν, ἀπὸ δὲ τὴν ἰδίαν ἑαυτῆς φοβερὰν ἀπόφασιν ἠρύετο ἑκάστη θάρρος καὶ σχεδὸν γαλήνην ψυχικήν. Ἡ Ἀρήτη ἔπαυσε τοὺς θρήνους της· τὴν ὥραν δὲ, καθ' ἣν σιγῶσαι καὶ ἀκίνητοι ἐπεστηρίζοντο ἡ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης, ἠσθάνοντο ὅτι ὁ παρὼν κόσμος ἐκλείετο πλέον δι' αὐτὰς, ξένοι δὲ ὅλως καὶ ἰδανικοὶ στοχασμοὶ ἐπλήρουν τὴν ψυχήν των δι' αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα εἰς ὀλίγας στιγμὰς συνεπλήρωσαν τὸ κατόρθωμα πολλῶν ἐτῶν.

Τὸ πλοῖον ὠλίσθαινε, πετῶν ἐπὶ τῶν κυμάτων, ἐλαυνόμενον ὑπὸ στιβαρᾶς κωπηλασίας εἴκοσι ζευγῶν ῥωμαλέων ἀνδρῶν, οἵτινες ἔψαλλον πρὸς τὸν ῥυθμὸν τῶν κωπῶν ᾄσμά τι, τὸ ὁποῖον, ἄλλως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἠδύνατο νὰ ἦναι τερπνὸν καὶ εὐφρόσυνον, ἀλλ' ἤδη προσέβαλλεν εἰς τὰ ὦτα τῶν αἰχμαλώτων κορασίων ὡς νεκρώσιμον μέλος ἐλευθερίας καὶ πάσης ἐλπίδος. Ὁ ἥλιος ἔκλινεν ἤδη πρὸς δύσιν, στίλβουσαι δὲ νεφέλαι αἰωροῦντο ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ καὶ κυανοῦ οὐρανοῦ, ὡσανεὶ προάγγελοι ἑτέρου καὶ περικαλλεστέρου κόσμου. Ἡ Λύδη ἀνέβλεψε πρὸς οὐρανοὺς, μέχρις οὗ οἱ ὀφθαλμοί της ἐπλήσθησαν δακρύων, οὐχὶ λύπης ἢ ἄλγους, ἀλλὰ σπαραξικαρδίου προσδοκίας καὶ ἐκστάσεως. « Ὦ! τὸ πᾶν εἶναι ὡραιότερον τῆς γῆς! » εἶπε καθ' ἑαυτὴν βεβυθισμένη εἰς σκέψεις. « Πόσον κατηφῆ φαίνονταί μοι τὰ ὄρη ἐκεῖνα, συγκρινόμενα πρὸς τὰ στίλβοντα ταῦτα νέφη! Οὕτως δὴ, ὦ Ἀρήτη, εἶναι ἡ ζωή μας κατηφὴς ἐνταῦθα, διὰ νὰ λάμπῃ φωτεινότερον ἐκεῖ, ὑπεράνω τῶν νεφελῶν. »

Τὴν στιγμὴν ταύτην παρετηρήθη ἀνησυχία τις μεταξὺ τῶν ναυτῶν, ὁ δὲ πλοίαρχος παρώτρυνε δι' ὑποσχέσεων τοὺς κωπηλάτας νὰ ἐλαύνωσι κραταιότερον. « Ἔρχονται κατόπιν μας· ἀλλ' ἡ νὺξ προβαίνει, καὶ εὐχερῶς θὰ τοὺς ἐκφύγωμεν εἰς τὸ σκότος. Ἰδοὺ δύει ὁ ἥλιος. Γνωρίζω τὰ νερὰ ταῦτα ὡς τὴν ἰδίαν μου οἰκίαν, καὶ πρὶν

ἡ ἀνατείλῃ ἡ αὐγὴ, ἐκφεύγομεν τῆς ὄψεώς των. » Συγχρόνως σχεδὸν ἀνεβόα καὶ ὁ ἐπὶ τῆς πρώρας τοῦ πλοίου δεδεμένος Παφλαγὼν τρανὰς κραυγὰς, χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως.

« Τίνος κραυγαὶ ἦσαν αὗται; » ἠρώτησεν αἴφνης ὁ Μεγαρεὺς πλοίαρχος, στρεφόμενος.

« Ἰδικαί μου! » εἶπεν ὁ Παφλαγών. « Θέλεις νὰ κλαίω, ἐνῷ βλέπω πλησιάζουσαν τὴν σωτηρίαν μου; »

« Ὄχι, ἀλλ' ὅταν ὁ θάνατός σου πλησιάζῃ αἱ τῆς χαρᾶς κραυγαί σου εἶναι ἀτοπώταται. Ὁ αὐθέντης σου βαστᾷ τὸν λόγον του. Ἐμέτρησα τὰ εἰς τὴν ζώνην σου εὑρεθέντα χρυσᾶ νομίσματα, καὶ εὗρον τὸν λογαριασμὸν σωστόν. Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ οὐχ' ἧττον βαστῶ τὸν λόγον μου. Ὑπεσχέθην εἰς τὸν αὐθέντην σου, νὰ φροντίσω, ὅπως μὴ δύνησαι νὰ διακωδωνίσῃς τίποτε »... καὶ ἔσυρε, ταῦτα λέγων, μάχαιράν τινα ἐκ τῆς ζώνης του... « Ὅταν τὸν ἀπαντήσῃς εἰς τὸν ᾅδην, εἰπέ του, ὅτι ἐβάσταξα τὸν λόγον μου. »

Ὁ δοῦλος περιετυλίχθη εἰς τὰς ἀλύσσεις του διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸ θανατηφόρον τραῦμα, ἀλλ' ἡ ἐπιφέρουσα αὐτὸ χεὶρ ἦτο στιβαρὰ καὶ ἐπιδεξία.

Ἠκούσθη κραυγὴ οἰμωγῆς, κρουνὸς αἵματος ἔῤῥευσεν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος... ἤδη ὁ προδότης εἶχε λάβει τὰ ἐπίχειρά του.

« Τὰ πάντα ἐν τάξει! » ἔκραξεν ὁ πλοίαρχος, σφογγίζων μὲ ἀτάραχον αἷμα τὴν μάχαιράν του, καὶ ἔθηκε πάλιν αὐτὴν εἰς τὴν ζώνην του. « Ἤδη σκοτεινιάζει, καὶ ἐντὸς ὀλίγου θὰ εἴμεθα ἐκτὸς κινδύνου. »

Μὲ ἐναγώνιον προσδοκίαν, μόλις ἐπιτρέπουσαν εἰς αὐτὰς νὰ ἀναπνέωσιν, εἶχον ἴδει αἱ δύο κόραι δύο μακρόθεν ἐπιπλέοντα πλοῖα, κατάδηλα ὅτι καταδιώκουσι τὸ Μεγαρικὸν, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ δύνανται νὰ τὸ πλησιάσωσιν ἱκανῶς. Ἐν τοσούτῳ δὲ τὸ σκότος ηὔξανε, καὶ ἐπέπιπτε μὲ τὴν εἰς τὰ μεσημβρινὰ κλίματα συνήθη ταχύτητα. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς οἱ ὀφθαλμοί των δὲν διέκρινον πλέον τὰ δύο ἐκεῖνα παρήγορα πλοῖα. Δύο φανοὶ ἀνήφθησαν ἤδη ἐκεῖ, ἔνθα πρότερον εἶχον ἴδει τὰ δύο ἐκεῖνα πλοῖα. Πλὴν φεῦ! οἱ φανοὶ ἐκεῖνοι μετ' ὀλίγον δὲν ἠκολούθουν πλέον τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μεγαρικοῦ. Τὰ πάντα ἦσαν σκοτειναὶ ἐπὶ τοῦ πειρατικοῦ, καὶ ἦτο κατάδηλον ὅτι ὁ πλοίαρχος, λαβὼν ἑτέραν διεύθυνσιν, ἅμα σκοτίας καταλαβούσης, ἀπεπλάνησε τοὺς διώκτας του. Οἱ φανοὶ ἀποχωροῦσι πρὸς δυσμάς... τὰ φῶτα αὐτῶν ἐξασθενίζονται... ἀμαυροῦνται... σβύνουσι.

Τὰ δύο κοράσια ἐνηγκαλίσθησαν ἤδη ἀμοιβαίαν περίπτυξιν σφιγκτὰ ἐπὶ μακρόν. « Μετ' ὀλίγον θὰ κουρασθῶσι, θὰ ἀποκάμωσι, θὰ ἀποκοιμηθῶσιν » εἶπεν ἡ Λύδη· « τότε... Ἀλλ' ἰδοὺ οἶνος καὶ ἄρτος...

ἂς λάβωμεν ὀλίγην τροφὴν πρὸς ἀναζωογόνησιν. Ἀρήτη!... μᾶς ἀναγκαιοῦσι δυνάμεις. »

Ὅτε ὁ πλοίαρχος προσήρχετο, φέρων αὐταῖς θερμὰ σκεπάσματα διὰ τὴν νύκτα, ἐκένουν ἤδη τὰ ποτήρια οἴνου, ἅπερ ταῖς εἶχε παραθέσει. « Ἄριστα! » εἶπε· « θὰ φθάσητε οὕτως ὑγιαίνουσαι εἰς Σάρδεις, ὥστε πρὶν ἢ συμπληρωθῶσι τρεῖς μῆνες, θέλετε ἐσθαι συγκατηριθμημέναι μεταξὺ τῶν συζύγων τοῦ μεγάλου βασιλέως. Τώρα, ἀγαπητά μου τέκνα, πλαγιάσατε καὶ κοιμήθητε. Ἐὰν ὁ ἄνεμος διαρκέσῃ, εἰς ὀλιγώτερον τῶν τεσσάρων ἡμερῶν φθάνομεν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Καΰστρου. » Καὶ στρώσας προσεκτικῶς δέρματα καὶ τάπητας πρὸς κλίνην των, ἀπῆλθε.

Τὰ κοράσια ἐσκεπάσθησαν μὲ τάπητα, ἀφήσαντα εἰς μίαν μόνον ἄκραν αὐτοῦ ὀπὴν διὰ νὰ βλέπωσι τὰ γινόμενα. Διέκρινον τὴν σκιώδη μορφὴν τοῦ πλοιάρχου, φρουροῦντος οὐχὶ μακρὰν αὐτῶν, καὶ μόνη ἡ ἔρρυθμος κωπηλασία τῶν κωπηλατῶν ἐφανέρου εἰς τὰς δύο κόρας ὅτι τὸ πλήρωμα ἀγρυπνεῖ εἰσέτι καὶ ἐργάζεται.

« Πρόσμενε νὰ κουρασθῶσιν » εἶπεν ἡ Λύδη. « Τέλος πάντων θὰ τοὺς καταβάλῃ ὁ ὕπνος, ἄλλως τε δὲ, ἔχομεν εἰσέτι πολλὴν ὥραν μέχρι τῆς αὐγῆς. Ἀρήτη, εἶμαι ἀναπαυμένη. Εἴχομεν ἐκλέξει στάδιον βίου, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ μᾶς φέρῃ πόνους καὶ ταλαιπωρίας. Ἤδη φθάνομεν εἰς τὸ τέρμα καὶ γινόμεθα ὅ,τι ὑπῆρχεν ὁ προορισμός μας... ἀθάνατα ὄντα, κρατούμεναι ἀμοιβαίως ἀπὸ τῆς χειρὸς, καὶ διατρέχουσαι τὰς φωτεινὰς ἐκείνας διαστάσεις, ὡς τὰ ἀποστίλβοντα νέφη, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐπεφάνησαν ὡς οὐράνια ὀχήματα, καταπεμφθέντα ἡμῖν, ὅπως ἐπ' αὐτῶν μεταβῶμεν εἰς κρείττω πατρίδα. Ἡ αὔριον ἡμέρα, ἥτις ὁσονούπω ἀνατέλλει, θὰ μᾶς εὕρῃ εἰς τὴν μακαριωτέραν ἐκείνην πατρίδα! »

« Ὄχι μακαριωτέραν παρὰ τὴν ἐν Ἀθήναις πατρίδα μας » εἶπεν ἡ Ἀρήτη στενάζουσα.

« Ἀφεύκτως μακαριωτέραν, φιλτάτη! Δὲν εἴδομεν τὴν ἀγαπητήν μας καθηγήτριαν ἐν τῷ λαμπροτέρῳ θριάμβῳ της ἀθυμοῦσαν καὶ περίλυπον; Ὦ, πόσον ζωηρῶς ἐνθυμοῦμαι τοὺς λόγους, οὓς μοὶ ἐλάλησε τὴν χθεσινὴν ἑσπέραν, νουθετοῦσά με, μὴ λησμονήσω ὅτι εἷς μόνος ἐστὶν ὁ μέγας καὶ ἀγαθός. Δὲν ἦσο παροῦσα, ὦ Ἀρήτη! Ἐπεθύμουν νὰ τοὺς ἤκουες καὶ σύ. Οἱ λόγοι της ἤθελον σοὶ χορηγήσει δύναμιν, ὥσπερ καὶ ἐμοί. »

« Εἶναι περιττὸν, Λύδη » εἶπεν ἡ ὁλοσχερῶς εἰς τὴν φίλην αὐτῆς εὐπειθὴς καὶ ἀφωσιωμένη κόρη. « Ὅπου σὺ ὑπάγῃς, ἔρχομαι καὶ ἐγώ. Ὑποσχέθητί μοι μόνον νὰ μὴ μὲ ἀφήσῃς ἀπὸ τῆς χειρός σου. »

Ἡ Λύδη ἔλαβεν ἄλυσσόν τινα ἐκ τοῦ περιδεραίου της, καὶ εἶπε, περιδέουσα αὐτὴν περὶ τὸν καρπὸν τῆς χειρός της· « Ἰδοὺ ἀσφάλεια! ζῶσαι καὶ θνήσκουσαι ἐσόμεθα ἀχώριστοι! »

« Ὦ, ἤδη εἶμαι ἀναπαυμένη. Ἐφοβούμην νὰ μένω μόνη εἰς τὸ βαθὺ τοῦτο ὕδωρ· ἀλλ' ἤδη, Λύδη· ὦ! εἶμαι ὑπερβέβαιος ὅτι διόλου δὲν θέλω φοβηθῆ. »

Αἱ πρῶται ὠχραὶ ἀκτῖνες τῆς ὑποφωσκούσης ἡμέρας μόλις ἤρχιζον νὰ διασχίζωσι τὸν ὁρίζοντα, ὅτε τὰ κοράσια ἐκ τῆς παύσεως τῆς κωπηλασίας ἐνόησαν, ὅτι ἦλθεν ἡ προσδοκωμένη στιγμή. Περιέβλεψαν ὀλόγυρά των, ὁ πλοίαρχος ἔκειτο κεκαλυμμένος ὑπὸ τὸν ἐπενδύτην του εἰς βαθὺν ὕπνον ἐπὶ τοῦ καταςρώματος. Καὶ ὁ πηδαλιοῦχος δὲ αὐτὸς ἐκάθητο ἐπὶ τῆς ἕδρας του μὲ κάτω νεύουσαν κεφαλήν. Ἦν σκότος ἀκόμη. Σιγῶσαι ἐξεσύρθησαν αἱ κόραι ὑπὸ τῶν ἐφαπλωμάτων πρὸς τὸ χεῖλος τοῦ πλοίου. Ἐκεῖθεν σιγανὰ εἴρπυσαν πρὸς τὴν πρύμνην. Ἡ Λύδη ἐπίεσε τὰ χείλη της ἐπὶ τὸ μέτωπον τῆς ὡραίας κορασίδος, καὶ περιέδεσε τὸν χιτῶνα σφιγκτὰ περὶ τοὺς πόδας της. Τὸ αὐτὸ δὲ ἔπραξε καὶ μὲ τὸν ἑαυτῆς χιτῶνα. « Τώρα, Ἀρήτη, » ἐψιθύρισε πρὸς αὐτὴν... Ἓν στερεὸν βῆμα, ἓν πήδημα χωρὶς φόβον, καὶ ἐσμὲν ἐλεύθεραι... ἐλεύθεραι, ὅπως ἁρμόζει εἰς Ἀθηναίας παρθένους. Δός μοι τὴν χεῖρά σου»... συνέδεσε τὰς δύο χεῖρας μὲ τὴν ἄλυσσον· εἶτα δὲ πιασθεῖσαι ἀπὸ σχοινίον τι τοῦ πλοίου, κατέβησαν ἀμφότεραι εἰς τὸ ἐξώτατον προέχον μέρος τοῦ πλοίου.

« Λοιπὸν, φιλτάτη μου, εἶσαι ἕτοιμη; »

Ἡ Ἀρήτη ἔθλιψε τὴν χεῖρά της... αὕτη ἦν ἡ ἀπάντησίς της. Οἱ ὑπνώττοντες κωπηλάται ἤκουσαν ῥόχθον τινὰ ἐν τῷ ὕδατι, διαταράξαντα ἐπὶ μίαν στιγμὴν τὸν ὕπνον των· ὁ πηδαλιοῦχος ἀνύψωσε τὴν κεφαλήν. Τὸ πᾶν ἐσίγα. Ἐπανέπεσον εἰς βαθὺν ὕπνον. Τὸ σκάφος προέβαινε διασχίζον τὴν θάλασσαν. . . .

Τὴν αὐτὴν ἑσπέραν περὶ τὸ Σούνιον ἁλιεῖς εἶχον ῥίψει τὰ δίκτυά των εἰς τὴν θάλασσαν· ὅτε δὲ τὰ ἀνέσυρον μετὰ πόνου, ἐξεπλάγησαν, εὑρόντες ἐν αὐτοῖς τὰ πτώματα δύο κορασίδων. Αἱ χεῖρες αὐτῶν ἦσαν συνεσφιγμέναι διὰ χρυσῆς ἁλυσσίδος· καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ τῶν χειρῶν των δάκτυλοι καὶ μετὰ θάνατον συμπεριεπτυγμένοι. Τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ κοσμήματά των ἐμαρτύρουν αὐτὰς Ἀθηναίας ἐξ ἐπισήμου οἰκογενείας, καὶ οἱ ἁλιεῖς συνεσκέπτοντο εἰσέτι περὶ τοῦ ποιητέου, ὅτε ἐφάνη μακρόθεν εἰς τὸ πέλαγος τριήρης τ ς Ἀθηναϊκῆς, ὡς ἐδόκει, κατασκευῆς. Ἀμέσως ἔκαμαν πρὸς αὐτὴν, ὡς ἠδυνήθησαν, σημεῖα νὰ πλησιάσῃ· δύο δὲ ἐξ αὐτῶν, εἰσπηδήσαντες εἰς πλοιάριόν τι, προσέπλευσαν κατεπάνω τῆς τριήρους, ἥτις καὶ ἰδοῦσα τὰ σημεῖα αὐτῶν κατέπλεε πρὸς τὴν ἀκτήν. Ἦτο δὲ ἡ ἑτέρα τῶν δύο τριήρεων, αἵτινες τὴν ἑσπέραν τῆς προτεραίας εἶχον ἐκπλεύσει ἐκ Πει-

ραιῶς πρὸς καταδίωξιν τοῦ πειρατικοῦ πλοίου... αὐτὴ ἐκείνη, ἐφ' ἧς εἶχεν ἐπιβιβασθῆ αὐτὸς ὁ Πυριλάμπης, καὶ ἥτις ἐξηκολούθει τὸν πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πειρατικοῦ πλοίου πλοῦν της, ἐνῷ ἡ ἄλλη τριήρης, ἀφοῦ ἀνωφελῶς κατεσκόπευσεν εἰς πάντας τοὺς λιμένας τῆς Μεγαρικῆς γῆς, εἶχεν ἐπιστρέψει εἰς Πειραιᾶ.

Οἱ ἁλιεῖς διηγήθησαν ἐν σπουδῇ τὸ συμβάν, καὶ ὁ Πυριλάμπης, ὅσις ἀμέσως ἐνόησεν ὅτι δίχ' ἀμφιβολίας ἐπίκειται τὸ τραγικὸν τέρμα τῶν ἐρευνῶν του, ἐπέβη ἐπὶ τοῦ ἁλιευτικοῦ πλοίου καὶ διέταξε νὰ τὸν φέρωσιν εἰς τὴν ἀκτήν. Ἐκεῖ ἔκειντο ἐπὶ τοῦ ἄμμου τὰ δύο περικαλλῆ καὶ ἐν τῷ θανάτῳ εἰσέτι ἐράσμια κοράσια, οὕτωσὶ γαληνιαίως ἀναπαυόμενα, ὥστε, ἂν ἡ τεφρόχρους ὠχρότης τοῦ θανάτου δὲν ἐπήνθει ἐπὶ τοῦ δέρματός των, ἤθελε τὰ νομίσει τις ὑπνώττοντα. Ὁ δεξιὸς βραχίων τῆς Λύδης περιεπτύσσετο εἰσέτι τὸ σῶμα τῆς Ἀρήτης, καὶ τῆς Ἀρήτης ὁ βραχίων περὶ τὸν τράχηλον τῆς Λύδης. Ἡ κοσμίως καὶ χρηστοήθως εὐτρεπισμένη στολή των, ἡ εἰσέτι πεπλεγμένη καὶ μὲ τὰς χρυσοκεντήτους ταινίας περιδεδεμένη κόμη, ὥσπερ ἦσαν κεκοσμημέναι τὴν ἑσπέραν τῆς προτεραίας, ἡ περὶ τὰς χεῖρας αὐτῶν σφιγκτὰ δεδεμένη εἰσέτι χρυσῆ ἅλυσος... ταῦτα πάντα ἐμαρτύρουν ἑκούσιον, προμεμελετημένον καὶ γαληνιαῖον θάνατον. Ὁ Πυριλάμπης ἔκλινεν ὅπως τὰς παρατηρήσῃ πλησιέστερον... Ἐκείνων ἦσαν τὰ ἐνδύματα, ἐκείνων οἱ τῆς φυσιογνωμίας χαρακτῆρες· τὸ τέρμα τῶν ἐρευνῶν του παρίστατο πρὸ τῶν δεδακρυσμένων ὀφθαλμῶν του. Πολλάκις ἀτρόμητος εἶχεν ἰδεῖ καὶ ἀσκαρδαμυκτὶ τὸν θάνατον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἐπὶ τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης· ἀλλὰ τὸν θάνατον τοῦτον, χωρίς τινος τῶν τὴν φιλοδοξίαν ἐπαναπαυόντων ἐκείνων περιστατικῶν.... τὸν θάνατον τοῦτον ἁπλῶς ἐν τῇ γυμνῇ, ἀκινήτῳ, ἀφώνῳ αὐτοῦ καταστάσει, ἐν τῇ σκελετώδει καὶ μαρμαρίνῳ μορφῇ του,... τὸν θάνατον τοῦτον ἤδη πρώτην φορὰν τὸν ἔβλεπεν, ὥστε ὁ ἐν ταῖς μάχαις ἐγγηράσας μαχητὴς ἔκλινε τὴν κεφαλήν, καὶ ἔκλαιε πικρῶς ἐπὶ τῶν περικαλλῶν ἀνθέων, τὰ ὁποῖα ἤδη ἐξίτηλα ἐλεεινῶς κατακοπέντα, ἀπομαρανθέντα ἔκειντο πρὸ ποδῶν του.

Οἱ ἁλιεῖς κατεσκεύασαν ἐκ τοῦ προχείρου φέρετρόν τι καὶ συνέλεξαν ἄνθη τινὰ χειμερινὰ ὅπως πλέξωσι τοὺς στεφάνους, δι' ὧν κατὰ τὸ Ἀθηναϊκὸν ἔθιμον ἐκοσμοῦντο αἱ θνήσκουσαι παρθένοι. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Πυριλάμπης μετὰ σεβασμοῦ μετεῖχε τῶν προσπαθειῶν τῶν ἁλιέων, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς χεῖρα βοηθείας, ὅπως εὐλαβῶς ἐπιθέσωσιν αὐτὰς ἐπὶ τὸ φέρετρον, ὡς νὰ ἠδύναντο εἰσέτι νὰ αἰσθανθῶσι τὸν πρὸς αὐτὰς προσφερόμενον σεβασμόν· ἐπέθηκε δὲ ἰδίᾳ αὐτοῦ χειρὶ τοὺς στεφάνους ἐπὶ τοῦ μετώπου ἑκατέρας αὐτῶν, καὶ

ῥίψας ἐπὶ τῶν πτωμάτων τὸν ἴδιον αὐτοῦ ἐπενδύτην, παρέδωκε τὸ φέρετρον εἰς τοὺς ἐν τοσούτῳ εἰς τὴν ξηρὰν ἀποβάντας ἤδη ναύτας ἐκ τοῦ πληρώματος ὅπως μετακομίσωσιν αὐτὸ εἰς τὴν τριήρη. Ἀφοῦ δὲ ἀντήμειψε τοὺς πτωχοὺς ἁλιεῖς, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν τριήρη, καὶ ἔπλευσε κατ' εὐθεῖαν ἐπὶ τὸ Φάληρον, ὅπου ἐσκόπει νὰ ἀποβῇ εἰς τὴν ξηρὰν ἕνεκα τῆς ἐγγὺς ἐκεῖ κειμένης οἰκίας του. Ἐναντίοι ὅμως ἄνεμοι ἐβράδυνον τὸν πλοῦν του, καὶ ἡ ἐπιοῦσα ἡμέρα εἶχεν ἤδη ἱκανῶς προβῇ, ὅτε τὸ πλοῖον προσωρμίσθη εἰς τὸν λιμένα.

Ὁ Περικλῆς εἶχεν ὑπάγει μετὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ λαοῦ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ἀσπασίας, οὖσαν ἐγγυτέρω τῆς Πνυκὸς παρὰ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ οἰκίαν, καὶ ἐξηκολούθει εἰσέτι μετ' αὐτῆς τὴν κατηφῆ καὶ σπουδαίαν συνδιάλεξιν περὶ τοῦ λυπηροῦ συμβάντος, ὅτε ἐνεφανίσθη δοῦλός τις τοῦ Πυριλάμπους, ὅστις εἰς μάτην ζητήσας αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ του ἦλθεν ἐκεῖ νὰ τὸν ἐπιτύχῃ. Τῷ ἐνεχείρισε λοιπὸν ἐνσφράγιστόν τι ἔγγραφον καὶ ἀπῆλθε.

« Δυσάρεστοι εἰδήσεις ἀφίχθησαν » εἶπεν ἡ Ἀσπασία, ἰδοῦσα τὸ πρόσωπον αὐτοῦ κατηφὲς γενόμενον ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τοῦ ἐγγράφου ἐκείνου. « Τί συνέβη; »

Τῇ ἐνεχείρισε τὸ ἔγγραφον.

« Δὲν θὰ ἔπραττον τοῦτο πρὸς ἄλλην γυναῖκα» εἶπεν· «ἀλλ' ἀφοῦ ἔχεις γενναιότητα καὶ κρίσιν ἀνδρὸς, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σὲ ἀποκρύψω τι. Αἱ μαθήτριαί σου ἐφάνησαν ἄξιαι σοῦ καὶ τῆς ἐλευθέρας γῆς, ἐν ᾗ ἐγεννήθησαν. »

Ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀξιόχου ἐπίεζε μὲ τὴν χεῖρα τὸ μέτωπόν της, ἀναγινώσκουσα τὸ ἔγγραφαν. Ἀλλ' ὁ Περικλῆς δὲν εἶχεν ἀπατηθῆ εἰς τὴν περὶ τῆς ψυχικῆς γενναιότητός της κρίσιν του· διότι οὔτε δάκρυα ἔῤῥευσαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν της, οὔτε θρήνους ἐξέφερε τὸ στόμα της· ἀλλ' ἀποπερατώσασα τὴν ἀνάγνωσιν εἶπε μόνον· « Εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰς ἴδω μίαν ἀκόμη φοράν! » Καὶ ἐξηγέρθη ὅπως ἀπέλθῃ. « Τί θέλεις νὰ κάμῃς; » εἶπεν ὁ Περικλῆς.

« Πρέπει νὰ ὑπάγω εἰς τὸ Φάληρον. Ἐπιθυμῶ νὰ τὰς δώσω τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν· » ... Ἡ φωνή της ἐξέλιπε, δὲν ἠδύνατο νὰ συναρθρώσῃ ἕτερον λόγον.

« Πλὴν μήπως ἀπεφάσισας δὰ νὰ ὑπάγῃς μόνη σου, ἄνευ συνοδίας; » εἶπεν ὁ Περικλῆς περίφοβος.

« Διὰ τί ὄχι; »

« Ἐπειδὴ... εἶναι περιττὸν νὰ σοῦ τὸ κρύπτω πλέον... Ἐπειδὴ μοὶ εἶσαι πολυτιμοτέρα παρ' αὐτήν μου τὴν ζωήν. Φρίττω ἀναλογιζόμενος ὅτι καὶ σὺ αὐτὴ ἠδύνασο νὰ ἐμπέσῃς εἰς τὰς χεῖρας τῶν πειρατῶν. Τὸ ὄχημά μου, οἱ πιστοί μου ὑπηρέται εἶναι εἰς τὰς

SISSANOGLIO MEGARO

διαταγάς σου, ἐὰν δὲν μοὶ ἐπιτρέπηται νὰ σὲ συνοδεύσω ἐγὼ αὐτός. Ἀλλὰ. . . .

« Οὐχί, Περίκλεις, τοῦτο δὲν δύναται νὰ γείνῃ. . . Ὁ στρατηγὸς, ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ, ἀσχολούμενος περὶ τὴν φρούρησιν μιᾶς διδασκαλίσσης; . . . Τοῦτο θὰ δυσηρέστει τοὺς Ἀθηναίους. »

« Ἀδιαφορῶ ἂν δυσαρεστηθῶσιν. » Ἐβάδισε πρὸς τὴν θύραν, καὶ διέταξε τὸν ὑπηρέτην, ὅστις τὸν περιέμενε, νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ νὰ στείλῃ τὸ ὄχημά του. Ἀφοῦ δὲ τῷ ἔδωκε καὶ ἑτέρας τινὰς παραγγελίας, ἐπέστρεψε πρὸς τὴν φίλην του, καὶ ἐκαθέσθη πλησίον της λέγων· « Θέλεις νὰ ὑπάγῃς εἰς τὸ Φάληρον . . . παρήγγειλα νὰ ἔλθῃ τὸ ὄχημά μου διὰ νὰ σὲ ὁδηγήσω ἐκεῖσε. Ὑπῆρξα λίαν ἀμελὴς, καὶ ἐλέγχω ἤδη τὸν ἑαυτόν μου πικρῶς διὰ τοῦτο· ἀλλ' ὁ κόσμος ἂς ἴδῃ τώρα, ὅτι ἀτιμωρητὶ οὐδεὶς δύναται νὰ σὲ προσβάλῃ. Μή! μὴ μοὶ ἐναντιωθῇς! » εἶπε, πιέσας μὲ τὴν χεῖρά του τὰ χείλη της. « Εἰς ὅλα τὰ ἄλλα σὲ ἀκούω, εἰς τοῦτο μόνον οὐδέποτε! »

Ἡ Ἀσπασία, ἥτις καὶ ἄλλως ἤδη εἶχεν ἰδεῖ περὶ ἑαυτὴν πολλὰ σημεῖα κινδύνου, ἐνέδωκεν εἰς τὴν σπουδαίαν ἐπιθυμίαν τοῦ φίλου της, τοῦ ὁποίου ἡ εὐδαιμονία φανερῶς ἤδη τοσοῦτον δὴ κατήντησεν ἐξαρτωμένη ἀπὸ τῆς εὐημερίας της, ὥστε ἤθελεν εἶσθαι μεγίστη πρὸς αὐτὸν σκληρότης νὰ ἐκτεθῇ εἰς κίνδυνον. Ἐκαθέσθη λοιπὸν πλησίον του εἰς τὸ ὄχημά του, ὅπου ὁ Περικλῆς, ἰδίαις αὐτοῦ χερσὶ εἶχεν εὐτρεπίσει πρὸς ἀνάπαυσίν της δέρματά τινα καὶ τάπητας καὶ προσκεφάλαια. Δραξάμενος δὲ τὰς ἡνίας αὐτὸς διέταξε τὸν ὑπηρέτην του νὰ συνοδεύσῃ τὸ ὄχημα, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἡνιοχῶν διεύθυνε πρὸς τὸ Φάληρον.

Οἱ ἐν τῷ Κεραμεικῷ περιδιαβάζοντες καὶ οἱ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τῆς πόλεως διατρίβοντες εἶδον πρὸς ἔκπληξίν των τὸν αὐστηρὸν Περικλέα, ὅστις τοσοῦτον σπανίως ἐφαίνετο εἰς τὸ δημόσιον, καὶ οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχε πράξει τοῦτο τοσοῦτον καταδήλως, φέροντα ἤδη ἐν τῷ ὀχήματί του γυναῖκα. Ἐπέστρεψαν λοιπὸν εἰς τὰς οἰκίας των, ἀνυπόμονοι νὰ διηγηθῶσι τὸ παράδοξον τοῦτο θέαμα, τὸ ὁποῖον καὶ ἐκοινοποίουν τοῖς ἐντυγχάνουσι μετ' ἐνδομύχου ἀγαλλιάσεως, ὅτι καὶ αὐτὸς δὰ ἔχει, ὡς καὶ πάντες οἱ ἄλλοι, τὰς ἀδυναμίας του, ὅθεν καὶ δὲν πρέπει δὰ τοσοῦτον νὰ βασᾷ τὴν κεφαλὴν ὑψηλά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Η ΑΓΟΡΑ.

Μόλις αἱ πρῶται ἀκτῖνες τῆς Ἠοῦς ἤρχιζον νὰ διαποικίλλωσι τὸν ὡραῖον τῶν Ἀθηνῶν ὁρίζοντα, καὶ οἱ κάτοικοι τῶν ἀγρῶν ἁπανταχόθεν προσήρχοντο εἰς τὴν πόλιν, κομίζοντες τὰ προϊόντα αὐτῶν εἰς πώλησιν, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου ἡ ἀγορὰ ἐπλήσθη πωλητῶν, ἐξ ὧν τινὲς μὲν ἐτοποθετήθησαν εἰς ἐργαστήρια ἐπιστεγασμένα διὰ πανίων, προφυλαττόντων ἀπὸ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς ἐπιῤῥοῆς τὰ εἰς πώλησιν ἐκτιθέμενα πολύτιμα ἐδώδιμα· τινὲς δὲ ἵσταντο πλησίον τοῦ βαρέως φορτωμένου ὀναρίου των, τὸ ὁποῖον ἐν ἀταράχῳ ὑπομονῇ καὶ μὲ ὦτα καταβιβασμένα ἐπερίμενε μέχρις οὗ ἀγοραστής τις τὸ ἀπαλλάξῃ τοῦ φορτίου. Ἕτεροι δὲ πάλιν πτωχότεροι γεωργοὶ, οἵτινες εἶχον κομίσει ἐπὶ τῶν ἰδίων ὤμων τὰς πραγματείας των, καταθέσαντες χαμαὶ τὸ φορτίον των, ἐκάθηντο ἐπ' αὐτοῦ, σπογγίζοντες διὰ τοῦ κρασπέδου τοῦ χιτῶνος τὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου ἱδρῶτα.

Ἐνταῦθα οἱ ἐξ Ἀχαρνῶν ἀνθρακεῖς περιμένουσι νὰ πωλήσωσι τὸ προϊόν των εἰς τοὺς μαγείρους τῶν κοιλιοδούλων τοῦ ἄστεος. Πλησίον αὐτῶν εὑρίσκονται οἱ κηπουροὶ, ἐκθέσαντες ὁρμαθοὺς κρομμύων καὶ γογγυλίων, καὶ ὅσα ἄλλα προϊόντα τῶν κήπων ἐχρησίμευον εἰς τὰ μαγειρεῖα τῶν ἀδδηφάγων. Ἐκεῖθεν προσβάλλει τὰ ὀσφρητήρια ὄργανα ἡμῶν βαρεῖά τις ὀσμὴ . . . ἴδε . . . εἶναι οἱ μεταπράται τῶν τεταριχευμένων ἰχθύων, ἀνοίγοντες ἤδη τοὺς κοφίνους των, ἐκθέτοντες τὰς πραγματείας των, καὶ ὑπερβέβαιοι ὅτι ὁσονούπω τὰ κοφινιά των θέλουσι μείνει κενά. Οὐχὶ μακρὰν αὐτῶν πωλοῦνται διὰ τὰς τραπέζας τῶν πλουσίων μικρὰ πτηνὰ, ὁρμαθιασμένα εἰς ξύλινα σουβλία διατεταγμένα ὑπὸ ἐπιστέγασμά τι ἐπὶ ξυλίνων ὀβελῶν. Τὰς σειρὰς τῶν πωλητῶν διατρέχουσιν ἄνθρωποι, διακρινόμενοι ἐκ τῆς σπουδαίας καὶ σοβαρᾶς αὐτῶν φυσιογνωμίας ὡς ἐπιτετραμμένοι ἀρχήν τινα καὶ ἐποπτείαν, καὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ γραφέων. Εἶναι δὲ οἱ ἀγορανόμοι, εἰσπράττοντες παρὰ τῶν πωλητῶν τὰ δικαιώματα τῆς ἀγορᾶς, καταγραφόμενα ὑπὸ τῶν γραφέων. Οὐχὶ σπανίως δὲ ἀπο-

χωροῦντας συνοδεύει αὐτοὺς ἐν καθαρᾷ Ἀττικῇ διαλέκτῳ προφερομένη ὑπόκωφός τις ἀρά.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἀγορᾶς φαίνεται σταθμός τις, ἐκ τῶν σκηνωμάτων τοῦ ὁποίου ἐξέρχονται ἄνθρωποι, ἀγριωποὶ τὴν ὄψιν, γλαυκώπιδες, μὲ φυσιογνωμίαν ἀλλοδαπῶν καὶ μὲ ἐνδυμασίαν διαφέρουσαν τῆς τῶν ἐγχωρίων. Ὑποδεξιοῦνται δὲ ἀλλήλους διὰ προσφωνήσεων βαρβαροφώνων, τῶν ὁποίων οἱ τραχεῖς φθόγγοι δεινῶς παραλλάσσουσι πρὸς τὰς γλυκείας φωνὰς τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου, ἐνῷ περιδέονται ἀμοιβαίως τὴν φαρέτραν, ἥτις ἦν τὸ διακριτικὸν σημεῖον τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν. Εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ Σκύθαι τοξόται, οἱ ἀστυνομικοὶ ὑπηρέται τῶν Ἀθηνῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀγροῖκος ἁπλότης πλείστας προσφέρει γέλωτος καὶ σαρκασμῶν ἀφορμὰς εἰς τοὺς ζωηροὺς καὶ εὐφυεῖς πολίτας τῶν Ἀθηνῶν.

Ἤδη δὲ ὁ ἥλιος ἀνέτειλε, καὶ παντοῖοι ἀγορασταὶ ἔρχονται εἰς τὴν ἀγοράν. Τὸ μὲν πρῶτον ἀνὰ δύο καὶ τρεῖς . . . ἐκ τῶν λίαν πρωΐ ἐγειρομένων πολυασχόλων, ἐπιθυμούντων νὰ προμηθευθῶσι πρωϊαίτερον τὰ χρειώδη, ὅπως τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας ἐπιδοθῶσιν εἰς τὰς πολλάς των ἐργασίας. Ἀλλ' ἔτι μικρὸν, καὶ ἐξ ἁπασῶν τῶν ἀγυιῶν καὶ τῶν στενωπῶν, τῶν εἰς τὴν ἀγορὰν ἀγουσῶν, συῤῥέουσι πλεῖστοι ὅσοι ἀγορασταὶ, ὥστε οἱ τοξόται μόλις δύνανται νὰ διατηρήσωσι τὴν ἀπαιτουμένην εὐταξίαν, καταφέροντες ἔστιν ὅτε καὶ τραχυτέρας τινὰς πληγὰς ἐπὶ τοῦ ἀτακτοῦντος καὶ θορυβώδους ὄχλου τῶν ἀγοραστῶν, οἵτινες ὡς ἐκ τῆς σμικρᾶς καὶ εὐθυτόμου κόμης καὶ τῆς ἰδιαζούσης ἐπ' ἀμφότερα τὰ πλευρὰ ἑτεροχρόου στολῆς των ἦσαν οὐδέν τι πλέον ἢ ἀνδράποδα διαφόρων οἰκογενειῶν. Διότι δοῦλοι ἦσαν οἱ ἀγοράζοντες τὰ ἀναγκαιοῦντα τοῖς κυρίοις αὐτῶν ἐδώδιμα, τῶν ὁποίων οἱ βαθμοὶ διεκρίνοντο ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν κοφίνων, τοὺς ὁποίους ἔφερον.

Ἡ τῶν Ἀθηνῶν ἀγορὰ, ὅπως καὶ αἱ ἀγοραὶ τῶν πλείστων μεσημβρινῶν πόλεων τῆς σημερινῆς Εὐρώπης, ἐν αἷς διὰ τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας τὰ ἐδώδιμα πωλοῦνται μόνον τὴν πρωΐαν, ἦτο ὁ τόπος ὅπου ἐχαλκεύοντο διάφοροι φῆμαι καὶ διεκωδωνίζοντο τὰ πλεῖστα μυστήρια τῶν οἰκογενειῶν. Διότι ἐνταῦθα οἱ πρὸς ἀγορὰν τῶν ἐπιτηδείων συνερχόμενοι δοῦλοι, ἀπαλλαττόμενοι πρὸς μικρὸν τῆς βαρείας ὄψεως τῶν κυρίων, ἐπωφελοῦντο τὴν βραχυχρόνιον αὐτῶν ἐλευθερίαν εἴτε ὅπως παρακονῶνται διὰ τὴν δυστυχίαν των ὅσοι εἶχον χαλεπόν τινα καὶ σκληρὸν κύριον, εἴτε ὅπως καυχῶνται διὰ τὴν εὐτυχίαν των ὅσοι ἀπήλαυσαν ἀγαθοῦ τινος δεσπότου, προσέτι δὲ καὶ ὅπως καταγελῶσι τὰς ἀνοησίας τῶν δεσποτῶν αὐτῶν, διηγούμενοι τὰς δολοπλοκίας αὐτῶν καὶ ἀνακοινοῦντες ἀλλήλοις ἅπαντα τὰ τῶν οἰκογενειῶν μυστήρια, ὅσα ἠδυνήθησαν νὰ ἀνιχνεύσωσιν. Ἔθετον δὲ χαμαὶ τοὺς καλαθίσκους ἢ τὰ κοφίνιά των, καὶ διῃρημένοι εἰς ὁμάδας ἠδολέσχουν περὶ τῶν νέων τῆς ἡμέρας.

Ὁ δοῦλος τοῦ παρασίτου Ξανθίας ἐνεφανίζετο εἰς τὴν ἀγορὰν ὄρθρου βαθέως, εἷς ἐκ τῶν πρώτων. Διότι ἔργον αὐτοῦ κύριον καὶ τερπνότατον ἦτο νὰ ἀνιχνεύῃ εἰς τίνος οἰκίαν θέλει εἶσθαι τὸ ἑσπέρας ἑκάστης ἡμέρας συμπόσιον, ἵνα ὁ κύριός του παρουσιασθῇ ἐκεῖ, ἂν ὄχι ἐκ τῶν προσκεκλημένων, βεβαίως ὅμως ἐκ τῶν ἀρεστῶν συνδαιτυμόνων· διότι οἱ ἀστεϊσμοί του καὶ αἱ εὐτράπελοι διηγήσεις ἤρεσκον εἰς ἅπαντας, ὁ δὲ ἑστιάτωρ ἐνόμιζε μεγάλην του δόξαν τὸ νὰ παρουσιασθῇ ἐν καιρῷ τοῦ συμποσίου του ὁ κλεινὸς Δρομέας, τοῦ ὁποίου ἦτο πασίγνωστος ἡ ἐπιτηδειότης ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ τρώγειν καὶ πίνειν. Ἐπάγγελμά του ἦτο νὰ τέρπῃ καὶ νὰ κινῇ εἰς γέλωτα τοὺς συνδαιτυμόνας, θωπεύων αὐτοὺς, ἐφελκύων ἔξιν ὅτε τοὺς σαρκασμοὺς καὶ ὑποφέρων τὰ σκώμματά των, καὶ διατηρῶν εἰς ἀρίστην διάθεσιν τοὺς συνδαιτυμόνας, σκώπτων τε καὶ σκωπτόμενος. Καὶ δὲν εἶχε μὲν ἐπιστῇ εἰσέτι ἡ λαμπρὰ ἐκείνη ἐποχὴ, καθ' ἣν μετέπειτα οἱ τῶν Ἀθηνῶν παράσιτοι ἀπετέλουν ἴδιόν τι σωματεῖον, τοῦ ὁποίου αἱ ἀποφάσεις ἐθεωροῦντο ὡς νόμος, μόνον δὲ ἐκεῖνα ἐκρίνοντο σύμφωνα μὲ τὴν εὐγενῆ συμπεριφορὰν καὶ τὴν λεπτοφυῆ εὐαισθησίαν, ὅσα καθιεροῦντο ὑπὸ τῆς ἐγκρίσεως τῶν ἑξήκοντα· καὶ ὅμως ὁ Δρομέας, καί τινες ἄλλοι τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης πρωταγωνισταὶ, ἔκτοτε εἶχον ἱδρύσει τὰ θεμέλια τοῦ μετέπειτα μεγαλείου τοῦ σωματείου των, ἀναγνωρισθέντες ὑπὸ πάντων ὡς μεγαλοφυεῖς ἐφευρεταὶ καὶ προαγωγοὶ τῆς παρασιτικῆς ἐπιστήμης. Οὐδ' αὐτὸς δὲ ὁ εἰς τὰ ἴχνη αὐτοῦ εὐκλεῶς βαδίσας Κλειτοφῶν ἠδυνήθη ποτὲ νὰ φθάσῃ τὸν Δρομέαν εἰς τὴν ὀξυτάτην λεπτοφυΐαν τῆς ἀπομιμήσεως καὶ εἰς τὴν σπανίαν καὶ ὑπερφυᾶ εὐαισθησίαν τῶν γευστικῶν του νεύρων· ὅθεν ἅπαντες οἱ ἔμποροι καὶ μεταπράται τῶν Ἀθηνῶν ἐπροτίμων κατὰ πολὺ τὸν Δρομέαν, ὁσάκις ἐπεθύμουν νὰ συστηθῶσιν εἰς πλούσιόν τινα καταναλωτὴν ἐν Ἀθήναις.

Ὁ Ξανθίας λοιπὸν, ὅστις δὲν ἤρχετο εἰς τὴν ἀγορὰν ὅπως ἀγοράσῃ τι, εἶχε πλείστην ἄδειαν νὰ πολυπραγμονῇ καὶ περιεργάζηται τὰ πάντα, χαίνων καὶ πανταχοῦ παριστάμενος, ὥστε καὶ μετ' οὐπολὺ συνῆψε συνδιάλεξίν τινα μετὰ τοῦ πλακουντοποιοῦ Δικαίου, ὅστις ὡς μυῖα ἐφίπτατο ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς ἕτερον δοχεῖον μέλιτος, κρίνων τὸ περιεχόμενον ἑνὸς ἑκάστου δοχείου ὡς ἐκ τῆς ὀσμῆς, τῆς γεύσεως καὶ τῆς ὄψεως αὐτοῦ.

« Εἶσαι ἀπατεὼν, Φαίδων, » εἶπεν ὁ μικρόσωμος πλακουντοποιὸς, ἀφοῦ προηγουμένως εἶχε πλησιάσει τὴν ῥῖνά του εἰς τὸ δο-

χεῖον τοῦ μέλιτός του. « Εἶσαι ἀπατεών, σοὶ λέγω. Τοιοῦτον εἶναι τὸ Ὑμήττειον μέλι; Τόσον εἶδεν αὐτὸ τὸν Ὑμηττὸν, ὅσον καὶ αὐτὴ ἡ Ποικίλη ἡμῶν στοά· ἄλλους δύνασαι νὰ ἀπατήσῃς, οὐχὶ ὅμως ἐμὲ ὅστις ἐγήρασα μυρίζων τὸ Ὑμήττειον μέλι . . . Ἀκούσατέ μου, ἀγαθοί μου φίλοι » εἶπε, προχωρήσας πρὸς δύο ὀρεινοὺς ἐνδεδυμένους μὲ δέρματα αἰγὸς, ἐστηριγμένην ἔχοντας τὴν κεφαλὴν διὰ τοῦ βραχίονος ἐπὶ τῶν γονάτων, μεταξὺ δὲ αὐτῶν τὸ τοῦ μέλιτος δοχεῖον καὶ καθημένους ἐπὶ δοκοῦ τινος· « Ἀγοράζω σήμερον διὰ μέγα τι συμπόσιον, τὸ ὁποῖον θέλει γείνει αὔριον, καὶ θέλω ἀρίστης ποιότητος μέλι . . . Τοῦτο δὲν εἶναι διὰ ῥίψιμον » ἐξηκολούθησε λέγων, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπλησίασε τὴν ῥῖνά του, εἶτα δὲ καὶ τὸν δάκτυλόν του εἰς τὸ περιεχόμενον ἑκάστου δοχείου· « Δοῦλε! » εἶπε πρός τι ὄπισθέν του ἱστάμενον ἀνδράποδον . . . διότι ἀπὸ τοῦ Περσικοῦ πολέμου οὐδεὶς σχεδὸν ὑπῆρχεν ἐν Ἀθήναις πολίτης μὴ ἔχων ἀνδράποδον . . . « λάβε τὰ δοχεῖα ταῦτα εἰς τὸ κοφινιόν σου, σὺ δὲ, προσφιλέστατέ μοι Ξανθία, εἰπὲ πρὸς τὸν κύριόν σου ὅτι αὔριον τὸ ἑσπέρας ὁ Κλέων δίδει λαμπρὸν συμπόσιον, διὰ τὸ ὁποῖον ἡ τέχνη μου θὰ προσφέρῃ τὰ ὡραιότερα προϊόντα της. Εἰπέ τῳ δὲ πρὸς τούτοις, ὅταν κανεὶς τῶν προσκεκλημένων θαυμάζῃ διὰ τὴν γλυκύτητα καὶ λεπτοφυΐαν τοῦ πλακοῦντος . . . τὸ ὁποῖον οὐδ' ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι θέλουσι πράξει πολλοὶ . . . νὰ εἰπῇ τὸ ὄνομά μου. Βεβαίως δὲν θέλει λείπει ἀπὸ τὸ συμπόσιον τοῦ Κλέωνος. »

« Συμπόσιον εἰς τοῦ Κλέωνος, εἶπες; τίνες εἰσὶν οἱ προσκεκλημένοι; »

« Ὦ, ὅλοι οἱ ἄριστοι, ὡς ἀκούω· ἂν ἐπιθυμῇς ὅμως νὰ πληροφορηθῇς ἀκριβέστερον, ἰδοὺ ἐκεῖ ὁ ἐπιστάτης τῆς οἰκίας τοῦ Κλέωνος... Ἄκουσον, φίλε μου Δόναξ! δὲν μοὶ εἶπες, ὅτι ὁ Γλύκων καὶ ὁ Ἑρμιππος θέλουσιν εἶσθαι αὔριον παρόντες εἰς τὸ συμπόσιον τοῦ κυρίου σου; »

« Μάλιστα, μαζὺ δὲ μὲ αὐτοὺς καὶ πλεῖστοι ἄλλοι· τὸ ὀσπῆτι μας ἔλαμψεν ἀφοῦ ἀπέθανεν ὁ πρώην κύριός μας. Καθημέραν ἔχομεν ὀρχηστρίας, μουσικοὺς, παρασίτους, συμπόσια! κανεὶς μας δὲν πλαγιάζει πλέον ἀμέθυστος. Πῶς σοὶ φαίνεται τὸ πρᾶγμα, παιδί μου Ξανθία; Ἐλθὲ αὔριον τὸ ἑσπέρας, καὶ θέλεις λάβει καὶ σὺ, ὅπως καὶ ἅπαντες οἱ ἄλλοι, τὸν τοῦ οἴνου σου ἀσκὸν, διὰ νὰ δροσίσῃς τὴν κοιλίαν σου εἰς δόξαν καὶ τιμὴν τοῦ Βάκχου· αἰνετὸν εἴη τὸ ὄνομα αὐτοῦ! »

« Εὐφρόσυνον τοῦτο ἄκουσμα δι' ἐμὲ καὶ διὰ τὸν κύριόν μου. . . . διὰ τὸν κύριόν μου καὶ δι' ἐμέ. Χθὲς τὸ ἑσπέρας μὲ ἐμαστίγωσεν ἐλεεινῶς, ὁποῦ ὀλίγον ἔλειψε νὰ ξεψυχήσω ἀπὸ τὸν πόνον, καὶ τοῦτο

ἐπειδὴ δὲν ἦτο κανὲν συμπόσιον διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ γεμίσῃ τὴν κοιλίαν του, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ χορτάσῃ τρώγων φακῆν. Τὸ κακὸν ὅμως εἶναι ὅτι διὰ σήμερον τὸ ἑσπέρας δὲν ἐξιχνίασα εἰσέτι κανὲν συμπόσιον, καὶ τοῦτο θὰ μοὶ ἐπιφέρει πάλιν φάλαγγα ὅλην ῥαβδισμῶν. »

« Καὶ πῶς συνέβη τοῦτο; »

« Ὦ! δὲν ἔμαθες ὅτι νεωστὶ παρώργισέ τινας ἐκ τῶν εἰς τὸ συμπόσιον τοῦ Ἑρμίππου προσκεκλημένων; Τὰ ἀρχοντόπουλα ἐσηκώθησαν καὶ ἔφυγαν, ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐκήρυξαν ὅτι δὲν θὰ πατήσωσιν εἰς οἰκίας, ὅπου εἶναι δεκτὸς ὁ Δρομέας. Ἔκτοτε οἱ θυρωροὶ μᾶς κλείουσι κατάμουτρα τὴν θύραν, λέγοντες: Ὁ Ἀρίφρων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρχίππου, ἢ ὁ Ἀρίστων ὁ υἱὸς τοῦ Κλεομβρότου εἶναι ἐντὸς, καὶ εἶναι καλὸν νὰ ὑπάγητε μακρύτερα. Τοῦτο εἶναι τὸ ἀπευκταῖον συμβὰν, ἕνεκα τοῦ ὁποίου λαμβάνω πάντοτε πλουσιοπαρόχους πληγάς. »

« Μάλιστα! μάλιστα! τώρα ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἤκουσα περὶ τοῦ πράγματος τούτου· ἐνόμιζον ὅμως ὅτι ἡ σύγχυσις αὕτη ἔγεινεν ἕνεκα τῆς κιθαρῳδοῦ Σιμαίθης. Ὁ φίλος μου Δῶρος ἐνταῦθα μοὶ λέγει, ὅτι ὁ Ἀρίφρων ἔκτοτε δὲν ὑποφέρει νὰ ἴδῃ κιθαρῳδὸν, ὅτι τὰς κατηράσθη ὅλας, ὥστε ἐγκατέλιπε καὶ τὴν ἐρωμένην του. Ἴσως ὅμως αἰτία τῆς ἐγκαταλείψεως ταύτης εἶναι καὶ τὸ ὅτι τοῦ ἐκένωσε δὰ τὸ βαλάντιον, ὥστε δὲν εἶναι πλέον δεκτός. Πῶς τρέχει τὸ πρᾶγμα, φίλε μου Δῶρε; »

« Ὄχι, δὲν εἶναι τοῦτο· » ἀπεκρίθη ὁ ἐπιστάτης τῆς κιθαρῳδοῦ Γλυκέρας. » . . ἕως αὐτοῦ δὲν εἶχε προχωρήσει. Διότι σπανίως μόνον ἤρχετο εἰς τὸ δεῖπνον μετά τινων φίλων του, καὶ ἐκτὸς δύο δακτυλιδίων καὶ ἑτέρων σμικρῶν τινων κοσμημάτων δὲν ἔλαβεν ἕτερόν τι παρ' αὐτοῦ. Συνετέλεσε δὲ καὶ ἕτερόν τι πρὸς τοῦτο. . . δηλαδὴ. . . τὸ ὅτι αὐτὴ εἶναι μᾶλλον ἐρωτευμένη εἰς αὐτὸν, παρ' αὐτὸς εἰς αὐτήν· ὅθεν, τώρα ὁποῦ δὲν τὴν ἐπισκέπτεται πλέον, τίποτε εἰς τὸν κόσμον δὲν τὴν εὐφραίνει, οὐδὲ γυρίζει νὰ ἴδῃ τὸ σμῆνος τῶν ἄλλων της ἐραστῶν. »

« Τόσῳ καλήτερα δι' αὐτούς » εἶπεν ὁ Δόναξ· « τὸ βαλάντιόν των θὰ ἦναι τοσούτῳ μᾶλλον γεμάτον, ὅσῳ ὀλιγώτερον γυρίζει νὰ τοὺς ἰδῇ. Σὲ λυποῦμαι ὅμως κατάκαρδα, πτωχέ μου Δῶρε, . . . διότι τί θ' ἀπογίνῃς, ἐὰν ἡ κυρία σου ἀποπέμψῃ τοὺς ἐραστάς της; »

« Ὦ! δι' αὐτὸ δὲν ἀνησυχῶ. . . . Ἡ φαντασία της αὕτη δὲν θὰ διαρκέσῃ πολύ. Ὅτι ὅμως αὐτὴ ἡ ἰδία ἠρωτεύθη, εἶναι πολὺ ἀξιον. Χᾶ! χᾶ! χᾶ! . . . Νὰ ἠμποροῦσα νὰ τῆς φέρω τὸν Ἀρίφρονα, μοὶ

SISMANOGLIO MEGARO

ἔδιδε τὰ ἡμίσια τῶν ὑπαρχόντων της. Θὰ ἦναι αὔριον ὁ Ἀρίφρων εἰς τὸ συμπόσιον τοῦ κυρίου σου, Δόναξ; »

« Ὄχι, τὸ ὄνομά του δὲν εἶναι καταγεγραμμένον εἰς τὸν κατάλογόν μου. Ἀλλὰ, Ξανθία, ποῦ ἔχεις τοὺς ὀφθαλμούς σου; Δὲν βλέπεις τὴν γραῖαν ἐκείνην, προσκαλοῦσάν σε διὰ νευμάτων; »

Ὁ δοῦλος ἀνήγειρε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ παρετήρησε γραῖαν, ἱσταμένην ἐνώπιον σμικροῦ ἐργαστηρίου, καὶ ἐπανειλημμένως αὐτῷ νεύουσαν νὰ προσέλθῃ. Ἐπῆγε λοιπὸν, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἐργαστήριον εὗρε τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ γνώριμον Σωφρόναν.

« Ἄ! Ξανθία, εἶχον ἀπελπισθῆ πλέον ἀπὸ τὸ νὰ σὲ ξαναναμώσω· » εἶπεν ἡ τροφὸς, λαμβάνουσα αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βραχίονος καὶ ἕλκουσα εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ ἐργαστηρίου. « Ἄκουσέ μου, παιδί μου! » εἶπε σιγανῇ τῇ φωνῇ. « Ὁ κύριός σου θὰ ἦναι βεβαίως σήμερον εἰς τὸ τραπέζι τοῦ Δρακοντίδου, ὅπου θὰ ἦναι καὶ ὁ Γλύκων. Θέλεις νὰ μοῦ ἐκτελέσῃς μίαν ἀκόμη παραγγελίαν; Τόσον καλὰ ἐκτέλεσας τὴν τελευταίαν μου παραγγελίαν, ὥστε καὶ πάλιν θὰ ἐμπιστευθῶ εἰς τὴν ἱκανότητά σου. »

« Τὸ χρυσοῦν νόμισμα θὰ μὲ κάμει πολὺ ἱκανώτερον, » εἶπεν ὁ Ξανθίας, ὅστις κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ κναφέως ὁσημέραι ἐγίνετο μᾶλλον ἄνθρωπος τοῦ κόσμου. « Δίδει λοιπὸν ὁ Δρακοντίδης σήμερον τὸ ἑσπέρας συμπόσιον; »

« Μάλιστα! καὶ θὰ σοῦ δώσω τὸ χρυσοῦν νόμισμα, ἂν κατορθώσῃς νὰ συνομιλήσω αὔριον τὴν χαραυγὴν μὲ τὸν Γλύκωνα. »

« Πρὸς τὸν Γλύκωνα σὲ ὑπόσχομαι νὰ ὁμιλήσῃς αὔριον τὴν χαραυγήν, διότι κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν θὰ ἀπέρχηται κλονιζόμενος εἰς τὴν οἰκίαν του· ἂν ὅμως ἐπιθυμῇς νὰ ὁμιλήσῃς μὲ τὸν Γλύκωνα, σὲ συμβουλεύω νὰ ἐκλέξῃς καταλληλοτέραν ὥραν. . . ἐκτὸς ἐὰν. . . » καὶ ἤρχισε νὰ γελᾷ. . . « πλὴν δὲν πιστεύω διὰ νὰ τὸν θέλῃς διὰ τὸν ἑαυτόν σου, Σωφρόνα. »

« Διὰ τί ὄχι; »

« Καλὰ, καλὰ, ἐὰν τὸ λέγῃς μὲ τὰ σωστά σου, ἴσως δὲν εἶναι τὸ πρᾶγμα πολὺ ἀνόητον, διότι εἰς τοιαύτην ὥραν θὰ ἦναι τόσον μεθυσμένος ὥστε Ἀφροδίτη ἢ Ἑκάτη θὰ τοῦ εἶναι τὸ ἴδιον. »

« Βᾶ! κατόρθωσε νὰ τὸν ἐνταμώσω αὔριον τὸ πρωΐ εἰς τὰ χαράγματα, καὶ εἰς τὸ ἴδιον μέρος ὅπου καὶ προχθές. »

« Ἀλλὰ Σωφρόνα. . . »

« Δὲν θέλω ἀλλὰ . . . τὸ χρυσοῦν νόμισμα εἶναι εἰς τὰς χεῖράς σου ἂν δὲν πολυερωτᾷς καὶ δὲν διαλαλῇς τὸ ὅ,τι ἠξεύρεις. »

« Καλὰ, οὕτω θὰ γείνῃ. Καὶ ὅμως πολὺ ἀπορῶ, τί ὑπόθεσιν δύνασαι νὰ ἔχῃς μὲ τὸν Γλύκωνα. Κάμε μου δὰ τὴν χάριν νὰ μοὶ τὸ εἰπῇς, καὶ δὲν τὸ λέγω κανέναν »

Ἡ γραῖα τῷ ἔδειξε χρυσοῦν νόμισμα, τὸ ὁποῖον ἔθηκε πάλιν εἰς τὸν κόλπον της. Ὁ Ξανθίας κατενόησε τὸ σημεῖον καὶ ἐσιώπησε, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἐρωτῶσιν οἱ σύνδουλοί του περὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς μὲ τὴν γραῖαν συνομιλίας του, ἀπῆλθε δι' ἄλλης ὁδοῦ.

Ἐκεῖνοι δὲ συνελάμβανον διαφόρους ὑπονοίας. « Κάποια δολοπλοκία ἐνεργεῖται » εἶπεν ὁ Δῶρος. « Ἡ γραῖα ὁμοιάζει μεσίτριαν. Τὴν γνωρίζεις; Ὁ Ξανθίας εἶναι εὐτυχὴς, ἐὰν τῷ τυχαίνωσι τοιαῦται ὑποθέσεις. »

« Καὶ ποία θὰ ἐνδιεφέρετο διὰ τὸν κύριόν του; »

« Ὦ! δὲν εἶμαι δὰ τοσοῦτον μωρὸς νὰ νομίζω, ὅτι κανεὶς ἐρωτεύθη τὸν Δρομέαν. Ἐκτὸς κανεὶς ψύλλος. Διότι οἱ ψύλλοι θὰ εὕρισκον βεβαίως ἀρίστην τροφὴν ἐπ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ δοῦλος τοῦ Δρομέα εἰσχωρεῖ πανταχοῦ. . . . Ἀκούσατε, τί εἶναι οὗτος ὁ θόρυβος; »

« Συνέλαβον Μεγαρέα, πωλοῦντα κρόμμυα· » εἶπεν ἄνθρωπός τις νεωστὶ προσελθών. « Τὸν ἐπρόδωκεν εἷς, καὶ οἱ τοξόται ἔλκουσιν ἤδη αὐτὸν ἐνώπιον τῶν ἀγορανόμων. Πιθανῶς εἶναι ὁ πρῶτος, τὸν ὁποῖον συνέλαβον κατὰ τὸν νέον νόμον. Θὰ ἦναι εὐτυχία του, ἂν δὲν χάσῃ πλειότερόν τι παρὰ τὰ κρόμμυά του. »

« Πῶς βογγᾷ ὁ ἄνθρωπος οὗτος, καὶ ὁποῖος θόρυβος γίνεται διὰ τὸ πρᾶγμα τοῦτο! » ἔκραξεν ὁ οἰκονόμος τοῦ Κλέωνος. « χᾶ, χᾶ, χᾶ! νομίζει τις ὅτι συνέλαβον ὁλόκληρον τάγμα Μεγαρέων στρατιωτῶν, καὶ οὐχὶ πτωχόν τινα ἄνθρωπον μὲ μίαν ὁρμαθιὰν κρομμύων. Ἀλλ' εἰπέ μοι, Δῶρε, » ἐξηκολούθησε λέγων « θὰ ἔλθῃ ἡ δέσποινά σου εἰς τὸ συμπόσιον τοῦ κυρίου μου, ἢ ὄχι; ἡ πρόσκλησις τῇ ἐστάλη πρὸ τριῶν ἡμερῶν, καὶ δὲν ἔλαβε κἂν τὸν κόπον νὰ ἀπαντήσῃ. Θὰ τὸν χάσει πάλιν, ἂν ἐξακολουθῇ νὰ φέρηται οὕτω. »

« Σοὶ λέγω, ὅτι τῇ εἶναι ὅλως ἀδιάφορον. Εἷς μόνος ἄνθρωπος ζῇ ἤδη εἰς τὸν κόσμον, περὶ οὗ συλλογίζεται, καὶ αὐτὸν δὲν δύναται νὰ τὸν πιάσῃ. Καὶ λοιπὸν κάθηται ὀδυρομένη εἰς γωνίαν τινὰ, ὡς ἀσύνετον παιδίον, τὸ ὁποῖον ζητεῖ νὰ τῇ δώσωσι τὴν σελήνην· καὶ νὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν ἐὰν τὸ χρυσίον τοῦ κυρίου σου δὲν ἦτο ὡραιότερον τοῦ προσώπου του, εἶχε μέγα δίκαιον νὰ τὸν δείξῃ τὴν παρακάτω θύραν . . . ὅπως τὸ ἔκαμε καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους. Ἀλλ' ὁ ἄσχημός σου πίθηξ δυστυχῶς εἶναι πλούσιος. »

« Εἶσαι ἀδιάντροπος ἄνθρωπος, ἐνῷ ὁ κύριός μου μετεχειρίσθη σέ τε καὶ τὴν κυρίαν σου πολὺ καλήτερα ἀφ' ὅσον ἀξίζετε. Θέλω τῷ διηγηθῆ ὅ,τι εἶπες. »

« Κάμε το, καὶ θὰ ἰδῶμεν τί θὰ κερδήσεις· » εἶπεν ὁ Δῶρος μὲ

ἀναίσχυντον φυσιογνωμίαν. « Ἡ δέσποινά μου εἶναι ἐλευθέρα γυνή, καὶ ὁ Κλέων δὲν δύναται νὰ τὴν ἀπολαύσῃ ἄλλως, εἰμὴ πείθων αὐτήν. Ἂν δὲ ἐπιθέσῃ χεῖρα κατ' ἐμοῦ, θὰ ἰδῇς ὅτι ἠμπορῶ νὰ τὴν ξαναφιλιώσω μὲ τὸν Ἀρίφρονα. Χᾶ! χᾶ! χᾶ! »

« Ἀδιάντροπε! ἀξίζεις νὰ ὑπηρετῇς κιθαρῳδόν. »

« Καὶ σὺ ἀξίζεις νὰ ἦσαι ἐπιστάτης βρωμεροῦ βυρσοδέψου. » ἀνεβόησεν ὁ Δῶρος, ἀπερχόμενος ἐκεῖθεν.

Ὅταν ὁ δοῦλος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς, ἡ ὡραία Γλυκέρα ἐκάθητο ἐπὶ μαλακῆς στρωμνῆς, ἡ δὲ τὸ πρόσωπον τῆς μητρὸς ὑποκρινομένη γραῖα ἠσχολεῖτο πλέκουσα καὶ ῥαίνουσα μὲ μῦρα τὴν μακρὰν καὶ ἀπαστράπτουσαν κόμην τῆς κιθαρῳδοῦ.

« Σοὶ λέγω, Μύρτις! » εἶπε μὲ ἐρεθισμένην φωνήν· « ὅτι ἀποστρέφομαι καὶ αὐτό του τὸ ὄνομα· ῥυπαρὸν, χαμερπὲς, δουλικὸν ἦχον ἐκπέμπον ὄνομα! »

« Ἀλλὰ, παιδί μου, εἶναι πλούσιος· θὰ ἦτο μεταλλεῖον χρυσοῦ διὰ σέ. »

« Ὀλίγον μὲ μέλει .... εἶναι ἄσχημος καὶ ῥυπαρὸς, καὶ εἶμαι σταθερὰ εἰς τὰς ἀποφάσεις μου. .... Λοιπὸν, Δῶρε » ἀνέκραξεν ἰδοῦσα εἰσερχόμενον τὸν δοῦλον, « Τί εἰδήσεις μοῦ φέρεις; Ἔμαθές τι περὶ τοῦ Ἀρίφρονος; θὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ συμπόσιον τοῦ Κλέωνος; »

« Ὄχι, ὄχι, κυρία. »

« Τότε καὶ ἂν κρεμασθῇ ὁ Κλέων ὑπὸ τῆς ἀπελπισίας του, δὲν θὰ ὑπάγω εἰς τὸ συμπόσιόν του ... Οἴμοι! .... Εἴθε ποτὲ νὰ μὴ ἀνεχώρουν ἐκ τῆς Κορίνθου! »

« Διὰ τί νὰ θλίβησαι οὕτω δι' ἕνα ἄνδρα, παιδί μου, ἐνῷ ἔχεις τοσούτους ἄλλους ἐραστάς; » εἶπεν ἡ γραῖα μὲ τρυφερὰν συμπάθειαν. « Ἀφότου τὸ περασμένον φθινόπωρον ἤλθομεν εἰς τὸ ἄστυ, σὲ λατρεύουσιν ὅλοι. Πᾶσα ἄλλη θὰ ἐνόμιζεν ἑαυτὴν λίαν εὐτυχῆ, ἐὰν ἀπελάμβανε τὸ πολλοστημόριον τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν σὺ ἠξιώθης παρὰ πάντων τῶν νέων. Διὰ τί τοσοῦτον ἀνοήτως νὰ σκλαβώσῃς τὴν καρδίαν σου εἰς μόνον τὸν ἕνα τοῦτον; Πλεῖστοι ὑπάρχουσιν, ἐπίσης ἀγαθοὶ καὶ ἄξιοι ὅσον αὐτός.»

« Ὄχι, δὲν εἶναι ἀληθές. .... Θέλεις νὰ μάθῃς διὰ τί ἐσκλάβωσα τὴν καρδίαν μου εἰς μόνον τὸν ἕνα τοῦτον; Ἀκριβῶς, διότι ὅλους μὲν τοὺς ἄλλους μισῶ, αὐτὸν δὲ μόνον ἀγαπῶ.» Καὶ ἡ ὡραία κιθαρῳδὸς ἀπέσπασε μετ' ὀργῆς τὰ τῆς κεφαλῆς κοσμήματα, καὶ ἄφησε τὴν κόμην της νὰ καταπέσῃ πάλιν ἐν ἀταξίᾳ ἐπὶ τῶν ὡραίων της ὤμων. « Κάμε νὰ ἀπολαύσω τὸν ἕνα τοῦτον, ἀλλέως θὰ φονευθῶ! »

« Δέσποινα » εἶπεν ὁ Δῶρος, « μολονότι ἔμαθα ὅτι δὲν θὰ ἦναι αὔριον εἰς τὸ συμπόσιον, ἠξεύρω ὅμως ποῦ θὰ ὑπάγει. »

« Ὦ, ἀγαθέ μου Δῶρε, ἐπόνεσες λοιπὸν διὰ τὴν δέσποινάν σου; Λοιπὸν λάβε! » ... καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἔθηκε χρυσᾶ νομίσματα εἰς τὴν χεῖρά του .... « Φέρε τον ἐδῶ, καὶ νὰ σοὶ δώσω τὰ διπλάσια. Νὰ, νὰ! ὕπαγε καὶ μὴ ἐπιστρέψῃς ἄνευ αὐτοῦ· σὺ δὲ, Μύρτις, βοήθησέ με νὰ εὐπρεπίσω τὴν κόμην μου, δός μοι τὸ περιδέραιόν μου, τὰ βραχιόλιά μου· θὰ ἔλθῃ· ἀφεύκτως ὀφείλει νὰ ἔλθῃ, καὶ νὰ ἰδῇ, ὅτι μόνον δι' αὐτὸν στολίζομαι. Δὲν θέλω πλέον νὰ ἴδω κανένα ἄλλον ἄνδρα ἐκτὸς αὐτοῦ. »

« Φεῦ! » εἶπεν ἡ γραῖα πρὸς τὸν Δῶρον, διελθοῦσα πλησίον του ὅπως κομίσῃ τὰ ζητηθέντα κοσμήματα. « ἐτρελλάθη, ἐτρελλάθη! Νὰ ἀποστρέφηται τὸν Κλέωνα μὲ ὅλους τοὺς θησαυρούς του, καὶ νὰ τρελλαίνηται δι' ἕνα γλίσχρον, ὅστις οὔτ' εἰς αὐτὴν οὔτε εἰς ἐμὲ ἔδωκέ ποτε μνᾶν! τοῦτο εἶναι μεγίστη τρέλλα! »

« Ἡ αἰτία εἶναι ὅτι σὺ κυττάζεις τὸ βαλάντιον, αὐτὴ ὅμως βλέπει τὸ πρόσωπον· Ἑκάστη κατὰ τὴν ἡλικίαν της. Ὁ Ἀρίφρων εἶναι ὡραῖος νεανίσκος, ἴσως δὲ ἔχει καὶ αὐτὸς χρήματα εἰς τὸ βαλάντιόν του. »

« Ὤ! αὐτὴ εἶναι ἱκανὴ νὰ μὴ δέχηται καὶ ἐὰν τῆς δίδῃ. »

« Τότε τὰ παίρνομεν *ἡμεῖς*. Θὰ στοχασθῶ λοιπὸν τί ποιητέον. »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'.

ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΑΝΗΡ.

Ἦτον εἰσέτι πρωΐα, ὅτε ὁ Χαρμίδης διευθύνετο εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Ἐφεσίου φίλου του Ὀλυμπιοδώρου. Εὗρε δὲ αὐτὸν ἐξυπνίσαντα ἤδη, καὶ περιδιαβάζοντα ἐν τῇ στοᾷ μετὰ τοῦ ξενίζοντος αὐτὸν Κλεοβούλου, τοῦ ὁποίου ἡ οἰκογένεια ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἦτο συνδεδεμένη μὲ τοὺς ἱεροὺς δεσμοὺς τῆς ξενίας μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἐφεσίου.

« Ἦλθον » εἶπεν ὁ Χαρμίδης, « διὰ νὰ σᾶς ἀναγγείλω, ὅτι ὁ Ἀναξαγόρας θέλει διδάξει σήμερον περὶ τῆς φύσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων. Ἐπιθυμεῖ τις ἐξ ὑμῶν νὰ ὑπάγῃ πρὸς ἀκρόασίν του; »

« Βεβαίως, ἐπιθυμῶ νὰ ὑπάγω » εἶπεν ὁ Κλεόβουλος, « διότι θέλω νὰ ἀκούσω ἅπαξ τί ἄρα διδάσκει ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ἤκουσα διάφορα διαφημιζόμενα περὶ τούτου, καὶ πολλοὶ παραπονοῦνται, ὅτι θέλει δῆθεν νὰ εἰσάξῃ νέαν λατρείαν, ἢ τοὐλάχιστον νὰ περιφρονήσῃ τὴν ἐνεστῶσαν ἡμῶν πίστιν. »

« Τὴν ἐνεστῶσαν ἡμῶν πίστιν; » εἶπεν ὁ Χαρμίδης. « Εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι πιστεύομεν ὅσα μᾶς λέγουσι περὶ θρησκευτικῶν ἀντικειμένων; Σὺ, παραδείγματος χάριν, Ὀλυμπιόδωρε. . . πιστεύεις ὅτι τὸ ἄγαλμα τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος εἶναι τῷ ὄντι οὐρανοπετές; »

« Ὄχι, βεβαίως ὄχι. Ἔχει λίαν γήϊνον τὴν ὄψιν, παρὰ ὥστε νὰ ὑποθέσῃ τις οὐρανίαν τὴν καταγωγήν του. Πιστεύω μάλιστα, ὅτι ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ μεταφερθῇ που διὰ θαλάσσης ἐπὶ πλοίου, ἀπητεῖτο νὰ τὸ προφυλάξωσιν ἀπὸ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς ἐπιῤῥοῆς δι' ἀρίσων καὶ ἀσφαλῶν ἐπιτυλιγμάτων. Νὰ ἀνθέξῃ δὲ εἰς ταξείδιον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ μέχρι τῆς γῆς, οὐδὲ νὰ φαντασθῶμεν κἂν μᾶς ἐπιτρέπεται. »

« Καὶ σὺ, Κλεόβουλε, πιστεύεις ἆρά γε. . . (ὅπως ἐσχάτως ἐγὼ καὶ ὁ Ὀλυμπιόδωρος κατὰ τὴν πρώτην γνωριμίαν μας ἠκούσαμεν νὰ διϊσχυρίζηται γέρων τις συμπολίτης) . . . ὅτι τάχα ὁ Βάκχος καθυπέταξε τὰς Ἰνδίας μὲ στρατὸν μεθυσμένων σατύρων; »

« Πλὴν, τοῦτο δὲν εἶναι εἰμὴ ἀφελής τις διήγησις τῶν μυθογράφων! » εἶπεν ὁ Κλεόβουλος.

« Τοῦτο δὰ ἀκριβῶς λέγει καὶ ὁ Ἀναξαγόρας, φρονῶν ὅτι ἡ θρησκεία τοῦ ὄχλου σύγκειται ἐκ μυθικῶν παραδόσεων, ὑπὸ τὰς ὁποίας ὑποκρύπτονται πολύτιμοι ἀλήθειαι. Νομίζει ὅμως ὅτι δὲν εἶναι καλὸν νὰ καλύπτηται ἡ ἀλήθεια ὑπὸ ἀλλότριον ἔνδυμα, ὅθεν καὶ λέγει γυμνὴν αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν. »

« Ἐπὶ τούτου δὰ τοῦ ἀντικειμένου συνδιελεγόμεθα μετὰ τοῦ Κλεοβούλου, πρὶν εἰσέλθῃς » εἶπεν ὁ Ὀλυμπιόδωρος. Δὲν δυνάμεθα νὰ πείσωμεν ἑαυτοὺς, ὅτι ὁ λαὸς εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ὁ Πυθαγόρας, παραδείγματος χάριν, ὅπως καλῶς γινώσκεις, ὑπέβαλλε τοὺς μαθητάς του εἰς μακρὰν δοκιμασίαν, πρὶν ἢ ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς τὰ μυστήρια τῆς διδασκαλίας του. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἡράκλειτος περιεκάλυψε τὰς δοξασίας του δι' οὕτω σκοτεινῆς ἐκφράσεως, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ τὰς κατανοήσῃ τις ἄνευ ἐνδελεχοῦς καὶ μακρᾶς μελέτης· σχεδὸν δὲ καὶ ἅπαντες οἱ μεγάλοι ἡμῶν φιλόσοφοι περιωρίσθησαν εἰς τὸ νὰ διδάσκωσιν ὀλίγους τινὰς μόνον ἐκλεκτοὺς, τοὺς ὁποίους ἐπιμελῶς εὕρισκον προπαρεσκευασμένους εἰς ὑποδοχὴν τῆς διδασκαλίας των. Ἐργάται ὅμως καὶ χειρώνακτες εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔχωσι τὸν προσήκοντα καιρὸν πρὸς τοιαύτας μελέτας. »

« Νομίζω, » εἶπεν ὁ Χαρμίδης, « ὅτι εἶναι πολὺ εὐκολώτερον νὰ κατανοήσῃ τις τὴν ἀλήθειαν παρὰ τοὺς ποικίλους καὶ ἀντιφατικοὺς μύθους, ἐξ ὧν σύγκειται ἡ ἐνεστῶσα ἡμῶν δημώδης δεισιδαιμονία. Ἐνατενίζων προσεκτικὸν βλέμμα εἰς τὸν περὶ ἐμὲ ὡραῖον τοῦτον κόσμον, οὐδεμίαν αἰσθάνομαι δυσχέρειαν ὅπως παραδεχθῶ ὅτι ἀπαιτεῖται νὰ ἦναι ἔργον ὑπερτάτου καὶ ἀϊδίου νοὸς, διακοσμήσαντος καὶ εἰς ἀσύγχυτον συναγαγόντος εὐταξίαν τὰ ἐκ διαμέτρου ἀντικείμενα στοιχεῖα. Πιστεύω δὲ μάλιστα, ὅτι χειρῶναξ, ὅστις καὶ αὐτὸς ὁσημέραι τοιοῦτόν τι ἐργάζεται, βεβαίως θὰ ἐννοεῖ τοῦτο ἐπίσης τοὐλάχιστον εὐχερῶς ὅσον καὶ ἐγώ. Ἐνῷ πολλῷ δυσκατανόητον καταντᾷ τὸ νὰ παραδεχθῇ τις καὶ νὰ πιστεύσῃ ὅτι θεοὶ, ἀντιμαχόμενοι πρὸς ἀλλήλους, ἐμπαθεῖς καὶ ἄδικοι, δύνανταί ποτε νὰ κυβερνῶσι κόσμον, ἐν τῷ ὁποίῳ, ὡς βλέπομεν, τὰ πάντα βαδίζουσι καὶ προβαίνουσιν οὕτως εὐτάκτως καὶ κανονικῶς. »

« Ἀληθέστατα » εἶπεν ὁ Κλεόβουλος· « καὶ τούτου ἕνεκα ἀπεδώκαμεν θείας τιμὰς εἰς τὴν Γῆν. Ἡ ἐν αὐτῇ ἀδιακόπως ἐνεργοῦσα προαγωγικὴ δύναμις μᾶς δίδει νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι ἐνυπάρχει εἰς τὸ κέντρον αὐτῆς ζωή τις, ἡ δὲ ἐν τῇ φύσει παρατηρουμένη, οὐχ ἧττον θαυμασία, δύναμις τῆς σκοπιμότητος, μαρτύρεται ὅτι ἡ ζωὴ αὕτη εἶναι ζωὴ λογικοῦ ὄντος. Αἱ θεότητες, τὰς ὁποίας λατρεύει ὁ ὄχλος,

εἶναι αἱ προσωποπεποιημέναι φυσικαὶ δυνάμεις. Αἱ ἀκατέργαστοι ἰδέαι τοῦ ὄχλου ἀπαιτοῦσι τὴν περικάλυψιν ταύτην τῆς ἀληθείας. »

« Ὁ λόγος ἡμῶν ὅμως ἦτο περὶ πίστεως » εἶπε μειδιῶν ὁ Χαρμίδης. « Ἀπεδείχθη ὅτι τοὺς μύθους, τοὺς ὁποίους μᾶς διηγοῦνται περὶ τῶν θεῶν, δὲν τοὺς πιστεύεις, ὅπως καὶ ὁ Ἀναξαγόρας δὲν τοὺς πιστεύει. Διὰ τί λοιπὸν νὰ τὸν κατηγορῇς, ἐνῷ δὲν λέγει παρ' ὅ,τι καὶ σὺ αὐτός; »

« Διότι δὲν τὸ λέγει, ὅπως καὶ ἐγώ, μόνον πρὸς ἀνθρώπους, οἵτινες εἰσὶν ἱκανοὶ νὰ τὸ ἐννοήσωσι. Αὐτὸς διδάσκει τὰ πάντα τοῖς πᾶσι· ἐνῷ δὲ τοιουτοτρόπως, ὅπως μεταχειρισθῶ τὴν ἰδίαν σου ἔκφρασιν, κλονίζει τὴν δημώδη ἡμῶν δεισιδαιμονίαν, ἐπὶ τῆς ἱερότητος τῆς ὁποίας ἐπιτεθεμελίωται ἅπασα ἡ θεσμοθεσία ἡμῶν, ἐπαπειλεῖ τὴν ἀνατροπὴν αὐτῶν τῶν θεσμῶν τῆς τῶν Ἀθηναίων πολιτείας. Τοῦτο εἶναι τὸ ἀντικείμενον, ἐφ' οὗ ἐπιθυμῶ νὰ πληροφορηθῶ. Διότι ἐὰν, ὅπως ἔπραξαν καὶ ἄλλοι φιλόσοφοι, περιορίζῃ τὰς διδασκαλίας του ἐπὶ μόνων τῶν ἰδιαιτέρων του μαθητῶν, τὸ κατ' ἐμὲ οὐδὲν θὰ ἀντιλέξω, ὅσον καὶ ἂν ἤθελεν ἐλευθεροφρονεῖ. Ἐὰν ὅμως τοὐναντίον τὰς διδασκαλίας του ταύτας διαδίδῃ εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις τοῦ λαοῦ, νομίζω, ὅτι καθίσταται ἐπικίνδυνος, εἴτε ψευδῆ εἴτε καὶ ἀληθῆ ὧσιν ὅσα διδάσκει. Μάλιστα δὲ, ἴσως τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι τοσούτῳ ἐπιβλαβέστερον, ὅσῳ ἀληθεστέρα εἶναι ἡ διδασκαλία του· ἐπειδὴ τοσούτῳ δραστικώτερον θέλει ἐπενεργήσει ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τοσούτῳ κραταιότερον θέλει ῥιζωθῆ εἰς τὰς ψυχάς των. Ταῦτα ὅμως λέγω καθ' ὑπόθεσιν μόνον, καθ' ὅσον δὲν ἐπείσθην περὶ τῆς ἀληθείας τῶν διδασκαλιῶν του. Δὲν ἔσχον εἰσέτι τὸν προσήκοντα καιρὸν, ὅπως ἐξετάσω αὐτὰς κατὰ βάθος. »

« Ἐὰν δὲ ἐξετάσας εὕρῃς αὐτὰς ἀληθεῖς, θέλεις ἀντιπράττει πλέον εἰς τὴν πρὸς ἅπαντας διάδοσιν αὐτῶν; »

« Βεβαιότατα, ναί! Εἶπον ἤδη ὅτι ἡ διάδοσις διδασκαλίας τινὸς δύναται νὰ ἦναι τοσούτῳ μᾶλλον ἐπικίνδυνος, ὅσῳ μᾶλλον ἀναμφισβήτητος καὶ ἀληθὴς εἶναι ἡ διδασκαλία αὕτη. Τὰ πνεύματα τοῦ λαοῦ θὰ ὠθοῦντο πρὸς νέον τι τέρμα τῶν διασκέψεων, ἄγνωστον τέως αὐτοῖς· τίς δὲ μᾶς ἐγγυᾶται ποῦ θὰ μᾶς φέρει τὸ πνεῦμα τῆς μεταβολῆς, ἅπαξ εἰσδῦσαν καὶ ἐνεργῆσαν παρ' ἡμῖν; Καὶ αὐτοὶ οἱ ἡμέτεροι δοῦλοι δύνανται νὰ μολυνθῶσιν ἐκ τῶν τοιούτων ἰδεῶν, καὶ νὰ ἀρχήσωσι νὰ ὁμιλῶσι περὶ τῶν καθολικῶν δικαιωμάτων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἅμα τοὺς διδάξῃς, ὅτι ἅπαντες οἱ ἄνθρωποι ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς μίαν ἀθάνατον καὶ θείαν ἀρχὴν, ἥτις ἀποκαθιςᾷ τὴν ἑνὸς ἑκάστου ἀτομικὴν αὐθυπαρξίαν. »

« Πολὺ εὐχερῶς ἠδύνατο νὰ συμβῇ τοῦτο » εἶπεν ὁ Χαρμίδης βυθισθεὶς εἰς σκέψιν. « Εἶναι τοῦτο κίνδυνος, ὅστις δὲν μοὶ εἶχεν ἔλθει εἰς τὸν νοῦν. Καὶ ὅμως » . . . ἐπρόσθεσε μὲ τὸ ἐνθουσιῶδες πῦρ τῆς νεότητος καὶ τῆς ἀδιαφθόρου καὶ γενναιόφρονος ψυχῆς. . . « ἐὰν ὄντως ἔχωσιν ὡς ἡμεῖς τὴν αὐτὴν καταγωγὴν καὶ τὴν αὐτὴν φύσιν, βεβαίως ἔχουσι καὶ τὰ αὐτὰ δικαιώματα. »

« Εἶχον βεβαίως τὰ αὐτὰ δικαιώματα, » εἶπεν ὁ Κλεόβουλος μὲ ὕφος ἀκραδάντου, συγχρόνως δὲ δι' αὐτὸ τοῦτο συγκαταβατικῆς πεποιθήσεως, ὡς ἄνθρωπος, ὅστις, οἰκτείρων τὸν ἡττηθέντα ἀντίπαλόν του, χαλαρόνει πως τὴν ἄτεγκτον καὶ ἀκριβῆ ἔκφρασιν τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ προκαταλήψεων· « εἶχον βεβαίως τὰ αὐτὰ δικαιώματα· ὅταν ὅμως ἐξηγόρασαν τὴν ζωὴν αὐτῶν διὰ τῆς θυσίας τῆς ἰδίας ἑαυτῶν ἐλευθερίας, κἀνεὶς δὲν τοὺς ἐβίασε νὰ προτιμήσωσι τὴν δουλείαν ἢ τὸν θάνατον. Ἄρα οἰκειοθελῶς παρητήθησαν τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν, λαβόντες εἰς ἀντάλλαγμα τὴν ζωήν. Ἐὰν ὅμως αἱ νέαι αὗται διδασκαλίαι ἀναθερμάνωσι τὰς διανοίας αὐτῶν διὰ τῆς φαντασίας, ὅτι μεταβαλλομένης τῆς πολιτικῆς θεσμοθεσίας, καταργεῖται καὶ ἡ συνθήκη ἐκείνη, αὐτοὶ δὲ δύνανται νὰ ἀνακτήσωσι τὰ ὁποῖα τότε ἐστερήθησαν ἀρχαῖά των δικαιώματα, τί θὰ ἀπεγίνετο τότε πᾶσα ἰδιοκτησία; Ἡ ἀναλογία τῶν ἐλευθέρων πολιτῶν, παραβαλλομένων πρὸς τοὺς δούλους, εἶναι τὸ πολὺ ὡς ἓν πρὸς τέσσαρα. Πῶς λοιπὸν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ διατηρήσωμεν, ὅ,τι ἤδη κεκτήμεθα, ἐὰν ἐξερρήγνυτο ὁ φοβερὸς ἐκεῖνος ἀγών; Βλέπεις, ἀγαθέ μου φίλε νεανίσκε, ὅτι τὸ ζήτημα εἶναι περιπλοκώτερον, παρ' ὅσον ποτὲ ἐφαντάσθης, καὶ εἶναι προτιμότερον νὰ ὑπομένωμεν μικράς τινας ἐλλείψεις εἰς τὴν κοινωνικὴν ἡμῶν κατάστασιν, περὶ τῶν ὁποίων γινώσκομεν μέχρι τίνος μᾶς φέρουσι, παρὰ νὰ ἐπιδιώκωμεν νεωτερισμοὺς, ἀφ' ὧν δύνανται νὰ προκύψωσι πολλῷ μεγαλήτερα δεινά. »

Ὁ Χαρμίδης ἐσιώπησεν. Ἀνελογίσθη τὰς παντοίας ἐργασίας, ἃς ἐξετέλουν οἱ δοῦλοι· ἐσκέφθη περὶ τῶν ἐπικινδυνωτάτων συνεπειῶν ἐπαναστάσεως τῶν δούλων, καὶ ἤρχισε νὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ φιλόσοφος πιθανῶς δὲν ἔπραττε λίαν συνετῶς, ἀγωνιζόμενος μετὰ τοσούτου ζήλου ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῆς ἀνθρωπίνου κοινωνίας. « Θὰ ὁμιλήσω περὶ τούτου μὲ τὸν Ἀναξαγόραν » εἶπε μετά τινα παῦσιν. « Τοιοῦτον θέλγητρον ἐνυπάρχει εἰς τὸ νὰ βλέπῃ τις ἀναπτυσσομένας ἐνώπιον τοῦ πνεύματός μας τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως, ὥστε μέχρι τῆς ὥρας ταύτης μόνον τὴν λαμπρὰν καὶ ἐπωφελεστάτην ταύτην ὄψιν τοῦ πράγματος ἀνελογιζόμην. Λοιπὸν, οὐδὲν ὑπάρχει ἄρα γε ἐν τῷ κόσμῳ κακότητος ἄμικτον, οὐδὲν ἆρά γε ὑπάρχει λαμπρὸν καὶ καλὸν, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἔχῃ καὶ τὴν ἀηδῆ καὶ ἄσχημον ὄψιν του; »

SISMANOGLIO MEGARO

« Οὕτω δὲν εἶχον σκεφθῆ ἐγώ· » εἶπεν ὁ Κλεόβουλος. « Εἶμαι πολιτικὸς, καὶ ὄχι φιλόσοφος· τοῦτο ὅμως γινώσκω καλῶς, ὅτι ὅπως καὶ ἂν ρυθμίσῃ τις τὰ τῆς πολιτείας, πάντοτε ὀφείλουσί τινες νὰ πάσχωσιν ὑπὲρ τοῦ ὅλου, καὶ πιθανῶς οὗτοι, οἱ εἰς τοῦτο καταδεδικασμένοι, ὀφείλουσι νὰ ἦναι καὶ οἱ πλειότεροι. Διότι τὰ πλούτη μόνον ὀλίγοι δύνανται νὰ τὰ ἔχωσιν. Ἐνόσῳ λοιπὸν αἱ κατώτεραι τάξεις τοῦ λαοῦ εἰσὶν ἀμαθεῖς, δὲν θὰ ἐννοῶσι τὴν δυσαναλογίαν ταύτην. Φώτισέ τους ὅμως, καὶ δὸς αὐτοῖς τὴν συναίσθησιν τῆς ὑπερόχου αὐτῶν φυσικῆς ἰσχύος, καὶ θὰ ἴδωμεν καὶ παρ' ἡμῖν κἀμμίαν ἐξ ἐκείνων τῶν αἱματηρῶν καὶ ὀλεθρίων ἐπαναστάσεων, αἵτινες ἐκλόνισαν τοσοῦτον ἐλεεινῶς ἑτέρας τινὰς πολιτείας. Ἡ Λακεδαίμων, ὡς σοὶ εἶναι γνωστὸν, μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν κατήντησεν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ὀλέθρου της ἕνεκα τῆς ἐπαναστάσεως τῶν εἱλώτων. Ἂς προσέξωμεν μὴ ἐμπέσωμεν εἰς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους· διότι φοβοῦμαι, ὅτι μόλις δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν παρὰ τῶν Σπαρτιατῶν τὴν βοήθειαν ἐκείνην, ἣν ἡμεῖς τοῖς παρέσχομεν, οὕτωσὶ προθύμως καὶ γενναιοψύχως ἐν τῇ ἀνάγκῃ των. »

« Ἄγωμεν» εἶπεν ὁ Ὀλυμπιόδωρος· « θὰ φθάσωμεν πολὺ ἀργὰ, ἐὰν ἐξακολουθήσωμεν ἐνταῦθα τὴν συνδιάλεξίν μας. Δύνασθε νὰ ἐξακολουθήσητε τὴν διένεξίν σας καὶ καθ' ὁδόν· » καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ὀλυμπιοδώρου διευθύνθησαν καὶ οἱ τρεῖς πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀναξαγόρου, ἐν ᾗ ἐσυνείθιζον νὰ συγαθροίζωνται οἱ μαθηταὶ καὶ ἀκροαταί του.

Δὲν εἶχον προχωρήσει πολὺ καὶ συνήντησαν αὐτοὺς ὁ Ἀρίφρων καὶ ὁ Ἀρίστων, οἱ δύο φίλοι, οἵτινες ἐσχάτως μετ' ἀποσροφῆς εἶχον ἀναχωρήσει, ὡς προεῖδομεν, ἀπὸ τὸ συμπόσιον τοῦ Ἑρμίππου.

« Διὰ ποῦ, ὦ Χαρμίδη; » εἶπεν ὁ Ἀρίφρων. « Ποῖον πρόβλημα σοῦ ζαλίζει τὸν νοῦν; Φαίνεσαι πολὺ σύννους καὶ σκεπτικός. »

« Σκοποῦμεν νὰ ὑπάγωμεν νὰ ἀκροασθῶμεν τὸν Ἀναξαγόραν, καὶ ὁ φίλος ἐνταῦθα Κλεόβουλος τοσαῦτα μοὶ ἀντεῖπε κατὰ τῆς προθέσεως τοῦ νὰ διδάσκῃ τις δημοσίᾳ τὴν ἀλήθειαν, ὥστε σχεδὸν μὲ ἔκαμεν ἀναπολόγητον. Συνόδευσέ μας, καὶ εἰπέ μας τί φρονεῖς περὶ τούτου. »

« Εὐχαρίστως, διότι καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ διευθυνόμεθα. Τὸ συμπόσιον τοῦ Ἑρμίππου τοσαύτην ἀποσροφὴν μᾶς ἐνέπνευσε χθὲς τὸ ἑσπέρας, ὥστε ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐπιδοθῶμεν εἰς τὴν φιλοσοφίαν, καὶ νὰ ἴδωμεν ἂν αὕτη μᾶς χορηγῇ καλητέραν διασκέδασιν. Σκοποῦμεν λοιπὸν νὰ ἐγγραφῶμεν εἰς τὸν κατάλογον τῶν μαθητῶν τοῦ Ἀναξαγόρου, ἴσως δὲ καὶ τῆς Ἀσπασίας, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὴν εἴμεθα πολὺ περίεργοι νὰ ἀκούσωμεν. »

« Διόλου δὲν ἐγκρίνω τὸ νὰ παρουσιάζωνται γυναῖκες οὕτωσὶ ἀπροκαλύπτως εἰς τὸ δημόσιον· » εἶπεν ὁ Κλεόβολος. « Χωρὶς νὰ ἐξετάσω τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τὴν ἠθικήν του ἔποψιν, ἐγκαταλιμπάνων τὴν φροντίδα ταύτην εἰς τοὺς ἠθικολόγους, ἀνθίσταμαι καὶ τὸ ἀποδοκιμάζω πάσαις δυνάμεσιν ὡς πολιτικός. Ἴδετε ποῖαι εἰσὶν αἱ συνέπειαι αὐτοῦ. Αἱ γυναῖκες εἰσὶν ἀσθενεῖς, καὶ δὲν δύνανται νὰ ὑπερασπίσωσιν ἑαυτάς. Ἅμα ἀναμιχθῶσι μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν, ἐκτίθενται εἰς βιασμοὺς, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἡ πόλις περιπλέκεται εἰς ἔριδας, ὅπως ἤδη συμβαίνει μετὰ τῶν Μεγαρέων. Ἵνα ὑπερασπίσωμεν τὴν τιμὴν ἡμῶν, ἀναγκαζόμεθα νὰ καταφύγωμεν εἰς αὐστηρὰ μέτρα, καὶ εἶναι πολὺ πιθανὸν ὥστε ἡ ἐλευθερία, τὴν ὁποίαν ἔλαβον δύο νέα ἡμῶν κοράσια, νὰ μᾶς καταναγκάσῃ νὰ ἀναλάβωμεν νέον πόλεμον. Δὲν διισχυρίζομαι, ὅτι οἱ νεωτερισμοὶ οὗτοι εἰσὶν αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἄδικοι· ἐν γένει δὲ πρᾶξίς τις δὲν εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν οὔτε δικαία οὔτε ἄδικος. . . κατηγορῶ δὲ μόνον τὴν ἀσυνεσίαν, μεθ' ἧς ἀποπειρῶνται μεταβολὰς πρὶν ἢ προπαρασκευασθῇ δι' αὐτὰς ἡ κοινωνία. »

Ὁ Χαρμίδης καὶ πάλιν κατέστη ἀναπολόγητος. Διότι ἐγίνωσκε μὲν νὰ διακρίνῃ τὸ δίκαιον ἀπὸ τοῦ ἀδίκου, οὗτος ὅμως ὁ περὶ σκοπιμότητος καὶ καταλληλότητος λόγος ἐνέβαλλεν αὐτὸν εἰς ἀπορίαν, τὸ δὲ εἰλικρινὲς ὕφος, μεθ' οὗ ἐξεφράζετο ὁ Κλεόβουλος, ἡ βεβαιότης τῆς κρίσεως, ἐφ' ᾗ διεκρίνετο ἡ ἀπαγγελία του, κατέστησε τὸν νεανίσκον νὰ δυσπιστῇ εἰς τὰς ἰδίας του κρίσεις. Ἐπεθύμει νὰ τὸν βοηθήσῃ τις ὅπως καταβάλῃ συλλογισμοὺς, τῶν ὁποίων τὸ σαθρὸν ᾐσθάνετο μὲν, δὲν ἠδύνατο ὅμως νὰ καταδείξῃ.

« Δὲν γνωρίζω ἐπικινδυνωτέρους ἀνθρώπους. . .» ἐξηκολούθησεν ὁ Κλεόβουλος λέγων μὲ τὸ αὐτὸ ὕφος τῆς ἀκραδάντου πεποιθήσεως. . . « παρὰ τοὺς διὰ τῆς φιλοσοφικῆς ἀναδιφήσεως ἀνακυκῶντας τὰ πάντα νεωτεριστὰς τούτους. Ἄμοιροι πρακτικῶν γνώσεων, αἵτινες ἠδύναντο νὰ τοῖς χρησιμεύσωσιν εἰς ἐπανόρθωσιν τῶν στρεβλῶν των κρίσεων, παραδίδονται εἰς ἀχαλινώτους θεωρίας, αἵτινες αὐταὶ μὲν καθ' ἑαυτὰς δύνανται νὰ παριστάνωνται ὡς λίαν εὔλογοι, διὰ τῶν ὁποίων ὅμως αὐτοί τε καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτῶν ἐμπεριπλέκονται εἰς ἀδιεξόδους δυσχερειῶν λαβυρίνθους, καὶ πρὶν ἢ τὸ ἐννοήσωσι. Μεθ' ὃ εὑρίσκονται ἠναγκασμένοι νὰ καταφεύγωσιν εἰς πρακτικοὺς ἄνδρας, ὅταν ἤδη ἦναι λίαν ἀργὰ ὅπως θεραπευθῇ τὸ προκύψαν κακόν. »

« Πρὸς καταισχύνην ἡμῶν ὁμολογητέον », εἶπεν ὁ Ἀρίφρων « ὅτι οὔτε ὁ Ἀρίστων, οὔτε ἐγὼ ἐσκέφθημεν ἱκανῶς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ὥστε νὰ ἔχωμεν συγκεκροτημένην γνώμην τινὰ περὶ τούτου. Φρονῶ ὅμως, ὅτι ὥσπερ καὶ ἡμεῖς, οὕτω καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὁρμώμε-

θα ὅπως ἀκροαζώμεθα τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀναξαγόρου ἐξ ἐντελοῦς ἀηδίας καὶ ἀποστροφῆς κατὰ τῶν σημερινῶν ἠθῶν τῆς κοινωνίας μας. Πᾶσα ἄλλη κατάστασις, διαφέρουσα τῆς ἤδη ὑπαρχούσης, μᾶς φαίνεται, ὑπὸ τοιούτου αἰσθήματος κατεχομένους, ὡς πρόοδος καὶ βελτίωσις. Μὲ τί δύναται νὰ περάσῃ ἤδη τὸν καιρόν του νέος τις, ὡς ἐγώ; Τὴν πρωΐαν νὰ ἀδολεσχῇ ἐν τῷ γυμνασίῳ ἢ εἰς τὴν παλαίστραν, τὴν δὲ ἑσπέραν νὰ τρώγῃ καὶ πίνῃ εἰς συμπόσιον, ὅπου κτηνώδης τις βωμολόχος διασκεδάζει τὴν συναναστροφήν, ἐν ἐλλείψει δὲ αὐτοῦ ἢ καὶ μετ' αὐτοῦ ἀκόλαστοι ἑταῖραι, τῶν ὁποίων ἡ θέα κινεῖ καὶ πλειοτέραν ἀποστροφήν, καθ' ὅσον τὸ κτηνῶδες ὀλιγώτερον συμβιβάζεται μὲ τὸ αἰδῆμον τῆς γυναικὸς ἰδίωμα. Εἶναι εὐφροσύνη νὰ ἀκούῃ τις τοὺς γλυκεῖς τόνους γυναικείας φωνῆς, εἶναι ἀγαλλίασις τὸ νὰ βλέπῃ τις τὸ ὡραῖον φῦλον. Ἀπασῶν ὅμως τούτων τῶν εὐφροσυνῶν καταδικαζόμεθα νὰ διαμένωμεν ἄγευστοι, ἐὰν δὲν θέλωμεν νὰ διατηρήσωμεν ἐρωμένην, ἢ νὰ νυμφευθῶμεν, τὸ ὁποῖον δὲν δύνανται νὰ κατορθώσωσιν ἅπαντες. Ποῖος ὁ λόγος τοῦ νὰ ἤμεθα ἀποκεκλεισμένοι τῆς συναναστροφῆς τιμίων γυναικῶν; »

« Διότι ὀγλίγωρα θὰ ἔπαυον τοῦ νὰ ἦναι τίμιαι, εἰσαγομένης τῆς ἀναμίξεως ταύτης τῶν δύο φύλων. Τὰς γυναῖκας μὲ τοσοῦτον ὀλίγην φρόνησιν τὰς ἐπροίκισεν ἡ φύσις, ὥστε ἡ κολακεία νεανίσκων, οἷοι εἶσθε ὑμεῖς, ἐντὸς ὀλίγου θὰ τὰς ἐζάλιζε καθ' ὁλοκληρίαν τὴν κεφαλήν. Θὰ προέκυπτε δὲ ἐκ τούτου χαλεπωτέρα γενικὴ διαφθορά. »

« Ὅσον δὰ ἀφορᾷ τὴν ὀλιγωτέραν φρόνησιν τῶν γυναικῶν » εἶπεν ὁ Ἐφέσιος, « πολὺ ἀμφιβάλλω περὶ τῆς ὀρθότητος τοῦ διισχυρισμοῦ σου. Ἐκ τῶν Ἰωνίδων μας πολλαὶ ἐπέδωκαν καὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν αὐτήν. »

« Εἶναι πολὺ δυνατόν, » εἶπεν ὁ Κλεόβουλος. « Δὲν θέλω νὰ γνωματεύσω περὶ τούτου ὡς φυσιολόγος· ἀναφέρω μόνον, ὡς πρακτικὸς ἀνὴρ, τὰ ἐξαγόμενα τῶν παρατηρήσεών μου. Ἐνταῦθα ἐν Ἀθήναις, ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα ἀλλαχοῦ, αἱ γυναῖκες δὲν εἶναι κατάλληλοι νὰ λάβωσι πλειοτέραν ἐλευθερίαν εἰς τὸ ἐκτίθεσθαι δημοσίως. Πρὶν ἢ ἐπιβαρύνωμεν οἱανδήποτε τάξιν τῆς κοινωνίας μὲ νέα καθήκοντα, ὀφείλομεν νὰ προνοήσωμεν ὅπως αὐτὴ καταστῇ προηγουμένως ἱκανὴ εἰς ἐκπλήρωσίν των. »

« Πῶς ὅμως » εἶπεν ὁ Χαρμίδης ἀναθαρρήσας πάλιν « πῶς εἶναι δυνατὸν τάξις τις ἀνθρώπων νὰ ἀποβῇ ἐπιδεξία εἰς ἐκπλήρωσιν καθηκόντων τινῶν, πρὶν ἢ ἡ ἐκπλήρωσις τῶν καθηκόντων τούτων ἐπιτραπῇ εἰς αὐτήν; Τὸ νεογέννητον βρέφος εἶναι ἀσθενὲς καὶ ἄπορον καὶ ἀμαθές· καὶ ὅμως διὰ τῶν δυσχερειῶν, καθ' ὧν ἀναγκάζεται νὰ παλαίσῃ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἀναπτύσσονται αἱ δυνάμεις καὶ

ἡ ἐπιτηδειότης του. Ἐν γένει δὲ ὁ βίος μήπως εἶναί τι ἕτερον παρὰ τοιαύτην ἀδιάκοπον ἀνάπτυξιν; Ἐκ τῶν ἡμετέρων δὲ ἁμαρτημάτων μανθάνομεν νὰ ἀποφεύγωμεν δευτέραν φορὰν ὅ,τι μᾶς ἀπεδείχθη ἄπαξ ἐπιβλαβὲς καὶ ὀλέθριον. »

« Οὐχὶ πάντοτε, ἀγαθέ μου νέε » ἀπήντησεν ὁ Κλεόβουλος. « Ἐνίοτε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μᾶς ἀπεδείχθη ἐπιβλαβὲς, εἶναι τοσοῦτον ἡδονικὸν, ὥστε οἱ ἄνθρωποι τὸ ἐπιδιώκουσι καὶ μεθ' ὅλας τὰς βλαβερὰς αὐτοῦ συνεπείας. Δὲν βλέπομεν τοῦτο ὁσημέραι συμβαῖνον εἰς τὸν πρακτικὸν βίον; Ἡ μέθη εἶναι ἐπιβλαβὲς πάθος, καὶ ὅμως ὅσῳ συχνότερα ὁ ἄνθρωπος παραδίδεται εἰς αὐτὸ, τοσούτῳ κραταιότερον καθίσταται τὸ θέλγητρον αὐτοῦ καὶ ὁ πειρασμός. »

« Ἀλλὰ δύναταί τις καὶ νὰ πίνῃ οἶνον, χωρὶς νὰ μεθύσκηται. Δύναμαι νὰ διαβεβαιώσω ἐκ πείρας, ὅτι ἡ συναναστροφὴ γυναικὸς ὄντως εὐφυοῦς προσφέρει θέλγητρα, οἷά τις δὲν ἀπαντᾷ ἀλλαχοῦ. Ὅταν ἡ Ἀσπασία διατρίψῃ πρωΐαν τινὰ ἐν τῷ ἐργοστασίῳ τοῦ πατρός μου, διέρχονται αἱ ὧραι ὡς εὐτυχές τι ὄνειρον. Οἱ ὀφθαλμοί μου, τὰ ὦτά μου, καὶ ὁ νοῦς μου συγχρόνως ἀναπαύονται καὶ αἰσθάνονται ἄκραν εὐφροσύνην. Ἀποχωρησάσης δὲ αὐτῆς, διεγείρεται ἐν ἐμοὶ αἴσθημά τι, ὡς ὅταν δύῃ ὁ ἥλιος. »

« Ἀλλ' αὕτη ἀνετράφη, ὡς γνωστὸν, διὰ τὸ ἐπάγγελμά της. (Δὲν θέλω νὰ ἐξετάσω ἂν ἐκτελῇ καὶ ἕτερόν τι ἐπάγγελμα· ἡ περὶ τούτου ἐξέτασις ἀπόκειται εἰς τοὺς ἠθικολόγους. Ἐγὼ δὲ ἐξετάζω τὸν βίον, μόνον ὑπὸ τὴν πρακτικὴν ἔποψιν.) Ἀλλὰ μὲ τὰς Ἀθηναίας μας θὰ ἀπέβαινε πολὺ ἀλλοῖον τὸ πρᾶγμα. Διότι αὗται οὔτε ἀνατροφὴν ἔλαβον κατάλληλον πρὸς τοιοῦτον βίον, οὔτε συνειθίσθησαν παιδιόθεν πρὸς τοῦτο. »

« Πῶς ὅμως δύνανται νὰ ἀποβῶσι κατάλληλοι πρὸς τοιοῦτον βίον, ὅταν δὲν ταῖς χορηγῶμεν οὔτε ἀνατροφὴν οὔτε τὴν προσήκουσαν ἐλευθερίαν; » εἶπεν ὁ Ἀρίφρων. « Ὁ Χαρμίδης ἐξέφρασεν ἀκριβῶς τὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα καὶ ἐγὼ αὐτὸς ὑπὸ τὰς αὐτὰς περιστάσεις ἤθελον αἰσθανθῇ. Ὁ Δρομέας καὶ ἡ Σιμαίθα τοιαύτην ἀποστροφὴν πρὸς τὰς ἡμετέρας συναναστροφὰς μοὶ ἐνέπνευσαν, ὥστε ἀπεφάσισα σταθερῶς νὰ γείνω προθυμότατος καὶ πιστὸς μαθητὴς τῆς Ἀσπασίας. Νὴ Δία! ὁ Περικλῆς ἔχει δίκαιον. Τὸν λέγουσιν ὑπερήφανον καὶ δὲν ἠξεύρω τί ἀκόμη, ἐπειδὴ δὲν δέχεται κἀμμίαν πρόσκλησιν, καὶ περνᾷ τὰς ἑσπέρας του ἢ μόνος ἢ ἐν τῇ οἰκίᾳ φίλου τινὸς, ἐν ᾗ λαμβάνουσι μέρος εἰς τὴν συναναστροφὴν καὶ γυναῖκες· ἀλλ' ἐγὼ τὸν ὀνομάζω σοφόν. Ἐννοῶ τί σημαίνει τὸ μειδίαμά σου. Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει, καὶ ὑποτεθέντος ὅτι τὰ πράγματα ἔχουσιν ὅπως τὰ διαθρυλλεῖ ἡ κοινὴ φήμη, αἱ γυναῖκες τῆς συναναστρο-

φῆς του φοροῦσιν ἐνδύματα . . . δὲν μεθύουσι . . . . καὶ ὁμιλοῦσιν ὡς λογικὰ ὄντα. Δὲν λέγεις τοῦτο, Χαρμίδη; »

« Ταῦτα λέγω, καὶ πολλῷ πλειότερα. Λέγω ὅτι ἐν τῇ Ἀσπασίᾳ καὶ ταῖς συντρόφοις αὐτῆς ἐπιλάμπει καθαρότης στοχασμῶν καὶ ἐκφράσεως, διαψεύδουσα κατὰ κράτος τὴν κοινὴν δοξασίαν. Ἔσχον πολλάκις τὴν εὐτυχίαν νὰ συναναστραφῶ μὲ τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος γυναῖκας, καθὼς καὶ μὲ τὸν διάσημον ἄνδρα, ὃν πρὸ ὀλίγου ὠνόμασες, ἀλλ' οὐδέποτε εἶδον νὰ συμβῇ μεταξὺ αὐτῶν πρᾶγμά τι, τοῦ ὁποίου δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι μάρτυς αὐτόπτης καὶ ἡ αὐστηροτάτη τὰ ἤθη οἰκοδέσποινα τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ καρδία μου καταθλίβεται, ὁσάκις ἀναλογίζομαι τὰ δύο ἐράσμια κοράσια, τῶν ὁποίων ἡ τύχη τηλικοῦτον γενικὸν ἐπροκάλεσεν ἐρεθισμόν· διότι πέποιθα ὅτι ἦσαν ἀθῶα, ὅσον καὶ τὰ τρυφερὰ ἀρνία. »

« Ἐφθάσαμεν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον, » εἶπεν ὁ Ἀρίφρων. « Χαρμίδη, χρεωστεῖς νὰ μᾶς παρουσιάσῃς ἐμέ τε καὶ τὸν Ἀρίστωνα. Βεβαίωσον τὸν Ἀναξαγόραν ὅτι εἴμεθα μεταμεμελημένοι ἁμαρτωλοί, καὶ θέλει μᾶς εὕρει πειθηνίους μαθητάς. Καὶ (ἐπρόσθεσε σιγανωτέρᾳ τῇ φωνῇ) προσπάθησε νὰ μᾶς εἰσάξῃς καὶ εἰς τῆς Ἀσπασίας· θέλομεν σοὶ εἶσθαι λίαν εὐγνώμονες. Δὲν δύναμαι νὰ σοὶ περιγράψω ὁπόσον ἐπιποθῶ νὰ συνδιαλεχθῶ μὲ τὸ θαῦμα τοῦτο τοῦ αἰῶνός μας. »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ ΜΑΘΗΜΑ.

Ὁ Ἀναξαγόρας ἐπεριπάτει ὑπὸ τὸ πρόστοον τῆς οἰκίας του μετά τινων φίλων, ὅταν ὁ Χαρμίδης εἰσελθὼν ἐπαρουσίασε τοὺς συνοδεύοντας αὐτόν. Ὁ φιλόσοφος ὑπεδέχθη αὐτοὺς μετὰ πολλῆς τῆς φιλοφροσύνης, καὶ ἐξέφρασε τὴν χαράν του, διότι βλέπει νέους, συλλαβόντας τὴν εὐγενῆ πρόθεσιν τοῦ νὰ ἀναπτύξωσι τὸ πνεῦμά των εὐγενῶς καὶ ἐπαξίως. « Μολονότι δὲ δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς ὑποσχεθῶ » εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Ἀρίφρονα καὶ Ἀρίστωνα « ὅτι θὰ σᾶς ἀποτελέσω ἄνδρας ἐναρέτους, ἐὰν καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ δὲν κοπιάσητε πρὸς τοῦτο, νομίζω ὅμως ὅτι αἱ μεγάλαι ἀλήθειαι, τὰς ὁποίας θέλω σᾶς ἀποκαλύψει, θέλουσιν ἐμποιήσει τοιαύτην τινὰ ἐντύπωσιν εἰς τὰς ψυχάς σας, ὥστε ἡ ἐπιτυχία νὰ μὴ ἦναι δύσκολος. Τὸ ἔργον τὸ ἐμὸν συνίσταται εἰς τὸ νὰ σᾶς δείξω τὴν ἀλήθειαν, τὸ δὲ ὑμέτερον εἰς τὸ νὰ ἐπωφεληθῆτε ἀπ' αὐτῆς. »

« Λοιπὸν δὲν εἶναι πρακτικὸς ἀνήρ » εἶπε σιγανῇ τῇ φωνῇ πρὸς τὸν Χαρμίδην ὁ Ἀρίφρων.

« Βεβαίως ὄχι » ἀπήντησεν ὁ Χαρμίδης ἐπίσης σιγανῇ τῇ φωνῇ, « τοὐλάχιστον οὐχὶ ὅπως ἐννοεῖ τοῦτο ὁ Κλεόβουλος. Μάλιστα δὲ ἤρχισα νὰ ἀμφιβάλλω ἂν καὶ αὐτὸς ἦναι ἀρκούντως πρακτικὸς ἀνήρ. »

« Πίστευσόν μοι . . . οἱ πρακτικοὶ οὗτοι ἄνθρωποι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἰηματίαι σχολαστικοὶ » εἶπεν ὁ Ἀρίφρων, περιβλέπων μετὰ προσοχῆς ὁλόγυρά του. « Ἀλλ' ἰδοὺ ἐκεῖθεν προσέρχονται οἱ τῷ ὄντι πρακτικοὶ ἄνδρες. » Διότι, ἐπειδὴ ὁ Ἀναξαγόρας δὲν ἐλάμβανε μισθόν τινα, εἰς τὰ μαθήματά του ἐφοίτων συνεχῶς ἐργάται καὶ ἕτεροι ἀκροαταὶ ἐκ τῶν κατωτέρων τάξεων τῆς κοινωνίας, ἥδη δὲ συνέρρεεν ἐκεῖ ἀρκούντως πολὺ πλῆθος ἐξ αὐτῶν.

« Καλὲ κἀγαθὲ ξένε, » εἶπεν ὁ Ἀναξαγόρας, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Ἐφέσιον· « σοὶ ὑπεσχέθην νὰ σοὶ ἐκθέσω συντόμως τὴν περὶ τῆς οὐσίας τῶν ὄντων γνώμην μου· ἤδη ἔρχομαι νὰ ἐκπληρώσω τὴν ὑπόσχεσίν μου ταύτην. » Καὶ ταῦτα λέγων ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ κόλπου του λευκὸν διαφανῆ ῥομβοειδρικὸν λίθον, τὸν ὁποῖον ἔδειξεν εἰς τοὺς

ἀκροατάς του. « Σᾶς παρακαλῶ νὰ ἀντιλάβητε καλῶς τὴν ἰδέαν τοῦ σχήματος τοῦ σώματος τούτου (εἶπεν), ἐπειδὴ ἐπὶ τούτου θέλω στηρίξει τὰς ἀποδείξεις μου. » Καὶ λαβὼν σφυρίον, καὶ κτυπήσας δι' αὐτοῦ τὸν λίθον κατεσύντριψεν αὐτὸν εἰς πλεῖστα σμικρὰ τεμάχια, ἐξ ὧν ἕκαστον εἶχε πάλιν τὸ αὐτὸ ῥομβοεδρικὸν σχῆμα.

« Βλέπετε λοιπὸν » εἶπεν ἀποταθεὶς πρὸς ἅπαν τὸ ἀκροατήριόν του, « ὅτι τὸ σῶμα τοῦτο σύγκειται ἐκ μοριδίων τῆς αὐτῆς φύσεως. Διότι, ἐπειδὴ καὶ τὰ σμικρότατα μόρια, εἰς ἃ κατεσυντρίβη τὸ ὅλον διὰ τοῦ κτυπήματος, τηροῦσι τὸ ῥομβοεδρικὸν σχῆμα, δικαιοῦμαι νὰ συμπεράνω ὅτι, καὶ ἂν ἡ ὕλη αὕτη μετεβάλλετο εἰς κόνιν, καὶ τότε καὶ τὸ σμικρότατον μόριον θὰ ἐσύγκειτο πάλιν ἐκ ῥομβοέδρου. Σᾶς παρουσιάζω δὲ τὸ παράδειγμα τοῦτο, διότι ἐν αὐτῷ δύνασθε νὰ κατανοήσητε ἐντελέστερον τὸ φαινόμενον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐμφανίζεται καὶ εἰς πλεῖστα ἄλλα εἴδη λίθων καὶ ἁλάτων, ὡς δύνασθε ὑμεῖς αὐτοὶ νὰ πληροφορηθῆτε ἐξ ἰδίας πείρας. Ἐξ ἀναλογίας δὲ δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν καὶ περὶ τῆς κατασκευῆς καὶ ἑτέρων σωμάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι σμικρότατα, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ τὰ γνωρίσωμεν διὰ τῆς ἀφῆς καὶ ὁράσεως. Δικαιούμεθα δὲ βεβαίως νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι νόμος οὕτωσὶ δὴ διαδεδομένος εἶναι καὶ γενικός. Ἐντεῦθεν δὲ συμπεραίνω ὅτι καὶ αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ σώματα, ἅπερ δὲν δυνάμεθα νὰ κατασυντρίψωμεν οὕτω διὰ τῆς σφύρας, σύγκεινται ἐξ ἐντελῶς ὁμοιομόρφων μοριδίων, ἡ δὲ αὔξησις οὐδέν ἐστιν ἕτερον εἰμὴ ἀπορρόφησις τοιούτων τινῶν μοριδίων, ἐγκειμένων εἰς ἕτερα σώματα. Οὕτω, παραδείγματος χάριν, ἡ σὰρξ καὶ τὰ ἐν τῷ σώματι ὑγρὰ αὐξάνουσι καὶ τρέφονται ἐκ τῆς προσλήψεως ἑτέρων σαρκωδῶν ἢ ὑγρῶν μοριδίων διὰ τῆς τοῦ στομάχου βοηθείας, καὶ οὕτω καθεξῆς ἐπὶ τοῦ σύμπαντος ὀργανισμοῦ τῆς φύσεως. Παρέστησα ἆρά γε σαφῶς τὴν ἰδέαν μου; »

« Ἐντελέστατα » εἶπεν ὁ Ὀλυμπιόδωρος. « Τὸ φαινόμενον, ὅπερ ἤδη παρετηρήσαμεν, εἶναι λίαν περίεργον. Ἐὰν τὸ πρᾶγμα ἔχῃ οὕτω, τότε τὰ σχήματα, ἅπερ ὁ Πυθαγόρας ἀπέδιδεν εἰς τὰ στοιχεῖα, δὲν ἐνυπάρχουσιν εἰς αὐτά. »

« Εἰσέτι δὲν διισχυρίζομαι τοῦτο· διότι δὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρχωσι στοιχειώδη καὶ πολλῷ ἁπλούστερα σχήματα, εἰς ἃ δύνανται ν' ἀναλυθῶσι τὰ σύνθετα σχήματα. Νομίζω μάλιστα ὅτι ἴχνη τινὰ τούτου παρετήρησα εἰς τὴν κατασκευὴν τινῶν ὀρυκτῶν, ἐν οἷς πυρὴν τις ἁπλουστέρου σχήματος ἐνυποκρύπτετο ὑπὸ τὸ μᾶλλον σύνθετον σχῆμα. Πάντοτε ὅμως πᾶσα οὐσία ἔχει τὸ ἴδιον αὐτῆς σχῆμα, ὥστε ὁ γενικός μου νόμος διαμένει, ὡς φαίνεται, ἐσαεὶ ὁ αὐτὸς, ὁ νόμος δηλονότι, ὅτι πᾶσα ὑλικὴ οὐσία σύγκειται ἔκ τινος πληθύος

ὁμοιομόρφων μοριδίων. Νομίζω δὲ ὅτι διὰ τῆς γνώμης μου ταύτης δὲν παρεκκλίνω ἀπὸ τοῦ Πυθαγορείου συστήματος, ἀλλὰ μάλιστα συμπληρῶ καὶ ἀναπτύσσω αὐτὸ περισσότερον. Διότι θλίβομαι δσάκις ἀναλογίζομαι ὅτι ἐπὶ τῶν δυστυχῶν συμβαμάτων, δι' ὧν συνωδεύθη ἡ αὔξησις τῆς Περσικῆς δυναστείας, ἀπωλέσθησαν τὰ συγγράμματα τοῦ φιλοσόφου τούτου καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν μαθητῶν του, καθ' ὅσον αἱ δοξασίαι του, ἐὰν ἠδυνάμην νὰ τὰς ἀναπτύξω πλειότερον, θὰ ἐσυμφώνουν ἐν πολλοῖς μὲ τὰς ἰδικάς μου. Ἐν ἐκ τῶν πολλῶν κακῶν ἀποτελεσμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπιφέρει ἡ συνήθεια τοῦ νὰ κοινοποιῶσι τὰς ἐπιστημονικὰς ἀληθείας μόνον εἰς ὀλίγους τινὰς μεμυημένους μαθητὰς, εἶναι καὶ τὸ ὅτι εἰς τινα πόλεμον ἢ στάσιν οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι ἀπόλλυνται, μετ' αὐτῶν δὲ συνθάπτεται καὶ τὸ σύστημα, ὥστε αἱ μετέπειτα γενεαὶ καταδικάζονται νὰ ἀναλάβωσι πάλιν τὸν μόχθον τῆς ἐκ νέου ἀνακαλύψεως. Οὕτω δὲ ὁ Πυθαγόρας δὲν μᾶς ἄφησεν ἀσφαλῆ τινα γνῶσιν τῶν ἀποδείξεων, δι' ὧν ὑπεστήριζε τὴν δοξασίαν του περὶ τοῦ ὅτι ἡ γῆ περιστρέφεται περὶ τὸ ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῆς πῦρ. Ἐγὼ ὅμως τοὐλάχιστον δὲν θέλω ὑποπέσει εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην, καθ' ὅσον ἀσχολοῦμαι εἰς τὸ νὰ διαδίδω εἰς ὅσον τὸ δυνατὸν πλείστους τὴν ἐπιστήμην μου, καὶ ὄχι νὰ κρύπτω αὐτήν. Εὐχαρίστως δὲ ἀναπολῶ εἰς τὴν μνήμην μου, ὅτι ἤδη τοσοῦτοι ἄνθρωποι συνωκειώθησαν μὲ διδασκαλίας, τὰς ὁποίας ἐγὼ νομίζω ἀληθεῖς, καὶ αἵτινες δὲν δύνανται νὰ ταφῶσι πλέον εἰς τὴν λήθην. Ἐὰν, ὡς πέπεισμαι, ἡ πρόοδος ἦναι ὁ νόμος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, εἰς τὰ βήματα δὲ, ἅπερ ἡμεῖς ἐπροχωρήσαμεν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, προστεθῶσι καὶ ἄλλα πολλῷ κραταιότερα, ὀφείλομεν, νομίζω, νὰ μὴ παρεμποδίζωμεν τὴν δυνατὴν ταύτην πρόοδον διὰ τοῦ ἐγωϊστικοῦ πόθου τοῦ περιορίζειν εἰς σμικρότατον ἀριθμὸν ἐκλεκτῶν τὸ κεφάλαιον τῶν ἡμετέρων γνώσεων. »

Ταῦτα εἰπὼν ἐσίγησεν ἐπὶ μικρόν. Ἰδὼν δὲ ὅτι ἡ αἴθουσα τοῦ ἀκροατηρίου εἶχε πληρωθῆ ἀκροατῶν, ἀνέβη ἐπὶ ὑψηλῆς τινος ἕδρας καὶ ἐξηκολούθησε διδάσκων ὡς ἐφεξῆς.

« Ἠθέλησα νὰ σᾶς ἐξηγήσω πρότερον τὴν σύνθεσιν τῶν ὑλικῶν ὄντων, ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ νὰ φωτίσω τὴν διάνοιάν σας περὶ τοῦ ὑλικοῦ κόσμου ἐν γένει. Τινὲς ὑπέθεσαν ὅτι εἰς ἕκαστον μόριον ὕλης ἔγκειται θεία τις δύναμις, δι' ἧς συνάπτονται ταῦτα εἰς ἓν ὅλον, καὶ ὅτι τοιουτοτρόπως ἡ γῆ τε καὶ τὰ ἄλλα οὐράνια σώματα δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μετέχοντα θεότητος καὶ μόρια τῆς θεότητος. Ἐκ τῆς εὐχερείας ὅμως, μεθ' ἧς διὰ κτυπήματος τῆς σφύρας ἀπεχωρίσθησαν τὰ μικρὰ ταῦτα ῥομβόεδρα, καταφαίνεται σαφέστατα ὅτι οὐδεμιᾶς τοιαύτης θείας μετέχουσι δυνάμεως, διότι ἰδοὺ βλέπετε ὅτι οὐδόλως

τείνουσιν εἰς τὸ νὰ συνενωθῶσι καὶ πάλιν. Ὁ ἀποκοπεὶς κλάδος τοῦ δένδρου διαμένει ἀποκεκομμένος. . . ὁ κατασυντριβεὶς λίθος διαμένει συντετριμμένος. Ὑπατάσσονται δὲ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ἠθέλησε νὰ ὦσιν αὐτὰ ἀποκεχωρισμένα. Συμπεραίνω ἐκ τούτων, ὅτι ἡ θεία δύναμις δὲν ἐμφιλοχωρεῖ ἐν τῇ ὕλῃ, τὰ δὲ μόρια τῆς ὕλης αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ εἰσὶν ἀδρανῆ καὶ ἄμοιρα κινήσεως. Ὀφείλω λοιπὸν ἀλλαχοῦ νὰ ἀναζητήσω τὴν κινοῦσαν αὐτὰ δύναμιν, τὴν δύναμιν τὴν χορηγήσασαν σχήματα εἰς τὴν ὕλην, τὴν δύναμιν ἥτις ἐν τῷ ὀργανισμῷ διατηρεῖ αὐτὴν εἰς κίνησιν.»

Τοὺς λόγους τούτους συνώδευσαν τραναὶ ἐπευφημίαι, εἰς τὰς ὁποίας ὁ φιλόσοφος ἀπήντησε μὲ ἓν κίνημα τῆς χειρὸς διὰ νὰ ἐξαιτήσηται σιγήν· ἐξηκολούθησε δὲ διδάσκων ὡς ἐφεξῆς.

« Ἐὰν λοιπὸν ἡ θεία δύναμις δὲν ἐδρεύει εἰς τὰ ὑλικὰ μόρια τῆς ἡμετέρας γῆς, δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν οὔτε ὅτι αὐτὴ ἐδρεύει καὶ ἐνυπάρχει εἰς ἕτερα ὅμοια σώματα. Ἡ σελήνη, παραδείγματος χάριν, εἶναι ὀφθαλμοφανῶς στερεὸν καὶ σκοτεινὸν σῶμα, φωτιζόμενον ὑπὸ ἀλλοτρίου φωτὸς, ἑτερόφωτον. Διότι ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἐκλείψεσι τοῦ ἡλίου παρατηρουμένων ἀποδεικνύεται ἀναντιῤῥήτως, ὅτι δὲν ἔχει οὐδόλως ἴδιον αὐτῆς φῶς. Δὲν θέλετε βεβαίως ἀπαιτήσει νὰ ἀποδείξω προηγουμένως τὰς αἰτίας τῶν ἤδη λεχθέντων φαινομένων· διότι ἀφοῦ Θαλῆς, ὁ μέγας ἐμοῦ προκάτοχος εἰς τὰς Σχολὰς τῆς Ἰωνίας, κατώρθωσε νὰ ὑπολογίσῃ καὶ προείπῃ αὐτὰς ἐκ τῶν γνωστῶν κινήσεων τῶν οὐρανίων σωμάτων, οὐδεὶς πλέον νοῦν ἔχων ἀνὴρ δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ, ὅτι αἱ τοῦ ἡλίου ἐκλείψεις ἀποτελοῦνται διὰ τῆς μεταξὺ ἡλίου καὶ γῆς ἐπεμβάσεως τοῦ σώματος τῆς σελήνης. Ἄρα τὸ μεταξὺ ἐπεμβαῖνον σῶμα τοῦτο δὲν εἶναι διαφανὲς, ἀλλὰ στερεὸν, σκοτεινόν. Ἄρα ἡ σελήνη, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν, εἶναι ἐστερημένη φωτὸς, λαμβάνει δὲ τὴν ἑαυτῆς λάμψιν ἐκ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, τὰς ὁποίας ἔπειτα ἀντανακλᾷ καὶ ῥίπτει πρὸς ἡμᾶς, ἀκριβῶς ὅπως καὶ τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ ἀπέναντι τοίχου ἐκείνου θαμβόνει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν διὰ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, τὰς ὁποίας ἀνταναλκλῶν ῥίπτει πρὸς ἡμᾶς. Τοῦτο δὲ τὸ σκοτεινὸν καὶ μὴ διαφανὲς τῆς σελήνης σῶμα παριστάνει ἡμῖν σαφῶς ποιάς τινας ἀνισότητας. Διότι εἴς τινα μὲν μέρη εἶναι λίαν λαμπρὸν, εἴς τινα δὲ πάλιν παρατηροῦμεν, καθὼς εἰς τὰς ἀνωμαλίας τοῦ ἀπέναντι τοίχου τὸν ὁποῖον σᾶς ἔφερα εἰς ἀντιπαραβολὴν, ὀλιγώτερόν τι ἀπαστράπτον φῶς. Ἄρα δικαιούμεθα πληρέστατα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ σελήνη ἔχει ὄρη τε καὶ κοιλάδας, ὡς καὶ ἡ ἡμετέρα γῆ. Ἐὰν δὲ τοιοῦτόν τι ὑπάρχῃ, τότε πιθανῶς κατοικεῖται ὑπὸ ἐμψύχων ὄντων, εἰς δὲ τὰ ἔμψυχα ἐκεῖνα ὄντα ὑποτάσσονται καὶ τὰ ὑλικὰ μόρια

τῆς σελήνης, ὡς τὰ τῆς γῆς ὑποτάσσονται εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Ἆρα οὐδέν τι μᾶλλον δικαιούμεθα νὰ παραδεχθῶμεν θείαν τινὰ δύναμιν ἐδρεύουσαν ἐν τῇ σελήνῃ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπεδείξαμεν ὅλως παράλογον λαλοῦντες περὶ τῆς ἡμετέρας γῆς, καὶ ἐξετάζοντες τὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἀνάλογα πράγματα καὶ συμβεβηκότα.»

« Αἱ δοξασίαι αὗται εἶναι λίαν ἐπικίνδυνοι » ἐψιθύρισεν ὁ Κλεόβουλος πρὸς τὸν φίλον του.

« Ἀληθεῖς ὅμως! . . . ἢ τί δύνασαι νὰ ἀντείπῃς; »

« Ὦ! τοῦτο εἶναι ἄλλος λόγος. Ἠδυνάμεθα μόνον νὰ κάμωμεν καὶ χωρὶς αὐτὰς, καὶ δὲν φρονῶ, ὅτι τοιαύτη τις ἐπιστήμη, καὶ ἐὰν ἔτι ἦναι ἀληθὴς, πρέπει νὰ ζητῆται. Διότι διὰ τῆς τοιαύτης ἐπιστήμης κλονίζεται μόνον ἡ πίστις ἡμῶν, καὶ καταντῶμεν νὰ ἤμεθα ὀλιγώτερον χρήσιμα μέλη τῆς κοινωνίας. »

« Ὀφείλω νὰ ἔχω ὑπομονὴν ἕως οὗ ἀκούσω τὰ συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα προάγει ἐκ τῶν ἐρευνῶν του, καὶ τότε νὰ κρίνω περὶ τούτου. Ἀλλ' ἂς σιωπήσωμεν, ἰδοὺ ὅτι προετοιμάζεται νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν διδασκαλίαν του. »

« Ἀφοῦ μέχρι τινὸς βαθμοῦ ἀπέδειξα τὸν περὶ τῆς σελήνης διισχυρισμόν μου » ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Ἀναξαγόρας, « ἂς μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ ἑτέρων οὐρανίων σωμάτων. Εἶναι πιθανῶς εἰς τοὺς πλείστους ἐξ ἡμῶν γνωστὸν, ὅτι ἐνίοτε ἀστήρ τις οὐχὶ εὐκαταφρονήτου μεγέθους καταπίπτει πρὸς τὴν γῆν καὶ τελευταῖον διαῤῥήγνυται μὲ πάταγον, μεθ' ὃ καταπίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς ὄγκοι λίθων, μὲ τηλικαύτην σφοδρότητα ὥστε εἰσδύουσι βαθέως εἰς τὴν γῆν. Οἱ ὄγκοι οὗτοι, ἀμέσως μετὰ τὴν κατάπτωσίν των, παρετηρήθησαν ὅτι ἦσαν τοσοῦτον θερμοὶ, ὥστε δὲν ἠδύνατό τις νὰ τοὺς ἐγγίξῃ. Παράδειγμα τοιούτου εἴδους εἴδομεν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν· ἄρα δὲν ἀναγγέλλω εἰς ὑμᾶς μύθους. Πόθεν λοιπὸν ἔρχονται οἱ λίθοι οὗτοι; Πόθεν προέκυψε τὸ φῶς των, ἡ θερμότης των, ἡ σφοδρά των κίνησις; Ταῦτα εἰσὶ ζητήματα, μὴ δυνάμενα νὰ λυθῶσιν ἀμέσως· καὶ ὅμως νομίζω, ὅτι δυνάμεθα νὰ προσεγγίσωμεν ἀρκούντως εἰς τὴν ἀλήθειαν. Διότι ἐὰν ἁπλοῖ ὄγκοι λίθων διὰ σφοδρᾶς τινος κινήσεως δύνανται νὰ καταστῶσι θερμοὶ καὶ λάμποντες. . . Ὅτι δὲ συμβαίνει τοιοῦτόν τι ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι ἅμα φθάσωσιν εἰς τὴν γῆν καὶ παύσῃ ἡ κίνησίς των ταχέως ψυχραίνονται. . . τότε εἶναι δυνατὸν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἥλιος, τὸ μέγα τοῦτο κέντρον, ἐξ οὗ ἀπορῥέει τὸ φῶς καὶ ἡ θερμότης, τὰ τοσοῦτον ἀναγκαῖα εἰς τὴν γῆν μας, δὲν εἶναι πιθανῶς ἕτερόν τι, εἰμὴ ὄγκος λίθων διὰ ταχείας κινήσεως καταστὰς ἀπαστράπτων καὶ διάπυρος. Εἶναι δὲ πιθανὸν ὅτι οἱ οὐρανοπετεῖς οὗτοι λίθοι ἀπεκόπησαν ἐκ μάζης τινὸς, ἥτις εἶναι τῆς αὐ-

τῆς μὲ αὐτοὺς ποιότητος, δηλονότι θερμὴ καὶ λάμπουσα ὡς αὐτοί, κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς καταπτώσεώς των. Ἅπαντες δὲ παρατηροῦμεν, ὁσάκις μεταχειριζόμεθα τὴν σφενδόνην πρὸς ἐκσφενδόνισιν σώματός τινος, ὅτι τῷ ὄντι πᾶν σῶμα περιδονούμενον διὰ ταχείας κυκλικῆς κινήσεως φέρεται εἰς εὐθεῖαν γραμμὴν, ἅμα ἀπολυθέν. Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἥλιος, κατὰ τὴν ἐμὴν ὑπόθεσιν, ἦναι ὄγκος τις λίθων καταστὰς διάπυρος διὰ ταχείας τινὸς καὶ βιαίας περιστροφῆς, τότε ὀφείλει βεβαίως πᾶν μόριον αὐτοῦ, ἀποκοπὲν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ, νὰ φέρηται πρὸς εὐθεῖαν κίνησιν, μέχρις οὗ εἴτε διὰ τῆς ἕλξεως εἴτε διὰ τῆς μεταξὺ ἐπεμβάσεως μεγαλητέρου τινὸς σώματος ἐμποδισθῇ τῆς περαιτέρω κινήσεως, ὅπερ συμβαίνει ἐπὶ τῆς γῆς ὅταν καταπίπτωσιν οὐρανοπετεῖς λίθοι. Εἶπον ἀνωτέρω *διὰ τῆς ἕλξεως μεγαλητέρου τινὸς σώματος* . . . διότι τοῦτο πάλιν εἶναι ἕτερός τις νόμος τῆς φύσεως, τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν νὰ παρατηρήσωμεν. Μεταξὺ ἔθνους, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔκδοτον εἰς τὴν ναυτιλίαν, ὀλίγοι βεβαίως ὑπάρχουσιν, οἵτινες νὰ μὴ ἠξεύρωσιν, ὅτι σώματα ἐπιπλέοντα ἐπὶ ὑγροῦ τινος δι' ἀφανοῦς τινος δυνάμεως ἐφελκύονται πρὸς μείζονα σώματα. Οὕτω, παραδείγματος χάριν, ἄνθρωπός τις δὲν δύναται ν' ἀπαλλαγῇ εὐχερῶς ἀπὸ καταβυθιζομένου πλοίου, οἱ δὲ φελλοὶ τῶν δικτύων ἕλκουσιν ἀλλήλους καὶ τείνουσι νὰ συνέλθωσιν εἰς ἓν μέρος. Τὰ οὐράνια σώματα ἐπενεργοῦσι λοιπὸν ὁμοίως τὸ ἓν ἐπὶ τὸ ἕτερον, καὶ ὁ Παρμενίδης ἐξήγει τὴν ἀδράνειαν τῆς γῆς διὰ τῆς ἴσης ἁπανταχόθεν ἕλξεως, δι' ἣν δὲν δύναται νὰ ἀλλάξῃ θέσιν. Τοῦτο ὅμως εἶναι ζήτημα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου δὲν θέλω ἐμφιλοχωρήσει, ἐπειδὴ εἰσέτι ἀσχολοῦμαι εἰς τὸ νὰ παραβάλλω καὶ ἐξετάζω πρὸς ἀλλήλας τὰς ἀντιφατικὰς γνώμας τῆς Πυθαγορικῆς καὶ Ἐλεατικῆς Σχολῆς. Ἀνέφερα δὲ τὴν ἀνωτέρω γνώμην μόνον ὡς διασαφηνιστικὸν παράδειγμα. Ὁ μόνος σκοπός μου εἶναι νὰ ἀποδείξω ὅ,τι καὶ ἀρκούντως νομίζω ἀπέδειξα, ὅτι οὔτε λάμψις, οὔτε θερμότης, οὔτε κίνησις προϋποθέτει ἐμφιλοχωροῦσαν καὶ ἐνυπάρχουσαν θείαν τινὰ δύναμιν. Ὁ καταπεσὼν ἀστὴρ δὲν εἶναί τι πλέον εἰμὴ ὅ,τι καὶ πᾶς ἄλλος λίθινος ὄγκος. Δύναμαι νὰ τὸν κατασυντρίψω διὰ τοῦ σφυρίου μου, καὶ οὐδέποτε πλέον θέλει συναρμοσθῇ ἐκ νέου εἰς ἓν ὅλον· δύναμαι νὰ τὸν πυρώσω εἰς τὸ πῦρ, καὶ θέλει εἶσθαι διάπυρος ἐφ' ὅσον ἐγὼ θέλω νὰ τὸν ἔχω ἐκτεθειμένον εἰς τὸ πῦρ· θέλει δὲ ψυχρανθῇ πάλιν, ἅμα τὸν ἐξαγάγω ἐκ τοῦ πυρός. Οὐδὲ ἴχνος ἐνυπάρχει ἐν αὐτῷ κινητικῆς δυνάμεως. Ἀφοῦ ἀπεπεράτωσε τὸν δρόμον του ὡς φωτεινὸς ἀστὴρ, ἰδοὺ ἤδη κατάκειται ὡς ψυχρὸς λίθος, ὑποτασσόμενος εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Δύνασθε νὰ τὸν ἐγκτίσητε εἰς τοῖχόν τινα, χωρὶς νὰ φοβηθῆτε νὰ φύγῃ ποτὲ ἐκεῖθεν. »

Νέαι ἐπευφημίαι τοῦ ἀκροατηρίου συνώδευσαν τοὺς λόγους τούτους τοῦ φιλοσόφου, οἵτινες μεγάλως συνεκίνησαν τοὺς ἀκροατάς του. Καὶ πάλιν δὲ ὁ Κλεόβουλος ἔσειε τὴν κεφαλὴν, λέγων σιγανῇ τῇ φωνῇ καὶ ὡσανεὶ καθ' ἑαυτόν· « Ἐπικίνδυνος διδασκαλία. » Ἀλλ' ὁ Ἀναξαγόρας ἐξηκολούθησε λέγων.

« Νομίζω, ὅτι ἔχετε ἤδη πρόχειρον τὴν ἀπάντησιν πρὸς τὴν ἐρώτησίν μου ἂν ἄρά γε δικαιούμεθα πλειότερόν τι νὰ ἀποδώσωμεν εἰς ἄλλους τινὰς ἀστέρας θείαν τινὰ δύναμιν, ὁποίαν εἴδομεν ὅτι δὲν ἔχουσι τὰ σώματα, τὰ ὁποῖα ὑπεβάλομεν ὑπὸ τὰς ἐρεύνας μας. Εἴτε λοιπὸν τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ λάμποντα σώματα εἰσὶν ὄγκοι ἀποσπασθέντες ἀπὸ τοῦ ἡλίου, καὶ διατηρούμενοι εἰς ἣν μᾶς φαίνονται θέσιν δι' ἴσης τινὸς ἁπανταχόθεν ἕλξεως, εἴτε καὶ εἰσὶν ἥλιοι καὶ αὐτὰ, φαινόμενοι ἡμῖν μικρότεροι ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτῶν ἀποστάσεως, . . . πάντοτε καὶ ὑπὸ πᾶσαν περίπτωσιν δικαιούμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὥσπερ καὶ ὁ ἡμέτερος ἥλιος σύγκεινται ἐξ ἀδρανοῦς ὕλης, λαμβάνουσι δὲ τὴν κίνησίν των παρ' ἄλλης τινὸς δυνάμεως, ἥτις ὡς ἐκ πάντων τῶν σημείων συμπεραίνεται ἀπαιτεῖται νὰ ἦναι πεπροικισμένη μὲ λογικόν. Διότι ἡ κανονικότης τῆς κινήσεως προϋποτίθησι σχέδιον διατάξεως, τὸ δὲ τῆς διατάξεως σχέδιον προϋποθέτει ΛΟΓΟΝ διατάξαντα, λογικὸν πνεῦμα σχεδιάσαν καὶ ἐπικοσμῆσαν καὶ κανονίσαν τὸ σχέδιον. Ἰδοὺ λοιπὸν προβαίνω ἤδη εἰς τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς σημερινῆς μου διδασκαλίας, καὶ δείξας ὑμῖν μέχρι τοῦδε τί *δὲν* εἶναι θεῖον, θέλω ἤδη σᾶς δείξει *τί* εἶναι τὸ θεῖον. »

« Εἴδομεν ἤδη, ὅτι ἡ ὕλη, ἐφ' ὅσον μᾶς εἶναι γνωστὴ, ὑπάρχει βαρεῖα, ἀδρανὴς καὶ ἀναίσθητος, λαμβάνουσα κίνησιν καὶ σχῆμα μόνον παρὰ ἀνωτέρας τινὸς λογικῆς δυνάμεως. Ὁ ἄνθρωπος ἐξάγει τὸ μέταλλον ἀπὸ τῆς γῆς, τὸ ἀναλύει, τὸ σφυρηλατεῖ, καὶ δίδει εἰς αὐτὸ οἱονδήποτε σχῆμα τῷ ἀρέσκει. Ὁ λίθος ἀποτέμνεται ἐκ τῶν λατομείων, καὶ ὑπὸ τὴν ἐργασίαν τῆς ἀνθρωπίνου χειρὸς λαμβάνει τὰ περικαλλέστατα σχήματα. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος μὲ ὅλας τὰς θαυμασίους τοῦ πνεύματός του δυνάμεις δὲν ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ ζωὴν εἰς τὸ ἄγαλμα. Ποῦ λοιπὸν ὀφείλομεν νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν γλυπτικὴν καὶ πλαστικὴν ἐκείνην δύναμιν, ἥτις εἰς αὐτὴν τὴν ἀνθρωπίνην μορφὴν ἐχορήγησε τὴν ζωήν; . . . Εἴδομεν ὅτι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα δεσπόζει τῆς ἀναισθήτου ὕλης καὶ διαπλάσσει αὐτὴν, ὡς βούλεται. Ἀλλ' ὑπὸ τίνα δεσπόζουσαν δύναμιν ὑπόκειται ἄρα αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος; Παρὰ τίνος δὲ δυνάμεως ἔλαβον τὰ οὐράνια σώματα τὴν κίνησίν των, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα τὸν διοργανισμόν των; . . . Ὑμεῖς αὐτοὶ δύνασθε ἤδη νὰ συμπεράνητε ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἀπάντη-

σίν μου. . . Ὑπάρχει λοιπὸν ἀφεύκτως πλαστική τις λογικὴ δύναμις, οὕτωσὶ δὴ ἀνωτέρα καὶ ὑπερέχουσα τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον καὶ ὁ ἄνθρωπος ὑπερέχει τῆς ὕλης. Ἀφεύκτως ὑπάρχει ΝΟΥΣ, διήκων διὰ παντὸς τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, μὴ συμμιγνυόμενος ὅμως μετ' αὐτοῦ, μὴ συγχεόμενος, μὴ συνεχόμενος. Διὰ βουλήσεως τοῦ νοὸς τούτου ἠρεῖς τε καὶ ἅπαντα τὰ ὄντα ἐπλάσθημεν, ἐλάβομεν ὕπαρξιν. Ἡ ζωὴ αὐτὴ, ἥτις οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ κίνησις, δὲν ἐμφιλοχωρεῖ εἰς τὴν ὕλην. Τὴν κίνησιν λαμβάνει ἡ ὕλη παρὰ νοὸς, ὅστις τὴν κινεῖ καὶ τὴν προσδιορίζει ἔξωθεν, *οὐχὶ* ἔσωθεν. Ἡ θεότης δίδει σχῆμα καὶ μορφὴν, συντηρεῖ, προσδιορίζει, διαπερᾷ τὰ ὄντα, ἅπερ ἔπλασε καὶ ἐκάλεσεν εἰς ὕπαρξιν, ἀλλὰ δὲν *κατοικεῖ* ἐν αὐτοῖς. Ἴσως δὲ εἶναι ἀδύνατον νὰ εὕρωμεν συντομωτέραν καὶ προσφυεστέραν περιγραφὴν καὶ ἔκφρασιν τοῦ αἰωνίου τούτου καὶ ἀπείρου ὄντος τῶν ἑφεξῆς δύο στίχων τοῦ Ξενοφάνους.

Εἷς Θεὸς ἔν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος,
Οὔτε δέμας θνητοῖσιν ὁμοίϊος, οὐδὲ νόημα.

Ἠδυνάμην νὰ συμπροβῶ περαιτέρω ἐν τοῖς γνωματεύμασι τοῦ αὐτοῦ φιλοσόφου, καὶ νὰ δείξω ὑμῖν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπῆρξε στιγμὴ, καθ' ἣν δὲν ὑπῆρχεν ὕπαρξις, καὶ ὅτι ἑπομένως ὁ δημιουργὸς καὶ πλαστικὸς ΝΟΥΣ, περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐλάλησα, ἀπαιτεῖται νὰ ᾖ αἰώνιος, αἰώνιος δὲ ὢν νὰ ᾖ αὐθύπαρκτος, αὐθύπαρκτος δὲ ὢν νὰ ᾖ Εἷς. Διότι τὸ αὐθύπαρκτον προϋποτίθησι τὴν αἰωνιότητα καὶ τὸ ἀτελεύτητον, ἐπειδὴ τὸ αὐθύπαρκτον ὀφείλει νὰ ἦναι ἀπεριόριστον καὶ κατὰ διάνοιαν καὶ κατὰ δύναμιν. Ἀθηναῖοι! » ἀνέκραξεν ὁ φιλόσοφος, ἐνθουσιῶν καὶ διαφλεγόμενος ὑπὸ τοῦ ἀντικειμένου τῆς σκέψεώς του, « ἀναλογίσασθε τοὺς μύθους, τοὺς ὁποίους σᾶς διηγοῦνται περὶ τῶν θεῶν σας· ἀναλογίσασθε τὴν λατρείαν, ἣν ἀπονέμετε εἰς αὐτούς. . . καὶ εἴπατέ μοι ἂν τὸ ὕψιστον καὶ αἰώνιον Ὄν, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ διήκει μέχρι τῶν ἀπωτάτω ἐγκάτων τοῦ σύμπαντος, καὶ διὰ τῆς βουλήσεως αὐτοῦ κοσμεῖ καὶ διατάσσει τὰς ἀναριθμήτους σφαίρας τοῦ οὐρανοῦ, τῶν ὁποίων τὸ ἀνάμικτον φῶς καθορῶμεν ἡμεῖς ἐν τῷ γαλαξίᾳ, . . . ἂν ὁ ὕψιστος καὶ μέγας Πατὴρ ἁπάσης θεοειδοῦς λογικῆς διανοίας, ὅσαι ποτὲ εἰς οἱανδήποτε ἐποχὴν ἐλόξασαν καὶ ἐκόσμησαν τὴν γῆν ἡμῶν, δύναται, ἐπιτρέπεται νὰ ἀντιλαμβάνηται οὕτω, νὰ λατρεύηται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Ὁμολογῶ φρίττω ἀναλογιζόμενος ταῦτα· ὅταν δὲ βλέπω τὰς λιτανείας καὶ ἀκούω τοὺς ὕμνους τῶν πανηγύρεών σας, νεύω τὴν κεφαλήν μου καὶ ἀνακράζω. « Πάτερ τῶν ὅλων, συγχώρησον τὰ ἀποπλανώμενα τέκνα σου! » Οὐχὶ, ὦ Ἀθηναῖοι! οὕτω δὲν πρέπει

νὰ ἐννοῇ ὁ ἄνθρωπος τὴν θεότητα. Διότι καὶ εἰς αὐτὸ τὸ εὔθραυστον καὶ φθαρτὸν τοῦ ἀνθρώπου σῶμα ἐγκατοικεῖ δύναμις, ἥτις ἐπλάσθη καὶ ἔχει ἅπαντα τὰ προσόντα ὅπως ἐπιζήσῃ καὶ μετὰ θάνατον τοῦ σώματος. Ὁ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ Λόγος εἶναι τὸ ἀπεικόνισμα (εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις) τοῦ αἰωνίου ΛΟΓΟΥ. Ὅπως δὲ ὁ αἰώνιος ἐκεῖνος ΛΟΓΟΣ, οὕτω καὶ ὁ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ Λόγος ὑφίσταται, μὴ συγχεόμενος μετὰ τῆς ὕλης. Ὁ Λόγος οὗτος δὲν εἶναι ἡ ζωὴ, διότι ἡ ζωὴ δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἄνευ Λόγου. Ὁ Λόγος οὗτος δὲν εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μὲ τὸ θυμικὸν τῆς ψυχῆς, μὲ τὰ πάθη· διότι τὸ πάθος δὲν εἶναι εἰμὴ ἐρεθισμὸς τοῦ σώματος, προερχόμενος ἐκ τῶν ζωϊκῶν ἐνεργειῶν. Ὁ Λόγος οὗτος, ὡς ὁ ὕψιστος αὐτοῦ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ, εἶναι Ὂν ἀθάνατον, πλασθὲν δι' ἀθάνατον ὕπαρξιν, δι' ἀθανάτους ἀπολαύσεις. Ὦ! ἀγαπητοί μου! μὴ μιαίνητε ταύτην τὴν ἀκτῖνα, τὸ ἀπαύγασμα τοῦτο τῆς ΘΕΟΤΗΤΟΣ διὰ τοῦ γηΐνου ῥύπου! » Ὁ φιλόσοφος ἐσιώπησεν, ἐν τῇ βαθείᾳ δὲ σιγῇ τοῦ ἀκροατηρίου, τῇ προκυψάσῃ ἐκ τῆς μεγάλης ἐντυπώσεως τοῦ κηρύγματος τούτου, ἠκούσθη σιγανῇ τῇ φωνῇ ἐκφωνηθεῖσα ἡ λέξις *Οὐδέποτε!* » Ἦτο δὲ τοῦτο τάγμα ἀνθρώπου, ὅστις τοσοῦτον εὐκλεῶς ἐτήρησεν αὐτὸ πρὸς τὸν Θεὸν. . . πρὸς τοὺς συγχρόνους. . . πρὸς τοὺς μεταγενεστέρους. Διότι ἡ φωνὴ ἐκείνη ἦτο φωνὴ τοῦ νέου Σωκράτους, τοῦ μετριόφρονος υἱοῦ τοῦ ἀνδριαντοποιοῦ Σωφρονίσκου. Ὁ Ἀναξαγόρας ἀπεύθυνε τὰ βλέμματά του πρὸς τὸ μέρος, ἐξ οὗ ἠκούσθη ἡ φωνή. « Μία τοὐλάχιστον ψυχὴ ὑπάρχει ἐνταῦθα, » εἶπε μετὰ βαθείας συγκινήσεως, « σαγηνευθεῖσα ὑπὸ τῶν λόγων μου. Ἡ εὐλογία τοῦ Ὑψίστου εἴη ἐπὶ σοῦ, υἱέ μου! »

« Καὶ ἑτέρα ψυχὴ προσέρχεταί σοι, πάτερ μου! » εἶπεν ὁ Χαρμίδης προβὰς καὶ ἀσπασθεὶς μετὰ σεβασμοῦ τὴν χεῖρα τοῦ φιλοσόφου. Ἡ στιγμὴ αὕτη δὲν θέλει ἐξέλθει ποτὲ ἐκ τῆς μνήμης μου. »

« Ἐπρόλαβες » εἶπεν ὁ Ἀρίφρων. Καὶ πλησιάσας μετὰ τοῦ φίλου του Ἀρίστωνος εἰς τὸν φιλόσοφον εἶπε· « Δέχθητι τὴν ὁμολογίαν τῆς μετανοίας δύο ἀποπεπλανημένων τέκνων τοῦ Πατρὸς πῶν ὅλων. Οὐδέποτε πλέον θέλομεν μιανθῇ ὑπὸ χαμερπῶν ἀκολασιῶν. »

Ὁ ἐνάρετος ἀνὴρ ἐπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν δύο νεοφωτίστων μαθητῶν, καὶ μετὰ φωνῆς διακοπτομένης ὑπὸ βαθείας συγκινήσεως, εἶπεν. « Ἡ εὐδαιμονία, ἣν αἰσθάνομαι τὴν ὥραν ταύτην, εἶναι λίαν μεγάλη δι' ἐμὲ παρὰ ὥστε νὰ δύναμαι νὰ τὴν ἐκφράσω· δὲν ἐτόλμων νὰ ἐλπίσω ὅτι οἱ λόγοι μου θέλουσι δρέψει οὕτωσὶ δαψιλεῖς τοὺς καρπούς. Εἴθε ὁ τὰ πάντα ὁρῶν, τὰ πάντα ἐπακούων καὶ τὰ πάντα εἰδὼς στηρίζοι ὑμᾶς εἰς τὴν εὐγενῆ ὑμῶν ἀπόφασιν. Ὅταν δὲ πάντες ἡμεῖς συναντηθῶμεν πάλιν εἰς τὴν χώραν, ἥτις εἶναι ἡ ἀληθὴς ἡμῶν πατρὶς, ἡ παροῦσα ἡμέρα δὲν θέλει λησμονηθῆ. »

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐνηγκαλίσθη ἀμφοτέρους μὲ φιλοσοργίαν πατρός.

« Τί φρονεῖς ἤδη περὶ τοῦ Ἀναξαγόρου; » εἶπεν ὁ Ἐφέσιος πρὸς τὸν ξενίζοντα αὐτὸν Κλεόβουλον.

« Φρονῶ, ὅτι, κατ' ἐμὴν ἰδέαν, εἶναι ἐπικινδυνώτατος ἄνθρωπος » ἀπήντησεν ὁ Κλεόβουλος. « Ἔχει πειστικὴν εὐγλωττίαν, ὑφ' ἧς νεανίσκοι, μὴ συνειθισθέντες νὰ κρίνωσι τὰ πράγματα ἐκ τῶν πρακτικῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν, δύνανται νὰ συναρπασθῶσιν ἐλεεινῶς. Καὶ διὰ τί ἆρά γε νὰ ἐγκαταλίπωμεν σύστημα, ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ὁποίου ὁ λαὸς ἡμῶν εὐτύχησε καὶ ἤκμασε; »

Ὁ Ἀναξαγόρας ἀκούσας τὰς τελευταίας φράσεις τῶν παρατηρήσεων τούτων, ἀπετάθη πρὸς τὸν Κλεόβουλον μὲ ὕφος πραότητος καὶ εἶπε. « Μοὶ δίδεις τὴν ἄδειαν νὰ ἀπαντήσω πρὸς λόγον, ὅστις δὲν ἀπετείνετο πρός με; »

Ὁ Κλεόβουλος ἔδωκε φιλοφρόνως καταφατικὴν ἀπάντησιν.

« Συγχώρησόν μοι λοιπὸν νὰ σοὶ εἴπω, ὅτι ἐγὼ ἀμφιβάλλω περὶ τῆς εὐτυχοῦς καταστάσεως τοῦ λαοῦ. Ὅτε αἱ Ἀθῆναι ἀντέστησαν εἰς τὴν Περσικὴν δύναμιν καὶ ἀνυψώθησαν οὕτως εἰς πρώτην Ἑλληνικὴν πολιτείαν, οἱ πολῖται τῶν Ἀθηνῶν εἶχον τότε ἀφιλοκερδῆ φρονήματα καὶ ἐθυσίαζον εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας τὰ ὑλικά των ὑπάρχοντα. Ὁποῖα ὅμως εἰσὶ τὰ ἤδη ἐπικρατοῦντα φρονήματα; Ἡ ζηλοτυπία, ἥτις ὑφίσταται ἤδη μεταξὺ λαοῦ καὶ εὐπατριδῶν, πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν αἰτίαν της. Καὶ δὲν ἐνυπάρχει ἆρά γε ἡ αἰτία αὕτη ἐν τῇ δυσπιστίᾳ, τὴν ὁποίαν τρέφει ἑκατέρα τῶν δύο τούτων φατριῶν ὡς πρὸς τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς τῆς ἑτέρας; Ἑκατέρα τῶν δύο τούτων φατριῶν νομίζει τὴν ἑτέραν πλεονεκτικὴν καὶ ἐγωϊστικήν, καὶ πολλάκις δικαίως. Ἀλλὰ κατάστασις πραγμάτων, ἐν ᾗ αἱ διάφοροι τάξεις τοῦ λαοῦ ἐπιτηροῦσιν ἀλλήλας ὡς πολεμίας, δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ εὐτυχής. Ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἐκ φύσεως οὕτως, ὥστε εἰς μόνην τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀρετὴν ἐμπιστεύεται. Παράδειγμα δὲ τοῦ λόγου ἔστω ὁ Ἀριστείδης. Ἦτο Ἀθηναῖος· καὶ ὅμως μιᾷ ψυχῇ καὶ γνώμῃ σύμπασα ἡ Ἑλλὰς ἐνεπιστεύθη εἰς τὸ φιλοδίκαιόν του, καὶ αὐτῷ ἐπέτρεψε νὰ ὁρίσῃ τὰς χρηματικὰς συνεισφορὰς, τὰς ὁποίας ὤφειλον νὰ ἀποστέλλωσιν εἰς Ἀθήνας αἱ ἄλλαι πολιτεῖαι τῆς Ἑλλάδος. Δὲν ἔχομεν λοιπὸν τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας πρὸ ὀφθαλμῶν ὅταν μοχθῶμεν ὅπως ἐγχαράξωμεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἀρχὰς, δι' ὧν διαδίδονται καὶ καθίστανται γενικαὶ ἡ ἀρετὴ καὶ δικαιοσύνη; »

« Βεβαιότατα! » ἀπήντησεν ὁ Κλεόβουλος· « παρ' ἐκείνοις, τοὺς ὁποίους ἡ γέννησις καὶ ἡ ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσις αὐτῶν καθιστάνει καταλλήλους πρὸς τοιαύτην διδασκαλίαν. »

« Ἐὰν ὅμως ἐνάρετος βίος ἦναι ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν, τίς δύναται νὰ ὑπάρξῃ μὴ ἔχων ἀνάγκην τῆς τοιαύτης διδασκαλίας; Ὅλοι ἐπιθυμοῦσι νὰ γείνωσιν εὐδαίμονες! »

« Ἀλλ' αἱ κατώτεραι τάξεις δύνανται νὰ ἐκπληρῶσι τὰ καθήκοντά των, νὰ ἦναι ἐπιμελεῖς καὶ ἐπομένως ἐνάρετοι καὶ εὐδαίμονες, χωρὶς νὰ συνταράσσηται τὸ πνεῦμά των διὰ θεωριῶν, ὁποίας πρὸ ὀλίγου ἤκουσα, καὶ αἵτινες εἰσὶ κατάλληλοι νὰ καταστρέψωσι τὸν πρὸς τὴν καθεστῶσαν ἡμῶν θρησκείαν ἀποδιδόμενον σεβασμόν. »

« Πόσον οἱ λόγοι μου δύνανται νὰ ἐπιφέρωσι τοιοῦτόν τι ἀποτέλεσμα, τοῦτο δὲν ἀπόκειται εἰς ἐμὲ νὰ τὸ ἀποφασίσω. Τοσοῦτον μόνον δύναμαι νὰ εἴπω, ὅτι σήμερον δὲν ἐδίδαξα τίποτε, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἐγνωστοποιήθη ὑπὸ τοῦ Αἰσχύλου ἤδη, τοῦ ὁποίου αἱ τραγῳδίαι παριστάνονται ἐνώπιον σύμπαντος τοῦ λαοῦ. Ὅτε ὁ ποιητὴς οὗτος ἐν τῷ « Προμηθεῖ Δεσμώτῃ » παριστάνει τὸν Δία ὡς νέον καὶ τυραννικὸν δυνάστην, καὶ προφέρει ὅτι ὑπάρχει Κράτος καὶ Βία, ἐπὶ τῆς ὁποίας οὐδὲν ἰσχύει, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ὑπόκειται καὶ αὐτὸς ὡς καὶ οἱ θνητοί.... τί ἄλλο λέγει εἰμὴ ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ βασιλεύει ὁ ἀνώτατος ἐκεῖνος ΛΟΓΟΣ, τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἐπροσπάθησα νὰ γνωστοποιήσω τοῖς ἀνθρώποις; ἐγὼ δὲν μετεχειρίσθην τοιαύτας περιφρονητικὰς ἐκφράσεις περὶ τῶν κατωτέρων θεῶν, εἰς οὓς εἶναι ἀφιερωμένοι οἱ ναοὶ ὑμῶν, ὁποίας ἀπετόλμησεν ὁ εὐνοούμενος ὑμῶν ποιητής. Βεβαίως δὲ οὐδόλως εἶναι αὕτη ὑγιὴς κατάστασις πραγμάτων, ὅταν ἡ Θεότης, εἰς ἣν προσφέρονται θυσίαι καὶ ἀποτείνονται προσευχαὶ, καθίσταται ἀντικείμενον σκωμμάτων καὶ σαρκασμῶν ἀπὸ σκηνῆς. Θρησκεία, μὴ εἰσδύουσα εἰς τὴν καρδίαν, εἶναι ἀνίκανος νὰ ἁγνίσῃ τὸν βίον καὶ νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ ὡς καθηγεμὼν ἐν αὐτῷ. Διὰ τελετῶν, ἐν αἷς οὐδεμίαν συμμετοχὴν λαμβάνει τὸ λογικὸν, δὲν διαπλάσσονται ἐνάρετοι ἄνθρωποι. »

« Ἐν τῇ θεωρίᾳ ἴσως πάντα ταῦτα εἰσὶν ἀληθῆ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι ἁπλοῦς μόνον πολιτικὸς ἀνὴρ, μὴ ἀγανάκτει κατ' ἐμοῦ θεωροῦντος τὰ πράγματα ὑπὸ ταύτην μόνον τὴν ἔποψιν. Ἀναντιρρήτως δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ἐντελεστέραν τινὰ κοινωνικὴν κατάστασιν· συμβαίνει ὅμως οὐχὶ σπανίως, καὶ ἐπιδιώκοντες τὸ τέλειον, ἀνατρέπομεν τὴν κατάστασιν, ἥτις ὑπῆρχεν ἱκανῶς ἀγαθὴ διὰ πρακτικοὺς σκοποὺς, καὶ ἔπειτα καταντῶμεν νὰ ἀποκαθιστῶμεν μετὰ πολλῶν μόχθων καὶ μεταμελείας τὴν ἀρχαίαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. »

Καὶ ταῦτα εἰπὼν, συναισθανόμενος ὅτι ἡ σοφία αὐτοῦ εἶχεν ἐξαντληθῆ, παρετήρησε πρὸς τὸν Ἐφέσιον φίλον του, ὅτι εἶναι πλέον καιρὸς νὰ φροντίσωσι περὶ τῶν ἄλλων ὑποθέσεών των, καὶ μετὰ

σπουδῆς ἀπῆλθε σὺν αὐτῷ. Ἐνῷ δὲ οἱ νέοι σύντροφοί των ἔμειναν παρὰ τῷ φιλοσόφῳ, διευθύνθησαν οἱ ἀποχωρήσαντες δύο οὗτοι πρὸς τὸ γυμνάσιον, τὸ ὁποῖον ἔκειτο ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, οὐχὶ μακρὰν τῆς πύλης τοῦ ἄστεος, πλησίον τῆς ὁποίας κατῴκει ὁ Ἀναξαγόρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

ΙΠΠΑΣΙΑ ΕΞ ΑΧΑΡΝΩΝ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ.

« Πάτερ, » εἶπεν ὁ Λυσικλῆς, ἐνῷ εὑρίσκοντο ἀμφότεροι ὑπὸ τὴν στοὰν τῆς οἰκίας των, προσδιορίζοντες εἰς τοὺς δούλους των τὰς πρωϊνάς των ἐργασίας· « θέλω ὑπάγει σήμερον μὲ τοὺς βοῦς εἰς Ἀθήνας. Ὁ Κὰρ δύναται νὰ μὲ συνοδεύσῃ καὶ νὰ τοὺς φέρῃ πάλιν ὀπίσω ἂν δὲν πωληθῶσι. Εἶναι πολὺς καιρὸς ὁποῦ δὲν ἐπῆγα εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἐπεθύμησα νὰ ἴδω τί τρέχει καὶ εἰς τὸ ἄστυ. »

« Τί θὰ κάμῃς εἰς τὸ ἄστυ, τέκνον μου; Καὶ ἐγὼ αὐτὸς σπανίως ὑπάγω ἐκεῖ· ἀλλ' ὁ κόσμος λέγει, ὅτι διδάσκονται ἐκεῖ ξενήκουστα πράγματα. Οἱ ἄνδρες μανθάνουσι τὸ νὰ περιφρονῶσι τὰ θεῖα, ἐλεύθεραι δὲ γυναῖκες περιπατοῦσιν εἰς τὰς ἀγυιὰς ἀσυστόλως καὶ ἄνευ συνοδίας, καὶ ὁμιλοῦσιν ἀπερικάλυπτοι μὲ τοὺς ἄνδρας. Τοιαῦτα πράγματα δὲν συνέβαινον εἰς τὸν καιρὸν τῆς νεότητός μου, καὶ φοβοῦμαι ὅτι ἡ μεταβολὴ αὕτη θὰ φέρῃ κακόν τι. Μὴ συναναστρέφησαι μὲ τοιούτους ἀνθρώπους, υἱέ μου. »

Ὁ Λυσικλῆς ἔνευσε κάτω τὴν κεφαλήν του· ἐγίνωσκεν ὅτι αἱ προλήψεις τοῦ πατρός του ἦσαν κραταιῶς ἐρριζωμέναι, ὥστε καὶ δὲν ἤλπιζε νὰ τὰς κλονίσῃ· καὶ μολοντοῦτο συνῃσθάνετο, χωρὶς νὰ γινώσκῃ τὴν αἰτίαν, τὸν ἑαυτόν του δυστυχῆ εἰς τὴν ἐξοχήν. Προηγουμένως εἶχε παρευρεθῆ εἰς τοὺς θαλάμους τῆς μητρός του, γνεθούσης μαλλία μετὰ τῶν θεραπαινίδων· ἔμαθε παρ' αὐτῆς μέχρι καὶ ἑνὸς δακτύλου πόσον πανίον θὰ ὑφαίνετο ἀπὸ τὸ ἤδη κλωσμένον νῆμα· ἤκουσε τὰς μεμψιμοιρίας αὐτῆς διὰ τὴν ὀκνηρίαν τοῦ μὲν καὶ διὰ τὴν ἀναίδειαν τοῦ δὲ ἐκ τῶν δούλων, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ τὰ παράπονα αὐτῆς κατὰ τοῦ πατρός του, ὅτι δὲν εἶναι ἀρκούντως αὐστηρὸς, ὅπως ἁρμόζει εἰς ἀγαθὸν οἰκοδεσπότην. Εἶχεν ἀποστηθίσει ὅλας αὐτῆς τὰς ὁδηγίας περὶ τῶν ἰδιοτήτων, τὰς ὁποίας ὤφειλε νὰ ἐπιθυμῇ νὰ ἔχῃ ἡ μέλλουσα σύζυγός του, καὶ ἡ μήτηρ του τῷ εἶχεν ἀπαριθμήσει ἅπαντα τὰ κοράσια, τὰ ὁποῖα μίαν ἡμέραν θὰ ἦναι κατάλληλα ὅπως μεταξὺ αὐτῶν ἐκλέξῃ τὴν σύζυγόν του. Πλὴν ὅλα ταῦτα οὐδόλως ἀνέπαυον τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν του. Ἕνεκα τῶν αἰω-

νίων διενέξεων μετὰ τῶν θεραπαινίδων της, ἡ φωνὴ τῆς μητρός του εἶχε προσαποκτήσει δυσάρεστόν τινα καὶ βραγχνώδη τόνον. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ πρόσωπόν της εἶχε λάβει ὀργίλην τινὰ καὶ κατηφῆ φυσιογνωμίαν· ἐστερεῖτο λοιπὸν πᾶν γυναικεῖον θέλγητρον. Αἱ θεραπαινίδες ἦσαν τραχεῖαι καὶ ἀπαίδευτοι. Οὐδὲν... φεῦ! οὐδὲν ὑπῆρχε περὶ αὐτὸν, τὸ ὁποῖον νὰ τὸν εὐαρεστῇ. Ἡ καρδία του ἐπλανᾶτο εἰς Ἀθήνας, ἀλλ' οὐδ' εἰς ἑαυτὸν ὡμολόγει ὅτι ὡς πρὸς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἅπασαι αἱ Ἀθῆναι συνεκεντροῦντο ἐν μιᾷ ὡραίᾳ οἰκίᾳ, κειμένῃ μεταξὺ τῆς Ἀγορᾶς καὶ τῆς Πνυκός. Ἐάν τις ὅμως ἠδύνατο νὰ ἐμβατεύσῃ εἰς τὰ ἄδυτα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἤθελεν ἴδει ὅτι οἱ στοχασμοί του περιίπταντο εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου ἡ Ἀσπασία συνείθιζε νὰ ὑποδέχηται τοὺς ἀκροατάς της.

Ὁ Μνήσαρχος παρετήρησε τὴν κατήφειάν του. « Ἐπεθύμησας νὰ ὑπάγῃς εἰς τὸ ἄστυ; Ἔστω, καλῶς. Καὶ ἐγὼ ἤμην νέος καὶ ἠγάπων τὴν διασκέδασιν. Εἶσαι ἀγαθὸς υἱὸς, καὶ σοὶ ἀνήκει βεβαίως καὶ νὰ ἑορτάσῃς μίαν ἡμέραν. Δὲν σὲ ἐμποδίζω. Ποία ἡμέρα τῆς πρυτανείας εἶναι σήμερον; Εἶναι ἐκκλησία τοῦ δήμου; Θὰ κάμῃς καλὰ νὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν Πνύκα, ἐὰν ἦναι ἐκκλησία. Μανθάνεις τοιουτοτρόπως τὰ πολιτικά μας πράγματα. Ἂς φροντίσῃ ὁ Κὰρ διὰ τὴν πώλησιν τῶν βοῶν, αὐτὸς μόνος ἀρκεῖ. »

« Δέν ἠξεύρω ποίας ἡμέρας συνέρχεται ὁ λαὸς εἰς ἐκκλησίαν, » εἶπεν ὁ Λυσικλῆς ἐρυθριῶν, διότι ἡ συνείδησίς του τῷ ἔλεγεν ὅτι οὐδόλως ἐπιθυμεῖ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Πνύκα.

« Ἄ! ἄ! υἱέ μου. Εἶσαι πάρα πολὺ χωρικός. Αἱ ἐκκλησίαι εἶναι τὴν 11, 20, 30 καὶ 33 τῆς Πρυτανείας. Ἂν ὅμως σήμερον ἦναι ἐκκλησία, ἀγνοῶ. Εἶναι τόσος πολὺς καιρὸς ὁποῦ ζῶ εἰς τὴν ἐξοχὴν, ὥστε ἐλησμόνησα τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις. »

« Θὰ τὸ καταλάβῳ ἀμέσως, ἅμα φθάσω. Οἱ ἐν τῇ Ἀγορᾷ Σκύθαι, ἐὰν εἶναι ἐκκλησία, θὰ βιάζωσι τὸν λαὸν νὰ παρευρεθῇ. Μία ὥρα μοὶ ἀρκεῖ ὅπως φθάσω εἰς τὸ ἄστυ. »

« Μάλιστα, μάλιστα! Ἐγέλων πολλάκις καὶ χωρὶς νὰ θέλω βλέπων ἀνθρώπους, μὴ θέλοντας νὰ ἐγκαταλιμπάνωσι τὰς ἐργασίας των, κρυπτομένους καὶ νεύοντας κάτω ὅπως μὴ τοὺς ἴδωσιν οἱ Σκύθαι, τούτους δὲ πάλιν διασκέδασίν των καὶ μεγίστην εὐχαρίστησιν καὶ καύχημα νομίζοντας τὸ νὰ τείνωσι τὸ σχοινίον πρὸς ἀποκλεισμὸν τοῦ δρόμου του εἰς ἄνθρωπόν τινα, καθ' ἣν στιγμὴν μετὰ μεγίστης σπουδῆς ἐβάδιζε πρὸς σπουδαίαν τινὰ ἐργασίαν του. Νὰ εἴπω ὅμως τὴν ἀλήθειαν, εἶχον ἄδικον νὰ γελῶ, διότι δὲν εἶναι διὰ γέλωτα τὸ νὰ συλλαμβάνωσιν οὕτω τοὺς φιλοπόνους ἀνθρώπους καὶ νὰ τοὺς τιμωρῶσι μάλιστα διὰ τὴν φιλοπονίαν των. Νὴ Δία! εἶναι πολὺ δυσάρεστον τὸ νὰ ἐμπίπτῃ τις, κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν πρόκειται νὰ τελειώσῃ ἐπικερδεστάτην τινὰ πρᾶξιν, εἰς σίφος τι τοξοτῶν ἐκ τῆς Σκυθίας, οἵτινες νὰ ῥίπτωσιν ἐπὶ τοὺς ὤμους του τὸ σχοινίον καὶ νὰ τὸν σημειώνωσιν ὡς πρόβατον μὲ ἐρυθρὸν χρῶμα, εἶτα δὲ νὰ ἀναγκάζηται νὰ πληρώνῃ πρόστιμον, τὸ ὁποῖον νὰ ὑπερβαίνῃ πολλάκις τὸ ἥμισυ τοῦ κέρδους, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς πολλῆς φιλοπονίας του ἀπήλαυσεν. Ἀλλ' ἂς μὴ σὲ ἐμποδίζω διὰ τῆς πολυλογίας μου. Ὕπαγε, υἱέ μου! ὅταν τὸ ἐπιθυμῇς, καὶ ὅταν ἐπιστρέψῃς, θὰ μοὶ διηγηθῇς τὰ νεώτερα » ... καὶ ὁ φιλόστοργος πατὴρ ἠσπάσθη τὸν υἱόν του ἐπὶ τοῦ λείου του μετώπου, καὶ ἐνουθέτησεν αὐτὸν νὰ προσέχῃ καλῶς.

Ὁ Κὰρ, καὶ δύο ἄλλοι δοῦλοι μετ' αὐτοῦ ἐπερίμενον ἤδη μετὰ τῶν βοῶν· ὁ δὲ Λυσικλῆς, λαβὼν ἐν σπουδῇ τὸν πῖλόν του, ὅπως προφυλάττηται ἀπὸ τῶν ἤδη ἀρκούντως θερμῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων, διεκόσμησε τὴν στολήν του, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ προσενεχθέντος αὐτῷ ἵππου, καὶ ἵππευε μετὰ τῆς συνοδίας του διευθυνόμενος πρὸς τὸ ἄστυ.

Ἦτο δὲ περικαλλὴς ἐαρινὴ ἡμέρα, ὅτε τὸ χόρτον ἦν χλοερώτερον, αἱ δὲ πρασιαὶ καὶ οἱ βράχοι ἤρχιζον νὰ στολίζωνται εἰς μὲν τὰ κατάσκια μέρη ὑπὸ τοῦ εὐθαλοῦς ἑλλεβόρου, τῆς ἀστεροειδοῦς ἡπατίτιδος, τοῦ τρυφεροῦ κρόκου, εἰς δὲ τὰ μᾶλλον εἰς τὸν ἥλιον ἐκτεθειμένα, ὑπὸ τοῦ περικαλλοῦς ναρκίσσου. Ὁ Λυσικλῆς ἐσταμάτησε τὸν ἵππον του διὰ νὰ ἀπολαύσῃ ἀνετώτερον τῆς εὐφροσύνου καλλονῆς τῆς φύσεως. Ἀπέναντί του ἐφαίνετο λαμπρὰ μακρόθεν ἡ ὑπὲρ τὴν κάτω πόλιν ὑψουμένη ἱεροπρεπὴς ἀκρόπολις μὲ τὸν χιονόλευκον Παρθενῶνα, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ ἐφωτίζετο ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Ἐκεῖ δὲ πρὸς τὰ ἀριστερὰ, ὑψοῦντο αἱ κορυφαὶ τοῦ Ὑμηττοῦ, τοῦ ὁποίου αἱ βάχεις ἐκαλύπτοντο ὑπὸ τῆς φαιᾶς χλόης τῶν ἐλαιῶν. Εἰς τὰ δεξιὰ εἶχε τὸν ὡραῖον λόφον τοῦ Κολωνοῦ μὲ τὴν παρ' αὐτὸν χαρίεσσαν κώμην καὶ μὲ τὰ κατάσκια ἄλση του, τῶν ὁποίων τὰς ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ τοῦ ἔτους γυμνὰς εἰσέτι πρασιὰς ἐκάλυπτον ῥοδοδάφναι, ἀνεμῶναι καὶ κυπάρισσοι.

Ἐνυπάρχει τι εἰς τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ ἔαρος, καταγοητεῦον τὰς εὐαισθήτους καρδίας· καὶ ὁ Λυσικλῆς, ῥίπτων τὰ βλέμματά του παντοχόσε καὶ αἰσθανόμενος τὴν δροσερὰν πρωϊνὴν αὔραν, ἀσπαζομένην τὰς παρειάς του, ἐπίστευεν ὅτι εἶναι ἡ πνοὴ τοῦ αἰωνίου καὶ ἀθανάτου Ὄντος, περὶ τοῦ ὁποίου τοσοῦτον ἐνησμενίζετο λαλῶν ὁ Ἀναξαγόρας. Ἀνύψωσε δὲ τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς οὐρανόν· τὸ στερέωμα ἦν λαμπρὸν καὶ εὔδιος ὁ αἰθήρ. . . Ἐκεῖ λοιπὸν ἐπάνω τῷ ἐφαίνετο ἀδύνατον νὰ κατοικῶσιν ὄντα, μολυνόμενα ὑπὸ ἀνθρωπίνων παθῶν καὶ ἐλαττωμάτων. Περιέβλεψεν ὁλόγυρά του· ἡ τρυφερὰ

αὔτη καὶ ἐρασμία φύσις τῷ ἐφαίνετο ἀδύνατον νὰ προέκυψεν ἐκ συγκρούσεως ἀντικειμένων στοιχείων. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ θυμικὸς καὶ εὐγενὴς ἵππος, ἐφ' οὗ ἵππευεν, ὡς νὰ συμμετεῖχε τῆς ὁρμῆς καὶ τῆς ζέσεως τοῦ ἀναβάτου, πλήρης ζωῆς καὶ ἡδονῆς, ἀνέσειεν ὑπερηφάνως τε καὶ τρυφερῶς τὴν ὡραίαν του χαίτην πρὸς τὴν δεξιὰν τοῦ θωπεύοντος αὐτὸν ἱππέως. Ὑπὸ τούτων ἁπάντων ἐκμαγευθεὶς καὶ πλήρης ἀνεκφράστου ἡδονῆς ἀνέκραξεν ὁ νεανίσκος. « Ὁ Ἀναξαγόρας, καὶ» . . . ἐστάθη ὡς νὰ ἐδίσταζε νὰ προχωρήσῃ. . . καὶ *αὐτὴ* ἔχουσι δίκαιον. *Ἓν* πνεῦμα ἔπλασε τὰ πάντα. . . » καὶ εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν του ἔκλινεν ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ ἵππου του καὶ τὸν ἠσπάσθη . . . « ἐγώ τε καὶ σὺ, ὡραῖόν μου κτῆνος, ἐπλάσθημεν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ παναγάθου Ὄντος! »

Ὑπὸ τοιούτων ἐμπνεόμενος αἰσθημάτων ἐνόμιζε πᾶν ἄνθος, τὸ ὁποῖον ἔβλεπεν ἀνθοῦν εἰς τὰ πέριξ, ὡς ἰδιαίτερόν τι δῶρον τοῦ παντοδυνάμου Ὄντος, δωρηθὲν αὐτῷ πρὸς ἰδιαιτέραν αὐτοῦ εὐδαιμονίαν· καὶ ἀποπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου του, διέταξεν ἕνα τῶν δούλων του νὰ τὸν κρατήσῃ, αὐτὸς δὲ ἔδρεπε τὰ περικαλλέστερα τῶν ἀνθέων, ὅσα ἠδύνατο νὰ εὕρῃ, ὅπως τὰ κομίσῃ πρὸς ἐκείνην, ἥτις εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του παρίστατο ὡς οὐράνιόν τι ὄν. Ἔπλεξε δ' ἐξ αὐτῶν ἀνθοδέσμην, καὶ ἐπιλαθόμενος βοῶν τε καὶ ἀγορᾶς, ὠθήσας τὸν ἵππον του, ἵππευε δρομαῖος πρὸς τὸ ἄστυ.

Ἐνῷ ἐπλησίαζεν εἰς τὴν πρὸς τὰς Ἀχαρνὰς πύλην τοῦ ἄστεος, ἡ δίοδός του τοσοῦτον ἐκωλύετο ὑπὸ τῶν Ἀχαρνέων καὶ τῶν κατοίκων τῶν πέριξ χωρίων, οἵτινες ἐκόμιζον τοὺς ἄνθρακάς των εἰς τὴν ἀγοράν, ἢ τὰ κτήνη των πρὸς πώλησιν εἰς τὴν πόλιν, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ μετριάσῃ τὸν δρόμον τοῦ ἵππου του. Ἔσωθεν δὲ τῆς πύλης ἡ ζενὴ ἀγυιὰ τοσοῦτον ἔβριθε συμπεπυκνωμένου πλήθους αἰγῶν, προβάτων, βοῶν καὶ φορτωμένων ὀναρίων καὶ βλασφημούντων ὀνηλατῶν, σπευδόντων πρὸς τὴν ἀγορὰν ὅπως προλάβωσιν ἑτέρους πωλητὰς, ὥστε ὁ ἡμέτερος ἐνθουσιῶν νεανίσκος μετὰ πολλοῦ μόχθου μόλις ἠδύνατο νὰ προβαίνῃ βραδέως δι' ἁπάντων τούτων.

Ἡ σύγχυσις ἐπηύξανε μάλιστα ἐκ τῶν προσπαθειῶν τῶν Σκυθῶν τοξοτῶν, οἵτινες, ὡς ἀστυνομικοὶ ὑπηρέται, ἠνάγκαζον τὸν λαὸν νὰ διατηρῇ εὐταξίαν, ὅπως μὴ κλεισθῇ καθ' ὁλοκληρίαν ἡ δίοδος ὑπὸ τοῦ πλήθους καὶ τῆς ἀταξίας. Αἱ δὲ κακόηχοι αὐτῶν φράσεις, τὰς ὁποίας βαρβαροφώνως ἐπρόφερον, ἐπροκάλουν πολλὰ σκώμματα καὶ εὐφυεῖς σαρκασμοὺς τῶν νεωτέρων καὶ μᾶλλον εὐτραπέλων, χωρικῶν τε καὶ Ἀθηναίων πολιτῶν. Εἰς μάτην ἀπεπειράθη νὰ προχωρήσῃ ταχύτερον τῶν λοιπῶν, καὶ τέλος πάντων ἠναγκάσθη νὰ συμπροβαίνῃ βραδέως μετὰ τοῦ λοιποῦ πλήθους πρὸς τὴν Ἀγοράν, ὅπου

ἤλπιζε νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν κωλυμάτων, ὅπως ἐκεῖθεν κἂν ἐπιταχύνῃ τὸν δρόμον του. Ἀλλ' ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀγυιᾶς, ἐξεπλάγη ἰδὼν τὴν πλατεῖαν, πεπληρωμένην ὑπὸ ἀναριθμήτου λαοῦ, ἀπαραλλάκτως ὥσπερ καὶ ἐσχάτως ὅτε πρό τινων ἡμερῶν ἦτο εἰς τὴν πόλιν, . . . καὶ ἀκούων σὺν θορύβῳ ἀναγγέλλοντας καὶ συζητοῦντας πολιτικόν τι σπουδαῖον συμβάν.

« Κατέφυγεν ἱκέτης εἰς τὸν βωμὸν » ἔλεγεν ὁ εἷς.

« Δὲν πρέπει νὰ φοβηθῇ· εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ τὸν προστατεύσωμεν » ἔλεγεν ἕτερος.

« Τί συνέβη; » ἠρώτησεν ὁ Λυσικλῆς, σταματήσας τὸν ἵππον του, « Ποῖος κατέφυγεν ἱκέτης; »

« Ὁ Μένων, ὁ πρῶτος ἐργοστασιάρχης τοῦ Φειδίου » ἀπήντησεν ὁ ἐρωτηθείς. . . « τὸν τύπτει ἡ συνείδησις. Δὲν δύναται πλέον νὰ τὸ κρατῇ μυστικὸν, πῶς ἡ πόλις ἐξαπατᾶται, καὶ ὑπεσχέθη νὰ ὁμολογήσῃ τὰ πάντα, ἀρκεῖ νὰ τὸν ὑποσχεθῶσι προστασίαν ὅτι δὲν θέλει τὸν κακοποιήσει κανείς. »

« Πλὴν τί μυστικὸν δύναται νὰ γνωρίζῃ καὶ φοβεῖται νὰ τὸ εἰπῇ; »

« Ἆ! δὲν ἔμαθες, ὅτι τὸ διὰ τὸ ἄγαλμα τῆς Παλλάδος προσδιορισθὲν ποσὸν ἐχρησίμευσε πρὸς πάντῃ ἀλλοίους σκοπούς; Ἐγὼ ἀπὸ πολλῆς ἤκουον νὰ διηγῶνται, ὅτι μέγα μέρος αὐτοῦ κατέρρεεν εἰς τὸν κόλπον Δανάης τινὸς, τῆς ὁποίας τὴν εὔνοιαν ὁ ἡμέτερος Ζεὺς ἐπιδιώκει. Ὁ Φειδίας λοιπὸν φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε φιλοφρονέστατος φίλος, κλείων τὰ ὄμματά του εἰς καταλλήλους εὐκαιρίας. »

« Δανάη; Ζεύς; Τί σημαίνουσι ταῦτα πάντα; »

« Πῶς; τοσοῦτον ἔζησας ἀγροῖκον βίον, ὥστε εἰσέτι δὲν ἤκουσας τίποτε περὶ τῆς Ἀσπασίας καὶ τοῦ Περικλέους; »

« Βεβαίως ἤκουσα ἀμφότερα ταῦτα τὰ ὀνόματα, οὐδέποτε ὅμως ἐπὶ ἀτιμίᾳ. »

« Λοιπόν· προχώρησε, καὶ θέλεις ἀκούσει ὅ,τι μέχρι τοῦδε δὲν ἤκουσες. »

« Ποῖος ὅμως μᾶς βεβαιόνει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος δὲν εἶναι κάθαρμά τι, ψευδόμενον ἀναιδῶς; » ἀνεβόησεν ὁ Λυσικλῆς μὲ παρειὰς, διαφλεγομένας ὑπὸ τῆς ἀγανακτήσεως.

« Τί ἠδύνατο νὰ τὸν κινήσῃ νὰ εἰπῇ ψεῦδος, τὸ ὁποῖον θέλει καταστρέψει αὐτόν τε καὶ τὸν τρέφοντα αὐτὸν ἐργοστασιάρχην; » εἶπε σοβαρός τις ἐργάτης, ἤδη νέον προσερχόμενος. « Τὴν ὥραν ταύτην τὸν ἤκουσα νὰ λέγῃ, ὅτι φοβούμενος τὴν ἐκδίκησίν των κατέφυγεν εἰς τὸ ἱερὸν ὡς ἱκέτης. Δύναται δὲ νὰ ἀποδείξῃ, λέγει, οὐχὶ μόνον ὅτι ὁ Φειδίας ἐσφετερίσθη μέρος τι τοῦ χρυσίου, ἀλλ' ὅτι τὸ χρυσίον τοῦτο κατεδαπανήθη ἀφειδῶς ὑπὲρ τῆς Ἰωνίδος ἑταίρας, πρὸς τὴν

ὁποίαν ὁ Περικλῆς ἐσχάτως οὕτωσὶ ἀναιδῶς τηλικαύτας ἀπένειμε τιμάς. »

« Τίς εἶναι ἡ Ἰωνὶς αὕτη ἑταίρα; » ἠρώτησεν ὁ Λυσικλῆς.

« Ἆ! ἀγαθέ μου νεανίσκε, τοσοῦτον πολὺ ἔζησας εἰς τοὺς ἀγρούς, ὥστε ἀκόμη δὲν ἤκουσες περὶ τῆς Μιλησίας γυναικὸς, τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀξιόχου, ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς ὁποίας τοσοῦτον ἐτρελλάθη ὁ Περικλῆς, ὥστε τὴν περιφέρει εἰς τὸ ὄχημά του διὰ μέσων τῶν ἀγυιῶν τῆς πόλεως, διατρίβει δὲ ἅπαντα τὸν καιρὸν τῆς ἀργίας του πλησίον της καὶ πλησίον τῶν κορασίων της;... Πλὴν τί ἔπαθες; Πάσχεις; »... ἐπρόλαβε νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν νεανίσκον, διότι ἄλλως ἔπιπτε χαμαὶ λειποθυμήσας. Διότι ἡ ἀνθρώπινος φύσις σπανίως δύναται νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὴν αἰφνιδίαν ἐγρήγορσιν ἀπὸ ἀγαπητοῦ ὀνείρου, τοιοῦτον δὲ γλυκὺ ὄνειρον ἦν ὁ θαυμασμὸς, ὃν ὑπὲρ τῆς Ἀσπασίας ᾐσθάνετο. Ἐὰν τὸν ἠρώτων, . . . ἤθελεν εἴπει ὅτι δὲν εὔχεται πλειότερόν τι παρὰ νὰ τὴν λατρεύῃ μακρόθεν ὡς θεάν. Ἐὰν ὅμως κατώρθονέ τις νὰ κατασκοπεύσῃ τὰ ἀπροφύλακτα ὀνειροπολήματα τῶν ἐνδομύχων τῆς νεαρᾶς του καρδίας, θὰ ἔβλεπεν ἐκεῖ ἀπεικονίσματά τινα, τῶν ὁποίων τὴν ὕπαρξιν αὐτὸς ἑαυτῷ ἤδη μόλις ἤθελεν ὁμολογήσει, . . ἀπεικονίσματα μελλουσῶν στιγμῶν, καθ' ἃς θὰ ἔβλεπεν ἑαυτὸν ἐξαίφνης καθήμενον πρὸ τῶν ποδῶν της, ἐνωτιζόμενον τὴν γλυκυτάτην φωνήν της, λαλούσης πρὸς αὐτὸν, καὶ προσβλέποντα παιδικῶς εἰς τοὺς ἀπαστράπτοντας ὀφθαλμούς της, οἵτινες ἂν ὄχι ἄλλο, τοὐλάχιστον μετ' ἀγαθότητος ἀπετείνοντο πρὸς αὐτόν. Ὅτε τὸ πρῶτον ἤκουσεν αὐτὴν διδάσκουσαν, ὁ Περικλῆς ἦτο ἀπὼν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Εὐβοίας, αἱ δὲ συκοφαντίαι, τὰς ὁποίας μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ στρατηγοῦ οὕτωσὶ δαψιλῶς καὶ μετὰ ζήλου διέδιδον οἱ ἐχθροί του, δὲν εἶχον φθάσει εἰς τὰ ὦτα τοῦ ἐν Ἀχαρναῖς μονήρη βίον διάγοντος νεανίσκου. Τὴν πρώτην περὶ αὐτῶν ὑποτύπωσιν ἔλαβεν ἐκ τῶν κτηνωδῶν ἐκφράσεων τοῦ Γλύκωνος, ἀλλὰ τὴν ἐντύπωσιν ἐκείνην δι' εὐγενοῦς ἀποστροφῆς καὶ ἀγανακτήσεως εἶχεν ἀποβάλει ἀπὸ τῆς διανοίας του. Εἶτα δὲ εἶδε τὸν Περικλέα ἀγορεύοντα, καὶ συνῃσθάνθη τὴν γοητείαν τῆς ἐμφανίσεώς του. Φεῦ! ὅσα ὅμως ἔλεγον ἤδη περὶ τῶν πρὸς τὴν Ἀσπασίαν σχέσεών του ἦσαν δυσυχῶς πιθανώτατα! Ἐξηλείφοντο ἤδη διὰ μιᾶς ὑπὸ τούτων αἱ λαμπραὶ εἰκόνες ἐπουρανίου κόσμου, τὰς ὁποίας εἶχεν ἀναπλάσει ἡ ἰδανικὴ φαντασία του, καὶ ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν ἐπιρροὴν τῶν ὁποίων εἶχε διαβιώσει ἐπὶ βραχυχρόνιον διάστημα μακάριον βίον. Ὡς ἄλλος Ἴκαρος, ἀναπτὰς εἰς τὰ ἀνώτατα ὕψη τοῦ αἰθέρος, κατέπεσεν ἤδη ἐλεεινῶς· χαμαὶ, ὁ δὲ βίαιος οὗτος κλονισμὸς εἰς δεινὴν ζάλην κατεβύθισεν αὐτόν.

Ἱκανὴ παρῆλθεν ὥρα, μέχρις οὗ συνέλθῃ, πολλῷ δὲ πλειότερος ἐδέησε νὰ παρέλθῃ καιρὸς ἕως οὗ νὰ συναισθανθῇ, τίνα ἦσαν τὰ ἄγνωστα πρόσωπα τῶν πέριξ αὐτοῦ ἐτῶτων ὑποκειμένων, καὶ τίνος ἕνεκα εὑρίσκεται κατακείμενος χαμαί. Κραταιότατα κατέσχον ἔπειτα αὐτὸν αἱ ἀναμνήσεις τῶν ὅσα πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἀκούσει, καὶ συνῃσθάνθη τὴν δεινὴν ἀπόγνωσιν ψυχῆς βασανιζομένης, ὡς ὅταν τις, πάσχων ὑπὸ βιαίου τινὸς ψυχικοῦ πάθους καὶ ἐξυπνιζόμενος ἀπὸ βαθέως ὕπνου, φρίττει αἰσθανόμενος ἐκ νέου σφοδρότατα τὴν εἰς ἣν κατάκειται ἀθλιεστάτην κατάστασιν.

Καὶ ὅμως, ὅσον καὶ ἂν ᾐσθάνετο τὴν ἄπειρον καὶ ἀφόρητον δυστυχίαν καὶ ἐλεεινότητά του, ἡ ἀγνή του καρδία δὲν ἠδύνατο νὰ χωρέσῃ ἀτιμωτικόν τινα στοχασμόν. Ἠδύνατο ὁ Περικλῆς νὰ ἀποφύγῃ τὸ νὰ μὴ θαυμάζῃ ἐκείνην, ἥτις διήγειρεν ἁπάντων τὸν θαυμασμόν; Νὰ τὴν βλέπῃ δὲ καὶ νὰ τὴν ἀκούῃ, ἤρκει ὥστε καὶ νὰ τὴν λατρεύῃ. Ἐκείνη δὲ. . . πῶς ἠδύνατο νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὴν γοητείαν τῆς φωνῆς, ἥτις ἐδέσποζε τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων; Ἠτό ποτε δυνατὸν νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχήν της ἕτερός τις μετριόφρων καὶ ἄσημος ἀκροατὴς αὐτῆς, παρόντος ἐκεῖ τοῦ νικηφόρου στρατηγοῦ καὶ καταθέτοντος πρὸ ποδῶν της τὰς ἀμαράντους τῶν νικῶν του δάφνας; . . . Οἱ στοχασμοὶ οὗτοι καθησύχασαν ὀλίγον τὸν σάλον τῆς δεινῶς κυμανθείσης διανοίας του, καὶ εὐχαριστήσας τοὺς περὶ ἑαυτὸν συμπαθῶς περιεστῶτας, βοηθούμενος ὑπ' αὐτῶν, ἀνέβη πάλιν ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν. Εἰς τὴν Ἀγορὰν ἐπληροφορήθη ὅτι πρόκειται νὰ συνέλθῃ ὁ λαὸς εἰς γενικὴν συνέλευσιν. Διότι ἤδη τὸ πλῆθος, ἐξαφθὲν ὑπὸ τῶν καταθέσεων τοῦ Μένωνος, συνέῤῥεε πρὸς τὴν Πνύκα. . . καὶ ὅμως αἱ καταθέσεις ἦσαν ἀναιδέστατα ψεύδη! Ναὶ ἦν βαθύτατα πεπεισμένος, ὅτι ἦσαν ψεύδη. Ἀδύνατον, ἀπολύτως ἀδύνατον, γυνὴ οὕτωσὶ εὐγενῶν φρονημάτων νὰ καταδεχθῇ οὕτωσὶ χαμερπῆ ἀπάτην! Πλὴν τὰ ἀποτελέσματα τῆς συναρπαγῆς τοῦ λαοῦ ὁποῖα ἆρά γε ἠδύναντο νὰ ὦσι! . . . Ὤ! ὅσον ὀλίγον καὶ ἂν εἶχε πειραθῇ, ὅσον ὀλίγας καὶ ἂν ἔλαβεν εὐκαιρίας νὰ γνωρίσῃ τὸν εὐερέθιστον τῶν συμπολιτῶν του δῆμον, ἤξευρεν ὅμως ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν λαὸς λίαν ἐπίφοβος, ἄγριος, δεινὸς, ὅταν εὑρίσκετο εἰς ἀναβρασμόν. Τί τὸν ἔμελε λοιπὸν τώρα, ἂν ἴσως ψυχρὸν μόνον ἐκείνη ἀπηύθυνε πρὸς αὐτὸν βλέμμα, ἀρκεῖ μόνον νὰ συνετέλει ἐγκαίρως ἀναγγέλλων αὐτῇ τὰ συμβαίνοντα πρὸς τὸ νὰ συμπαρασκευασθῇ προσηκόντως πρὸς δικαιολογίαν της; Διόλου δὲ δὲν ἀμφίβαλλε περὶ τοῦ ὅτι δύναται νὰ δικαιολογηθῇ. Πρὶν ἢ δὲ συλλάβῃ ἐντελῶς τὸν στοχασμόν του τοῦτον, ἤδη εὑρέθη πρὸ τῆς πύλης τῆς οἰκίας τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀξιόχου.

Ἀνοίξαντος αὐτῷ τοῦ θυρωροῦ, ἠρώτησε βιαίως καὶ ἐπιμόνως ἂν τῷ ἐπιτρέπηται νὰ ὁμιλήσῃ μετὰ τῆς Ἀσπασίας. « Τὸ ἠξεύρω, εἶναι πολλὰ πρωΐ, καὶ ἴσως ἀναπαύεται εἰσέτι. Ἔχω ὅμως σπουδαιότατα πράγματα νὰ τῇ ἀναγγείλω, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπιδέχονται ἀναβολήν. Δὲν μὲ γνωρίζει, τὸ ὄνομά μου δὲν θὰ ἐχρησίμευε διόλου. . . » ἐπρόσθεσε, παρατηρήσας ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐδίσταζε νὰ τὸν ἀναγγείλῃ. « Πλὴν θὰ μετανοήσητε ὅλοι σας, ἂν δὲν τὴν ὁμιλήσω ἀμέσως. »

« Λοιπόν, ἂν ἡ ὑπόθεσίς σου ἦναι τοσοῦτον σπουδαία, εἴσελθε· ἐγὼ δὲ ἐν τοσούτῳ κρατῶ τὸν ἵππον σου. Εἴσελθε ἐκεῖ » εἶπε, δείξας πρὸς τὴν θύραν ἀντιθαλάμου τινός. « Θέλεις τὴν εὕρει εἰς τὴν προσεχῆ αἴθουσαν. »

Ὁ Λυσικλῆς εἰσῆλθε μὲ καρδίαν πάλλουσαν. Ἔκρουσε σιγανῶς τὴν ἐσωτερικὴν θύραν. Φωνή τις ὑπόκωφος ἀπήντησεν *εἴσελθε*. Εἰσῆλθε καὶ εὗρε τὸν Περικλέα, καθήμενον πλησίον τῆς Ἀσπασίας καὶ συνδιαλεγόμενον μετ' αὐτῆς περὶ σπουδαίου ἀντικειμένου. Ὁ νεανίσκος εἶχε πιστεύσει πρότερον, ὅτι ἡ καρδία του εἶχεν ἀνακτήσει μέρος τι τῆς πρώην γαλήνης· ἀλλ' αὕτη ἡ ἐπιβεβαίωσις τῶν ὅσα εἶχεν ἀκούσει, ἔβαλεν αὐτὸν εἰς μεγίστην ταραχήν. Ἐρυθρίασεν, ἐδειλίασεν, ἐψέλλισεν ἀσυναρτήτους τινὰς λόγους, ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε.

« Εἶναι εἷς τῶν μαθητῶν σου, ὦ Ἀσπασία » εἶπεν ὁ Περικλῆς.

« Πιθανόν· μολονότι δὲν τὸν ἐνθυμοῦμαι. »

Θαλερὸν δάκρυ ἐπλήρωσε τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Λυσικλέους καὶ κατερρύη ἐπὶ τῆς φλεγομένης αὐτοῦ παρειᾶς. « Εἶχον τὴν τιμὴν ταύτην ἄλλοτε· » ἀπήντησε μετὰ δειλίας.

Ὁ Περικλῆς, βλέπων τὴν στενοχωρίαν του, ἠθέλησε νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ αὐτῆς. « Ἀγαθέ μου νέε » εἶπε. « Ἔχεις βεβαίως ὑπόθεσίν τινα . . . . Σὲ ἀφίνω μόνον μετὰ τῆς Ἀσπασίας. »

« Σὺ . . . . θὰ ἀναχωρήσεις χάριν ἐμοῦ; Δὲν εἶναι ὁ κλεινὸς Περικλῆς; » ἠρώτησεν, ἀποτείνας τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὴν Ἀσπασίαν, καὶ ἀμέσως πάλιν χαμηλώσας αὐτοὺς καὶ προσβλέπων χαμαί.

« Ναί, αὐτὸς εἶναι. Ἔχεις νὰ ὁμιλήσῃς πρὸς αὐτὸν ἢ πρὸς ἐμέ; »

« Πρὸς ἀμφοτέρους » εἶπεν ὁ Λυσικλῆς, αἰσχυνόμενος ὅτι τοσοῦτον ὀλίγον ἠδύνατο νὰ κυριεύῃ τὸν ἑαυτόν του, καὶ ἀναλογιζόμενος ἤδη ὅτι ἀσφαλέστατα θὰ ἐπετύχαινε τὸν σκοπόν του, ἀναγγέλλων τὰ τρέχοντα πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις παντοδύναμον ἄνδρα, ὅστις καὶ ἄλλως ἐνδιεφέρετο καὶ αὐτοπροσώπως εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Ἐδέχθη λοιπὸν τὴν προσφερθεῖσαν αὐτῷ ἕδραν, καὶ εἶπε σταθερωτέρᾳ ἤδη τῇ φωνῇ. « Τὴν ὥραν ταύτην ἔρχομαι ἐκ τῆς ἀγορᾶς καὶ εἶδον ἐκεῖ καὶ ἤκουσα πράγματα, τὰ ὁποῖα μοὶ ἐφάνησαν, Κυρία, μέγαν κίνδυνον ἐπαπειλοῦντα εἰς ὑμᾶς. καὶ . . . καὶ . . .

χαίρω ὅτι ἀπήντησα ἐδῶ ἄνδρα, ὅστις δὲν συνειθίζει νὰ ὑποφέρῃ νὰ ἀδικῆταί τις. »

« Τί εἶδες νεανίσκε; » ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς μετ' ἐπισπεύσεως.

« Εἶδον Μένωνα, τὸν ἐπιστάτην τοῦ Φειδίου, καθήμενον εἰς τὸ ἱερὸν ἱκέτην, καὶ καταθέτοντα ὅτι τὸ χρυσίον, τὸ ὁποῖον παρεδόθη εἰς τὸν κύριόν του διὰ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς, . . . » ἐδίσταζε νὰ προσθέσῃ τι πλειότερον, καὶ ὁ Περικλῆς ἀνεπλήρωσε τὴν φράσιν του . . . . « ἐσφετερίσθη; »

« Ναί, τοιαύτη ἦν ἡ κατάθεσις. »

« Τὸ ἐπερίμενα . . . » εἶπεν ὁ Περικλῆς, προσβλέπων τὴν Ἀσπασίαν, « καὶ εἶναι εὐτυχία ὅτι τὸ εἶχον προϊδεῖ. Καὶ τί ἄλλο ἤκουσες προσέτι, ἀγαθέ μου νεανίσκε; »

Ὁ Λυσικλῆς πάλιν ἐρυθρία καὶ ἐδίσταζε . . . . « Ἔλεγον, . . . νομίζω νὰ ἤκουσα . . . φοβοῦμαι ὅτι ἤκουσα . . . » καὶ ἀνασηκώσας τέλος πάντων δι' αἰφνηδίας ὁρμῆς τοὺς τεθλιμμένους του ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν, ἐπρόσθεσε. « Τὸ βδέλυγμα ἐξέφραζε μυσαρὰς συκοφαντίας κατὰ σοῦ, Κυρία . . . ., εἶπεν, ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ Φειδίου σφετερισθὲν χρυσίον κατέῤῥευσεν εἰς σέ. . . . »

« Καὶ σὺ, δὲν τὸ ἐπίστευσες βεβαίως. » εἶπεν ὁ Περικλῆς μὲ γλυκύτητα ἀπερίγραπτον. « Ἡ ὄψις σου δὲν μὲ ἀφήνει νὰ πιστεύσω ὅτι ἠδύνασό ποτε νὰ δώσῃς πίστιν εἰς τοιαύτας συκοφαντίας. Πόθεν εἶσαι, νεανίσκε; »

« Ἐξ Ἀχαρνῶν, εὐγενέστατε Περίκλεις. »

« Ἐξ Ἀχαρνῶν; Νέος, καὶ ὡραῖος, ὡς μοὶ τὸν περιέγραψαν, » εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Περικλῆς, εἶτα δὲ προσέθηκε. « Δὲν εἶσαι ὁ Λυσικλῆς, ὁ τοῦ Μνησάρχου, περὶ οὗ ἐσχάτως τοσαῦτα μοὶ εἶπον; »

« Ἐγὼ εἶμαι, εὐγενέστατε Περίκλεις. »

« Τότε, Ἀσπασία! ὁ μαθητής σου οὗτος ἀξίζει νὰ καυχᾶσαι δι' αὐτόν. Ἠξεύρεις ἆρά γε, ὅτι αὐτὸς διὰ τῶν λόγων του ἐπὶ ὅλας ὥρας τινὰς ἔφερε καὶ ἦγε κατ' ἀρέσκειαν σύμπαντα τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων; »

« Δὲν ἀντιποιοῦμαι δόξαν, μὴ προσήκουσάν μοι» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. « Ὑπάρχουσι φύσεις οὕτωσὶ εὐγενεῖς, ὥστε οὐδόλως χρῄζουσι καθοδηγίας. » « Δὲν ἀντιποιοῦμαι ἄλλο τι, ἀγαθέ μου νέε » εἶπεν ἀποταθεῖσα πρὸς τὸν Λυσικλέα, « εἰμὴ τὸ αἴσθημα εὐγνωμοσύνης διὰ τὸν ζῆλον, ὃν κατέβαλες μοχθῶν νὰ ὠφελήσῃς πρόσωπον, σχεδὸν πάντῃ ἄγνωστόν σοι. »

Ἀκτὶς χαρᾶς διέλαμπεν ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ Λυσικλέους. Πρὸς αὐτὸν ἀπέτεινε τὸ βλέμμα . . . . πρὸς αὐτὸν ἐλάλησε . . . δὲν τῇ ἦτο πλέον ἄγνωστος! . . . Καὶ εἶπε σιγανῇ τῇ φωνῇ « Ὦ! ἄγνωστος

ὄχι, Κυρία! ὄχι ἄγνωστος!» . . . Διέκοψε τὸν λόγον του, ἐσίγησεν, ἐπροσπάθει νὰ ξαναλάβῃ θάρρος, ἀνέστη ἀπὸ τῆς ἕδρας του, ἐπλησίασε πρὸς αὐτὴν καὶ ἵστατο ἀπέναντι ἐκείνης. « Κυρία! » εἶπεν· « Εἰς σὲ εἶμαι βεβαίως ἐγὼ ἀγνώριστος· δὲν ἠδυνάμην νὰ φαντασθῶ ὅτι ἐδικαιούμην νὰ ἐλπίσω νὰ ἐπισύρω τὴν προσοχήν σου. Ὅστις ὅμως καὶ ἅπαξ μόνον σὲ ἤκουσεν, ἀφεύκτως ἐκ τῆς στιγμῆς ἐκείνης θὰ ἠσθάνθη τὴν ψυχήν του, ἀνυψωθεῖσαν πρὸς εὐγενεστέρους στοχασμούς. Δύνασαι νὰ ἔχῃς πολλοὺς μαθητὰς εὐφυεστέρους ἐμοῦ· ἀλλὰ μᾶλλον ἐμοῦ ἀφωσιωμένους σοι » .... ἐπρόσθεσε μὲ φωνὴν σχεδὸν ἐκλείπουσαν ἐκ τῆς ἐνδομύχου συγκινήσεώς του .... « οὐδέποτε! » ... καὶ πρὶν ἡ ἐκείνη ἀπαντήσῃ, στραφεὶς ἐξῆλθε τῆς αἰθούσης.

Ὁ Περικλῆς εἶχε τὸ βλέμμα του προσηλωμένον πρὸς αὐτὸν ἀπερχόμενον. «Καλὰ λέγεις, ἔχεις δίκαιον, ὦ Ἀσπασία » εἶπεν· « ἐνυπάρχει εὐγενής τις φύσις ἐν τῷ νεανίσκῳ! Εἴθε νὰ ἠδυνάμην νὰ ἐλπίσω νὰ τὸν ὁμοιάσῃ μίαν ἡμέραν καὶ ὁ Ξάνθιππός μου· δυσυχῶς ὅμως ὁ πρωτότοκός μου ἔχει ὅλας τὰς ἰδιότητας τῆς μητρός του. Πολλὰ εἶχον νὰ σοὶ εἴπω, ὦ Ἀσπασία. Ἀλλ' ἤδη ὀφείλω νὰ ἀναβάλω τὸν λόγον μου, διότι ἡ εἴδησις, τὴν ὁποίαν μᾶς ἀνήγγειλεν ὁ φίλος μας νεανίσκος, μὲ προσκαλεῖ ἀλλαχόσε. Μὴ σὲ μέλῃ διόλου. Ἔχω πρὸς τὴν κατηγορίαν ταύτην προπαρεσκευασμένην ἀπάντησίν τινα, ἐξασφαλίζουσαν ἡμῖν τελείαν τὴν νίκην, καὶ » ἐπρόσθεσε μὲ σπινθηροβολοῦντας ὀφθαλμοὺς « θὰ κάμω ὥστε οἱ αὐθάδεις οὗτοι δοῦλοι νὰ ἐνθυμῶνται διὰ πολὺν καιρὸν ὅτι ἀπετόλμησαν νὰ προφέρωσι τοιαύτας συκοφαντίας. »

« Οὐχί, Περίκλεις, οὐχί! Μὴ προξενήσῃς εἰς τοὺς ἐχθρούς σου τὴν χαρὰν ταύτην νὰ σὲ ἴδωσι παρασυρόμενον ὑπὸ τῆς ὀργῆς σου. »

« Καὶ δύνασαι νὰ τοὺς συγχωρήσῃς, Ἀσπασία; »

« Διὰ τί ὄχι; Μήπως αἱ συκοφαντίαι μὲ ἀποκαθιστῶσι κακήν; ἐὰν δὲ μὴ κατορθώνωσι τοῦτο, τί δύνανται νὰ μὲ βλάψωσι; »

« Πολύτιμε Ἀσπασία! Τὰ αἰσθήματά σου εἶναι τοσοῦτον ἁγνὰ καὶ ὑψηλά, ὥστε, ὅσον καὶ ἂν σὲ γνωρίζω, μοὶ ἐμποιοῦσιν ἐνίοτε ἔκπληξιν, καὶ αἰσθάνομαι ὅτι δυσκόλως θὰ φθάσω εἰς τὸ ὕψος των. Ἀλλ' ἤδη ἀπέρχομαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου. Ἐρώτησέ με τὸ ἑσπέρας πόσον ὑπήκουσα εἰς τὸν ὑπογραμμὸν τῶν αἰσθημάτων σου. »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

ΔΙΑΒΟΛΗ.

Ὅτε ὁ Λυσικλῆς ἀνεχώρει ἐκ τῆς Ἀγορᾶς, ὁ λαὸς συνέρρεεν ἤδη πρὸς τὴν Πνύκα· διότι ἦτο ἡ πρώτη τῆς Πρυτανείας, καὶ ἐπρόκειτο νὰ συζητηθῶσιν αἱ ὡρισμέναι ὑποθέσεις. Καὶ γενικῶς μὲν ἦτο ὀχληρὸν εἰς τοὺς πολίτας τὸ νὰ διακόπτωσι τὰς ἐργασίας των ἕνεκα τῶν τεταγμένων τούτων συνελεύσεων, καὶ λίαν δυσχερὴς καθίστατο ἡ συμπλήρωσις τοῦ ἀπαιτουμένου εἰς ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ἀριθμοῦ τῶν ἐκκλησιαζόντων. Τὴν φορὰν ὅμως ταύτην ὁ ἐρεθισμὸς, ὃν διήγειρον αἱ καταθέσεις τοῦ Μένωνος, ὑπῆρξεν αἰτία ὥστε πολὺ πλῆθος ἀνδρῶν, οἵτινες ἄλλως, ὅπως μὴ σημειωθῶσι δι' ἐρυθροῦ χρώματος ὑπὸ τῶν τοξοτῶν, θὰ ἐκρύπτοντο ἀπὸ τὸ ἓν μέρος τῆς Ἀγορᾶς εἰς τὸ ἕτερον, προσήρχετο προθύμως πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ οὕτως ἡ Πνὺξ ἐντὸς ὀλίγου ἐπληρώθη ἀνθρώπων. Οἱ ῥήτορες τῆς ἀριστοκρατικῆς φατρίας ἦσαν ἤδη παρόντες, διότι, ὡς εὐκόλως συμπεραίνεται, ὁ Μένων, κατὰ προηγουμένην συνεννόησιν τῆς φατρίας ταύτης, κατέθεσε τὴν κατηγορίαν του ἀκριβῶς τὴν πρωΐαν ἡμέρας, καθ' ἣν ἦτο τακτὴ ἐκκλησία τοῦ δήμου. Καὶ ὅμως ὁ Θουκυδίδης ἵστατο μακρὰν τοῦ Γλύκωνος, ὅστις, μετά τινων ἐκ τῶν νεωτέρων φίλων του, εἶχεν ἀναβῆ εἰς τὰς κατωτέρας βαθμίδας τοῦ βήματος, ἐκεῖθεν δὲ, σταυρώσας τὰς χεῖράς του ὑπὸ τὴν χλαμύδα του, ὑπεκρίνετο ἐμπαίζων τὴν σοβαρὰν φυσιογνωμίαν καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς σχῆμα τοῦ Περικλέους, διεγείρων οὕτως ἄσβεστον γέλωτα τῶν περιεστώτων.

« Βλέπεις τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, παριστάνοντα ἐνώπιον τοῦ λαοῦ βωμολοχικὸν προσωπεῖον; » εἶπεν ὁ Θουκυδίδης, καθήμενος ἀρκούντως μακρὰν ἐκεῖθεν μετὰ τοῦ Διοπείθους. « Ὀλίγην τιμὴν ἐμποιεῖ εἰς τὴν ἡμετέραν φατρίαν, καὶ θὰ λογισθῶμεν εὐτυχεῖς, ἂν τελευταῖον δὲν μᾶς καταστρέψῃ ὅλως διόλου. Ὁ μῦθος οὗτος τοῦ Μένωνος δὲν εἶναι τίποτε, πίστευσόν μοι. Πρὸς τούτοις δὲ ὁ Φειδίας δὲν εἶναι τοιοῦτος ἄνθρωπος, ὥστε νὰ ἀνεχθῇ τοιαύτην αἰσχρὰν πρᾶξιν. Εἶναι τοσοῦτον μέγας καὶ ἔνδοξος τεχνίτης, ὥστε δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ θηρεύῃ τὴν εὔνοιαν οὐδενός. »

« Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος διισχυρίζεται, σὺ αὐτὸς τὸν ἤκουσες. »

« Ἀλλὰ διισχυρίζεται, ὡς ἄνθρωπος ψευδόμενος. Εἶναι βαρεῖα καὶ δεινὴ κατηγορία, ἐὰν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ· ἐὰν ὅμως δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ, θέλει τραπῇ πρὸς ὄφελος τοῦ Περικλέους. Ἐδῶ εἴμεθα! Ἂς ἀπομακρυνθῶμεν ὀλίγον· ἀρχίζουσι τοὺς ἁγνισμοὺς, καὶ ῥανὶς χοιρείου αἵματος, ὡς σοὶ εἶναι γνωστὸν, δὲν καθαρίζει τὰς χλαμύδας μας. »

Ὁ Διοπείθης ἔσεισε τὴν κεφαλήν. « Εἶσαι μισὸς φιλόσοφος, Θουκυδίδη! Σοῦ λείπει ὁ ἐνδόμυχος σεβασμὸς, μεθ' οὗ οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἐσυνείθιζον νὰ παρευρίσκωνται εἰς τοιαύτας ἱεροπραξίας. »

« Ἀμφιβάλλω μεγάλως, ἂν οἱ πατέρες μας, ἢ ἂν θέλῃς καὶ οἱ προπάτορές μας... ἐννοῶ δηλαδὴ τοὺς εὐπατρίδας... ἀπέδιδον μεγάλην τινὰ ἀξίαν εἰς τὰ τοιαῦτα. Εἶναι ταῦτα ἀκίνδυνα μέσα πρὸς τὸ νὰ κρατῆται ὁ λαὸς εἰς τὸν προσήκοντα χαλινὸν... ἀλλ' ἐνίοτε καὶ λίαν ἐπικίνδυνα, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς παρουσίας τῆς θεᾶς εἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ Πεισιστράτου. Ὀλίγιστον σεβασμὸν ἐπιμαρτυρεῖ ἡ σοφιστεία αὕτη, καὶ εἶναι μέγα δυστύχημα ὅτι ἐσυνείθισαν τὴν φαντασίαν τοῦ ὄχλου νὰ ῥέπῃ πρὸς παραδοχὴν τοιούτων ἀποπλανήσεων. »

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον ἐκτελεσθῆ αἱ συνήθεις ἱεροπραξίαι, ὁ πρόεδρος εἶχεν ἐκλεχθῆ διὰ κλήρου, καὶ αἱ προκαταρκτικαὶ ἐργασίαι εἶχον ἀποπερατωθῆ... Ἐπῆλθε παῦσις, καὶ ἤρχιζον νὰ κραυγάζωσιν ὅπως παρουσιάσωσι τὸν Μένωνα.

Εἰς τὴν κραυγὴν ταύτην ἀνέβη ὁ Γλύκων εἰς τὸ βῆμα. « Ἄνδρες Ἀθηναῖοι! » εἶπεν, ἐκτείνας τὴν χεῖρά του δι' εὐγενοῦς σχήματος, ἐξ οὗ ἐπληρώθησαν τὰ πέριξ ὀσμῆς μύρων ἀπὸ τῆς χλαμύδος του. « Δεινὴ κατηγορία κατηγγέλθη καθ' ἑνὸς ἀτόμου, ἐξ ἐκείνων, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπετρέψατε τὴν ἐπιστασίαν τῶν δημοσίων ἔργων. Ὁ πρώτιστος καὶ κύριος μάρτυς τοῦ πράγματος τούτου, μὴ δυνάμενος νὰ καθησυχάσῃ τὰς τύψεις τοῦ συνειδότος του ἐὰν ὑπέφερεν ἀκόμη νὰ βλέπῃ ἀταράχως τὸ ὁποῖον ἀνεκάλυψεν ἔγκλημα, ἐξεμυστηρεύθη τὸ πρᾶγμα εἰς ἐμὲ πρῶτον. Ἡ ἀποκάλυψις αὕτη ἦτο σπουδαιοτάτη, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ διαμένῃ πλέον μυστική. Τῷ εἶπον λοιπὸν ὅτι ἔχω σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ δημοσιεύσω τὸ πρᾶγμα, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐκεῖνος τοσοῦτον ἐτρόμαξεν ἐκ τῶν λόγων μου τούτων, ὥστε κατέφυγεν ἱκέτης εἰς τὸ Ἱερὸν, καὶ δὲν σέργει νὰ ἀφήσῃ τὸν βωμὸν, πρὶν ἢ λάβῃ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ λαοῦ ὅτι δὲν θέλει κακοπάθει. Προτείνω λοιπὸν ἵνα οἱ ἐτήσιοι στρατηγοὶ, ὅπως θαῤῥήσῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ μαρτυρήσῃ ἀκριβῶς ὅσα ἠξεύρει, διαταχθῶσι νὰ ἐξασφαλίσωσιν αὐτὸν ἀπὸ παντὸς κινδύνου ἢ ἐκφοβήσεως, εἰς ἀνταμοιβὴν δὲ τῆς πατριωτικῆς διαθέσεώς του νὰ τῷ χορηγηθῇ διὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος ἀτέλεια ἀπὸ παντὸς δασμοῦ ἢ φόρου· διότι εἶναι δίκαιον νὰ ἀποζημιωθῇ πως διὰ τὰς ζημίας, ἃς θέλει ὑποστῆ ἀποβάλλων τὴν θέσιν του. »

Εἰς λαὸν, οὕτωσὶ ἀκορέστως ἐπιθυμοῦντα νὰ ἀκούσῃ ἁπάσας τὰς λεπτομερείας τῆς καταμηνύσεως, τὰς ὁποίας ὁ Μένων μέχρι τοῦδε ἀτελῶς μόνον καὶ ἐν μέρει εἶχε καταθέσει, ἡ πρότασις τοῦ Γλύκωνος οὐδεμίαν ἠδύνατο νὰ ἀπαντήσῃ ἀντίστασιν, ὥστε καὶ ἀμέσως ἐπεψηφίσθη δι' ἐπευφημήσεως.

Ἀπεστάλησαν ἀστυνομικοί τινες φύλακες, ὅπως προσαγάγωσι τὸν καταμηνύσαντα. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ὁ Γλύκων μετὰ τῶν φίλων του ἀνεμίχθησαν εἰς τὸ πλῆθος, ἐρεθίζοντες διὰ παντοίων παρατηρήσεων τὴν κορυφουμένην ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ.

Οἱ τοξόται ἐπανῆλθον ταχέως, προσάγοντες τὸν Μένωνα, ὁ δὲ θόρυβος τῶν φωνῶν ἐκόπασεν. Ἀπάντων τὰ βλέμματα ἦσαν προσηλωμένα ἐπὶ τοῦ καταμηνύσαντος, ὅστις διὰ τῆς ὠχρότητος τοῦ προσώπου του κατεπρόδιδε τὸν τρόμον του. Παρῆλθον ὀλίγαι στιγμαὶ παύσεως, καθ' ἃς οἱ τοξόται ἐτοποθέτησαν τὸν ἄνθρωπον εἰς μέρος, ἀφ' οὗ ἠδύνατο νὰ βλέπηται καὶ νὰ ἀκούηται ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιάζοντος δήμου. Εἶτα δὲ ὁ πρόεδρος προσεκάλεσε τὸν Γλύκωνα νὰ διευθύνῃ τὴν ἀνάκρισιν, ὅπως ὁ καταμηνύσας ἐπαναλάβῃ καὶ δημοσίᾳ ὅσα κατ' ἰδίαν τῷ εἶχεν ἐξαγγείλει.

Τὴν στιγμὴν ταύτην παρουσιάσθη ὁ Περικλῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, μετὰ γαλήνης, ἀλλὰ καὶ ἀσυνήθους τινὸς αὐστηρότητος τοῦ προσώπου. Ὁ λαὸς ὑπεδέχθη αὐτὸν δι' ἐπευφημιῶν, ἀλλ' εἰς τὰς ἐπευφημίας ταύτας ἀνεμιγνύοντο καὶ ἐκφράσεις τινὲς δυσαρεσκείας, τὰς ὁποίας ἀνέκραζον ἐπὶ τούτῳ μεταξὺ τοῦ λαοῦ τοποθετηθέντες τινὲς ἄνθρωποι. Ὁ Περικλῆς, χωρὶς νὰ προσέξῃ οὔτε εἰς τὸ ἓν οὔτε εἰς τὸ ἄλλο, ἐβάδισε πρὸς τὸ βῆμα, ἐσταύρωσεν ὑπὸ τὴν χλαμύδα τὰς χεῖράς του, καὶ ἐσάθη, προσέχων ἀταράχως εἰς τὴν ἀνάκρισιν.

« Ἁρμόζει νὰ εἰδοποιηθῇ ὁ στρατηγὸς » εἶπεν ὁ Γλύκων, γραφεὶς πρὸς αὐτὸν, « ὅτι διὰ ψηφίσματός του, ἤδη ἐγκριθέντος, ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων παραγγέλλει αὐτόν τε καὶ τοὺς συνάρχοντάς του νὰ χορηγήσωσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον »... εἶπε δείξας πρὸς τὸν Μένωνα... « πᾶσαν προσήκουσαν προστασίαν καὶ ἀσφάλειαν. »

Ὁ Περικλῆς ἔκλινεν ἐλαφρῶς τὴν κεφαλὴν, καὶ ὁ Γλύκων ἤρχισε τὴν ἀνάκρισιν τοῦ καταμηνύσαντος, τοῦ ὁποίου ὁ τρόμος, μετὰ τὴν αἰφνιδίαν ἐμφάνισιν τοῦ Περικλέους, τοσοῦτον εἶχε κορυφωθῆ, ὥστε μόλις ἠδύνατο νὰ λαλήσῃ.

« Διὰ ποίαν αἰτίαν κατέφυγες ἱκέτης εἰς τὸ παρὰ τὴν Ἀγορὰν Ἱερόν; » ἠρώτησεν ὁ Γλύκων.

« Ἐφοβούμην τὰς συνεπείας ἐκείνων, τὰ ὁποῖα σοὶ εἶχον εἰπεῖ, εὐγενέστατε! »

« Ὁ Φειδίας σοὶ εἶχεν ἐμπιστευθῆ τὴν ἐποπτείαν τῶν ἐργασιῶν ἐπὶ τοῦ ἀγάλματος ἐν τῷ ναῷ τῆς Παλλάδος; »

« Μάλιστα. »

« Ἦσο παρὼν ὅτε τῷ ἐζύγισαν τὸ χρυσίον, τὸ ὁποῖον τῷ παρέδωκαν, ὅπως χρησιμεύσῃ διὰ τὸ ἄγαλμα τῆς Θεᾶς; »

« Μάλιστα. »

« Εἰς τί σχῆμα παρεδόθη εἰς αὐτὸν τὸ χρυσίον; »

« Εἰς Δαρεικούς. »

« Ἦσουν καὶ μετέπειτα παρὼν εἰς τὴν χρύσωσιν τῆς ἀσπίδος καὶ τῆς περικεφαλαίας; »

« Ὄχι. »

« Παρῆσαν ἄλλα πρόσωπα; »

« Ἡ Ἀσπασία συχνάκις. »

« Ἐνθυμεῖσαι ἡμέραν τινὰ ὅταν αὐτὴ ἦτο παροῦσα; »

« Ἐνθυμοῦμαι ἡμέραν τινὰ . . . » Ἐδίσταζε ν' ἀπαντήσῃ.

Ὁ Γλύκων ἐπανέλαβε τὴν ἐρώτησιν τρανῇ τῇ φωνῇ.

« Εἶ. . . . Εἶ. . . . Ἐπεθύμουν νὰ μὴ ἀπαντήσω εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην. »

« Ἀποκρίθητι, Μένων » εἶπεν ὁ Περικλῆς μὲ τόνον φωνῆς, ἐπιχριούσης μὲ φρικώδη ὠχρίασιν τὸ πρόσωπον τοῦ καταμηνυτοῦ· « δὲν εἶσαι ἀσφαλὴς ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων; »

« Δὲν μοὶ διηγήθης, ὅ,τι παρετήρησας ἐκείνην τὴν ἡμέραν; » εἶπεν ὁ Γλύκων μὲ αὐστηρότητα. « Ἐπανάλαβε καὶ ἤδη τοὺς τότε λόγους σου! »

« Εἶ. . . . Εἶ. . . δον. . . Εἶδον πῶς αὐτὸς ὁ Φειδίας συνώδευσεν αὐτὴν μέχρι τῆς πύλης. Ἔφερε βαρὺ βαλάντιον, παρέδωκεν αὐτὸ εἰς τὸν δοῦλον τῆς κυρίας, καὶ ἀνεχώρησαν. Παρετήρησα ὅμως ὅτι κάτι τι ἔπεσεν ἐκ τοῦ βαλαντίου, ὅταν ὁ δοῦλος ἐλάμβανεν αὐτὸ ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Φειδίου. Ἐπῆγα ἑπομένως διὰ νὰ τὸ λάβω, νὰ τὸ φυλάξω καὶ νὰ τὸ ἀποδώσω μετέπειτα. »

« Τί ἦτο; »

« Ἦτο Δαρεικός. »

Ὠργυμὸς μᾶλλον, καὶ οὐχὶ κραυγὴ ἀγανακτήσεως, ἀντήχησε δι' ὅλης τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Γλύκων ἐπερίμενε μικρὸν μέχρις οὗ ἐκόπασεν ὁ θόρυβος, καὶ ἔπειτα ἐξηκολούθησε. « Τὸν ἐπέστρεψας εἰς αὐτούς; »

« Ὄχι. »

« Διὰ τί ὄχι; »

« Διότι προέβλεπον κακὰς δι' ἐμὲ συνεπείας, ἐὰν ἀπεκάλυπτον τὸν δόλον καὶ τὴν ἀπάτην οὕτως ἰσχυρῶν ὑποκειμένων. »

« Τί ἀπέγεινεν ὁ Δαρεικός; »

« Σοὶ τὸν ἔδωκα, εὐγενέστατε. »

« Οὗτος εἶναι; » ἠρώτησεν ὁ Γλύκων, δεικνύων αὐτῷ χρυσοῦν τι νόμισμα.

« Μάλιστα. »

Ὁ Γλύκων περιέφερεν, ἀνυψώσας τὴν χεῖρά του, τὸ χρυσοῦν νόμισμα πρὸς θέαν τῆς συνελεύσεως, καὶ ἐξερράγη πάλιν βροντὴ καὶ ὠργυμὸς ἀγανακτήσεως.

Τότε προέβη ὁ Περικλῆς. . . « Ἔχεις καὶ ἄλλους μάρτυρας; » εἶπε μὲ φωνὴν ἀτάραχον.

« Δὲν ὑπάρχει πιθανότης νὰ εὑρεθῶσι διὰ τοιοῦτον πρᾶγμα πλειότεροι μάρτυρες. » εἶπεν ὁ Γλύκων βιαίως. « Καὶ ταῦτα δὲ, ὅσα ἤδη ἠκούσαμεν, τὰ χρεωστοῦμεν εἰς εὐτυχῆ τινα συγκυρίαν. »

« Ἄνδρες Ἀθηναῖοι! » ἀνεβόησεν ἤδη ὁ Περικλῆς μὲ βροντώδη φωνήν· « Ὑπάρχει καὶ ἄλλος μάρτυς, καὶ τὸν μάρτυρα τοῦτον θὰ σᾶς τὸν παρουσιάσω ἐγώ! »

Ὑπόκωφος ψιθυρισμὸς « ποῖος; ποῖος; ποῖος; » ἠκούσθη δι' ὅλης τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, καὶ ὁ Γλύκων ὠχρίασεν αἴφνης καὶ ἐταράχθη. Ὁ Θουκυδίδης ἀνέστη ἀπὸ τῆς ἕδρας του, καὶ ἐστύλωσεν ἐν ἀγωνίᾳ τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὸ βῆμα. « Δὲν σοὶ τὸ προέλεγον, Διοπείθη, » εἶπε πρὸς τὸν παρακαθήμενόν του, « ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο θέλει λάβει κακὴν ἔκβασιν; Κύπταζε προσεκτικῶς τὸν Περικλέα! Ἐκ τοῦ σχήματός του σοὶ ἐγγυῶμαι, ὅτι ἔχει πρόχειρα τὰ μέσα, ὅπως ἀποπλύνῃ ἐνδόξως ἀπὸ τῆς κατηγορίας ταύτης τοὺς φίλους του. »

Ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου περιέφερε πέριξ ἑαυτοῦ ἐπί τινας στιγμὰς τὰ φλογερὰ βλέμματά του, ἕως οὗ ἐκόπασεν ἡ γενικὴ ἔκπληξις. Μετέπειτα δὲ ἐπρόσθεσεν. « Ὁ μάρτυς οὗτος ἔστω αὐτὴ ἡ Θεά! »

Ὁ Θουκυδίδης ἐμειδίασε καὶ ἐπανακάθησε. « Ἄ! » εἶπεν « ἐὰν δὲν ἔχῃ καὶ ἄλλους ὑπερασπίσεως μάρτυρας, κακὰ τὰ ἔχει. » Ἀλλὰ τὰ δεισιδαίμονα αἰσθήματα τοῦ κατωτέρου ὄχλου συνεκινήθησαν, καὶ ἱερόν τι καὶ μυστηριῶδες αἴσθημα τρόμου κατέλαβε τὸ πλῆθος, ἀκοῦσαν τὴν εἰς τὴν Θεὰν αὐτὴν ἔκκλησιν ταύτην.

« Κράξατε τὸν Φειδίαν » ἐξηκολούθησεν ὁ Περικλῆς. « Κράξατε τοὺς ταμίας, ἐκ τῶν καταστίχων τῶν ὁποίων καταφαίνεται ὁ σταθμὸς τοῦ παραδοθέντος χρυσίου. Ἰδοὺ τὸ ἄγαλμα. Ζυγίσατε τὸ

χρυσίον » .... Μακρὰ καὶ μεγαλόφωνος ἐπευφημία τοῦ λαοῦ συνώδευσε τὴν πρότασιν ταύτην. Μόνος δὲ ὁ Γλύκων προσήνεγκε τὴν ἔνστασιν, ὅτι τὸ ἄγαλμα εἶναι ἱερὸν καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ καταστραφῇ.

« Μὴ σὲ μέλῃ ὡς πρὸς τοῦτο· » εἶπεν ὁ Περικλῆς· καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ μεταξὺ παρουσιάσθη ὁ Φειδίας, τὸν ὁποῖον εἶχε παραγγείλει νὰ περιμένῃ ἐκεῖ πλησίον, ἀποταθεὶς πρὸς αὐτὸν ἠρώτησεν αὐτόν. « Δύνασαι νὰ ἀφαιρέσῃς ἀπὸ τοῦ ἀγάλματος τῆς Παλλάδος τὸν χρυσὸν, χωρὶς νὰ βλαφθῇ τὸ ἄγαλμα; »

« Ὦ! μάλιστα! καλὲ κἀγαθὲ Περίκλεις. »

« Τότε, ἑτοιμάσου νὰ τὸ ἐκτελέσῃς. Ἂν ἦσαι ἔνοχος ἱεροσυλίας, τὴν ὁποίαν σοῦ ἀποδίδουσι, δὲν θέλω σὲ προστατεύσει. . . . οὔτε σέ, οὔτε τοὺς συνενόχους σου » ἐπρόσθεσε μετ' ἐμφάσεως. « Ἐὰν ὅμως ἡ κατηγορία ἦναι ψευδὴς » . . . καὶ τὸ βλέμμα αὐτοῦ ἔπεσε πρῶτον ἐπὶ τὸν Μένωνα, εἶτα δὲ περιεστράφη πρὸς ἅπασαν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων. . . « Ἐὰν ἡ κατηγορία ἦναι ψευδὴς, Ἀθηναῖοι! Τότε, ὑμέτερον ἔστω καθῆκον νὰ κρίνητε ἐκείνους, οἵτινες τὴν παρουσίασαν. Κύριοι! » εἶπε, στραφεὶς πρὸς τοὺς ῥήτορας τῆς ἐναντίας φατρίας « λάβετε τὴν καλωσύνην, νὰ μᾶς συνοδεύσητε εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Τὸ πρᾶγμα εὐτυχῶς ταχέως δύναται νὰ διακριθῇ. »

Εἰς συνελεύσεις τοῦ λαοῦ εἶναι εὐχερὲς νὰ μετατρέψῃ τις ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην τάσιν τὰς γνώμας τοῦ ὄχλου· εὐχερέστατον δὲ ἦτο μάλιστα τοῦτο ἐν Ἀθήναις. Ἡ πεποίθησις, μεθ' ἧς ὁ Περικλῆς ἀνέφερε τὴν περὶ τοῦ πράγματος κρίσιν εἰς οὕτωσὶ ἀλάνθαστον κριτήριον, εἶχεν ἤδη κερδίσει πάλιν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν μάλιστα εὐερέθιστον τοῦτον λαόν. Σύμπασα δὲ ἡ δημήγυρις ἀνέστησαν κραυγάζοντες « Εἰς τὸν Παρθενῶνα! » . . . μεταξὺ δὲ πασῶν τῶν φωνῶν ἠκούετο λαμπροτέρα ἡ τοῦ νέου Λυσικλέους, ὅστις σύννους καὶ περίλυπος εἶχε προσδράμει εἰς τὴν Πνύκα ἀμέσως ἐκ τῆς οἰκίας τῆς Ἀσπασίας. Ἠκροάσθη μετ' ἐνδομύχου ἀγωνίας τὰς λεπτομερείας τῆς καταμηνύσεως. Δὲν ἐπίστευε τὴν ἐξομολόγησιν ταύτην. . . δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν πιστεύσῃ. . . καὶ ὅμως οὐδὲν εὕρισκε μέσον νὰ τὴν διαψεύσῃ. Ἡ βαθεῖα σιγὴ τοῦ Περικλέους, διαρκούσης τῆς ἀνακρίσεως, τὸν εἶχεν ἀποθαῤῥύνει. Ὁπόσον λοιπὸν ἐχάρη, ὅτε ἤκουσε τὴν σύντομον ταύτην καὶ σταθερὰν ἔκκλησιν εἰς ἕτερον μάρτυρα! Ἀλλ' ἡ καρδία του εἰσέτι ἔπαλλε κραταιῶς. Δὲν εἶχον ἆρά γε συμμετάσχει τῆς ἐπὶ τοῦ ἀγάλματος ἐργασίας καὶ ἕτεραι χεῖρες; Τίς ἠδύνατο νὰ ἐγγυηθῇ, ὅτι ἄλλοι δὲν ἐσφετερίσθησάν τι; Ὁ νεανίσκος ἠγνόει, ὅτι ξένη χεὶρ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγγίξῃ ἐργασίαν τινὰ τοῦ Φειδίου, χωρὶς νὰ ἐγκαταλίπῃ ἴχνη ἀνεπιδεξιότητος, δι' ὧν ἤθελεν εὐθὺς καταπροδοθῇ. Ἡ χρύσωσις,

τὴν ὁποίαν ἐξετέλει ἐκεῖνος, τοσοῦτον ἦν προφυλαγμένη ἀπὸ τοιούτων βεβήλων χειρῶν, ὡς νὰ ἐξησφαλίζετο ὑπὸ μυρίων κλειθρων.

Ἡ μεταξὺ Πνυκὸς καὶ Ἀκροπόλεως ἀπόστασις ἦτο σμικρὰ, καὶ ὁ λαὸς ἔτρεχεν ἐκεῖσε μὲ κατάσπευσιν παιδίων, τὰ ὁποῖα ἀπολύει ὁ διδάσκαλος. . . Ἐγέλων, ἐκραύγαζον, ἤριζον καὶ ἀντεφιλοτιμοῦντο τίς νὰ προλάβῃ τὸν ἕτερον ὅπως καταλάβῃ τὴν ἐγγυτέραν θέσιν πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ἔμελλε νὰ γείνῃ ἡ ἐξέτασις καὶ ζύγισις τοῦ χρυσίου. Ἡ ἡμιτελὴς κλίμαξ τῶν Προπυλαίων δὲν ἦτο ἀρκούντως πλατεῖα, ὅπως χωρῇ τὸν χείμαῤῥον τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ τὸ πλῆθος δὲν ἀπεδειλία κατὰ μηδενὸς κωλύματος. Ὑπερπηδῶν χώματα καὶ λίθους ἀνεῤῥίχᾶτο εἰς τοὺς πλέον δυσπροσίτους ἀνηφόρους, ὡς ποίμνιον αἰγῶν. Οἱ καταπίπτοντες ἀνεγείροντο πάλιν γελῶντες, καὶ ἠγωνίζοντο δι' αὔξοντος ζήλου νὰ καταπροφθάσωσι τοὺς ἐν τῷ μεταξὺ προχωρήσαντας συντρόφους των. Οὐδέποτε λαός τις ἔσπευδε μὲ τηλικαύτην κουφόνουν διασκέδασιν εἰς σπουδαιοτέραν καὶ δημοτελεστέραν ἐξέτασιν, μὲ οἵαν ὁ τῶν Ἀθηνῶν δῆμος κατ' ἐκείνην τὴν περίπτωσιν ἀνέβαινεν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ὅπως ἀκούσῃ τὴν μαρτυρίαν αὐτῆς τῆς Παλλάδος περὶ τῆς ἀθωότητος ἢ τῆς ἐνοχῆς τοῦ ἀριστοτέχνου, ὅς ἐκόσμησε τὰς Ἀθήνας δι' ἀμιμήτου ἀριστοτεχνήματος.

Ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Θουκυδίδης συνεβάδιζον μειδιῶντες ἀμφότεροι, ὁ εἷς πλησίον τοῦ ἑτέρου.

« Τί θὰ ἔλεγον οἱ πρέσβεις τῶν Σπαρτιατῶν, ἐὰν ἦσαν εἰσέτι ἐνταῦθα; » εἶπεν ὁ Περικλῆς. « Ἰδοὺ, ὄντως Ἀθηναϊκὴ σκηνή. »

« Θὰ ἔλεγον ὅτι ὅλος ὁ λαός μας εἶναι τρελλὸς, καὶ σχεδὸν δικαίως. Τὸ εὐερέθιστον τοῦτο καὶ ἡ ἀστασία θὰ ἐπιφέρωσί ποτε, φοβοῦμαι, ὀλεθρίας συνεπείας. »

« Ὄχι, ὄχι! Ἐνυπάρχει εὐγενὴς φύσις ἐν τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ χρήζει μόνον ἀγαθῆς ὁδηγίας. »

Ὁ Θουκυδίδης, καὶ πάλιν ἐμειδία. « Χρήζει μόνον τῆς σῆς ὁδηγίας, θέλεις νὰ εἴπῃς. . . ἀλλ' ἀπαιτεῖται νὰ ἀποδειχθῇ πρῶτον, ὅτι δύνασαι νὰ τὴν κυβερνήσῃς. »

Ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ μεγάλου δημαγωγοῦ διέλαμπεν ἔκφρασίς τις, σημαίνουσα πλειότερόν τι παρ' ὅσον ἠδύναντο νὰ ἐκφράσωσι λέξεις. Ἀλλ' οὐδεμίαν ἔδωκεν ἀπάντησιν. « Ἰδοὺ ἐφθάσαμεν! » εἶπεν ὅτε ἦσαν πρὸ τῆς πύλης τοῦ ναοῦ. « καὶ ἰδοὺ οἱ ταμίαι, οἵτινες μᾶς περιμένουσι. Λοιπὸν, κύριοι, τοποθετηθῆτε πέριξ καὶ προσέξατε ὅπως μὴ ᾖ δυνατὴ μηδεμία ἀπάτη. Ἔχετε μαζύ σας τὰ γνήσια σταθμά; » ἐπρόσθεσεν ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ταμίας.

« Μάλιστα. »

« Λοιπὸν τότε, Φειδία! καταβίβασε τὸν χρυσόν. Προσέξατε, κύ-

ριοι! Τὰ πάντα ὀφείλουσι νὰ ἐξετασθῶσιν αὐστηρῶς εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην.»

Εἷς τῶν ταμιῶν καὶ ὁ Θουκυδίδης ἵσταντο πλησίον τοῦ Φειδίου, ἐνῷ ἀφήρει τὰ χρυσώματα τοῦ ἀγάλματος. Ἡ λοιπὴ ὁμήγυρις περιείστατο πέριξ. Μία μετὰ τὴν ἄλλην αἱ τοῦ χρυσίου πλάκες ἐτίθεντο ἐπὶ τῆς πλάστιγγος. . . . Ἡ πλάστιγξ ἀρχίζει νὰ κινῆται.... ἀκόμη μία πλάξ... τὰ ςαθμὰ ἀναβαίνουσιν... ἀκόμη μία πλάξ... καὶ ὁ σεβάσμιος ἀριστοτέχνης ἵσταται ὑπερηφάνως πλησίον τοῦ μάρτυρος τῆς ἀθωότητός του.

Ἀλαλαγμὸς ἐπευφημιῶν, ὡς ὅταν τὸ πρῶτον ἀπεκάλυψε τὸ ἀριστούργημά του, ἐπλήρωσε τὸν Παρθενῶνα, τὴν Ἀκρόπολιν, τὴν ἀτμοσφαίραν, ὁ δὲ Περικλῆς παρεμέρισεν, ὅπως εἷς ἕκαστος δι' αὐτοψίας βεβαιωθῇ περὶ τοῦ πράγματος, καὶ δεικνύων πρὸς τὴν πλάστιγγα ἀνεφώνησε μὲ βροντώδη φωνὴν, ἥτις καὶ αὐτὰς τὰς κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην θορυβώδεις τοῦ πλήθους κραυγὰς ὑπερτεροῦσα ἐγένετο ἀκουστὴ τοῖς πᾶσιν, « Ἄνδρες Ἀθηναῖοι! Ἰδοὺ ὁ ἰδικός μου μάρτυς! »

Ἦτον αὕτη εὐκαιρία, τὴν ὁποίαν ἄνθρωπος μεγάλου καὶ ἀκραιφνοῦς χαρακτῆρος θὰ ἐδράττετο, ὅπως καταπαύσῃ τοὺς ἐλεεινοὺς φατριασμοὺς, ὑφ' ὧν κατεσπαράσσετο ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις. . , . Ὁ μέγιστος τῶν Ἀθηνῶν πολίτης ἵστατο παρὼν, ἀμόλυντος καὶ ἀγνισθεὶς ἀπὸ τῆς ὑπονοίας, ἣν εἶχον διεγείρει κατὰ τῆς τιμιότητος τοῦ χαρακτῆρός του, καὶ ἀπαιτῶν δικαίωσιν αὐτοῦ τε καὶ τῶν φίλων του. Καὶ ὁ μὲν λαὸς εἶχεν ἤδη ἐκφρασθῆ διὰ τοῦ ἀλαλαγμοῦ τῶν ἐπευφημιῶν του· ποῦ ἦσαν ὅμως οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἐναντίας φατρίας, οἵτινες εἶχον ἤδη ἐνταῦθα εὐκαιρίαν νὰ μιμηθῶσι τὸν Κίμωνα, νὰ λησμονήσωσι τὴν φατριαστικὴν αὐτῶν ζηλοφθονίαν, καὶ νὰ λάβωσι πρὸ ὀφθαλμῶν μόνον τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως; Ὁ Θουκυδίδης ἐδίςαζε.... προέβη βῆμα ἓν, ἀλλ' ὁ Διοπείθης τὸν ἐκώλυσε, λαβὼν αὐτὸν τῆς χειρός. Περιέβλεψεν ὀλόγυρά του καὶ παρετήρησε τὰς σύννους φυσιογνωμίας τῶν πολιτικῶν του φίλων. Δὲν εἶχεν ἱκανὸν θάρρος νὰ περιφρονήσῃ τὴν δυσαρέσκειαν τῆς φατρίας του καὶ νὰ τὴν ἀναγκάσῃ νὰ πράξῃ ἐκεῖνο, ὅπερ ἦτο καὶ μόνον κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην τὸ δίκαιον. Ἀπεσύρθη λοιπὸν πάλιν, καὶ ἡ κατάλληλος ὥρα τῆς συμφιλιώσεως παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτί . . . .

Ὁ Περικλῆς περιέβλεπε πέριξ ἑαυτοῦ, καὶ τὸ διαπεραστικὸν βλέμμα του εἶχε προσηλωμένον ἐπὶ τοῦ Θουκυδίδου. Ἦτο κατάδηλον ὅτι παρ' αὐτοῦ εἶχεν ἐλπίσει πλείω τιμιότητα, οἵα καὶ ἂν θὰ ἀπέβαινεν ἡ τῶν ἄλλων διαγωγή. Τὸ βλέμμα του ἐνέφαινεν ἐπίπληξιν, μομφήν· ἀλλὰ ταύτην διεδέχθη εὐθὺς βαθεῖα περιφρόνησις. Συ-

νεῖδε καὶ κατενόησε τὴν ἠθικὴν δειλίαν, ὑφ' ἧς ἐκωλύθη ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀριστοκρατικῆς φατρίας. Ἀποστρέψας δὲ τὸ πρόσωπόν του ἀπ' αὐτοῦ διὰ σχήματος καὶ φυσιογνωμίας, δι' ὧν ἐφαίνετο ὡς νὰ ἔλεγεν «Αὕτη ἦν ἡ τελευταία φορὰ, καθ' ἣν συνηντήθημεν ὡς φίλοι...» ἐκαλύφθη πάλιν μὲ τὴν χλαμύδα του καὶ παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ἀλαλάζοντος πλήθους κατέβη τὸν λόφον τῆς ἀκροπόλεως, καὶ διεύθυνε τὰ βήματά του πρὸς τὴν οἰκίαν τῆς Ἀσπασίας.

Μέχρι τοῦ πυλῶνος τῆς οἰκίας ταύτης συνώδευσεν αὐτὸν ὁ εὐφρόσυνος ἀλαλαγμὸς τοῦ λαοῦ· διότι ὁ νέος Λυσικλῆς, ὅστις ἀνεγνωρίσθη πάλιν ὑπὸ πολλῶν μεταξὺ τοῦ πλήθους, εἶχεν ὑποβάλει εἰς τοὺς πλησίον αὐτοῦ ἱσταμένους τὴν παρατήρησιν, ὅτι καὶ αὐτὴ εἶχε συκοφαντηθῆ ἐφυβρίστως· ἡ δὲ Ἀθηναϊκὴ εὐαισθησία, ἡ εἰς τὰ ἀντίθετα ἄκρα εὐχερῶς διαπηδῶσα, δὲν εὐχαριστεῖτο, πρὶν ἡ καὶ ἐκείνη λάβῃ τὴν προσήκουσαν ἔντιμον ἱκανοποίησιν διὰ τὸ γενόμενον αὐτῇ ἄδικον.

Ὁ Περικλῆς ἐνόησε τὸ φρόνημα τῶν συμπολιτῶν του, καὶ ὅτε ὁ θυρωρὸς ἤνοιξε τὴν θύραν, ἀντὶ νὰ εἰσέλθῃ αὐτὸς, διέταξεν ἐκεῖνον νὰ προσκαλέσῃ τὴν δέσποιναν του.

Ἡ Ἀσπασία, ἀκούσασα τὸν θόρυβον τοῦ λαοῦ, ἠγνόει ἂν προσκαλῆται ἐπὶ καλῷ ἢ ἐπὶ κακῷ. Καὶ ὅμως μετά τινας στιγμὰς ἐνεφανίσθη. Μειδιῶν βλέμμα τοῦ ἐνδόξου φίλου της ἐδήλωσεν αὐτῇ τὴν αἰτίαν τῆς προσκλήσεως, συγχρόνως δὲ ὁ νέος Λυσικλῆς, προβὰς ἐκ μέσου τοῦ πλήθους, ἤρξατο πρῶτος ζητωκραυγάζων, ὁ δὲ λαὸς ἐζητωκράυγαζε μετ' αὐτοῦ, καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν ἀνευφημιῶν, ἐπαναληφθεῖσαι ζωηρῶς διὰ πάσης τῆς ὑπὸ πολλοῦ πλήθους πεπληρωμένης ἀγυιᾶς, ἀντήχησαν ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς στοᾶς τοῦ Κεραμεικοῦ... ἐπανελήφθησαν δὲ καὶ πάλιν ὅτε ἡ ὡραία Ἰωνὶς, θεῖσα τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ στήθους, ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας της, καὶ δὲν ἔπαυσαν εἰμὴ ὅτε ὁ Περικλῆς, ἐκδηλώσας καὶ αὐτὸς τῷ λαῷ τὴν εὐγνωμοσύνην του διὰ τὰ εὐγενῆ ταῦτα αἰσθήματά του, εἰσῆλθε μετὰ τῆς Ἰωνίδος εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

ΑΠΡΟΣΔΟΚΗΤΟΝ ΣΥΜΒΑΝ.

Μετὰ τοῦ διαλυομένου πλήθους ἐπανήρχετο καὶ ὁ Λυσικλῆς εἰς τὰ ἴδια. Εἶχε παρέλθη ὁ στιγμιαῖος ἐρεθισμός του. Τὸ ἐν Ἀχαρναῖς ἀγροκήπιον, οἱ δοῦλοι, οἱ βόες, οἱ σιτοβολῶνες καὶ οἱ σταῦλοι τῷ ἤρχοντο πάλιν εἰς τὴν μνήμην καὶ ἠσθάνετο θλῖψιν καὶ ἀποθάρρυνσιν. « Θρίαμβος, ὡς ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξα πρὸ ὀλίγου αὐτόπτης, μᾶς ἀνταμείβει διὰ τὸ ἄχθος τοῦ βίου μας· » ἔλεγε καθ' ἑαυτόν. « Ἀλλ' ἐγὼ τί εἶμαι; ἢ τί δύναμαί ποτε νὰ γείνω; Ὀφείλω λοιπὸν ὄντως νὰ ζῶ καὶ νὰ ἀποθάνω ὡς κτηνέμπορος; »

Ἐνῷ ἐσυλλογίζετο ταῦτα, ἠσθάνθη ὅτι χείρ τις τὸν ἐκράτησεν ἀπὸ τοῦ βραχίονος. Στραφεὶς δὲ, ἀνεγνώρισε τὸν θυρωρὸν, ὅστις τὴν πρωΐαν τῷ ἤνοιξε τὴν θύραν τῆς οἰκίας τῆς Ἀσπασίας. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἔκαμεν αὐτῷ ὑποκλινὲς σχῆμα καὶ εἶπεν, ὅτι ἀπεσάλη ὅπως ἐκτελέσῃ παρ' αὐτῷ παραγγελίαν τινὰ τῆς δεσποίνης του. Ὢ πῶς ἔπαλλεν ἡ καρδία τοῦ νεανίσκου εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦτο! Ἀλλ' ὁ δοῦλος, χωρὶς νὰ προσέξῃ ποσῶς εἰς τὴν συγκίνησίν του, ἐξηκολούθησε λέγων. « Ὁ Περικλῆς καί τινες τῶν φίλων αὐτοῦ θέλουσι συνδειπνήσει σήμερον παρ' αὐτῇ, καὶ οὐδεὶς τῶν συνδαιτυμόνων, οὕτω παρηγγέλθην νὰ σοὶ εἴπω, θὰ ἐνόμιζε πλήρη τὴν ὁμήγυριν, ἐὰν δὲν παρευρίσκετο καὶ Λυσικλῆς ὁ υἱὸς τοῦ Μνησάρχου. Ὅθεν σὲ παρακαλεῖ νὰ παρευρεθῇς μετὰ τῶν ἄλλων προσκεκλημένων εἰς τὸ δεῖπνόν της, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ μὲ διέταξε νὰ φροντίσω περὶ τῆς ὑπηρεσίας σου. Ἰδοὺ εἷς δοῦλος » ... καὶ ἔκραξε νέον τινὰ ἀλλοδαπῆς, ὡς ἐφαίνετο, καταγωγῆς ... « εἶναι εἰς τὰς διαταγάς σου. » καὶ ποιήσας καὶ δεύτερον ὑποκλινὲς σχῆμα, ἀνεχώρησε.

Εἶναι ἀδύνατον νὰ περιγράψωμεν τὴν ζέσιν τῆς χαρᾶς, ἥτις διὰ μιᾶς διέφλεξε τὰς φλέβας τοῦ νεανίσκου. Δὲν τὸν ἐλησμόνησε, τὸν ἠξίωσε μάλιστα ἰδιαζούσης τιμῆς. Δὲν ἦτο πλέον ὁ ἄσημος κτηνέμπορος. Ἔμελλε νὰ συναναστραφῇ μετὰ τῶν ἐπισημοτέρων ἐν Ἀθήναις ἀνδρῶν. Καὶ αὐτὴ δὲ ἐκείνη ... ἐκείνη ὑπὲρ ἧς εὐχαρίστως θὰ προσέφερεν ὁλοκαύτωμα τὴν ζωήν του, ἔπεμψεν ἀπεσταλμένον πρὸς

αὐτόν. Ἔμελλε νὰ γίνῃ συντράπεζός της ... νὰ καθίσῃ πλησίον της ... νὰ τὴν ἀκούσῃ ... νὰ τὴν βλέπῃ, ὁλόκληρον ἑσπέραν, καὶ νὰ ἀναγνωρισθῇ φίλος αὐτῆς ... ὁποία εὐδαιμονία!

Μετὰ δικαιολογημένης φιλαρεσκείας ἠσχολήθη τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας πρὸς διακόσμησίν του. Διέταξε τὸν δοῦλον νὰ τὸν ὁδηγήσῃ εἰς ἕνα ἐκ τῶν λουτρῶν. Οἱ ἐπισημότεροι τῶν Ἀθηνῶν κοσμήτορες ἤρμοσαν τοὺς ἰούλους τῆς κεφαλῆς του καὶ ἤλειψαν μὲ ἡδύπνοα μῦρα τὴν κόμην του, καὶ ἔκαμαν χαριεστάτας πτυχὰς εἰς τὴν χλαμύδα του. « Ὁμοιάζεις ἤδη τὸν Ἄδωνιν, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ Ἀφροδίτη θὰ σὲ ἐξελάμβανεν αὐτὸν ἐκεῖνον ... » εἶπεν ὁ δοῦλός του, ὅτε ἐνεδύθη ἐντελῶς. Καὶ οὕτως ἔχων ἐτόλμησε νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν εἴσοδον τῆς αἰθούσης, ἔνθα εἶχον συναθροισθῇ οἱ προσκεκλημένοι.

Αἱ τράπεζαι καὶ τὰ ἀνακλιντήρια ἦσαν εὐτρεπισμένα εἰς ὡραίαν τινὰ διὰ στηλῶν καὶ παραπετασμάτων ἀποχωρισθεῖσαν στοάν. Ἐκ τῶν τοίχων, οἵτινες ἦσαν κεκοσμημένοι ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Φειδίου μὲ ὡραίας ζωγραφίας, ἔρριπτον πολυάριθμοι λυχνίαι τὸ ἑαυτῶν φῶς εἰς τὴν αἴθουσαν. Περσικὰ προσκεφάλαια μὲ μεταξωτὰ ἐπικαλύμματα, καὶ μὲ ποικίλα διακεκοσμημένα κεντήματα, Αἰγυπτιακὰ ἀνακλιντήρια καὶ καθέδραι μὲ ἐλεφάντινα ὀστᾶ καὶ μὲ ἀργυρᾶ ποικίλματα ... καὶ πολύτιμα δοχεῖα καὶ φιάλαι μὲ εὐώδη ἄνθη ἦσαν τοποθετημένα ἐν τῇ αἰθούσῃ καὶ εἰς τὰ μεταξὺ τῶν στηλῶν διαχωρίσματα ..... περικαλλέστερα δὲ καὶ λαμπρότερα παρὰ πάντα ταῦτα περιεδιάβαζεν ἡ οἰκοδέσποινα μεταξὺ τῶν προσκεκλημένων, ὑποδεξιουμένη αὐτοὺς προσερχομένους καὶ συνδιαλεγομένη μετ' αὐτῶν.

Ὁ Λυσικλῆς, ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τοιαύτῃ, οὕτωσὶ νέᾳ καὶ ἀσυνήθει εἰς αὐτὸν σκηνῇ, ἐσταμάτησε καιρόν τινα, σιγῶν παρὰ τὴν εἴσοδον. Πῶς ὀφείλει νὰ πολιτευθῇ αὐτὸς ὁ χωρικὸς νεανίσκος ἐν τηλικαύτῃ τοσοῦτον λαμπρᾷ συναναστροφῇ; Ἀλλ' ἡ Ἀσπασία παρετήρησεν ἤδη αὐτὸν, καὶ μὲ τὸ καταγοητεῦον μειδίαμα, δι' οὗ καθυπέτασσε τὰς καρδίας ἁπάντων, ἐπορεύθη εἰς προϋπάντησίν του, ἔλαβεν αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς, καὶ ὡδήγησεν αὐτὸν εἰς προσκεφάλαιον, ἔνθα ἐκάθηντο ἀνὴρ μέσος τὴν ἡλικίαν καὶ ἐράσμιόν τι κοράσιον.

« Χλόη! Φιλτάτη! » εἶπεν ἡ Ἀσπασία, παῤῥησιάζουσα αὐτοῖς τὸν νεανίσκον, « οὗτος εἶναι ὁ νέος ῥήτωρ, ὅστις ὑπὲρ ὑμῶν ... » εἶπε προσβλέπων τόν τε πατέρα καὶ τὴν θυγατέρα ... « συνεκίνησε σύμπασαν τὴν τῶν Ἀθηναίων πόλιν· εἶναι ἀνάγκη καὶ ἑτέρας αὐτῷ συστάσεως; » καὶ μετὰ μίαν στιγμὴν ἐκάθητο ὁ νεανίσκος μεταξὺ τῶν δύω τούτων, ὑποδεξιωθεὶς ὑπ' αὐτῶν μὲ ζωηρὸν εὐγνωμοσύνης αἴσθημα.

« Ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ σωθῇ ἡ φιλτάτη μου Ἀρήτη, εἰς σὲ θὰ ἐ-

χρεωστοῦμεν τοῦτο » εἶπεν ὁ Μένιππος, τείνων αὐτῷ τὴν δεξιάν. « Σὺ ὑπῆρξας ὁ πρῶτος συγκινήσας τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων ὑπὲρ ἡμῶν· καὶ ἡ ἀγαθή μας ἑστιάτωρ δὲν ἠδύνατο νὰ μοὶ προξενήσῃ μεγαλητέραν εὐχαρίστησιν τῆς μετὰ σοῦ γνωριμίας. Αὕτη ἦτο ἡ πρώτη εἰς τὰ δημόσια πράγματα εἴσοδός σου, νομίζω. » εἶπε, παρατηρῶν ἐκ τοῦ πλαγίου τὸν νέον· « ἀλλ' εἴσοδος ἔνδοξος, ὑποσχομένη μεγάλα καὶ καλὰ περὶ τοῦ μέλλοντός σου. »

Ὁ Λυσικλῆς ἠρυθρίασε καὶ ἐψέλλισεν ἀπάντησίν τινα· διότι ἡ συνείδησίς του κατεμαρτύρει αὐτῷ ὅτι δὲν ἐσυλλογίζετο τὴν Ἀρήτην, ὅτε διήγειρε τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ συμπάθειαν τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων. Καὶ ὁ ὀφθαλμός του ἐπλανᾶτο, ἀπὸ τοῦ ὡραίου κορασίου ἀποχωριζόμενος, ὅπως ἐπακολουθῇ τὸ ὑπερφυὲς σχῆμα τῆς ἀπαραμίλλου γυναικὸς, πρὸς τὴν ὁποίαν ἡ φύσις ἐφαίνετο ὅτι ἐφιλοτιμήθη νὰ ἐπιδαψιλεύσῃ ἅπαντα αὐτῆς τὰ δῶρα καὶ προτερήματα.

Ἡ Ἀσπασία περιεδιάβαζε μεταξὺ τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Ἀναξαγόρου, ἀπὸ τῆς μιᾶς μέχρι τῆς ἄλλης ἄκρας τῆς αἰθούσης. Ἡ συνδιάλεξις αὐτῶν, καί τοι ζωηρὰ καὶ θελκτικὴ, ἦτο κατάδηλον ὅτι περιεστρέφετο περὶ σοβαρὰ ἀντικείμενα, ἡ δὲ προσοχὴ μεθ' ἧς οἱ δύο ἐκεῖνοι διάσημοι ἄνδρες ἠκροάζοντο τὰς παρατηρήσεις αὐτῆς, κατεμαρτύρει ὅτι αἱ παρατηρήσεις αὗται ἦσαν λίαν σπουδαῖαι. Ὁ Λυσικλῆς προσήλου τὰ ὦτα αὐτοῦ, ὅπως ἀντιληφθῇ τῶν λόγων αὐτῆς· ὅτε δὲ ἐπλησίασαν καὶ οἱ τρεῖς πρὸς τὸ μέρος, εἰς ὃ ἐκάθητο ὁ νεανίσκος, οἱ λόγοι αὐτῆς ἐπέσυρον καὶ τὴν προσοχὴν τῆς Χλόης καὶ τοῦ Μενίππου, διότι ἡ Ἀσπασία διελέγετο ἤδη περὶ τῆς σχετικῆς ἀξίας τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς Κυβερνήσεως.

« Μοὶ φαίνεται », εἶπεν, « ὅτι αἱ Ἀθῆναι διῆλθον δι' ἁπασῶν τῶν φυσικῶν βαθμίδων τοῦ πολιτικοῦ βίου. Ἀγωνιζόμενος νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς πρώτης βαρβαρότητος, ὁ λαὸς ὑπέκυψεν εἰς τὸ ἀναπόφευκτον κακὸν τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς, ἥτις χαρακτηρίζει τὰς ἀκατεργάστους καὶ ἡμιαγρίους ἀρχὰς τῶν πολιτευμάτων, καθ' ἃς ἡ ἀχαλίνωτος καταπίεσις τῶν ἀδυνάτων ἐκ μέρους τῶν ἰσχυρῶν ἐμφανίζεται ὡς μεγαλήτερον δεινὸν παρὰ τὸ κράτος ἑνὸς δυνάστου. Εἶτα δὲ, προαχθέντος τοῦ λαοῦ εἰς τὸν πολιτισμὸν, ἐτέθησαν εἰς τὴν βασιλικὴν Ἀρχὴν βαθμηδὸν οἱ πρῶτοι περιορισμοὶ, καὶ οἱ τοῦ Κόδρου διάδοχοι ἐκυβέρνων, περιωρισμένοι ὑπό τινων νόμων καὶ ἐθίμων. Νέοι περιορισμοὶ προσετέθησαν, ὅτε κατηργήθη μὲν ἡ Ἀρχὴ τῶν ἰσοβίων ἀρχόντων, ὁ δὲ μοναρχης κατέστη ὑπάλληλος τοῦ λαοῦ, καὶ ὑπεύθυνος ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς δημοσίας γνώμης. Καὶ ἐνταῦθα ὤφειλεν ἴσως καὶ ἠδύνατο νὰ σταματήσῃ ἡ κίνησις καὶ μεταβολή. Ἐὰν οἱ δεκαετεῖς Ἄρχοντες ἐπρόκειτο νὰ κυβερνῶσι κατά τινα σοφὸν

κώδηκα νόμων, οἱ Ἀθηναῖοι θὰ εἶχον οὕτω ἀποκαταστηθὲν παρ' αὐτοῖς τὸ ἄριστον εἶδος τοῦ πολιτεύματος. Ἡ πορεία τῶν συμβάντων καὶ ἡ ζηλοτυπία τῶν μεγάλων δημαγωγῶν τοὺς ἀπώθησε πέραν τῆς καταστάσεως ἐκείνης, καὶ οὕτω νομίζω ὅτι ἤδη εὑρίσκεσθε εἰς τὸ τελευταῖον στάδιον τοῦ πολιτικοῦ βίου. »

« Καὶ τὸ μετὰ τοῦτο, τί θέλει εἶσθαι; » ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

« Ὁ θάνατος!... οὗτος εἶναι ὁ γενικὸς νόμος τῆς φύσεως. »

Ὁ Περικλῆς διέμεινε καιρόν τινα σύννους, εἶτα δὲ εἶπεν· « Ὑπῆρξα πάντοτε θαρραλέος πολιτικὸς, καὶ τοιοῦτος εἶμαι εἰσέτι. Λαὸς, ἐπιδεκτικὸς οὕτω δικαίων καὶ εὐγενῶν αἰσθημάτων, ὡς ἀπεδείχθη σήμερον, ἀξίζει πλειοτέραν ἐμπιστοσύνην παρὰ διεφθαρμένη τις τάξις εὐγενῶν. Ἐπεστηρίχθην ἐπὶ τοῦ λαοῦ, καὶ μετὰ τοῦ λαοῦ θὰ διατηρηθῶ ἢ θὰ πέσω. Μετὰ τῆς ἀριστοκρατικῆς φατρίας δὲν στέργω πλέον τοῦ λοιποῦ νὰ ἔχω τι κοινὸν, μηδεμίαν συνθηκολόγησιν, μηδεμίαν εἰρήνην... Ἡ φατρία αὕτη εἶναι φαύλη καὶ διεφθαρμένη. »

« Τότε ὁ ἀγὼν θέλει εἶσθαι φοβερός » εἶπεν ὁ Ἀναξαγόρας, σείων τὴν κεφαλήν· « ἀγὼν περὶ ζωῆς ἢ θανάτου, φοβοῦμαι. »

« Ἔστω· » εἶπεν ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου μὲ τὴν δριμυτὴν τῆς φυσιογνωμίας δραστικότητα, τὴν ὁποίαν ἐνίοτε τὸ πρόσωπόν του παρίστανεν ἐπί τινας στιγμάς. « Ἐὰν τοῦτο γείνῃ, ἐγὼ δὲν πταίω. Τὰ ἀξιοκατακριτώτατα μέσα μετεχειρίσθησαν, ὅπως ἐξαφανίσωσιν ἐμέ τε καὶ τοὺς ἐμοὺς φίλους, καὶ ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ὁ νέος οὗτος »... ἔθηκε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ Λυσικλέους... « ἤθελον ἴσως τὸ κατορθώσει... Οὐδεὶς τῶν ἀρχηγῶν των... οὐδεὶς, οὐδ' αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης, ἔσχε τοσοῦτον κἂν αἴσθημα τιμῆς, ὥστε νὰ κατακρίνῃ τὴν ἀναιδῆ ἀπόπειραν τοῦ φαύλου καὶ αἰσχροῦ ἐκείνου ἀνθρώπου, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ πρωτουργὸς τῆς μιαρᾶς ἀποπείρας. Ἐκ τούτου λοιπὸν δικαιοῦμαι νὰ συμπεράνω, ὅτι ἡ δολοπλοκία αὕτη εὐπρεπίσθη τῇ συγκαταθέσει καὶ ἐπιδοκιμασίᾳ των, ὅθεν καὶ ὁ ἀγὼν βεβαίως θέλει εἶσθαι τοῦ λοιποῦ ἀγὼν περὶ ζωῆς ἢ θανάτου. »

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἀπεσύρθησαν τὰ παραπετάσματα ἀπὸ τῶν πρὸς τὸ συμπόσιον προσδιωρισμένων μερῶν τῆς στοᾶς, καὶ ὁ Περικλῆς ἔλαβεν ἀπὸ τῆς χειρὸς τὸν νέον υἱὸν τοῦ Μνησάρχου, καὶ θεὶς αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ τε καὶ τῆς Ἀσπασίας ὡδήγησεν εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ ἑστιατορίου. Μεθύων ἐκ τῆς ἀγαλλιάσεως ἐδέχθη ὁ Λυσικλῆς τὴν αὐτῷ προσφερθεῖσαν θέσιν... καὶ εὑρίσκετο ἤδη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ διασημοτάτου ἀνδρὸς καὶ τῆς ἐρασμιωτάτης γυναικὸς τῶν Ἀθηνῶν. Ὅλος ἐκτὸς ἑαυτοῦ ὑπὸ συγκινήσεως ἔδραξεν ἀνὰ μίαν χεῖρα ἑκατέρων καὶ ἐπίεσεν εἰς τὰ χείλη του, ἀνακράξας· « Ἂς κατώρθονα ἄξιόν τι τῆς τιμῆς ταύτης, ἣν ἀπολαμβάνω! »

« Ὅ,τι μέχρι τοῦδε δὲν ἔπραξας εἰσέτι, θὰ τὸ πράξεις εἰς τὸ μέλλον, » εἶπεν ὁ Περικλῆς μὲ φιλόφρον προσμειδίαμα. « Ὠφελήσου ἀπὸ τὸν καιρόν σου, νέε μου φίλε, ἡ εὐκαιρία δὲν λείπει εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἠξεύρει νὰ τὴν μεταχειρίζηται. »

Ὁ Λυσικλῆς ἠρυθρίασεν, ἐστύλωσε κάτω τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἠσθάνετο ὅτι εὑρίσκετο εἰς τὸ πλευρὸν τῆς Ἀσπασίας.

Τὰ δεῖπνα τῶν Ἀθηναίων δὲν ἦσαν συνήθως τρυφηλά. Ἐξαιρουμένων τῶν οἰκιῶν ἀλίγων τινῶν γαστρονόμων, εἶχε διατηρηθῆ ὡς πρὸς τοῦτο μέγα μέρος ἐκ τῶν ἁπλοϊκῶν ἠθῶν τῆς ἀρχαιότητος, τὸ δὲ θέλγητρον τῶν δείπνων τῆς Ἀσπασίας συνίστατο μᾶλλον ἐν τῇ πνευματικῇ διασκεδάσει, παρὰ ἐν τοῖς παρατιθεμένοις ἐδέσμασι. Τὸ μαγειρεῖον αὐτῆς δὲν παρεῖχε πλειότερόν τι, παρ' ὅ,τι συνήθως μαγειρεύεται ἐν μικρᾷ τινι οἰκίᾳ. Πλὴν δὲ τούτου ὀλίγα ὀστρακόδερμα, τεταριχευμένον κρέας, κάρδαμα, τὸ ἀγαπητὸν φαγητὸν τοῦ ἐνδόξου φίλου της, ξηρὰ σῦκα, κύαμοι, φοίνικες καὶ ἀμύγδαλα, τυρὸς τῆς Σικελίας καὶ τὰ μικρὰ πλακούντια καὶ ἄρτοι ἐκ λεπτῆς σεμιδάλεως, τὰ ὁποῖα τοσοῦτον ἤρεσκον εἰς τοὺς Ἀθηναίους· ταῦτα ἦσαν τὰ παρατεθέντα φαγητά. Καὶ δὲν ἔλειπε μὲν καὶ ὁ οἶνος, ἀλλ' οἱ δοῦλοι ἐγέμιζον τὰς φιάλας συνεχέστερον ἀπὸ τῶν κρουνῶν τῶν Ναϊάδων τῆς στοᾶς, παρὰ ἀπὸ τῶν οἰνοφόρων ἀσκῶν, οἵτινες ἐφαίνοντο ἔν τινι γωνίᾳ τῆς αἰθούσης.

Ἡ συνδιάλεξις ἀπέβλεπε φιλοσοφικὰ ἀντικείμενα, καὶ ὁ Λυσικλῆς ἠκροάζετο μετ' ἀκορέστου προσοχῆς τὰς λύσεις ζητημάτων, τὰ ὁποῖα πρῶτον ἤδη ἤκουε πρατεινόμενα εἰς οἰκιακὴν διασκέδασιν. Τῷ ὄντι δὲ ἡ ἐπιστήμη οὐδέποτε εἶναι θελκτικωτέρα, παρ' ὅταν, καταβαίνουσα ἀπὸ τῆς καθέδρας, ζωογονεῖ τὰς ὥρας τῆς συνδιασκεδάσεως, διδάσκουσα καὶ φωτίζουσα τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐν καιρῷ εὐφροσύνης καὶ ἀναπαύσεως. Διότι ἐκεῖνος, ὅστις ἐπίσταται κατὰ βάθος ἐπιστημονικόν τι ἀντικείμενον, εἶναι ἱκανὸς νὰ καθιστᾷ αὐτὸ καταληπτὸν καὶ θελκτικὸν καὶ εἰς πνεύματα ἀσθενέστερα καὶ ἀσοφώτερα.

Εἰς τοιαύτας συνδιαλέξεις ἀποκτῶνται ἀπόνως αἱ γνώσεις, καὶ ἀνεπαισθήτως διδασκόμενοι γίνονται οἱ ἄνθρωποι σοφώτεροι. Εἰς τὴν πολύτιμον δὲ ταύτην τέχνην τοῦ φωτίζειν ἀπόνως τὰ πνεύματα διέπρεπον ἐπίσης ὅ τε Ἀναξαγόρας καὶ ἡ πνευματωδεστάτη καὶ λίαν πεφωτισμένη γυνὴ, ἥτις τὴν ὥραν ταύτην διεύθυνε τὴν συνδιάλεξιν.

« Οὐδεὶς λαὸς » εἶπεν ὁ φιλόσοφος, ἁπαντῶν εἰς ἐρώτησίν τινα τῆς Ἀσπασίας, « οὐδεὶς λαὸς φαίνεται προοδεύσας τοσοῦτον εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, ὅσον οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Ἐτρουρίας. Οἱ πρέσβεις τῶν Ῥωμαίων μοὶ διηγήθησαν πρό τινων ἐτῶν, ὅτι ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Νουμᾶς ὁ Πομπίλιος ἐγίνωσκεν ἐπιστημονικά τινα μυστήρια, τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις διόλου ἤδη ἐξέλιπε. Δὲν ἤκουσας ὅ, τι μοὶ διηγήθησαν», ἐπρόσθεσεν, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Περικλέα... « ὅτι δηλαδὴ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν διὰ γοητείας ἠδύνατο νὰ καταβιβάσῃ τὸν κεραυνὸν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ; Νομίζω λοιπὸν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος εἶχεν ἐμβαθύνει πλειότερον ἡμῶν εἰς τὰ μυστήρια τῆς φύσεως. »

« Τί σοὶ διηγήθησαν περὶ τούτου; Δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ ἤκουσά τι περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. »

« Διηγοῦντο, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος, καταγόμενος ἀπὸ τῶν Ἐτρούσκων, ἐκέκτητο μαγικήν τινα δύναμιν, καθιστῶσαν αὐτὸν κύριον τῶν στοιχείων. Ὅτε ὅμως τοὺς ἐξήτασα λεπτομερέστερον, ἐκτός τινων περιγραφῶν δεισιδαιμονικῶν τελετῶν, μηδεμίαν ἐχουσῶν σχέσιν πρὸς τὸ προκείμενον, δὲν ἠδυνήθην νὰ μάθω τὶ πλειότερον παρ' ὅτι πολλάκις κατεβίβασεν ἀστραπὰς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ. Κἀνεὶς ὅμως δὲν ἠδύνατο, μετὰ τοσούτου καιροῦ παρέλευσιν, νὰ περιγράψῃ τὸ ἐργαλεῖον, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος μετεχειρίζετο πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Τοῦτο μόνον προσέθετον, ὅτι ὁ διάδοχος αὐτοῦ, δοκιμάσας τὸ αὐτὸ, χωρὶς προηγουμένως νὰ ἐκτελέσῃ τὰς ἀπαιτουμένας ἱεροπραξίας, ἔκαυσε τὸ ἀνάκτορόν του, καὶ ἐφονεύθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ κεραυνοῦ. »

« Λίαν ἀξιοπερίεργον διήγημα. Ἀλλὰ τί δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι εἶναι ἡ ἀστραπή; »

« Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην εἶναι δυσχερέστατον νὰ δώσῃ τις τὴν προσήκουσαν ἀπάντησιν. Ἐπειδὴ τὸ πῦρ φαίνεται, ὅτι πάντοτε προκύπτει διὰ τῆς τρίψεως, ὑποθέτω ὅτι ἡ τριβὴ τῶν ὑπ' ἀντιθέτων ἀνέμων ὠθουμένων νεφῶν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ προάγῃ φλόγας. Βλέπομεν πολλάκις, ὅτι ὁ κεραυνὸς ἐφελκύεται ὑπὸ ἰδιαζουσῶν τινῶν οὐσιῶν. Ἐνδέχεται ἡ τέχνη τοῦ Νουμᾶ Πομπηλίου νὰ συνίστατο εἰς τὸ νὰ μεταχειρίζεται τὰς ὕλας ταύτας, ὅπως ἐφελκύῃ τὸν κεραυνόν. Μὲ ὅλον ὅτι ὅμως ἐσκέφθην πολὺ ἐπὶ τοῦ πράγματος τούτου, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι διισχυρίζοντο ὅτι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς τῆς Ἐτρουρίας τὸ μυστήριον τοῦτο ἐγινώσκετο ὑπὸ πάντων, δὲν ἠδυνήθην ὅμως νὰ ἐξιχνιάσω πλειότερόν τι. «

« Ἐὰν ὅμως ἡ ἀστραπὴ προκύπτῃ ἐκ τῆς τριβῆς τῶν ὑπὸ ἀντιθέτων ἀνέμων συνωθουμένων νεφῶν, τί ἐστιν ἄρα τὸ γεννῶν τοὺς ἀνέμους τούτους; »

« Ἡ εἰς ταύτην τὴν ἐρώτησιν ἀπάντησις εἶναι πολλῷ εὐχερεστέρα. Εὐκόλως δυνάμεθα νὰ βεβαιωθῶμεν, ὅτι διὰ τῆς θερμότητος ὁ ἀὴρ ἀραιοῦται. Εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ μεταβῇ τις διά τινος θύρας ἀπό τινος θερμοῦ εἰς ψυχρὸν θάλαμον, χωρὶς συγχρόνως νὰ αἰσθανθῇ ὅτι ὁ ἀὴρ μεταπηδᾷ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἕτερον θάλαμον. Ἐὰν

φέρωμεν ἀνὰ χεῖρας λυχνίαν τινὰ, παρατηροῦμεν τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐκ τῆς κινήσεως, ἣν λαμβάνει ἡ φλὸξ τῆς λυχνίας. Μάλιστα δὲ δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς θύρας ὁ ἀὴρ μεταφέρεται ἀπὸ τοῦ θερμοῦ εἰς τὸν ψυχρὸν θάλαμον, ἐνῷ τοὐναντίον εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς θύρας ὁ ἀὴρ μεταφέρεται ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ εἰς τὸν θερμὸν θάλαμον. . . ὅπερ μᾶς ἀποδεικνύει σαφέστατα ὅτι ὁ θερμὸς ἀὴρ εἶναι ἐλαφρότερος. Οὕτω λοιπὸν διὰ τῆς θερμότητος τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ὁ ἀὴρ ἀραιοῦται πλειότερόν τι εἰς τινα τόπον παρ' εἰς ἕτερον πλησιόχωρον. Ὁ ἀραιότερος ἀὴρ ἀναπηδᾷ πρὸς τὰ ὕψη, ὁ δὲ ψυχρότερος, ἤτοι πυκνότερος, ἐπιφέρεται ἐκ τῶν πλησιοχώρων μερῶν εἰς τὸ μέρος ὅπου ὁ ἀὴρ ἀραιωθῇ, ἵνα τοιουτοτρόπως ἀποκαταστῇ ἡ ἰσοσταθμία. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν γεννῶνται βεβαίως οἱ ἀντίθετοι ἄνεμοι. »

« Ἐὰν ταῦτα οὕτως ἔχωσι, λοιπὸν ὁ ἀστεροπητής σου, ὦ Φειδία, δὲν θὰ εἶχε μὲ τί νὰ ἀπασχολήσῃ τοὺς Κύκλωπάς του· » εἶπεν ὁ Περικλῆς γελῶν· « καὶ ὀφείλεις λοιπὸν νὰ τῷ θέσῃς στερεώτερόν τι βέλος εἰς τὴν χεῖρα, παρὰ τὴν ἀβεβαίαν ἀστραπὴν, ἥτις, ὡς βλέπομεν, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων καὶ τῶν μεταβολῶν τῆς φύσεως. »

« Καλὲ κἀγαθὲ Περίκλεις· » ἀπήντησεν ὁ Φειδίας. « ἔργον τῆς ἰδικῆς μου τέχνης εἶναι νὰ ἐνσωματόνω τὰς ἐπινοίας τῶν ποιητῶν καὶ ὄχι τὰς ἀνακαλύψεις τῶν φιλοσόφων. Ὅθεν ὁ Ἀναξαγόρας δὲν θέλει στερήσει τὸν ἀστεροπητήν μου ἀπὸ τῶν ὀργάνων του, καὶ ἐὰν πείσῃ τὸ λογικόν μου. Ἡ ἐξήγησις τοῦ πράγματος μοὶ εἶναι νεοφανὴς, καὶ ὅμως θαυμάζω αὐτὴν διὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν ἀγχίνοιαν. »

« Ἐπεθύμουν νὰ πληροφορηθῶ τὴν ἀλήθειάν της δι' αὐτοψίας » εἶπεν ὁ Περικλῆς· « καὶ ἐὰν αἱ ὑποκαῦστραι τοῦ λουτρῶνος εἶναι ἠναμμέναι, θέλει εἶσθαι τοῦτο λίαν εὐχερές. Δὲν μᾶς χορηγεῖς τὴν εὐκαιρίαν ταύτην, ὦ Ἀσπασία; »

« Βεβαιότατα, δυνάμεθα νὰ ὑπάγωμεν ὅλοι ὁμοῦ, καὶ ὁ Ἀναξαγόρας θέλει ἔχει τὴν καλωσύνην νὰ μᾶς δείξῃ τὸ πείραμα τοῦτο. »

Ἅπασα ἡ ὁμήγυρις ἀνέστη, καὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ περιστυλίου, ὅπου ἦσαν οἱ λουτρῶνες. Ἤνοιξαν τὴν θύραν καὶ ὁ Ἀναξαγόρας ἐβάστασεν ἀναμμένην λυχνίαν εἰς τὸ ἀνώτατον, εἰς τὸ μέσον, καὶ εἰς τὸ κατώτατον μέρος τῆς θύρας, καὶ ἐν ἀκαρεῖ ἀπεδείχθη τὸ ἀλάνθαστον τῆς παρατηρήσεώς του. « Βλέπετε ἐνταῦθα τὸν ἄνεμον ἐν μικρῷ ἀναστήματι. » εἶπεν· « Οὐδεμία δὲ ἐξωτερικὴ, ὡς βλέπετε, δύναμις ἐπενεργεῖ ἐνταῦθα· διότι ὁρᾶτε δὴ ὅτι ὁ ἀὴρ ἐν τῇ αὐτῇ θύρᾳ φέρεται πρὸς δύο ἀντιθέτους διευθύνσεις, εἰς δὲ τὸ μέσον καὶ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀερικῶν ῥευμάτων οὐδόλως κι-

νεῖται. Ὅ,τι συμβαίνει ἐνταῦθα ἐν τῷ μικρῷ, ἐκτελεῖται εἰς τὴν φύσιν ἐν μεγάλῳ τῷ μέτρῳ. »

Μὲ τοιαύτας συνδιαλέξεις αἱ ὧραι παρήρχοντο ταχέως, καὶ ἦτο ἤδη βαθεῖα νὺξ ὅταν ἡ συναναστροφὴ διελύθη. Ὁ Μένιππος ἀπήτει ἀφεύκτως, ὁ Λυσικλῆς νὰ ξενισθῇ παρ' ἑαυτῷ τὴν νύκτα ταύτην, καὶ μόνον τὴν ἐπιοῦσαν πρωΐαν νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἀχαρνὰς, ὁ δὲ νεανίσκος, ὅστις ἐνόμιζεν ἑαυτὸν εὐδαιμονέστατον, ὅτι τοιουτοτρόπως θὰ ἠδύνατο νὰ ἴδῃ μίαν εἰσέτι φορὰν τὴν ὑπ' αὐτοῦ λατρευομένην γυναῖκα, ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς τὴν φιλόφρονα ταύτην πρόσκλησιν τοῦ Μενίππου.

Ὅτε ὁ Περικλῆς ἔφθασεν εἰς τὴν οἰκίαν του, εὗρε τὸν ἐπιστάτην αὐτῆς Εὐάγγελον ἀγρυπνοῦντα καὶ περιμένοντα αὐτὸν εἰσέτι. « Σὲ εὐχαριστῶ, ἀγαθὲ Εὐάγγελε » τῷ εἶπε, λαμβάνων τὴν λυχνίαν ἀπὸ τῆς χειρός του. Ἀλλ' ἔλαβες ἀδίκως τὸν κόπον νὰ περιμένῃς τὴν ἐπάνοδόν μου. Δὲν ἔχω ἤδη μηδενὸς ἄλλου χρείαν εἰμὴ ὀλίγων ὡρῶν ὕπνον. » Ἀλλ' ὁ ἐπιστάτης ἐδίσταζε νὰ ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὸν κύριόν του, ὅστις βλέπων αὐτὸν κοντοστεκόμενον τὸν ἠρώτησε τέλος πάντων, ἂν ἔχῃ νὰ τῷ εἰπῇ ἕτερόν τι ἀκόμη. »

« Ναὶ, εὐγενέστατέ μου Κύριε! Ηὐχόμην ὅμως νὰ μὴ εἶχον ἐγὼ τὴν δυστυχίαν ταύτην νὰ σοὶ ἀναγγείλω τὸ τοιοῦτον. »

Ὁ Περικλῆς ὠχρίασε· διότι ἡ διάνοιά του ἦτο πλήρης ἐκείνης, ἀπὸ τὴν ὁποίαν πρὸ ὀλίγου ἀπεχωρίσθη, καὶ οὐδὲν ἕτερον δυστύχημα ἠδύνατο νὰ ἀναλογισθῇ μετὰ τὴν τοιαύτην προοιμίασιν τοῦ ἐπιστάτου, εἰμὴ βεβαίως δυστύχημά τι, ἀφορῶν ἐκείνην. Συνέλεξε λοιπὸν ἅπασας αὐτοῦ τὰς ψυχικὰς δυνάμεις, φοβούμενος ὅτι θέλει μάθει μέγα τι δυστύχημα, καὶ διέταξε τὸν ἐπιστάτην νὰ λαλήσῃ.

« Εὐγενέστατε κύριε » εἶπεν ὁ Εὐάγγελος, ποιήσας ὑποκλινὲς σχῆμα· « ἂν καὶ δὲν ἔχω τὴν εὐτυχίαν νὰ ἀπολαύω τὴν εὔνοιαν τῆς εὐγενοῦς δεσποίνης Ἱππαρήτης . . . »

« Ὦ, τοῦτο μόνον εἶναι, ἀγαθέ μου ἄνθρωπε; » ἀνέκραξεν ὁ Περικλῆς, ἀπαλλαγεὶς διὰ μιᾶς τοῦ ὑφ' οὗ συνείχετο τρόμου· « μὴ πικραίνησαι δι' αὐτό. Ἡ Ἱππαρήτη ἔχει ταῖς κακαῖς της ὥραις· ἀλλ' ἐγὼ γνωρίζω τὰς χρηστάς σου ἰδιότητας, καὶ δὲν θὰ στερηθῇς τὴν ἐμπιστοσύνην μου. Ἂν δὲν σὲ προσεφέρθη καλῶς, ὕπαγε νὰ πλαγιάσῃς καὶ μὴ τὸ ἐνθυμῆσαι πλέον. »

« Εὐγενέστατε κύριε, ηὐχόμην νὰ μὴ ἦτο πλειότερόν τι παρὰ τοῦτο, καὶ τότε δὲν θὰ σὲ ἠνώχλουν, ὡς πράττω ἤδη. »

« Ἀλλὰ τί συνέβη; » ἔκραξεν ὁ Περικλῆς, ἐπαναπίπτων εἰς τὸν ἀπροσδιόριστόν του φόβον.

« Μὴ γινώσκων ποίαν ὥραν θὰ ἐπιστρέψῃς, » εἶπεν ὁ πιστὸς δοῦ-

λος, « ἐκαθέσθην εἰς τὸν μικρὸν σταθμὸν, πλησίον τῆς ἔξω πύλης, περιμένωντάς σε. Δὲν ἤμην πολλὴν ὥραν ἐκεῖ, καὶ εἶδον τὴν Σωφρόναν, τὴν τροφὸν, προσελθοῦσαν εἰς τὸν θυρωρὸν καὶ ἀπαιτοῦσαν νὰ τῇ ἀνοίξῃ ὅπως ἐξέλθῃ, συγχρόνως δὲ ζητήσασαν καὶ τὸ κλειδίον, ἵνα εἰς τὴν ἐπιστροφήν της ἀνοίξῃ μόνη τὴν πύλην. Δὲν ἠναντιώθην εἰς τοῦτο· διότι ἤξευρον, ὅτι ὅταν ἐπισρέψῃς δύναμαι νὰ σοὶ ἀνοίξω ἔσωθεν. Δὲν παρῆλθε πολλὴ ὥρα, καὶ ἡ πύλη ἠνοίχθη, ἡ δὲ Σωφρόνα παρετήρησε πρὸς τὰ ἔσω· εἶτα δὲ ἀπεσύρθη πάλιν πρὸς τὰ ἔξω καὶ εἰσήγαγε μεθ' ἑαυτῆς ἄνδρα, τὸν ὁποῖον ἔθεσεν εἰς τὸ σκοτεινὸν μέρος τῆς στοᾶς. Εἶτα δὲ ἐπροχώρησεν ὀλίγον, καὶ πεισθεῖσα ὅτι δὲν τὴν βλέπει κἀνείς, (διότι ὁ μὲν θυρωρὸς ἡσύχαζεν ἐντὸς τοῦ δωματίου του, ἐμὲ δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ,) ἐπέστρεψε πρὸς τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον καὶ τὸν ὡδήγησεν εἰς τὸν γυναικωνίτην. Ἠκολούθουν κατόπιν των μετὰ πολλῆς προσοχῆς, μέχρις οὗ εἶδον, ὅτι τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς συζύγου σου. Καὶ... οἴμοι! διότι ἐπέζησα ὥστε νὰ σοὶ ἀναγγείλω τοιοῦτόν τι... ἤκουσα ὅτι τὸν ὑπεδεξιώθη μετ' ἀγαλλιάσεως. »

« Καὶ τίς ἦτο; Ἠδυνήθης νὰ τὸν διακρίνῃς; »

« Εὐγενέστατε κύριε! Ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀπατηθῶ, καὶ ἐὰν ἀκόμη τὸ φῶς τῶν λύχνων, τὸ ὁποῖον ἐφώτισεν αὐτὸν κατὰ πρόσωπον ἅμα εἰσελθόντα εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς συζύγου σου, δὲν μὲ ἐπληροφόρει ἐντελῶς περὶ τούτου. Ἦτο ὁ Γλύκων ὁ τοῦ Ἀριστοκράτους. »

Ὁ Περικλῆς ἐσίγησε στιγμήν τινα, συνοφρυωθείς. « Ὁ Γλύκων, ἦτο, λέγεις; Πόσην ὥραν διέτριψε; »

« Περίπου μίαν ὥραν. Ἡ Σωφρόνα ἐφάνη πάλιν μετὰ παρέλευσιν τοῦ καιροῦ τούτου ξεπροβοδοῦσα αὐτόν· ἀπολύσασα δὲ αὐτὸν ἀφοῦ προηγουμένως ἄνευ κρότου ἤνοιξε τὴν πύλην, ἔκλεισε μετὰ κρότου καὶ ἐνεχείρισε τὸ κλειδίον πάλιν εἰς τὸν θυρωρόν· ὡς τώρα μόλις νὰ εἰσῆλθε. »

« Νομίζεις νὰ τὸν εἶδεν ὁ θυρωρός; »

« Μοὶ φαίνεται ὄχι... νομίζω ὅτι ἐκοιμᾶτο. »

« Τὸ πρᾶγμα τοῦτο λοιπὸν τὸ γνωρίζετε μόνον σὺ καὶ ἡ Σωφρόνα; »

« Οὕτω νομίζω! »

« Τότε μὴ εἴπῃς εἰς κἀνένα τίποτε. Ὅπως εἴμεθα συνειθισμένοι νὰ θεωρῶμεν τὰ πράγματα, ἡ Ἱππαρήτη ἔκαμεν ἀναντιρρήτως ἀσύνετον ἔργον· πλὴν, Εὐάγγελε, ἦτο μόνον φίλος, τὸν ὁποῖον προσεκάλεσεν ὅπως συνδειπνήσωσι, διότι εἶναι λίαν κατηφὴς καὶ δυσάρεστος ὁ βίος οὗτος, τὸν ὁποῖον διάγουσι παρ' ἡμῖν αἱ γυναῖκες. Ἐξύπνισόν με πρωΐ αὔριον, καὶ λησμόνησε τὸ συμβὰν τοῦτο. » Ταῦτα εἰπὼν,

διέταξε τὸν ἐπιστάτην του νὰ ἀπέλθῃ, καὶ ἐρρίφθη εἰς τὴν κλίνην του, αἰσθανθεὶς κατὰ πρώτην προσβολὴν μόνον τὸ εὐάρεστον αἴσθημα, ὅτι διὰ τῆς πράξεως ταύτης τῆς συζύγου του τῷ ἐχορηγήθη εὐκαιρία νὰ ἀποτεινάξῃ ζυγὸν μισητόν. Δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ στρέψῃ τὸν νοῦν του πρὸς πολιτικὰς σκέψεις, ὅσον καὶ ἂν τὰ συμβάντα τῆς ἡμέρας ἐκείνης μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης εἶχον ἀπασχολήσει τὴν διάνοιάν του.

Διαζύγια, βασιζόμενα εἰς ἀμοιβαίαν συγκατάθεσιν, δὲν ἐνομίζοντο ἐν Ἀθήναις ἀτιμωτικὰ ἢ ἄδικα. Ἀλλ' ἡ Ἱππαρήτη, ὅσον καὶ ἂν δυσηρεστεῖτο μὲ τὴν τύχην της, καὶ καθ' ἑκάστην ἐμεμψιμοίρει διὰ τὴν σκληρὰν εἱμαρμένην της, δὲν ἤθελεν ὅμως νὰ στερηθῇ τὴν δόξαν ὅτι εἶναι σύζυγος τοῦ Περικλέους. Ἡ ἀγγελία ὅμως, ἣν ἀνήγγειλεν εἰς τὸν Περικλέα ὁ ἐπιστάτης του, εἶχεν ἐκτὸς τῆς εὐαρέστου ὄψεως καὶ τὴν δυσάρεστον, ὅτι κατὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ Γλύκωνος τὸ συμβὰν ἐκεῖνο θὰ ἐπροξένει ἀτιμίαν εἰς τὴν σύζυγόν του, ἥτις ἦτο ἡ μήτηρ τῶν τέκνων του. Εἰς ταῦτα προσετέθη καὶ τὸ κέντρον τῆς προσβληθείσης ὑπερηφανείας του. Διότι ὁ Γλύκων ὑπῆρχεν εἷς τῶν ἀσπονδοτέρων ἐχθρῶν του, καὶ ὁ Περικλῆς ἠσθάνετο μετὰ πικρίας τὸν θριαμβον, ὃν θὰ ἐχορήγει εἰς τὸν διεφθαρμένον καὶ ἀκόλαστον ἐκεῖνον εὐπατρίδην ἡ ἰδέα, ὅτι κατήσχυνε τὴν οἰκίαν τοῦ πολιτικοῦ ἀντιπάλου του. Ταῦτα πάντα ἦσαν ζοχασμοί, ἀποδιώκοντες τὸν νήδυμον ὕπνον, καὶ ὁ Περικλῆς ἐκυλίετο ἐπὶ πολὺ ἐπὶ τῆς κλίνης του, ἀναλογιζόμενος τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἥρμοζε προσφυέστερον νὰ λάβῃ, ἵνα, χωρὶς νὰ διεγείρῃ δυσάρεστον διαλάλησιν τοῦ πράγματος, ἐκτελέσῃ τὴν διάζευξιν... μέχρις οὗ τέλος πάντων κατέλαβεν αὐτὸν ὁ ποθητὸς ὕπνος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ.'

Η ΝΕΑ ΚΙΘΑΡΩΔΟΣ.

Ἐνῷ διεδραματίζοντο τὰ σπουδαῖα συμβάντα τῆς ἡμέρας ταύτης, ἡ κιθαρῳδὸς Γλυκέρα ἐπερίμενεν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς νὰ ἴδῃ τὴν ἔκβασιν τῶν τελευταίων προσπαθειῶν της ὅπως ἐπαναφέρῃ πρὸς ἑαυτὴν τὸν ἀποστάτην ἐρώμενόν της. Ἀλλ' εἰς μάτην. Ὁ Δῶρος εἶχεν ἀπαντήσει μὲν τὸν Ἀρίφρονα, ἀλλὰ πορευόμενον πρὸς τὸ σχολεῖον τοῦ Ἀναξαγόρου, καὶ δὲν κατώρθωσεν οὔτε βλέμματος κἂν νὰ ἀξιωθῇ παρ' αὐτοῦ. Ὁ δοῦλος ἐπερίμενε μέχρις οὗ ὁ νεανίσκος ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς οἰκίας τοῦ φιλοσόφου, πλὴν χωρὶς νὰ κατορθώσῃ πλειότερόν τι, καὶ δὲν τῷ ὑπελείπετο πλέον νὰ πράξῃ ἕτερόν τι εἰμὴ νὰ ἐπιστρέψῃ, καὶ ἀναγγείλῃ εἰς τὴν δέσποινάν του ὅτι ὅλοι οἱ κόποι του ὑπῆρξαν εἰς μάτην.

Ὁ ἥλιος ἔκλινεν ἤδη πρὸς δύσιν, καὶ ἡ Γλυκέρα ἔψαλλεν ὑπὸ τὴν συνοδίαν τῆς κιθάρας ᾄσματά τινα ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων της, ἐλπίζουσα ὅτι ὁ Ἀρίφρων θὰ ἤρχετο ἐντοσούτῳ καὶ θὰ κατεμαγεύετο καὶ πάλιν ὑπ' αὐτῆς. Ὁ Δῶρος ἐνόησε τὰς ὀνειροπολήσεις της καὶ δὲν ἐτόλμα νὰ καταστρέψῃ τὰς ἐλπίδας της. Ἀπορῶν δὲ περὶ τοῦ πρακτέου, ἐπροτίμα νὰ ἐλάμβανεν ἡ γραῖα Μύρτις τὴν πρωτοβουλίαν ταύτην, ἀναγγέλλουσα τὴν ἀποτυχίαν του, ἀλλ' ἡ γραῖα οὐδόλως ἔσπευδε νὰ ἐπισύρῃ ἐφ' ἑαυτὴν τὴν φοβερὰν ἔκρηξιν τοῦ πάθους τῆς δεσποίνης της, ὅθεν καὶ εἶπε ψυχρῶς. « Τί δύναμαι νὰ πράξω; Δὲν θέλει νὰ σκεφθῇ φρόνιμόν τι. Ὁ Κλέων ἦλθε μόνος του σήμερον τὴν πρωΐαν, ἀλλ' αὐτὴ δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν ἰδῇ. Τῇ ἄφησε βαλάντιον, πλῆρες χρυσίου· τὸ βαλάντιον καὶ τὸ χρυσίον κεῖνται εἰσέτι ἀνέγγικτα ἐπὶ τῆς τραπέζης της. Μετά τινας ὥρας τῇ ἔπεμψε δῶρον κοράσιόν τι ἐκ Νουβίας, ἐνδεδυμένον μὲ πολύτιμα ἐνδύματα. Δὲν ἀπεκρίθη εἰμὴ « Πάρε την μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ. » Νομίζω, ὅτι οὔτε τὴν εἶδε κἄν. Ἐτρελλάθηκεν ἐντελῶς, σοὶ λέγω. Φέρε μόνος σου πρὸς αὐτὴν τὰς ἀγγελίας σου, δὲν θέλω διόλου νὰ ἀναμιχθῶ. »

« Ἀλλὰ θὰ μὲ δείρει! » εἶπεν ὁ Δῶρος.

« Δὲν θὰ ἦναι ἡ πρώτη φορά, ὁποῦ ἡ ῥάχι σου θὰ λάβῃ ποικίλματα. » εἶπεν ἡ Μύρτις, γελῶσα πονηρῶς. « Ἠμπορεῖς ἐπίσης νὰ

ὑποφέρῃς τὰς μαστιγώσεις, ὅσον καὶ ἐγώ. Δὲν μὲ πολυαρέζει νὰ τὴν ἴδω νὰ μοῦ ἀποσπᾷ τρίχα τρίχα τὴν κόμην μου. »

« Πλὴν, Μύρτι! »

« Ἀλλ' ἡ Μύρτις δὲν θέλει νὰ ἠξεύρῃ τίποτε ἀπὸ τὰς εἰδήσεις σου. Ἐπληρώθης. Ἡ πλουσία προπληρωμὴ τῶν κόπων σου δὲν σὲ ἔκαμεν εὐφυέστερον; Ὅταν τόσον καιρὸν δουλεύῃς κιθαρῳδὸν, καὶ ἀκόμη δὲν ἔμαθες νὰ ψεύδεσαι, τότε, σὲ ἀξίζει νὰ μαστιγωθῇς. »

« Πλὴν Μύρτι ἄκουσέ με! . . . Εἶναι κοινὴ ζημία ὅλων μας, ἐὰν ἐπιμένῃ εἰς αὐτὸ τὸ πεῖσμά της. Ἔλα νὰ κατορθώσωμεν, νὰ τὴν ὑπάγωμεν ἀπόψε εἰς τοῦ Κλέωνος. »

« Πλὴν σοὶ εἶπα δὰ, ἐτρελλάθη καὶ δὲν πηγαίνει κατ' οὐδένα τρόπον. »

« Πλὴν θὰ ἐπήγαινεν, ἐὰν ἐνόμιζεν ὅτι θὰ εἶναι ἐκεῖ ὁ Ἀρίφρων. »

« Μάλιστα· ἀλλὰ σὺ ἐπρόλαβες νὰ τὴν πληροφορήσῃς ὅτι δὲν θὰ ἦναι ἐκεῖ. »

« Ἠμπορῶ ὅμως νὰ ἀναιρέσω ὅ,τι εἶπα. Θὰ τῆς διηγηθῶ, ὅτι συναπήντησα τὸν δοῦλόν του, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔμαθα ὅτι ὁ κύριός του θὰ ὑπάγει. Μλὴν, Μύρτι! . . . ἐὰν πρὸς τὸ συμφέρον καὶ τῶν δύο μας τῇ μαγειρεύσω αὐτὸ τὸ ψεῦδος, μοιράζεις μαζύ μου τὰ κέρδη σου; »

« Δὲν τὸν βλέπεις, πόσον πανοῦργος ὁποῦ εἶναι! Μοίρασε λοιπὸν πρῶτος σὺ μαζύ μου ὅσον ἔλαβες πρὸ ὀλίγου. »

Ἅρπυια ὁποῦ εἶσαι! ἐκεῖνα μοῦ τὰ ἔδωκε διὰ νὰ τῆς κατορθώσω συνέντευξιν μετὰ τοῦ Ἀρίφρονος, καὶ τὴν συνέντευξιν ταύτην θὰ τὴν κατορθώσω ἐντὸς ὀλίγου. Ἐὰν ὅμως τώρα ἐφεύρω ψεῦδός τι διὰ νὰ μετακενώσω μερικὰ ἀπὸ τὰ χρυσᾶ νομίσματα τοῦ Κλέωνος εἰς τὸν κόλπον σου, δὲν θέλεις νὰ μοιράσῃς μαζύ μου; »

« Ὄχι! »

« Λοιπὸν καὶ ἐγὼ δὲν ἐφευρίσκω τὸ ψεῦδος. »

« Χᾶ, χᾶ! καὶ ταῖς τρώγεις παρὰ τεσσαράκοντα μίαν, ἐνῷ ἐγὼ μεταχειρίζομαι πρὸς ὄφελός μου τὴν ἐπινόησίν σου. »

« Θὰ σὲ πνίξω παληόγραια. » Ὁ Δῶρος τὴν ἥρπασε σφιγκτὰ καὶ ἐφαίνετο ὅτι μὲ τὰ σωστά του ἐσκόπει νὰ ἐκτελέσῃ ὅ,τι εἶπεν. Ἀλλ' ἡ γραῖα ἐκραύγασε τόσον δυνατὰ, ὥστε ἡ Γλυκέρα ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν θύραν.

« Ὁ παληάνθρωπος οὗτος » ἀνεβόησεν ἡ γραῖα μὲ προσποιητὸν ὀλολυγμὸν « ἔμαθεν ὅτι ὁ Ἀρίφρων θὰ ἦναι ἀπόψε εἰς τοῦ Κλέωνος, καὶ δὲν μὲ ἄφηνε νὰ σὲ τὸ εἰπῶ, ἕως οὗ ἠναγκάσθην νὰ τῷ ὑποσχεθῶ νὰ μοιράσω μαζύ του ὅ,τι θὰ μὲ ἀντάμειβες διὰ τὴν εἴδησιν ταύτην. »

« Ἐντροπὴ, Δῶρε! » ἀνεβόησεν ἡ Γλυκέρα, ἐνῷ ἀκτὶς χαρᾶς ἤστραπτεν ἐπὶ τοῦ μετώπου της. « Τόσον εἶσαι πλεονέκτης, ὥστε μὲ ἀφήνεις νὰ περιμένω ἐνῷ ἔχεις νὰ μοὶ εἰπῇς εὐαρέστους εἰδήσεις, ἕως οὗ νὰ κάμῃς τὰς συμφωνίας σου; Ἄγε, ἐδῶ εἶναι ἀρκετὰ χρήματα καὶ διὰ τοὺς δύο σας, » καὶ ἔβαλε τὴν χεῖρά της εἰς τὸ βαλάντιον, τὸ ὁποῖον ὁ Κλέων εἶχεν ἀφήσει ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἔλαβεν ἀπ' αὐτοῦ ὅσα ἐχώρει ἡ χείρ της καὶ τὰ ἔδωκεν εἰς τὸν δοῦλον. « Καὶ εἶδες τὸν Ἀρίφρονα; »

« Μάλιστα, δέσποινά μου! »

« Καὶ τί σοῦ εἶπε; »

« Δὲν ἠμπόρεσα νὰ δμιλήσω μαζύ του, διότι συνεβάδιζε μὲ τὸν Ἀναξαγόραν, τὸν φιλόσοφον, τοῦ ὁποίου τὴν διδασκαλίαν εἶχεν ἐπισκεφθῇ, καὶ τοῦ ὁποίου παρόντος δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐκτελέσω τὴν παραγγελίαν σου. »

« Διὰ τί ὄχι; »

« Διότι . . . διότι . . . δὲν ἤκουσες ποτὲ περὶ τοῦ Ἀναξαγόρου; »

« Μάλιστα . . . Δὲν εἶναι ἡ Ἀσπασία, τὴν ὁποίαν λέγουσιν ἐρωτεύθη τοσοῦτον ὁ Περικλῆς, μαθήτριά του; Εἶναι σοφὸς καὶ ἀγαθὸς ἄνθρωπος, καθὼς ἤκουσα. . . . Διὰ τί ἐφοβήθης ἀπ' αὐτόν; »

« Ἂν τὸν ἔβλεπες ποτέ σου, δέσποινά μου, δὲν θὰ μὲ ἐρωτοῦσες. »

« Πῶς; . . . . τόσον αὐστηρὰν ἔχει τὴν ὄψιν; »

« Ὄχι . . . τοὐναντίον μάλιστα· εἶναι ὅλος πραότης καὶ φιλανθρωπία, ὅμως . . . ἤκουσα τὴν διδασκαλίαν του. »

« Καὶ λοιπόν; »

Ὁ Δῶρος ἐδίσταζε, καὶ δὲν ἤξευρε πῶς νὰ ἐκπεριπλεχθῇ ἀπὸ τῆς συνδιαλέξεως ταύτης. Τέλος πάντων εἶπε· « Λοιπὸν, τί νὰ σὲ εἰπῶ· εἶπε πολλὰ περὶ ἀρετῆς, πλειότερα ἀφ' ὅσα ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω. Πλὴν μὴ τρομάζῃς, δέσποινά μου, ἐνόσῳ δὲν σὲ πολεμήσῃ καμμία θελκτικωτέρα ἀντίζηλος παρὰ ταύτην τὴν ξηρὰν Ἀρετήν. »

« Οὕτω λοιπόν; » εἶπεν ἡ Γλυκέρα πρίλυπος, . . . « θὰ ἠσθάνετο ἀποστροφὴν καὶ περιφρόνησιν, ἀκούων τὸ ὄνομά μου; . . . Μύρτι, μισῶ τὸν βίον τοῦτον. . . θὰ ἀλλάξω βίον! »

« Ἀνόητε! » ἐψιθύρισεν ἡ γραῖα πρὸς τὸν Δῶρον. « Θὰ μᾶς καταπτρέψῃς τὰ πάντα. » Ἐστράφη πρὸς τὴν δέσποινάν της, τῆς ἐθώπευσε τὰς παρειὰς, καὶ εἶπε « Τοιαύτη ἀπόφασις δὲν πρέπει νὰ σοῦ ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν, ἀγαπητόν μου τέκνον, μέχρις οὗ ἰδῇς τὸν Ἀρίφρονα. »

« Ἔχεις δίκαιον. . . Ἀπόψε! . . Καὶ ἔπειτα. . . . »

« Καλά! . . ἔπειτα. . . πλὴν τώρα εἶναι καιρὸς νὰ ἔχῃς εἰς τὸν νοῦν σου τὸ ἀπόψε. Δὲν θὰ λουσθῇς; »

« Μάλιστα. Καὶ σὺ, Δῶρε, ἠμπορεῖς νὰ ἀναγγείλῃς πρὸς τὸν Κλέωνα ὅτι ἀπόψε θὰ ἦμαι εἰς τὸ συμπόσιόν του. Ὁ Ἀρίφρων θὰ ἦναι ἐκεῖ; . . . Τὸ ἠξεύρεις βέβαια; »

« Ἠξεύρω μόνον ὅ,τι μοὶ εἶπεν ὁ δοῦλός του. Ἔτσι μὲ εἶπε. »

« Λοιπὸν ὕπαγε! . . . . Αὕτη ἡ νὺξ θέλει ἀποφασίσει τὴν τύχην μου » εἶπε καθ' ἑαυτὴν, ὅτε ὁ Δῶρος ἀπῆλθε.

Μὲ αἴσθημα ἀγωνίας κατέβαλεν ἡ ὡραία Γλυκέρα λεπτομερεστάτην μέριμναν ὅπως κοσμηθῇ φιλαρέσκως, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν Μύρτιν ἐνέδυσε μὲ ἰδιάζουσαν λαμπρότητα, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ παραστήσῃ ἐπιτυχέστερον τὸ προσωπεῖον τῆς μητρός. Τὸ Νουβικὸν κοράσιον διετάχθη νὰ φέρῃ τὴν κιθάραν της, ἕτερος δέ τις δοῦλος τὰ εὐώδη αὐτῆς μῦρα. Ὁ Δῶρος διετάχθη νὰ ἀκολουθῇ τελευταῖος, καὶ οὕτω, στηριζομένη εἰς τὸν βραχίονα τῆς γραίας, διευθύνθη πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Κλέωνος.

Οὗτος δὲ, τοῦ ὁποίου τὸ πάθος εἶχε λάβει πλειοτέραν ἐπίτασιν ὡς ἐκ τῆς ψυχρότητος, ἣν τῷ εἶχε δείξει ἡ περικαλλὴς κόρη, ὑπεδέχθη αὐτὴν εἰς τὴν εἴσοδον καὶ τὴν ὡδήγησεν εἰς τὴν ἐντιμοτέραν θέσιν τῆς τραπέζης, καὶ ἔμελλε νὰ καθεσθῇ πλησίον της, ὅτε αὐτὴ ἐπέμεινεν ἀπαιτοῦσα ὥστε εἰς τὴν παρ' αὐτῇ θέσιν νὰ καθήσῃ ἡ *μήτηρ* της· ὅθεν ἠναγκάσθη νὰ ἐνδώσῃ ὁ Κλέων, διὰ νὰ εὐαρεστήσῃ εἰς τὴν κόρην. Ἡ Γλυκέρα, ἀπαλλαγεῖσα οὕτως ἀπὸ τῆς ἀμέσου συναναστροφῆς του, ἐστηρίχθη ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς γραίας, καὶ ἀνεζήτει διὰ τῶν βλεμμάτων της τὸν ἄνδρα, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐλπίσει νὰ ἐπιτύχῃ ἐκεῖ, καὶ τὸν ὁποῖον μόνον ἐπεπόθει νὰ ἰδῇ . . . Ἀλλ' εἰς μάτην! . . . Ἀπεύθυνεν, ὁσάκις εἰσήρχοντο νέοι συνδαιτυμόνες, τοὺς ὀφθαλμούς της πρὸς τὴν θύραν, ἀλλὰ καὶ πάλιν εἰς μάτην! . . . Περίλυπος καὶ ἄφωνος ἀπεσύρθη λοιπὸν εἰς τὴν ἔδραν της, καὶ ἅπασαι αἱ προσπάθειαι ὅπως τὴν διασκεδάσωσιν, ὑπῆρξαν ἀνωφελεῖς καὶ ἄκαρποι.

Τὸ συμπόσιον ἦτο λίαν λαμπρὸν καὶ ἐκλεκτόν. Μακραὶ σειραὶ δούλων, ὧν ἕκαστος ἔφερεν ἐπὶ τῶν ὤμων σκεῦός τι, πλῆρες ἐκλεκτῶν καὶ σπανίων ἐδεσμάτων, ἐπηκολούθουν ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης ἀδιακόπως. Μετὰ παντοῖα ὀστρακόδερμα, σπανίους καὶ πολυτίμους ἰχθῦς, ταριχευμένα κρέατα καὶ ἕτερα ἐδέσματα, ἀποτελοῦντα τὴν πρώτην σειρὰν, παρετέθησαν ἅπαντα τὰ ἐκλεκτὰ τραγήματα καὶ καρυκεύματα, δι' ὧν οἱ γαστρονόμοι τῶν Ἀθηνῶν ἐσυνείθιζον νὰ ἀναζωογονῶσι τὴν ἐξαντληθεῖσαν ὄρεξιν· μετὰ ἕκαστον δὲ φαγητὸν προσεφέρετο εἰς τοὺς συνδαιτυμόνας παξιμάδιον, ὅπως ἀποπλύνωσιν ἀπὸ τοῦ στόματος τὴν γεῦσιν τοῦ τελευταίου ἐδέσματος, καὶ αἰσθανθῶσιν ἁγνὴν καὶ ἀμόλυντον τὴν νοστιμότητα τοῦ ἑπομένου ἐτ

δέσματος. Περικαλλεῖς νεανίαι, ἐνδεδυμένοι πολυτίμους στολὰς, ἐκέρνων εἰς τοὺς συνδαιτυμόνας εἰς ποτήρια τῆς Σιδῶνος Χῖον καὶ Θάσιον οἶνον· ὁ δὲ Δρομέας καὶ ὁ Κλειτοφῶν, παρόντες ἀμφότεροι, ἠγωνίζοντο πάσαις δυνάμεσιν ἀντιφιλοτιμούμενοι, ὅπως διασκεδάζωσι τοὺς προσκεκλημένους δι' εὐτραπελιῶν καὶ βωμολοχημάτων. Ὅσῳ συχνότερα ἐκενοῦντο τὰ ποτήρια, τόσῳ μᾶλλον διεφλέγετο τὸ καὶ ἄλλως ἐρυθρόφαιον πρόσωπον τοῦ Δρομέα. Αἱ φωναὶ τῶν συνδαιτυμόνων καθίσταντο ζωηρότεραι καὶ μᾶλλον συγκεχυμέναι καὶ ἀσαθέστεραι, καὶ αἱ ἀκολαστόταται καὶ ἀπρεπέσταται εὐτραπελίαι ἔῤῥεον δαψιλῶς ὅσον καὶ ὁ οἶνος, προκαλοῦσαι θορυβώδεις γέλωτας. Εἰς τὴν ἀγρίαν καὶ θορυβώδη ταύτην συναναστροφὴν ἐκάθητο ἡ Γλυκέρα κατηφὴς καὶ ἄφωνος. Ὁ μόνος ἀνὴρ, τὸν ὁποῖον ἐπεπόθει νὰ ἴδῃ, δὲν ἦτο παρών. Ἠσθάνετο ὅτι θὰ τὸν ἠγάπα ὀλιγώτερον περιπαθῶς, ἐὰν ἦτο ἐκεῖ παρὼν, καὶ μολοντοῦτο ἐσείσθη ὡς κάλαμος, στρέψασα πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς της πρὸς τὴν εἴσοδον, ὅτε εἷς τῶν ὑστάτων παρουσιάσθη ὁ Γλύκων, καὶ μὲ καρδίαν κατεσπαραγμένην καὶ πάσχουσαν ἀπέστρεψε πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς της, ἰδοῦσα τίς ἦτο ὁ εἰσελθών.

Ἅμα εἰσῆλθεν ὁ κατησχυμμένος καὶ ἐλεεινῶς ἡττηθεὶς οὗτος πολιτικὸς, τινὲς τῶν φίλων του ἀπέτειναν πρὸς αὐτὸν ἐρωτήσεις τινὰς, εἰς τὰς ὁποίας ἐκεῖνος ἀπήντησε σιγανῇ τῇ φωνῇ. Ἀλλ' οἱ συνδαιτυμόνες εἶχον πίει πλεῖσον ἄκρατον οἶνον, ὥστε δὲν εἶχον διάθεσιν νὰ ἀκούωσιν ἕτερόν τι εἰμὴ στασιαστικὰ σχέδια. Ποτήριον πλῆρες ἀκράτου οἴνου προσηνέχθη εἰς τὸν Γλύκωνα, τὸν ὁποῖον προέτρεπον νὰ λαλήσῃ τρανῇ τῇ φωνῇ, ἐνῷ ὁ Κλέων δὲν ἔπαυε καυχώμενος, ὅτι εἶναι ἀρκούντως ἰσχυρὸς νὰ καταπαλαίσῃ τὸν Περικλέα μὲ ὅλους τοὺς ὀπαδούς του. « Δὲν θὰ ἀφήσω κἀνένα ἀπὸ τοὺς παλῃανθρώπους τούτους εἰς τὰς Ἀθήνας· » ἐξηκολούθησε λέγων, « οἵτινες φοροῦσι τὴν χλαμύδα των τοσοῦτον ἀλαζονικῶς καὶ στραβόνουσι τὸ πρόσωπον, ὅταν ἴδωσί τινα εὐφραινόμενον καὶ διασκεδάζοντα. Ἀλλὰ Γλυκέρα, φιλτάτη μου! Ψάλλε μας ᾆσμά τι, διὰ νὰ καταπίνωμεν νοσιμώτερον τὸν οἶνον. Εἶσαι ἡ βασίλισσα τῶν κιθαρῳδῶν. . . Ἆσμά τι εἰς τιμὴν τῆς Κορίνθου! »

Ἡ Γλυκέρα ἐξηγέρθη ἀπὸ τῆς ληθαργικῆς ναρκώσεως, εἰς ἣν εἶχε βυθισθῇ ἕνεκα τῆς διαψεύσεως τῶν ἐλπίδων της, λαβοῦσα δὲ ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ὄπισθεν τοῦ προσκεφαλαίου της ἱσταμένου Νουβικοῦ κοράσιου τὴν κιθάραν της, προπαρεσκευάζετο εἰς τὸ ᾆσμά της. Συναρμόσασα δὲ μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς τὸ ὄργανόν της, ἐσράφη πρὸς τοὺς συνδαιτυμόνας, καὶ ἔψαλλεν ἐν τῇ ἀφελεῖ Δωρικῇ τὴς διαλέκτῳ μὲ καθαρὰν καὶ γλυκεῖαν φωνὴν τὸ ἐφεξῆς ᾆσμα.

Δρέψατε ἄνθη, ὦ φίλοι! Στέψατε μ' αὐτὰ τοὺς κροτάφους!
Εἰς τὰς φιάλας ἄκρατον οἶνον! Μακρὰν ἀφ' ἡμῶν αἱ φροντίδες!
Πώποτε δὲν χορταίνει ὁ νέος
Ὅσας κιἂν δοκιμάσ' ἡδονάς!

Ὡς ἄφρων τυραννεῖται δ' ἐκεῖνος, ὅστις ποτὲ δὲν παραστρατεῖ·
Ἄκρατον ὅθεν πίωμεν οἶνον! Ῥοφήσωμεν ἀπ' αὐτοῦ ἡδονήν!
Μακρὰν ἡ σοβαρότης, ὦ φίλοι,
Μὴ ἀμαυρώσῃ ἡμῶν τὴν χαράν!

Ἡ ἐπευφημία τῶν συμποσιαζόντων διέκοψε τὸ ᾆσμα τῆς κιθαρῳδοῦ. « Ἐξαίρετα! Γλυκέρα! » ἀνεβόησεν ὁ Γλύκων. « Ἀγαπῶ τὴν φιλοσοφίαν σου, καὶ ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ περάσει πολὺς καιρὸς καὶ θέλει εἶσθαι ἡ μόνη ἰσχύουσα εἰς Ἀθήνας. Ἂς ἀκούσωμεν περαιτέρω. »

Ἡ Γλυκέρα πρὸς πᾶσαν ἀπάντησιν τῷ ἀπεύθυνε βλέμμα περιφρονήσεως καὶ δυσαρεσκείας· εἶτα δὲ ἥρπασε σύννους συμφωνίας τινὰς χορδῶν, ἀνήγειρε πάλιν τὴν κεφαλὴν καὶ ἐξηκολούθησε ψάλλουσα·

Πίωμεν ὅθεν ἄκρατον οἶνον! Μ' ἄνθη στέψωμεν τοὺς κροτάφους!
Μαραίνεται τ' ἄνθος, ὦ φίλοι! ὀξέως πετᾷ κ' ἡ χαρά!
Πλὴν σεῖς κόπτετε μόνον τὸ ῥόδον
Ἵνα μαρανθῇ. . . μαρανθῇ! . . .

Εἶτα δὲ ἐν ἀλληλουχίᾳ θρηνωδῶν συμφωνιῶν ἔθιξε κατὰ παντοίας διευθύνσεις τὰς χορδὰς, καὶ συνηρμολόγησε θλιβερόν τι μέλος, ὡς νὰ ἤθελε νὰ ἐκφράσῃ τὰ αἰσθήματα τῶν σκιῶν, αἵτινες εἰς τὰς ὄχθας τῆς Στυγὸς περιμένουσι τὸ πλοῖον τοῦ Χάρωνος, ὅπως τὰς μεταφέρῃ εἰς τὴν ἀντίπεραν ἄκραν, καὶ ἐπανέλαβε τοὺς ἐφεξῆς στίχους:

Πλὴν σεῖς κόπτετε μόνον τὸ ῥόδον
Ἵνα μαρανθῇ. . . μαρανθῇ. . . μαρανθῇ! . . .

« Μή. . . Μή. . . Γλυκέρα! Τὸ ᾆσμά σου. . . ἔχει κατηφὲς. . . τέλος. » εἶπεν ὁ Κλέων, ὅστις τοσοῦτον εἶχε πίει ὑπερβολικὰ, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ προφέρῃ συνηρμολογημένους τοὺς λόγους του. »

« Ὡς καὶ ἡ ζωή μας, » ἀπήντησε περίλυπος ἡ κιθαρῳδός.

« Πῶς; καὶ σὺ ἀρχίζεις νὰ γίνῃσαι ἠθικολόγος; » ἐβόησεν ὁ Γλύκων.

« Ἠμπορῶ νὰ γείνω τοιαύτη, ἐπίσης κἂν ὅσον καὶ σὺ πολιτικός... ἄλλως τε καὶ ἔψαλα εἰς τὸ ᾆσμά μου οἶνον καὶ ἀνθοδέσμας ὅσας καὶ ἂν θέλῃς. »

« Εἶσαι πάρα πολὺ ὡραία, παρὰ ὥστε νὰ ἦσαι τόσον ὑβριστική, κοράσιόν μου » ἀπήντησεν ὁ Γλύκων, τὸ μὲν μὲ ἀστεϊσμὸν, τὸ δὲ καὶ ὑπ' ὀργῆς. « Θὰ τὴν διαστρέψῃς, ὦ Κλέων! »

« Ἐγὼ, ὄχι. . . εἶναι ἰδική μου. . . βασίλισσα. . . Θὰ τὴν τρέφω χρυσίον. . . καὶ. . . καὶ. . . ναὶ. . . χρυσίον θὰ τὴν τρέφω. . . καὶ... μαργαριτάρια θὰ τὴν ποτίζω. . . Τί μὲ μέλει διὰ τὸν Περικλέα. . . Θὰ ἐνάξω... εἰς τὸ... δικαστήριον τὸν... Ἀναξαγόραν... ἐπειδὴ τὰ... τὰ ἤθη μας... διαφθείρει... Εἶναι ἄθ... ἄθεος... ἄθεος... ἀλλ' ἐγὼ... λατρεύω τὸν Βάκχον!.... Ἰώ! Ἰώ! Βάκχε! »

« Ἐξαίρετα εἶπες, Κλέων » ἐβόησεν ὁ Γλύκων μὲ ἐγκάρδιον γέλωτα. « Ἰώ! Ἰώ! Βάκχε! τοῦτο ἔστω τὸ σύνθημά μας » καὶ ἀποταθεὶς πρὸς τὸν Ἕρμιππον, ἐπρόσθεσεν. « Ὅταν ὁ Διοπείθης κατορθώσῃ νὰ ἐπιψηφισθῇ ὁ νόμος του, θὰ ἔχωμεν τοῦτον ἐδῶ ἐξαίρετον βοηθόν. »

« Βοηθόν! » εἶπεν ὁ Κλέων, ὑπολαβὼν τὸν λόγον... ὦ ναί! ... εἶμαι... ἕτοιμος... εἰς πάντα... Ὁ Διοπείθης εἶναι... καλὸς ἄνθρωπος... καλὸς... ἄνθρωπος... σᾶς λέγω... καὶ θὰ τὸν... παρασταθῶ... Καλὸς... ἄνθρωπος... σᾶς λέγω... καλὸς... ἄν... θρωπος. »

« Μελοποίησε τὸν λόγον, καὶ ψάλλε τον, Γλυκέρα! » εἶπεν ὁ Γλύκων. « Ἔχει καλήτερον τέλος παρὰ τὸ ᾄσμά σου. Ψάλλε μας ἄλλο τι. . μᾶς λείπει ἀληθινὴ εὐθυμία. »

« Δὲν ἔχω διάθεσιν! . . . Δὲν ἀκούεις πῶς ὁ ἑστιάτωρ μας βογχαλίζει ἤδη; Δὲν ψάλλω ὑπὸ τοιαύτην συνοδίαν » καὶ ἀνεγειρομένη ἀπὸ τοῦ ἀνακλιντηρίου της ἔκραξε τὸν δοῦλόν της, καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ.

« Ἀναίσχυντον κοράσιον! » ἀνεβόησεν ὁ Γλύκων θυμωθεὶς, καὶ δραξάμενος αὐτὴν ἀπὸ τοῦ βραχίονος. « Ψάλλε ὅταν σοὶ τὸ προσάζω, εἰ δὲ μὴ... »

Ἀλλὰ νευσάσης τῆς δεσποίνης του, ὁ Δῶρος ἐξύπνισε ταχέως τὸν Κλέωνα ἐκ τοῦ οἰνοβαροῦς ὕπνου του, καὶ τῷ ἔδειξε τὴν Γλυκέραν, παλαίουσαν μὲ τὸν Γλύκωνα, καὶ μὴ δυναμένην νὰ ἐκφύγῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς του, ἐνῷ οἱ λοιποὶ συνδαιτυμόνες γελῶντες ἐθεώρουν τὰ γινόμενα.

« Στάσου! στάσου! . . . τί εἶναι τοῦτο; . . . » ἀνεβόησεν ὁ οἰκοδεσπότης, ἐπιπίπτων κλονιζόμενος κατὰ τοῦ Γλύκωνος, στηριζόμενος ἐπὶ δούλου τινός. « Γλυκέρα! φιλτάτη μου! Σὺ εἶσαι ἡ θεά μου! Οὐδεὶς ἕτερος ἐκτὸς ἐμοῦ ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ σὲ ἐγγίζῃ. » Καὶ ὁρμήσας κατὰ τοῦ Γλύκωνος ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ παραιτήσῃ τὸ κοράσιον, διὰ νὰ μὴ πλακωθῇ ἀπὸ τὸ βαρὺ καὶ οἰνοβαρὲς πτῶμα τοῦ παραφρονοῦντος ὑπὸ τῆς μέθης βυρσοδέψου. Πρὶν ἢ δὲ ὁ εἷς ἀποσπασθῇ τοῦ ἑτέρου, ἡ Γλυκέρα μετὰ τοῦ δούλου της ἐξῆλθε τῆς οἰκίας, ὁ δὲ Κλέων, ὅτε τέλος πάντων μετὰ πολλοῦ κόπου κατώρθωσε νὰ ἐξεγερθῇ καὶ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας του, ἐζήτει εἰς μάτην περιβλέπων ὀλόγυρα ὅπως εὕρῃ τὴν θεάν του, ἐφαντάσθη ὅτι ὁ Γλύκων, ἀποσπάσας αὐτὴν τὴν παρεμέρισε, καὶ ἐπέπεσε μὲ νέαν λύσσαν κατ' αὐτοῦ. Συνανεμίχθησαν δὲ καί τινες ἄλλοι εἰς τὴν ἔριδα, ἐξ ἧς προέκυψε πάλη, τὴν ὁποίαν ὤφειλον νὰ διαλύσωσιν οἱ δοῦλοι τῶν διαμαχομένων, ὁδηγήσαντες εἰς τὰς οἰκίας των ἐκείνους ἐκ τῶν συνδαιτυμόνων, ὅσοι εἰσέτι ἠδύναντο νὰ σταθῶσιν ὄρθιοι. Οἱ δὲ λοιποὶ ἐναπελείφθησαν βογχαλίζοντες ἐπὶ τῶν ἀνακλιντηρίων των μεταξὺ τῶν συντριμμάτων σκευῶν τε καὶ τραπεζῶν, μέχρις οὗ τὸ φῶς τῆς πρωΐας ἀνεκάλεσε καὶ τούτους εἰς συναίσθησιν.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἡ Γλυκέρα εἶχεν ἀφιχθῇ εἰς τὴν οἰκίαν της, καὶ εἰσελθοῦσα εἰς τὸν θάλαμόν της, ἀποσπάσασα μετ' ἀγανακτήσεως τοὺς πολυτίμους λίθους ἀπὸ τῆς κεφαλῆς της καὶ ῥίψασα αὐτοὺς χαμαὶ μετ' ὀργῆς, ἔπεσε μὲ δριμυτάτην ἔκφρασιν δεινῆς ἀπελπισίας ἐπὶ ἀνακλιντήριόν τι, κραυγάζουσα. « Καὶ τοιαύτη λοιπὸν θὰ ἦναι μέχρι τέλους ἡ ζωή μου; τοιαύτη; μολονότι αἰσθάνομαι ὅτι ὑπάρχει καλήτερος βίος, τοῦ ὁποίου εἶμαι ἀξία; »

Εἰς μάτην ἡ Μύρτις ἐπροσπάθει νὰ τῇ χορηγήσῃ τὴν κατάλληλον εἰς τὴν περίστασιν ταύτην παραμυθίαν. Ἡ Γλυκέρα δὲν ἐδέχετο καμμίαν παραμυθίαν, καὶ διῆλθε τὸ ἐπίλοιπον μέρος τῆς νυκτὸς εἰς πικροτάτους θρήνους, τοὺς ὁποίους διέκοπτον οὐχ ἧττον δριμύταται ἐκρήξεις ἀποστροφῆς καὶ βδελυγμοῦ, ὁσάκις ἡ γραία τῇ ἐλάλει περὶ τοῦ πλουσίου ἐραστοῦ, τὸν ὁποῖον ἤδη εἶχε σαγηνεύσει. « Ἄγε, ἀπόμαξον τὰ δάκρυά σου ἀπὸ τῶν παρειῶν σου » εἶπεν ἡ γραία, θωπεύουσα αὐτὴν, καὶ μὴ καταστρέφῃς τὸ κάλλος σου διὰ τῶν θρήνων. Ὁ Κλέων θὰ νομίσει ὅτι δὲν ἀξίζεις νὰ δαπανᾷ διὰ σὲ τὸ χρυσίον του, ὅταν ἐξαφανίσῃς οὕτω τὰ θέλγητρα τοῦ προσώπου σου. »

« Εὐδοκήσαιεν οἱ θεοὶ νὰ νομίσῃ οὕτω. » ἀνεβόησε περιπαθῶς ἡ Γλυκέρα. « Σοὶ λέγω, ὅτι ἀποστρέφομαι τὸ χρυσίον του, ὅσον καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον· καὶ ἐὰν τὸ κάλλος μου δὲν μοὶ χορηγήσῃ τίποτε καλήτερον ἀπὸ τοῦτο, ἂς μαρανθῇ, ἂς καταστραφῇ. » καὶ ἔκλαιε πάλιν πικρῶς.

Ὅτε εἶδεν ἡ γραῖα, ὅτι διὰ τῶν παραμυθιῶν της ἔβλαπτε μᾶλλον ἢ ὠφέλει, ἔπαυσε τέλος πάντων τοῦ ὁμιλεῖν· καὶ ἡ Γλυκέρα, κεκμηκυῖα ὑπὸ τῆς σφοδρότητος τοῦ πάθους της καὶ τῶν ψυχικῶν της συγκινήσεων, ἐβυθίσθη εἰς ὕπνον. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ γραῖα, ὡς ἐκ τῆς δαψιλῆς εὐωχίας ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Κλέωνος, ὀλίγην ἠσθάνετο κλίσιν

εἰς ἐγρήγορσιν. Ὅθεν μόλις καθησύχασεν ἡ δυστυχὴς κόρη, καὶ ἐβυθίσθη ἡ γραῖα εἰς βαθὺν ὕπνον πλησίον τῆς κιθαρῳδοῦ.

Ἤδη δὲ ὁ ἥλιος πρὸ πολλῶν εἶχεν ἀνατείλει ὡρῶν, ὅτε ἡ Γλυκέρα ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς της, ἐξύπνισε τὰς θεραπαινίδας της, καὶ προσεκάλεσε τὸν δοῦλόν της Δῶρον.

« Θὰ διδάξει σήμερον ὁ Ἀναξαγόρας; » ἠρώτησε τὸν δοῦλον.

« Νομίζω, δέσποινα! »

« Κατὰ ποίαν ὥραν ἄρχεται τῆς διδασκαλίας του; »

« Τὴν ὥραν ταύτην, νομίζω. Τοὐλάχιστον κατὰ ταύτην τὴν ὥραν συνηθροίσθησαν καὶ χθὲς οἱ μαθηταί του. »

« Λοιπὸν ἑτοιμάσου, νὰ μὲ συνοδεύσῃς πρὸς αὐτόν· θέλω σήμερον νὰ τὸν ἀκροασθῶ. »

« Σύ; » ἀνεβόησεν ὁ Δῶρος μετ' ἐκπλήξεως.

« Μάλιστα, ἐγώ! Δός μοι μίαν σκέπην, Μύρτι, καὶ λάβε καὶ σὺ ἐπικάλυμμά τι. Ἂς ἀκούσωμεν τί λέγει καὶ ἡ ἀντίζηλός μου Ἀρετή! »

« Ἵλεως εἴη σοι ἡ Ἀφροδίτη, τέκνον μου! Ποῦ πηγαίνει ὁ νοῦς σου! »

« Εἰς τὸν Ἀρίφρονα! » ἐψιθύρισεν ὁ Δῶρος. « Εἶναι ἀνωφελὲς νὰ παλαίωμεν κατὰ τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων. Ἄφες καὶ ἂς τρέχῃ! »

Ὅτε ἡ Γλυκέρα καὶ ἡ συνοδία της ἔφθασαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φιλοσόφου, ἡ αἴθουσα τοῦ ἀκροατηρίου ἦτο ἤδη πλήρης, καὶ μόνον μετὰ πολλῆς δυσχερείας ἠδύναντο νὰ εὕρωσι θέσιν. Ἐπροσπάθει δὲ νὰ προχωρήσῃ διὰ τοῦ πλήθους, ὅτε ἐξαίφνης ὁ Ἀρίφρων εἶδεν εἰς τὸ πλευρόν του τὸ περικαλλὲς πρόσωπον, τὸ ὁποῖον πρὸ μικροῦ ἀκόμη ἐλάτρευεν. Ἐκπλαγεὶς, διότι τὴν ἔβλεπεν ἐκεῖ παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα καὶ πιθανότητα, μόλις τὸ κατ' ἀρχὰς ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του, ὅτε δὲ μόλις ἐπείσθη, αἴσθημά τι συγκείμενον ἐκ περιεργείας καὶ παρελθούσης κλίσεως ὤθησεν αὐτὸν νὰ τὴν πλησιάσῃ.

« Σὺ ἐνταῦθα, Γλυκέρα; » εἶπε πρὸς αὐτὴν μετὰ μεγίστου θαυμασμοῦ.

Ἡ κόρη, τῆς ὁποίας τὸ βλέμμα ἦν στυλωμένον πρὸς μίαν καὶ μόνην διεύθυνσιν, δὲν τὸν εἶχεν ἰδεῖ. Ὁ αἴφνης ἀκουσθεὶς ἦχος τῆς φωνῆς του κατεσπάραξεν αὐτήν· εἶδεν ἐκεῖνον, ὃν ἀνεζήτει, αἴφνης ἐνώπιόν της. Ἡ ψυχικὴ συγκίνησίς της ἦτο κραταιοτέρα παρὰ ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ προφέρῃ λέξιν, καὶ μετά τινας ματαίας ἀποπείρας ὅπως ὁμιλήσῃ, ἔπεσε λειποθυμημένη εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς συνοδευούσης αὐτὴν γραίας.

« Ὕπαγέ την ἔξω! » εἶπεν ὁ Ἀρίφρων πρὸς τὴν Μύρτιν· « Δὲν βλέπεις ὅτι ὁ καύσων τὴν κάμνει νὰ λειποθυμῇ; »

Ἡ Μύρτις ἔσεισε τὴν κεφαλήν « Ὄχι ὁ καύσων, » εἶπε.

« Τί λοιπόν; »

« Ἡ θέα ἀνδρὸς, ὅστις δὲν ἀξίζει νὰ ἀγαπᾶται οὕτω περιπαθῶς. »

« Ὀνειρεύεσαι, γραῖά μου! Τί κοινὸν ἐμοὶ καὶ τῇ ἐρωμένῃ τοῦ Κλέωνος; » ἀπήντησεν ὁ Ἀρίφρων. Ἀλλὰ τὸ βλέμμα του, λέγοντος ταῦτα, ἐπροσηλώθη μολονοτοῦτο μετὰ ποιᾶς τινος συμπαθείας ἐπὶ τὸ ὠχρὸν πρόσωπον τῆς νέας.

« Θὰ τὴν ἐφόνευες, ἂν ἤκουε τοὺς λόγους σου. » εἶπεν ἡ Μύρτις μὲ ἐπιπληκτικὸν φωνῆς τόνον, αὐτὴν ἥτις περιφρονεῖ τὸν Κλέωνα καὶ τὸ χρυσίον του, καὶ ἐκ πλείστου χρόνου μόνον διὰ σὲ ἔχει νοῦν καὶ καρδίαν. »

Τὴν σιγμὴν ταύτην εἰσῆλθεν ὁ Ἀναξαγόρας, ὁ δὲ Ἀρίφρων, αἰσχυνόμενος νὰ φανῇ ἔχων τοιαύτην γνωριμίαν, ἐχαμήλωσε τὸ σῶμά του ὅπως μὴ γνωρισθῇ. Ἡ δὲ Γλυκέρα, ἐν τῷ μεταξὺ συνελθοῦσα, ὡς ἐκ τῆς κινήσεως, ἣν εἶχε κάμει ὁ Ἀρίφρων, οὕτωσὶ δὴ εἰς πλησίον μετ' αὐτοῦ συνάφειαν εὑρέθη, ὥστε ἐν τῇ στιγμιαίᾳ της ἐκείνῃ συγκινήσει ἐνόμισεν ὅτι τὴν κρατεῖ εἰς τὰς ἀγκάλας του. Ὅθεν καὶ δράξασα τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπίεσεν αὐτὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της, εἰς τὸ μέτωπον, εἰς τὰ χείλη της. « Πόσον εἰμὶ ἀναξία τῆς ἀγαθότητός σου » ἐψιθύρισε σιγανῇ τῇ φωνῇ.

Κατ' εὐτυχίαν τοῦ Ἀρίφρονος, ὁ Ἀναξαγόρας ἤρξατο νὰ λαλῇ τὴν ὥραν ἐκείνην· διότι οὐδέποτε ἄλλοτε ἔχρῃζε τοσοῦτον τῶν διδασκαλιῶν του.

Παρετήρησεν ἆρά γε ὁ φιλόσοφος τὴν ἔν τινι γωνίᾳ τοῦ ἀκροατηρίου του συμβᾶσαν ταύτην σκηνήν; . . . Ἴσως! διότι ἡ διδασκαλία του ἀντικείμενον εἶχε τὸ κάλλος τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν ἐκ χρηστοήθους βίου προκύπτουσαν εὐδαιμονίαν. Ἐζωγράφησε μὲ ζωηρότατα χρώματα τὰ ἀποτελέσματα τῆς κακίας πρός τε τὴν πολιτείαν καὶ πρὸς τοὺς ἰδιώτας, καὶ ἐπέμενε συνιστῶν διὰ πολλῶν τὴν ἐξάγνισιν καὶ τὸν καθαρισμὸν τοῦ τε πνεύματος καὶ τῆς καρδίας, ὡς ἀπαραίτητον ὅρον πρὸς τὴν μετὰ τοῦ αἰωνίου ἐκείνου Ὄντος συνένωσιν, τὴν συγκροτοῦσαν τὸν προορισμὸν καὶ τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ἡ Γλυκέρα ᾐσθάνθη μόνον τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ ὅτι εὑρίσκετο ἐκ νέου εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ ἀνδρὸς ὃν ἠγάπα. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον ὁ φιλόσοφος ἐπροχώρει εἰς τὸν κατανυκτικώτατον αὐτοῦ λόγον, τοσοῦτον ἐφείλκυε κραταιότερον τὴν προσοχήν της. Ὅτε δὲ περιέγραψε τὴν δυστυχίαν, ἥτις παρομαρτεῖ εἰς τὸν βίον διεφθαρμένης γυναικὸς, καὶ τὸν ὄλεθρον ὃν αἱ τοιαῦται συνεπιφέρουσιν, ὅταν ἀπέδειξεν ὅτι ἐν τοιούτῳ βίῳ καὶ δι' αὐτοῦ καταστρέφονται πολλάκις αἱ ὡραιόταται ἐλπίδες εὐγενοῦς νεότητος, καλύψασα τὴν κεφαλήν της μὲ τὰς δύο της χεῖρας ἔκλαιε πικρῶς.

« Ἐν τῇ Κρότωνι » ἐξηκολούθησε λέγων ὁ φιλόσοφος « ἡ σχολὴ τοῦ Πυθαγόρου διετηρήθη οὐχ ἧττον διὰ τῆς σοφίας καὶ τῶν προτερημάτων τῆς γυναικὸς καὶ τῆς θυγατρός του, ὅσον καὶ τοῦ υἱοῦ του. Εἰς τὰ συγγράμματα τῆς Θεανοῦς εἶχον ἐκτεθῆ αἱ διδασκαλίαι τοῦ μεγάλου συζύγου της, δυστυχῶς ὅμως τὰ συγγράμματα ταῦτα δὲν ἔφθασαν μέχρις ἡμῶν, συναπολεσθέντα εἰς τὰς δεινὰς τοῦ πολέμου περιπετείας. Ἐν Λακεδαίμονι ἡ φιλοπατρία τῶν γυναικῶν εἶναι ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων στηριγμάτων τῆς πολιτείας· ἀλλ' ἐν Ἀθήναις ἡ γυνὴ δὲν εἶναι σύντροφος τοῦ ἀνδρὸς, μήτηρ καὶ καθηγήτρια τοῦ υἱοῦ. Ὁ νεανίσκος θηρεύει ἡδονὰς εἰς φαυλοβίους σχέσεις, ἅπαντες δὲ οἱ τρυφεροὶ σύνδεσμοι οἰκιακοῦ φίλτρου κατασπαράσσονται καὶ καταστρέφονται. Συγχωρήσατέ μοι νὰ σᾶς εἴπω, ὅτι τοιαύτη κατάστασις πραγμάτων εἶναι ἀσυμβίβαστος μὲ τὴν προαγωγὴν τοῦ δημοσίου συμφέροντος, καὶ ὅτι τρέμω διὰ τὰς συνεπείας τῆς καταστάσεως ταύτης. Ἄνδρες Ἀθηναῖοι! ἀρνούμενοι εἰς τὰς θυγατέρας σας τὴν ἀνατροφὴν, τὴν ὁποίαν οἱ μεγάλοι ἄνδρες τῆς ἀρχαιότητος ἐχορήγουν εἰς τὰς ἰδικάς των, δὲν πρέπει νὰ ἀπορῆτε, ἐὰν αὐταὶ ὡς σύζυγοι καὶ μητέρες δὲν ἐπενεργῶσιν εὐεργετικῶς ἐπὶ τῆς κοινωνίας. Ἡ περιουσία, τὴν ὁποίαν ὁ πατὴρ ἀπέκτησε μὲν διὰ συνετῆς δραστηριότητος, συνετήρησε δὲ διὰ συνετῆς διαχειρίσεως καὶ οἰκονομίας, κατασωτεύεται ὑπὸ τῶν υἱῶν εἰς ἑταίρας, παρασίτους, καὶ εἰς χειρότερόν τι παρὰ ταῦτα, μέχρις οὗ ὁ πτωχεύσας νεανίσκος, ἐκ δωροδοκιῶν καὶ καταχρήσεων καὶ καταπιέσεων τῶν συμπολιτῶν του ἀναγκάζεται νὰ θεραπεύσῃ τὰς θλιβερὰς συνεπείας τῆς ἀσωτείας του.»

Ἂν ἤξευρεν ὁ Ἀναξαγόρας μὲ ὁποῖον τραῦμα ἐτίτρωσκον οἱ λόγοι του τὴν καρδίαν ἀνθρωπίνου τινὸς ὄντος, ἡ ἀγαθή του ψυχὴ δὲν ἤθελε τὸν ἀφήσει νὰ προχωρήσῃ ἐπὶ τοσοῦτον. Ἀλλ' ἡ δυστυχὴς Γλυκέρα εὑρίσκετο εἰς ἀπόστασίν τινα ἀπ' αὐτοῦ, καὶ κατέκειτο χαμαὶ, σχεδὸν πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Ἀρίφρονος, σπασμωδικῶς ὀδυρομένη, ὅταν ἤκουσε τὴν περιγραφὴν τοῦ ἰδίου ἑαυτῆς βίου. Ὅτε ὁ φιλόσοφος ἀπεπεράτωσε τὴν διδασκαλίαν του, ἔδραξεν ὁ νέος τὴν χεῖρά της. « Ἐλθὲ μετ' ἐμοῦ, ἀξιοδάκρυτε κόρη » εἶπεν. « Ἔχεις καρδίαν ἀδιάφθορον, καὶ θέλω σὲ ὁδηγήσει πρὸς ἄνδρα, ὅστις θὰ σὲ διδάξει τὴν θεραπείαν τῶν πόνων της » Ἡ Γλυκέρα ἀφέθη νὰ φέρηται ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἄψυχον πτῶμα, καὶ οὕτως ἔχουσαν παρέστησεν αὐτὴν ὁ Ἀρίφρων εἰς τὸν φιλόσοφον. « Ἰδοὺ προστίθεταί σοι μαθήτρια, » εἶπεν, « ἥτις συνησθάνθη τὴν τῶν σῶν λόγων ἀλήθειαν. Ἀφήνω δὲ αὐτὴν νὰ ὁμιλήσῃ μόνη. » Ἀλλ' ἡ κλαίουσα κόρη ἐγονυπέτησε πρὸ τοῦ διδασκάλου, δραξαμένη αὐτὸν τοῦ κρασπέδου, καὶ καλύπτουσα δι' αὐτοῦ τὸ ἑαυτῆς πρόσωπον.

« Τέκνον μου! » εἶπεν ὁ φιλόσοφος, νεύων ἐπ' αὐτήν. « Αἱ Ἀθῆναι σπανίως μέχρι τοῦδε ἔτυχε νὰ ἴδωσι τὸ θέαμα νέας γυναικὸς, παραιτούσης τὰς πλάνας της, καὶ προαιρουμένης βίον μετριοπαθείας, σωφροσύνης τε καὶ συνέσεως. Ἐὰν ὁ σκοπός σου ἦναι οὗτος, τότε ὁ σκοπός σου οὗτος εἶναι εὐλογημένος, διότι τὸ παράδειγμά σου δὲν θέλει εἶσθαι ἀνωφελές. »

« Ὦ πάτερ! » εἶπε, βαθέως στενάξασα ἡ δυστυχὴς κόρη· « εἶμαι πτωχὸν, ἔρημον φίλων, ἀμαθὲς, ἀσθενὲς πλάσμα. Δίδαξόν με τί νὰ πράξω. Μισῶ τὸν ἴδιον ἐμαυτόν μου. . . μισῶ ἐκείνους, οἵτινες μὲ κατήντησαν εἰς ἣν ἤδη εὑρίσκομαι κατάστασιν. Ποθῶ τὴν βελτίωσίν μου. »

Ὁ Ἀναξαγόρας περιέβλεψε πανταχόσε. Τὸ περίεργον τοῦτο πρᾶγμα εἶχε προσελκύσει τὴν προσοχὴν πολλῶν ἐκ τοῦ περιεστῶτος λαοῦ, οἵτινες συνωθοῦντο περὶ αὐτήν· διότι ἡ Γλυκέρα ἦτο γνωστὴ τοῖς πλείστοις, τὸ δὲ κάλλος αὐτῆς καὶ ἡ μουσικὴ ἐπιδεξιότης ἀπὸ τῶν ὀλίγων μηνῶν τῆς ἐν Ἀθήναις διατριβῆς της ἦτο γενικὴ τῶν Ἀθηνῶν συνδιάλεξις. Δὲν ἦτο λοιπὸν κατάλληλος τόπος νὰ τῇ ἀποτείνῃ ἐκεῖ ὁ Ἀναξαγόρας συμβουλὰς καὶ παραμυθίας. « Ἐὰν τοιοῦτος ἦναι ὁ πόθος σου » τῇ εἶπεν, ἀποσπῶν τὴν χλαμύδα του ἀπὸ τῶν χειρῶν της, « ἐλθὲ πρός με, ἀφοῦ ἀποχωρήσωσιν οἱ ἄλλοι μου μαθηταί. »

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ.

SISMANOGLIO
MEGARO